SADRŽAJ

Posebne teme:

Glavne skraćenice:
SZ – Stari zavet
NZ – Novi zavet
LXX – Septuaginta
IVP - Inter Varsity Press
NJB - New Jerusalem Bible
KJV - King James Version
SSP – Savremeni srpski prevod
NSP – Novi srpski prevod

Reč autora:

U čemu ovo tumačenje može da vam pomogne?

Tumačenje Svetog pisma je umno i duhovno nastojanje da se shvati nadahnuti pisac Pisma, tako da nam njegova poruka bude jasna i svakodnevno delotvorna.

Duhovni proces je veoma važan ali ga nije lako objasniti. On zahteva naše predanje i našu otvorenost prema Bogu. Moramo da budemo gladni bogopoznanja (1), znanja o njegovom delu (2), voljni da mu služimo (3). A to podrazumeva molitvu, ispovedanje i voljnost za životnim promenama. Sveti Duh je najbitniji u čitavom toku tumačenja. Pa opet, biće nam tajna doveka zašto iskreni i bogobojažljivi hrišćani tako različito shvataju Pismo.

Umni – racionalni proces je već lakše opisati. Prema tekstu Pisma moramo da budemo dosledno pošteni, kako ne bismo u njega učitali naše lične i denominacijske sklonosti. Svi smo mi vremenski i istorijski uslovljeni. Niko od nas nije objektivni i neutralni tumač. Ovaj komentar, verujem, vam nudi nepristrasni umni pristup Reči. On sadrži tri pravila tumačenja koja su sačinjena tako da odolimo sopstvenim sklonostima.

Prvo pravilo

Prepoznajmo istorijsku pozadinu u kojoj je dotična biblijska knjiga napisana. Uočimo istorijske posebnosti njenog autorstva. Svaki je pisac imao svoje razloge i poruku koju je hteo da prenese. Zato nadahnuti tekst ne može da nam danas kazuje nešto što izvorni, nadahnuti autor nije hteo da poruči. Dakle, nisu naši porivi bitni - istorijski, kulturni, lični, osećajni, denominacijski – već njegovi. Istina, primena je važan deo tumačenja, ali pre bilo kakve primene mora da usledi ispravno tumačenje. Svaki biblijski tekst ima samo jedno jedino značenje – ovo moramo sebi stalno ponavaljati. I to značenje je ujedno i ono što nam Duh i danas poručuje kroz taj i takav tekst. Naravno, to značenje svakako ima raznovrsnu primenu na različite kulture i njihove okolnosti. A sve te primene uvek moraju biti podređene izvornom piščevom naumu. U tom smislu i ovaj priručnik ima prigodan uvod u svaku svetopisamsku knjigu.

Drugo pravilo

Prepoznajmo književnu jedinstvenost. Svaka knjiga Svetog pisma je na svoj način posebna. Nijedan tumač nema pravo da izdvoji jednu istinu, ili njen deo, na račun drugih koje zapostavlja. Zato u prvom redu treba težiti razumevanju poruke čitave knjige, pre nego li se upustimo u tumačenje njenih posebnosti. Dakle, poglavlja i stihovi ne mogu da znače nešto što cela knjiga ne kazuje. Tumačenje treba da pređe sa deduktivnog na induktivni pristup, sa ukupne misli na pojedinačnu. Ovaj komentar je osmišljen tako da pomogne studentu u proučavanju pojedinih knjiga kroz odeljke. Uostalom, nadahnutost biblijskog teksta nije u njegovoj podeli na poglavlja i stihove. Ali, takva podela je osmišljena kako bi nam pomogla da razumemo glavnu poruku.

Tumačenje odeljka – ne pojedinih rečenica, fraza, reči – je ključ u razumevanju prvobitnog autorevog nauma. Jer, odeljak sačinjavaju objedinjene misli uobličene u temu. U tom smislu svaka reč, svaki izraz i rečenica nekog odeljka vode ka određenoj temi. U njoj je njihov smisao, značaj, tema ih objašnjava. Na isti način, prateći piščev naum od odeljka do odeljka, dolazimo i do ukupne poruke određene biblijske knjige.

Treće pravilo

Čitajmo Sveto pismo u svim dostupnim prevodima. Tako ćemo dobiti širi i potpuniji uvid u semantičko značenje određenih reči i izraza. Vrlo često se dotična izvorna reč starogrčkog može iskazati na više načina. Više različitih prevoda upravo to ističu i u njima uviđamo raznolikosti izvornih grčkih rukopisa – manuskripta. Ovo ne utiče nužno na doktrinu, ali nas vraća na izvorni tekst koji je proizašao iz pera drevnog pisca.

Ovaj komentar pruža studentima mogućnost brzog proveravanja njihovih sopstvenih tumačenja. Ovo štivo nije konačni autoritet. Cilj mu je da izazove na rad i obavesti tumača. Ima i drugih komentara koji nam pomažu da ne budemo uskogrudi, dogmatični i navijački okrenuti svom “timu”, svojoj denominaciji. Svaki tumač treba da ima uvid u više tumačenja kako bi uvideo višeznačnost biblijskog teksta. Jer, rekli smo, zapanjujuće je primetiti koliko malo slaganja ima među tumačima koji tvrde da im je Pismo jedini izvor istine.

Reč autora:

Iskreno, meni su ova tri pravila pomogla da savladam svoja ograničenja spram starih tekstova. Nadam se da će na isti način i vama pomoći.

Bob Utley
East Texas Baptist University
27. jun 1996. god.

Vodič dobrog biblijskog čitanja:

Lično traganje za pouzdanom istinom

Možemo li da znamo šta je istina? Gde da je nađemo? Da li možemo da je shvatimo ligikom? Postoji li neki konačni autoritet? Postoji li nešto što može da u potpunosti vodi naš život, naš svet? Ima li naš život smisao? Zašto smo ovde? A kuda to idemo? Ovakva i slična pitanja postavlja samo čovek – razumno biće – od samih svojih početaka (Pro 1:13-18; 3:9-11). Dobro se sećam svoje potrage za ključnim osloncem života. Bio sam mlad kada sam poverovao u Hrista, uglavnom na osnovu jakih primera nekih iz moje porodice. Ali, kako sam rastao, rasla su i moja pitanja. Kulturni i verski klišei mi nisu donosili odgovore. Bilo je to vreme zbunjenosti, vreme traganja i htenja, vreme kada sam živo osećao beznađe sveta u kojem sam živeo.

Mnogi su tvrdili da imaju odgovore na moja pitanja. Ali, brzo sam uviđao da se oni zasnivaju na (1) ličnom stavu, (2) drevnim mitovima, (3) ličnim iskustvima ili (4) psihološkim projekcijama. A meni je trebao dokaz, više činjenica i oslonca za pogled na svet, nepokolebljivi centar i smisao života.

I sve to sam pronašao proučavajući Sveto pismo. U njemu sam tragao za pouzdanim dokazima. I pronašao sam ih. Pronašao sam (1) da arheologija dokazuje istorijsku pouzdanost Pisma; (2) pouzdanost proroštava Starog zaveta; (3) jedinstvo biblijske poruke usprkos 16 vekova nastajanja teskta; (4) lična svedočenja ljudi koji su tvrdili da su im životi suštinski promenjeni Biblijom. Zato je hrišćanstvo – kao jedinstven sistem verovanja i delovanja – kadro da se bori sa složenim pitanjima ljudskog života. I tu nije reč samo o racionalnom okviru, već i o praktičnoj dokazljivosti biblijske vere, upotrebljivosti koja mi je donela unutrašnju radost i životnu ravnotežu.

U Hristu sam našao taj preko potrebni epicentar života. I to u onom Hristu koga objavljuje Pismo. Bio je to snažan i emotivan doživljaj. Pa opet, živo se sećam šoka, kada sam shvatio kako se na jednu te istu reč može gledati različito, čak i u krugu istih crkava i tumača. Tako je dokaz da je Biblija tačna i pouzdanja vredna postao ne cilj i kraj mog traganja, već jedan veliki početak. Pa, kako razaznajem šta je šta, u areni sukobljenih tumača i tumačenja?

Ovo pitanje je postalo moja životna strast i poziv. U prvom redu sam znao da mi je vera u Hrista (1) donela mir i radost. Jer, moj um je vapio za čvrstim tlom istine u živom blatu močvare post-modernističke kulture. (2) Dobio sam vođstvo kroz dogmatsku sigurnost sukobljenih svetskih religijskih sistema. (3)

Dobio sam lek protiv denominacijske bahatosti. Kada sam se upustio u potragu za sigurnim razumevanjem drevnih biblijskih tekstova, zapanjio sam se nad sopstvenom kulturnom, crkvenom, ličnom i istorijskom ostrašćenošću. Do tada sam čitao Bibliju tek toliko da utvrdim svoja ubeđenja. Božja Reč mi je služila da napadnem neistomišljenike i da tako utvrdim sve slabosti i manjkavosti. O, bilo je bolno suočiti se sa svim tim!

Iako sam znao da ne mogu postati sasvim objektivan, postao sam mnogo bolji čitalac Svetog pisma. Počeo sam da uočavam svoje sklonosti i da ih proučavam. Još nisam sasvim ovladao njima, nisam se oslobodio svoje pristrasnosti. Stvarno, tumači Biblije su njeni najgori čitaoci!

Evo nekoliko načela koja će, verujem, biti i vama vredna u ovom priručniku o tumačenju Božje reči.

I.Načela

A. Verujem da je Sveto pismo u celosti nadahnuto Božje samootkrivenje. Zato svako njegovo tumačenje treba da bude u skladu sa prvobitnim namerama njegovog božanskog autora – Duha – i čoveka pisca, u njegovim istorijskim posebnostima.

B. Verujem da je Pismo pisano za obične ljude i za svakog čoveka ponaosob! Bog se prilagodio čoveku i progovorio mu jasno i glasno u određenim istorijskim i kulturnim okolnostima. Bog nam nije sakrio istinu, štaviše, on nam ju je objavio i želi da je razumemo. Zato te istine treba tumačiti u svetlu ondašnjih zbivanja, a ne spram naših aršina. Biblija ne sme da kazuje nama danas nešto što nikada ranije nije, a posebno ne ono što njeni izvorni primaoci nisu čuli. Njena poruka je shvatljiva i prihvatljiva i najprosečnijoj osobi jer je pisana razumljivim jezikom svakodnevice.

C. Verujem da Pismo ima jedinstvenu poruku i svrhu. Biblija ne protivureči sebi, iako ima teške izjave i naizgled paradoksalne odeljke. No, upravo zato je Biblija sama sebi najbolji tumač.

D. Verujem da svaki svetopisamski odeljak izvorno (uključujući i proroštva) ima samo jedno značenje, onako kako je to autor zamislio. I premda nikada ne možemo sasvim da budemo sigurni u piščeve namere, postoje sigurne vodilje u tom smeru:

1. žanr, literalna vrsta kojom je tekst napisan
2. istorijske okolnosti i/ili neke posebnosti koje su dovele do pisanja nekog teksta

3. književni kontekst cele biblijske knjige, kao i određenog odeljka te knjige
4. tekstualna skica neke celine, nekog odeljka u odnosu na celu knjigu
5. gramatičke posebnosti kojima se prenosi neka poruka
6. posebno izabrane reči i pojmovi koji prenose poruku
7. uporedni/paralelni odeljci

Ovih sedam pristupa čine tumačenje određenog teksta. Ali, pre nego li ih detaljnije objasnim – kao praktične korake dobrog čitanja Pisma – dozvolite mi da vas podsetim na loše metode koje svakako treba izbeći. Zbog njih nastaju zabune i sukobi u različitom tumačenju.

II.Pogrešni metodi tumačenja

A. Ne uzimanje u obzir književnog konteksta biblijskih knjiga. Kod ovog pristupa se svaka reč i izjava Pisma koriste kao samostojeći apsoluti, bez obzira na to šta je pisac hteo njima stvarno da kaže. U teologiji se ovako nakaradno tumačenje zove "proof-texting" – kada svoj stav podupireš Pismom.

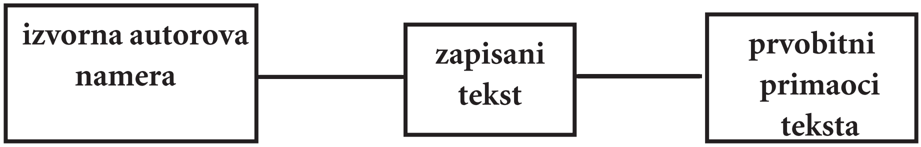
B. Ne uzimanje u obzir istorijske okolnosti teksta i oslanjanje na nerealne, manjkave podatke i izvore koji nemaju ništa sa tekstom.

C. Ne uzimanje u obzir istorijske okolnosti teksta i baratanje istim kao da je reč o jutrošnjim novinama napisanim isključivo za nas danas.

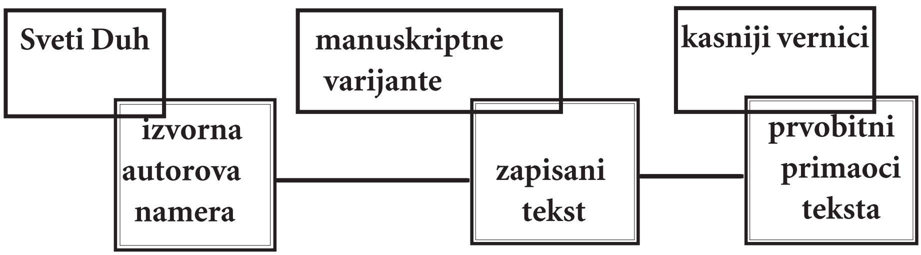
D. Ne uzimanje u obzir istorijske okolnosti teksta nametanjem simbolizma. Tada tekst dobija filozofsko-teološka značenja potpuno drugačija od onih koja su čuli njegovi prvi čitaoci i slušaoci.

E. Ne uzimanje u obzir izvorno značenje teksta kroz brutalno nametanje krutih doktrina, omiljenih dogmi ili savremenih trendova koji nemaju veze sa izvornim piščevim motivima. To se najčešće dešava kod nametanja pristupa čitanja – Šta ovaj tekst znači za mene? Tako čitalac postaje isključiva mera tumačenja.

U pisanoj ljudskoj komunikaciji srećemo barem tri stvari:

Do skora su se svi načini čitanja usredsređivali oko ova tri elementa. Ali, kada je reč o Bibliji i njenoj jednistvenoj nadahnutosti, treba dodati sledeće:

Tok tumačenja traži sve ove elemente. Moj pristup u ovom priručniku daje naglasak na autora i izvorni teskt. Činim to svesno, upravo zbog gore navedenih zloupotreba: (1) produhovljavanja teksta i (2) "Šta-ovaj-tekst--znači-za-mene" čerečenja teksta. Zloupotrebe se mogu pojaviti na svim nivoima tumačenja. Zato uvek treba proveravati svoje motive, predubeđenja, uhodane pristupe tekstu, izraženu potrebu za primenom. Ali, kako biti oprezan ako nema granica, nema pravila u tumačenju? Samo autorstvo nekog teksta i njegova struktura nam pružaju sigurne vodilje pouzdanog tumačenja. Dakle, kako u svetlu navedenih loših pristupa možemo pouzdano i dosledno tačno čitati i tumačiti Pismo?

III.Neki od načina dobrog čitanja Pisma

Ovde ne želim da govorim o posebnim načinima tumačenja pojedinih žanrova, tj. književnih vrsta. Reč je o opštim hermeneutičkim principima – principima tumačenja koji važe za sve nadahnute tekstove. U ovom domenu preporučujem odlično štivo Gordona Fija, "How to read The Bible For All Its Worth", u izdanju kuće Zondervan.

Pravila koja ću ovde isticati su upravo ona po kojima čitalac kao tumač dozvoljava da mu sam Duh rasvetli tekst. Dakle, i Duh i tekst i čitalac čine jedno. Stalo mi je do toga da pomognem tumačima da ne zavise isključivo od drugih, velikih i poznatih tumača. Možda znate izreku – "Biblija baca mnogo

svetla na komentare"! Ne želim ovim da omalovažim veliki doprinos mnogih komentara, već da im odredim primereno mesto i upotrebu.
Moramo biti sigurni da naše tumačenje stvarno proizilazi iz teksta. Evo šta nam daje putokaz u tom smeru:

1. pisac teksta
   a) istorijske okolnosti
   b) književni kontekst
2. piščev izbor:
   a) gramatičke strukture teksta – sintakse
   b) savremena upotreba pojedinih reči
   c) žanr/književna vrsta
3. naše razumevanje
   a) odgovarajućih uporednih tekstova

U svakoj fazi tumačenja moramo se ravnati po ovim pravilima. Jer, Sveto pismo je naše jedino merilo verovanja i delovanja. Nažalost – rekoh već ranije – hrišćani se ne slažu oko učenja Božje reči. I to je poražavajuće: tvrdimo da je u celini nadahnuto Bogom, a onda se delimo oko toga šta nam i kako kazuje!
Postoje četiri faze, četiri koraka čitanja Pisma:

A. Prva faza

1. Određenu biblijsku knjigu čitajte iz više prevoda, posebno onih koji potiču iz različitih prevodilačkih škola.
   a) doslovni, tj. od-reči-do-reči prevodi
   b) dinamični prevodi
   c) slobodni – parafrazirani prevodi
2. Uočite glavni razlog pisanja, definišite temu.
3. Prepoznajte (ukoliko se to može) literalno jedinstvo teksta. Naime, koje rečenice i poglavlja iskazuju centralnu misao, temu.
4. Prepoznajte preovlađujući žanr
   a) u Starom zavetu:
      (1) (jevrejsku naraciju, priču)
      (2) (jevrejsku poeziju (Psalmi, mudrosni spisi)
      (3) (jevrejska proroštva (proza i poezija)
      (4) (zakon)
   b) u Novom zavetu:
      (1) (naracija, priča (Evanđelja, Dela)
      (2) (poređenja Evanđelja)
      (3) (pisma, tj. poslanice)

(4) (apokaliptični spisi)

B. Druga faza

1. Pročitajte iznova celu knjigu, ponovo izdvojite glavne teme i likove
2. Skicirajte glavne teme i iskažite ih kratkim i sadržajnim rečenicama
3. Uporedite to do čega ste došli sa svrhom čitavog svog tumačenja.

C. Treća faza

1. Još jednom pročitajte celu knjigu, ali ovoga puta jasno uočite istorijski kontekst i posebnosti koje su dovele do pisanja.
2. Nabrojte sve istorijske činjenice iz teksta:
   a) pisac
   b) vreme pisanja
   c) primaoci
   d) razlozi pisanja
   e) kulturne posebnosti i njihov odnos spram svrhe pisanja
   f) podaci o tada poznatim istorijskim ličnostima i događajima
3. Skicirajte odeljak koji proučavate. Uvek pazite da se iz njega jasno vidi literalno jedinstvo odeljka. Samo tako moći ćete da pratite izvorni piščev naum i tok misli teksta.
4. Proverite istorijske odrednice pomoću odgovarajućih priručnika.

D. Četvrta faza

1. Čitajte odeljak u različitim prevodima:
   a) doslovni, tj. od-reči-do-reči prevodi
   b) dinamični prevodi
   c) slobodni – parafrazirani prevodi
2. Istražite jezičku, tj. gramatičku strukturu:
   a) Da li tekst ima izraze koji se ponavljaju (Ef 1:6, 12, 13)
   b) ponavljaju li se gramatički oblici (Rim 8:31)
   c) Da li ima u tekstu misaonih kontrasta
3. Uočite sledeće pojmove:
   a) posebne termine
   b) neuobičajene pojmove
   c) važne gramatičke oblike
   d) posebno teške reči, pojmove, rečenice
4. Potražite odgovarajuće uporedne odeljke
   a) prepoznajte koji tekst najjasnije govori o temi koju proučavate

(1) konsultujte knjige sistematske teologije
(2) upotrebite prevode Pisma sa uporednim stihovima
(3) upotrebite konkordance

b) Istražite da li postoji tekst, odeljak, stih koji možda stoji u potpunoj suprotnosti sa temom vašeg tumačenja. Mnoge biblijske istine imaju svoju tzv. paradoksalnu stranu. I zato mnoge denominacije imaju silne probleme kada se podupiru polovičnim stihovima. Pošto je čitavo Pismo Bogonadahnuto valja težiti ravnoteži u tumačenju.

c) Potražite slične izjave u samoj knjizi ili odeljku koji proučavate, u tekstovima istog autora istog žanra. Biblija je sama sebi najbolji tumač jer ju je nadahnuo sam Bog.

5. Upotrebite pomoćnu literaturu kod provere istorijskih odrednica ili nekih drugih vremenskih posebnosti:

a) studijske Biblije
b) biblijske enciklopedije, rečnike, priručnike
c) uvode u biblijske knjige
d) biblijske komentare (u ovom koraku premeravamo svoja otkrića spram proverenih dostignuća na polju tumačenja).

IV.Primena tumačenja Svetog pisma

Kada uradimo sve što je potrebno da bismo razumeli biblijski tekst u njegovom izvornom značenju, tek tada treba da ga primenimo u svom životu, u našoj kulturi. Zato vidim biblijski autoritet kao ispravno shvatanje šta je nadahnuti pisac rekao tada, u svoje vreme, i šta ta poruka znači sada, u naše vreme.

Primena uvek mora da sledi pravilno tumačenje. Nemoguće je pravilno primeniti svetopisamska učenja danas ako ne znamo šta su značila tada. Božja reč ne sme da govori nama danas ono što nikome nikada nije govorila.

U tome nas vodi pravilno skicirani odeljak (faza 3). Primena treba da sledi upravo odatle, a ne sa nivoa analize reči. Jer, pojedine reči imaju svoje značenje samo u celini, u kontekstu. Isto važi i za rečenice. Samo je autor teksta onaj koji je božanski nadahnut. Mi ga sledimo jedino po prosvetljenju tog istog Duha. A to je iluminacija a ne inspiracija. Zato na izraze poput – "Tako kaže Gospod" – imaju pravo samo biblijski pisci. Dakle, primena se tiče sveobuhvatne poruke tumačenog teksta, s obzirom na njegovo – rekli smo – literalno jedinstvo i razvoj ukupne misli nekog odeljka.

V.Duhovna strana tumačenja

Sve do sada sam govorio o logičkom i tekstualnom procesu koji spada u tumačenje i primenu. Ali, u duhovnom smislu sledeće stvari su mi bile dragocene:

A. Moli se za pomoć Svetog Duha (1. Kor 1:26 do 2:16)

B. Moli se za oproštenje i očišćenje od greha kojih si svestan (1 Jn 1:9)

C. Moli se za veću želju za bogopoznanjem (Ps 19:7-14; 42:1)

D. Primeni odmah sve što si otkrio u svom proučavanju

E. Ostani ponizan i voljan da učiš

Nije nimalo lako održati ravnotežu između logičkog procesa tumačenja i duhovnog vođstva Svetog Duha. Meni su sledeće reči pomogle u ovome:

A. "Izvrtanje Pisma", od autora Džemsa Sajera: "Prosvetljenje je nešto što pripada svakoj osobi Božjeg naroda, a ne samo nekakvoj duhovnoj eliti. Crkva ne poznaje povlaštenu višu kastu, nema tzv. "iluminate", genijalce kojima pripada sve znanje. Duh je taj koji suvereno deli darove mudrosti, znanja i duhovnog razlikovanja. On ne daje grupici nadarenih ekskluzivno pravo da tumače njegovu Reč. Svaki vernik može i treba da se poučava, da prosuđuje i razlikuje biblijska učenja koja stoje i iznad onih koji su posebno nadareni za službu tumačenja. Sažeto rečeno, kroz celu ovu knjigu sam želeo da istaknem – Biblija je Božje istinito otkrivenje celom čovečanstvu. Ona je krajnji autoritet u svemu o čemu govorimo, ali nije neka misterija koju ne bi mogli da razumeju ljudi svih kultura". (str. 17-18)

B. U delu "Protestantsko tumačenje Pisma", na str. 75, Bernard Ram ovako citira čuvenog Kjerkegora: "Prema Kjerkegoru važno je leksički, gramatički i istorijski tumačiti Pismo. Ali, to nije prevashodno najvažniji oblik njegovog čitanja. Čitati Pismo kao Božju reč znači čitati ga sa ustreptalošću i iščekivanjem, živo razgovarajući sa Bogom. Čitati ga stručno i naučno, egzegetski i akademski još ne mora da znači da ga čitamo kao poruku od Boga. Ko ga čita kao ljubavno Božje pismo, taj će u njemu stvarno pronaći Božju reč."

C. Autor Rouli u delu "Značaj Biblije", na str. 19 piše: "Nijedno intelektualno razumevanje Biblije, ma kako potpuno ne iscrpljuje njeno bogatstvo. Svaki uvid doprinosi potpunijem razumevanju. Ali, najvažnije je kretati se ka duhovnim vrednostima. Samo duhovno blago čini ovu knjigu razumljivom. Često nam baš to duhovno razumevanje treba više od umnog.

Duhovna stvarnost se prepoznaje na duhovan način. Zato svakom učeniku Reči i svakom tumaču treba duhovna prijemljivost, žar traganja za Bogom i bogatstvima njegove Knjige, ukoliko više ponire u učeno studiranje."

VI.Metodi tumačenja

Ovaj priručnik je osmišljen da vam pomogne u sledećem:

A. Svaka biblijska knjiga ima prigodan uvod, skicu. Setite se ovoga kada budete radili "fazu 3".

B. Kontekstualni uvid vam se nudi na početku svakog poglavlja. To će vam pomoći da vidite strukturu literalnog jedinstva teksta.

C. Setite se da podele na poglavlja i stihove nisu deo izvornog nadahnutog teksta. One se utvrđuju iz konteksta. Ali, kada upoređujemo više savremenih prevoda (koji, rekosmo, pripadaju različitim prevodilačkim školama), lakše prodiremo u izvorne namere biblijskog autora. Svako poglavlje obrađuje jednu istinu. Zovemo je "središnjom/centralnom idejom teksta" ili "temom". Tako uobličena misao je ključ pravilnog istorijskog i gramatičkog tumačenja. Najbolje je da niko nikada ne tumači, ne poučava i ne Prooveda iz teksta koji je manji od jednog poglavlja! Ne zaboravimo, takođe, da je svaki odeljak živo vezan za prethodni i naredni odeljak. Zato je važna skica poglavlja cele biblijske knjige. Ona nam omogućava da pratimo prirodni i logični sled izvornih misli biblijskog pisca.

D. Moj pristup je stih-po-stih timačenje. Tu nema druge nego da sledimo autoreve misli. A to znači da pred sobom imamo:

1. literalni kontekst
2. istorijski i kulturni uvid
3. gramatičku analizu
4. analizu pojedinih reči
5. odgovarajuće uporedne odeljke/citate

Uvod u Evanđelje po Jovanu

Osnovne napomene

A. Evanđelja po Mateju i Luki započinju Isusovim rođenjem; Marko otvara svoju priču Isusovim krštenjem; Jovan počinje pre svih početaka - pre stvaranja sveta.

B. Evanđelist nam otkriva puninu božanstva Isusa iz Nazareta, od prvog stiha prvog poglavlja, i naglašava to kroz ceo spis. Sinoptici sakrivaju ovu istinu što je moguće više (Mesijanska tajna).

C. Jovan najverovatnije piše u svetlu tada već zapisanih sinoptičkih evanđelja. Stalo mu je da donekle dopuni i protumači Hristov život i delo spram potreba Rane crkve (kasni prvi vek). On je poslednji živi apostol.

D. Jovan struktuira svoje evanđelje oko objave Isusa Mesije:

1. 7 čudesa/znakova i njihovo značenje
2. 27 dijaloga sa pojedincima
3. bogosluženja i praznici
    - a) Šabat
    - b) Pasha (Jn 5-6)
    - c) Hram (Jn 7-10)
    - d) Hanuka (Jn 10,22-39)
4. "Ja jesam" izjave
    - a) u odnosu na Božije ime (JHVH)
        - ja sam On (4:26; 8:24,28; 13:19; 18:5-6)
        - ja sam pre Avrama (8:54-59)
    - b) u odosu na predikat
        - ja sam hleb života (6:35,41,48,51)
        - ja sam svetlo sveta (8:12)
        - ja sam vrata ovcama (10:7,9)
        - ja sam Dobri pastir (10:11,14)
        - ja sam vaskrsenje i život (11:25)
        - ja sam put, istina i život (14:6)
        - ja sam pravi čokot (15:1,5)

E. Razlika ovog i ostalih evanđelja

1. Iako Jovan prevashodno piše nošen teološkim razlozima, njegova istorija i geografija su sasvim tačni. Opet, razlozi određenih protivurečnosti na ovoj relaciji su nam nepoznati:

a) rana Isusova služba (čišćenje Hrama)

b) hronologija poslednje sedmice Isusovog života

2. Recimo nešto u samom uvodu o očiglednim razlikama ovog i ostalih evanđelja. Poslužiću se rečima Džordž Eldon Lada (George Eldon Ladd) iz njegove poznate *Teologije Novog zaveta*:

a) "Četvrto je evanđelje uočljivo drugačije od svih ostalih. Zato moramo da se suočimo sa pitanjem: Da li su ovi izveštaji zaista Isusova naučavanja, ili je vera toliko promenila tradiciju da je teološka interpretacija sasvim progutala istoriju?" (str. 215).

b) "Mislim da je najprihvatljivije rešenje u tome da Jovan posebnim idiomima iskazuje Hristovo učenje. Ako je tako; ako je četvrto evanđelje sazdano od apostolskih idioma, to nam zadaje dva važna pitanja: U kojoj meri je teologija ovog spisa Jovanova a u kojoj Isusova? U kojoj meri je pisac sažeo Gospodnje naučavanje u sebi, da nam je zapisao svoje viđenje pre nego doslovno Isusovo učenje." (str. 215).

c) Lad navodi reči V. F. Olbrajta (W. F. Albright): "Nema suštinske razlike između Jovanovog učenja i učenja Sinoptika. Razlike su u naglasku tradicije koju prate, tj. određenim učenjima koja podsećaju na uverenja Esena. Dakle, nema ni naznake bilo kakvog iskrivljavanja Isusovog učenja, bitnih odbacivanja ili vitalnih dodataka. S jedne strane moramo da priznamo da je Rana crkva bila podložna uticajima šta da odabere i uvrsti u evanđelja. S druge strane, crkva je bila krajnje odgovorna prema svim novotarijama bitnog teološkog sadržaja.

Najenergičniji prigovori savremenih tumača Novog zaveta sastoje se u tome da najmanje imamo izvornog Isusovog, te da razlika između Jovana i ostalih evanđelista jeste ključna razlika ranohrišćanskih teoloških ideja. Naime, svaka velika ličnost, svaki značajni mislilac se različito shvata i tumači od različitih ljudi i slušalaca. Svi će oni čuti nešto drugo kao najznačajnije i to će posebno da izdvoje" (str.170-171 Recent Discoveries in Palestine and the Gospel of John in *(The Background of the New Testament and Its Eschatology)*.

d) Evo još nekoliko Ladovih misli:

"Razlika između Jovana i Sinoptika nije u tome da je Jovan teolog a ostali nisu. Štaviše, svi su teolozi na svoj način. Nekada se istorija tumači samim činjenicama, odigranim događajima, više nego njihovim vremenskim sledom. Možda je Jovan prevashodno teolog koji tumači događaje, ali ti su događaji

istorijska zbilja. S druge strane je očigledno da Sinopticima nije cilj da nam doslovno i reporterski prenesu Isusove reči (*ipsissima verba Jesu),* njegovu biografiju. Oni oslikavaju Hrista u celini i sažimaju njegovo učenje. Matej i Luka su smatrali da je dobro da slobodno nadograde Markov izveštaj. Ako je Jovan i uzeo najviše slobode u tome, to je zato što je želeo da nam da sadržajniji Gospodnji portret" (str. 221-222).

Pisac

A. Samo evanđelje je nepotpisano, ali otkriva Jovanovo autorstvo:

1. Stil očevica (19:35).
2. Fraza "voljeni učenik" (I Polikrap i Irinej u ovom idiomu jasno vide apostola Jovana).
3. "Sin Zavedejev" se nikad ne spominje po imenu.

B. Istorijski kontekst je jasan iz samog teksta evanđelja, što znači da pitanje autorstva nije ključno za tumačenje. Ključan je ugled pisca!

Sam pisac i vreme pisanja su neosporno nadahnuti, ali su važni za tumačenje teksta. Tumače zanimaju istorijske okolnosti pisanja, posebno razlozi zbog kojih je apostol odlučio da piše. Zanima ih da li da njegov dualizam uporede sa (1) jevreskim verovanjem u dva doba; (2) kumranskim učenjem o pravednosti; (3) zoroastranijanizmom; (4) gnosticizmom; (5) posebnim Isusovim učenjem?

C. Najranija tradicija nedvosmisleno pripisuje apostolu Jovanu ovo evanđelje. On je "sin Zavedejev" i očevidac svega. Ovo je posebno važno zbog izvora iz drugog veka koji tvrde:

1. Efeške starešine su ohrabrivale apostola da zapiše evanđelje (Jevsevije citira Klimenta Aleksandrijskog).
2. Evanđelje je napisao apostol Andrija (Muratorijev fragment, 180.-200. god., iz Rima).

D. Moderni tumači predlažu druga rešenja. Posebno zbog nekih tema u samom tekstu i stila pisanja. Neki od njih tvrde da je spis nastao u ranom drugom veku, oko 115. god.

1. Pisali su ga učenici apostola Jovana (krug apostolskog uticaja) koji su dobro poznavali njegovo učenje (J. Weiss, B. Lightfoot, C. H. Dodd, O. Cullmann, R. A Culpepper, C. K. Barrett).
2. Pisao ga je "starešina Jovan", jedan od najranijih crkvenih vođa iz Azije. Bio je pod snažnim uticajem apostolovog učenja, posebno

terminologije. Ovaj podatak se uzima iz problematičnog teksta Papije (70-146 god.) koga citira Jevsevije (280-339. god.).

E. Dokazi iz samog teksta evanđelja koji ukazuju da je sam apostol Jovan pisac:

1. Unutrašnji dokazi:
   a) Pisac poznaje jevrejska učenja, rituale i SZ pogled na svet.
   b) Pisac poznaje Palestinu i Jerusalim pre 70. god. n. e.
   c) Pisac sebe zove očevicem:
      * 1:14
      * 19:35
      * 21:24
   d) Pisac je bio deo kruga apostola. Poznati su mu:
      * detalji mesta i vremena (noćno suđenje).
      * detaljni brojevi (kameni sudovi u 2:6 i ribe u 21:11).
      * detalji na osobama.
      * detalji događaja i reakcije na njih.
      * sebe naziva “voljenim učenikom”.
   a) 13:23, 25
   b) 19:26-27, 34-35
   c) 20:2-5, 8
   d) 21:7,20-24
      * pisac je deo najpoverljivijeg kruga učenika (Petar, Jakov, Jovan, Mt 17:1; 26:37).
   a) 13:23-24
   b) 20:2
   c) 21:7
      * Samo ime “Jovan, sin Zavedejev” se ne pominje u tekstu Evanđelja, to je sasvim neobično u svetlu argumenta poverljivog kruga učenika.
2. Spoljašnji dokazi
   a) Evanđelje je bilo poznato:
      1) Irineju (120-202 god.) koji je učio od Polikarpa, bliskog Jovanovog učenika (Jevsevije *Historical Eccleasticus* 5:20:6-7): “Jovan, učenik Gospodnji koji mu počivaše na grudima, koji ponese evanđelje do Efesa u Aziji”.

2) Klimentu Aleksandrijskom (153-217 god.): “Jovan, koga osokoliše prijatelji njegovi i božansko nadahnuće Duha, napisa ovo evanđelje” (Jevsevije, *Historical Eccleasticus 6:14:7)*.

3) Justin Mučenik (110-165 god.) i Tertulijan (145-220 god.)

b) Rani svedoci Jovanovog autorstva:

1) Polikarp (70-156 god., prema Irineju), episkop Smirne (155 god.)

2) Papija (70-146 god. zapis traktata protiv Markiona, s prologom Jevsevija iz Rima), vladika Jerapolja u Frigiji. Tvrdio je da je bio Jovanov učenik.

F. Razlozi zbog kojih se sumnja u tradicionalno autorstvo:

1. Spoj Evanđelja i nekoliko ključnih gnostičkih tema.
2. Očigledan dodatak u obliku 21. poglavlja.
3. Hronološko neslaganje sa Sinopticima.
4. Jovan se direktno ne poistovećuje sa “voljenim učenikom”.
5. Žanrovi i vokabular Evanđelja su drugačiji od Sinoptika.

G. Ako prihvatimo argumente o Jovanovom autorstvu, šta još znamo o njemu?

1. Piše iz Efesa (Irinej: “Evanđelje iz Efesa”).
2. Sam sebe naziva starcem (prema Iriniju, Jovan je živeo do vladavine Trajanove, 98-117 god.).

Vreme pisanja

A. Ako je pisac apostol Jovan:

1. Pre 70. god., pre nego je rimski general Tit (kasnije imperator) razorio Jerusalim:

a) Jn 5:2 - „U Jerusalimu, kod Ovčijih vrata, nalazila se banja koja se jevrejski zvala Vitezda. Imala je pet tremova...“.

b) Ponavljanje rane titule „učenik“ u oslovljavanju apostolske grupe.

c) Ako Evanđelje sadrži gnostičke elemente - otkrivene kod Mrtvog mora - onda to pokazuje teološki žargon prvog veka.

d) Nema pomena o razorenju Jerusalima.

2. U kasnom 1. veku:

a) Zbog razvijene teologije.

b) Pad Jerusalima se ne spominje jer se desio pre najmanje 20 godina.

c) Jovan se služi gnostičkim frazama i naglascima.

d) Rani crkveni oci:

- Irinej
- Jevsevije

e) Čuveni američki arheolog V. F. Olbrajt (W. F. Albright) smatra da je evanđelje nastalo između 70 i 80 god.

B. Ako pretpostavimo da je pisac "starešina Jovan", onda je najraniji mogući datum sredina drugog veka. Ova teorija se pojavila u vreme kada je Dionizije odbacio apostolsko autorstvo (literalni razlozi). Jevsevije, koji je takođe odbacio Jovanovo autorstvu Otkrivenja - ali zbog teoloških razloga - zaključio je kako se Papijin citat odnosi na nekog drugog Jovana *(Historical Eccleasticus* 3:39:5,6), i isto vreme i isto mesto kada govori o istoimenom apostolu. Tako imamo "dva Jovana": (1) apostola; (2) starešinu (prezvitera).

Primaoci

A. Evanđelje je bilo namenjeno crkvama rimskih provincija Male Azije, posebno Efesu.

B. Kako u sebi spaja jednostavost i dubinu života Isusa iz Nazareta, četvrto evanđelje je postalo omiljeno i među jelinističkim vernicima i među gnosticima.

Primaoci pisma

A. Samo Evanđelje otkriva svoju misonarsku namenu, 20:30-31.

1. za Jevreje
2. za Grke
3. za gnostike

B. Tekst sadži dosta apologetskih tema:

1. protiv fanatičnih sledbenika Jovana Krstitelja.
2. protiv lažnih gnostičkih učitelja (posebno u Prologu). Ove grupe srećemo i kasnije u NZ knjigama:

 a) poslanici Efescima.

 b) poslanici Kološanima.

 c) Pastoralnim pismima (1. i 2. Timoteju; Titu).

d) 1. Jovanova (moguće je da je ova poslanica bila poslednji deo samog Evanđelja).

C. Vrlo je verovatno da je svrha Evanđelja, iskazana u 20:31, ponovljena doktrina istrajnosti, kao poseban evanđeoski poziv. Naime, dosledna upotreba sadašnjeg vremena u govoru o spasenju je uočljivo obeležje spisa. U tom smislu je moguće da apostol, poput Jakova, pokušava da uravnoteži određena preterivanja nekih maloazijskih grupa vernika, kada je reč o Pavlovoj teologiji (2 Pet 3:15-16). Zanimljivo je da rana crkvena tradicija više poistovećuje Jovana nego Pavla sa Efesom. (F. F. Bruce's *Peter, Stephen, James and John: Studies in Non-Pauline Christianity,* str.120-121).

D. Epilog Evanđelja (Jn 21) liči na brižljivo sročen odgovor pojedinim crkvenim grupama:

1. Jovan dopunjuje sinoptička evanđelja. Usredsređuje se na Hristovu službu u Judeji, najviše na Jerusalim.
2. Nekoliko pitanja pokriva dodatak Jn 21:
   a) Petrova duhovna obnova.
   b) Jovanova dugovečnost.
   c) Isusov odloženi povratak.

E. Neki smatraju da Jovan svesno izbegava temu sakramenata i svoje lične ordinacije. Posebno zato što su poglavlja 3 (o krštenju) i 6 (o Večeri) pravo mesto za to.

Skica Evanđelja

A. Filosofsko-teološki Prolog (1:1-18) i praktični Epilog (21)

B. Sedam čudesa Isusove javne službe (2-12) i njihovo značenje:

1. Pretvaranje vode u vino na svadbi u Kani (2:1-11).
2. Izlečenje oficirevog sina u Kafernaumu (4:46-54).
3. Izlečenje hromog kod banje Vitezde u Jerusalimu (5:1-18).
4. Čudesno hranjenje pet hiljada ljudi u Galileji (6:1-15).
5. Izlečenje slepog od rođenja u Jerusalimu (9:1-41).
6. Oživljavanje Lazara iVitaniji (11:1-57).

C. Susreti i razgovori s pojedincima:

1. Jovan Krstitelj (1:19-34; 3:22-36).
2. Učenici -
   a) Andrija i Petar (1:35-42).
   b) Filip i Natanailo (1:43-51).

3. Nikodim (3:1-21).
4. Samarjanka (4:1-45).
5. Jevreji iz Jerusalima (5:10-47).
6. Masa ljudi u Galileji (6:22-66).
7. Petar i učenici (6:67-71).
8. Učenici u gornjoj sobi (13:1-17:26).
9. Jevreji kod hapšenja i suđenja (18:1-27).
10. Rimski sud (18:28-19:16).
11. Post-uskrsni razgovori (20:11-29) -
    a) sa Marijim
    b) sa Desetoricom
    c) sa Tomom
12. Petar (21:1-25).
13. Susret sa ženom uhvaćenom u preljubi nije deo izvornog teksta (7:53-8:11).

D. Bogosluženja i praznici
1. Šabat (5:9; 7:22; 9:14; 19:31).
2. Pasha (2:13; 6:4; 11:55; 18:28).
3. Praznik senica (Jn 8-9).
4. Hanuka (praznik svetlosti, 10:22).

E. "Ja jesam" izjave:
- ja sam On (4:26; 8:24, 28, 54-59; 13:19; 18:5-6)
- ja sam hleb života (6:35, 41, 48, 51)
- ja sam svetlo sveta (8:12)
- ja sam vrata ovcama (10:7, 9)
- ja sam Dobri pastir (10:11, 14)
- ja sam vaskrsenje i život (11:25)
- ja sam put, istina i život (14:6)
- ja sam pravi čokot (15:1,5)

Prvi krug čitanja

Ovo je tek vodič u tumačenju. Dakle, sami ste odgovorni za sopstveno tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Sveto pismo i Duh Sveti ste najvažniji u tumačenju. Ne morate sve da prepustite drugome.

Zato, pročitajte željeni tekst odjednom. Odredite mu glavnu temu i iskažite je svojim rečima.

1. Tema čitavog odeljka ili biblijske knjige
2. Vrsta literature – žanr

Drugi krug čitanja

Rekli smo da je ovaj udžbenik tek vaš vodič. Niko ne sme odlučiti umesto vas. Ne prepustite drugima ono što vi i Duh već imate u Pismu.

Zato, još jednom pročitajte željeni odeljak. Skicirajte glavne pojmove i iskažite ih u jednoj rečenici.

1.tema prve literalne celine
2. tema druge literalne celine
3. tema treće literalne celine
4. tema četvrte literalne celine
5. ….

Jovan 1

Podela poglavlja prema "Novom srpskom prevodu s napomenama"[1]

A. Rođenje i priprema Isusa, Sina Božijeg 1:1-2:11
- Isus, utelovljena Reč 1:1-18
- Svedočanstvo Jovana Krstitelja 1:19-28
- Isus - Jagnje Božije 1:29-34
- Isusovi prvi učenici 1:35-42
- Isus poziva Filipa i Natanaila 1,43-51

Treći krug čitanja (vidi uvodne napomene)
Prema izvornim piščevim namerama

Ovaj komentar je tek vodič u vašem proučavanju Pisma. To znači da ste za svoje tumačenje sami odgovorni. Svako od nas treba to da radi u svetlu objave koja mu je data. Tu ste vi, Sveto pismo i Sveti Duh – najvažniji u tumačenju. Ne prepuštajte sve drugim tumačima.

Čitajte ovo poglavlje u njegovom kontekstu. Uočite o čemu je reč. Pokušajte samo da sačinite svoju skicu ovog, prvog poglavlja. Tek onda to svoje uporedite sa prevodima Bibije koje posedujete. Podele na poglavlja i manje celine nisu deo nadahnutog teksta, ali nam pomažu da dokučimo izvorne piščeve naume, a to je suština svakog dobrog tumačenja. Neka svaki odeljak govori o jednom jedinom subjektu.

---

1 Iako sve podele, pa i ove nisu deo izvornog nadahnuća biblijskog teksta, odeljci su ključni za razumevanje izvorne piščeve namere. To se posebno vidi kod najmodernijih prevoda. Svaki odeljak ima glavnu temu, istinu, poruku. Ona se uočava u svim prevodima. Koristite se svim raspoloživim prevodima na vašem jeziku. Bilo bi dobro uočiti koji od njih najviše odgovara vašoj podeli. Kako god, glavno je da ovo prvo uradite sami, a onda uporedite sa raspoloživim rešenjima. Tek kada razumete šta je pisac prvobitno želeo, tek tada možete reći da razumete Pismo. Od ovoga ne treba odustajati nikada jer će u protivnom cela poruka biti izvitoperena. Naravno, kada nešto od čitanog i tumačenog razumemo, to isto treba da primenimo i svakodnevno živimo.

Prvi odeljak
Drugi odeljak
Treći odeljak

Teološki i istorijski uvid u odeljak 1:1-18

A. Teološka skica uvodne himne
   1. Isus - Reč, večni božanski, Stvoritelj, Hrist Otkupitelj, st. 1-5.
   2. proročki Hristov svedok, st. 6-9,15 (Isus je svetlo).
   3. utelovljeni Hrist objavljuje Boga, st. 10-18 (Isus je Sin).

B. Teološka struktura odeljka i uočljive teme
   1. Isus je postojao od večnosti zajedno sa Ocem (1a).
   2. Isus je u bliskom zajedništvu sa Bogom Ocem (1b, 2, 18c).
   3. Isus je iste prirode, isti biti sa Ocem (1e, 18b).
   4. Isus je Očevo sredstvo našeg spasenja i usvojenja (12-13).
   5. utelovljenje - Bog postaje čovek (9,14).
   6. otkrivenje, objavljeno božanstvo (18d).

C. Jevrejska i grčka pozadina pojma *logos*
   1. Jevrejska pozadina
      a) Izgovorena reč ima silu (Isa 55:11; Ps 33:6; 107:20; 145:15), istu kao i u stvaranju sveta (Post 1:3, 6, 9, 11, 14, 20, 24, 26, 29) i u blagoslovima patrijarha (Post 27:1; 49:1).
      b) Priče 8:12-23 poosobljavaju „Mudrost" kao prvostvorenu i kao sredstvo, oruđe sveg stvaranja (Ps 33:6 i vankanonski spis „Mudrost Solomunova", 9:9).
      c) Targum (Aramejski prevod sa tumačenjem) menja izraz „Reč Božija", zbog izrazitog antropomorfizma, rečju *Logos*.
   2. Grčka pozadina
      a) Heraklit: Svet je u stalnim promenama. Bezlično božanstvo zajedno sa nepromenjivim *Logosom* čini te promene.
      b) Platon: *Logos* je nepromenjiv i bezličan. On drži sve planete u redu i nadzire promene godišnjih doba.
      c) Stoici: *Logos* je „uzrok sveta", upravitelj svega nepotpune ličnosti
      d) Filon: *Logos* je ličan, „Veliki sveštenik koji sve ljudske duše dovodi do Boga". On je „most između ljudi i Boga"; „kormilo kojim Kormilar sveg kosmosa upraljava" *(kosmokrator)*.

D. Odlike razvoja gnostičkog teološko/filosofskog sistema drugog veka:

1. Ontološki (načelni) antagonizam između Duha i materije.
2. Materija je zla i nepokorna; Duh je dobar.
3. Gnostički sistem razlikuje čitavu seriju anđeoskih nivoa (eona) između dobrog boga i lošeg boga materije. Jeretik Markion je čak tvrdio da je JHVH, Bog SZ taj niži, materijalni bog.
4. Spasenje:
   a) Krije se u poznavanju tajne lozinke kojom osoba putuje kroz anđeoske nivoe, sve do konačnog ujedinjenj sa dobrim bogom.
   b) Božanska iskra u svim ljudima koje niko nije svestan dok ne primi tajnu šifru.
   c) Poseban lični posrednik u otkrivenju, onaj koji čovečanstvu donosi tajno znanje (Hristov Duh).
5. Gnosticizam prihvata Isusovo božanstvo, ali poriče u potpunosti njegovo utelovljenje kao suštinu otkupljenja!

E. Istorijske okolnosti:

1. Stihovi 1-18 podjednako nose u sebi i jevrejsku i grčku misao u sadržajnom konceptu *Logos*.
2. Upravo je jeres gnosticizma filosofska pozadina složene strukture Prologa Jovanovog evanđelja. Moguće je da je 1. Jovanova poslanica propratno pismo ovog spisa. Inače, gnosticizam kao filosofski sistem se sreće tek u delima drugog veka. S druge strane, Filon i svici sa Mrtvog mora se bave ovim temama.
3. Sinoptička evanđelja (posebno Marko) sakrivaju Isusovo božanstvo sve do događaja nakon Gologote. Jovan piše kasnije od svih i stalo mu je da naglasi da je Isus potpuni Bog i potpuni čovek („Sin čovečiji“, Jez 2:1; Dan 7:13), posebno u samom Prologu.

F. Vidi posebnu temu: Jn 1 u poređenju sa 1 Jn prema 1 Jn 1:1

Tumačenje reči i izraza

1 „U početku je bila Reč i Reč je bila sa Bogom i ta Reč je bila Bog. 2 Ona je u početku bila sa Bogom.

3 Sve je njenim posredstvom postalo i ništa što je postalo nije postalo bez nje. 4 U njoj je bio život i taj život je bio svetlost ljudima. 5 Svetlost svetli u tami, ali je tama ne nadvlada“. Jn 1:1-5

1:1 „U početku" Očigledna veza sa Post 1:1 i 1 Jn 1:1. Moguće je da je 1 Jn bila završni deo samog evanđelja. Prvih pet stihova ističu Hristovo božansko prapostojanje, njegovo bitisanje pre svakog stvaranja (1:15; 8:56-59; 16:28; 17:5; 2 Kor 8:9; Fil 2:6-7; Kol 1:17; Jev 1:3; 10:5-8).

"je bila" Trostruki izraz u imperfektu (st. 1,2,4,10). Jovan ističe trajnost postojanja od večnosti, kroz sva prošla vremena. Ovo vreme osebno naglašava *Logosovo* prapostojanje, posebno u kontrastu sa aoristom, st. 3, 6, 14.

"Reč" Bogati grčki pojam *logos* pre ukazuje na sadržaj, poruku nego na samu reč. Tako u ovom kontekstu ona postaje titula, pridev koji opisuje "uzrok sveta". Isto je i sa jevrejskim konceptom "Mudrosti". Jovan svesno koristi termin koji u sebi spaja i osobu i poruku.

"sa Bogom" U prenesenom značenju bili su "licem k licu", što je slika bliskog odnosa. Naravno, ovaj koncept ukazuje na božansku bit Svete Trojice, na njihove večne odlike. NZ počiva na paradoksu: Isus je odvojen od Oca, ali je u isto vreme u nepomućenom zajedništvu sa njim.

"i ta Reč je bila Bog" Ponovo imperfekt, kao u 1a. Imenica *Theos* nema član, ali stoji na početku rečenice zbog naglaska. Ovaj i 18. stih su najjači mogući iskazi o punini božanstva prapostojećeg Logosa (5:18; 8:58; 10:30; 14:9; 20:28; Rim 9:5; Jev 1:8; 2 Pet 1:1). Isus je potpuni Bog kao što je i potpuni čovek. On nije Bog Otac, ali je isti biti, iste suštine sa njim.

NZ nedvosmisleno ističe puninu božanstva Isusa iz Nazareta. Ali u isto vreme jasno razlikuje njegovu i Očevu ličnost kao posebne. Njihova po slavi i časti jednaka božanska suština je naglašena u Jn 1:1; 5:18; 10:30, 34-38; 14:9-10; 20:28. Razlike su pomenute u Jn 1:2, 14, 18; 5: 19-23; 8:28; 10:25,29; 14:11, 12, 13, 16.

1:2 Misao paralelna st. 1. Jovan zna koliko je u monoteističkoj kulturi ova misao šokantna: Isus, čovek rođen 6-5 god. u Nazaretu je iste biti sa Bogom Ocem. On je Bog.

1:3 „Sve je njenim posredstvom postalo" Logos je Očev posrednik, izvršilac stvaranja svih vidljivih i nevidljivih svetova (st. 10; 1 Kor 8:6; Kol 1:16; Jev 1:2). Sličnu ulogu ima i mudrost opisana u Ps 33:6 i Pri 8:12-23 (Mudrost je i u jevrejskom jeziku imenica ženskog roda).

„i ništa što je postalo nije postalo bez nje" Jovan opovrgava lažna učenja gnostika o anđeoskim eonima/nivoima, o dobrom duhovnom bogu i zlom materijalnom čudovištu.

1:4 "U njoj je bio život" Fraza koja naglašava da „život" sam po sebi prebiva i dolazi od Sina. Jovan se moćno služi imenicom *zoe*, i njome oslikava

Božiji život, večan život vaskrsenja (1:4; 3:15, 36; 4:14, 36; 5:24, 26, 29, 39, 40; 6:22, 33, 35, 40, 47, 48, 51, 53, 54, 63, 65,…). Grčka reč *bios* opisuje biološki, zemaljski život (1 Jn 2:16).

„i taj život je bio svetlost ljudima“ Svetlo je jedna od omiljenih apostolovih metafora za istinu i poznanje Boga (Jn 3:19; 8:12; 9:5; 12:46). Primetimo da je ovaj život namenjen svim ljudima! Inače, svetlo i tama su omiljene slike drevnih spisa sa Mrtvog mora. Pojmovni dualizam je omiljeni način Jovanovog izražavanja. Apostol voli da govori u kontrastima.

1:5 "Svetlo svetli u tami" Prezent naglašava trajnost radnje. Iako je Isus postojao oduvek, tek sada se jasno objavio svetu. SZ fizička Božija ukazanja najčešće prepoznje kao pojavu Gospodnjeg anđela (Post 16:7-13; 22: 11-15; 31: 11,13; 48: 15-16; Izl 3:2,4; 13:21; 14:19; Sud 2:1; 6:22-23; 13:3-22; Zah 3:1-2). Mnogi tumači ističu da je u svim tim epifanijama reč o još neutelovljenom *Logosu*.

"ali je tama ne nadvlada" Doslovno „ne ugrabi“, „ne proguta je“. U tom smisu reč je o: (1) nadvladavanju (Mt 16:18) ili (2) dosezanju njenog razumevanja, o shvatanju. Moguće je da Jovan ovom nejasnoćom želi da dosegne oba značenja.To je inače vrlo tipično za njegovo Evanđelja (3:3 - „rođen ponovo“ ili „rođen odozgo“; 3:8 - „duh“ ili „vetar“)

6 „Bog je poslao čoveka po imenu Jovan. 7 On je došao da usmeri ljude ka svetlosti, da svi u nju poveruju. 8 Jovan nije bio svetlost, nego je usmeravao ka svetlosti“. Jn 1:6-8

1:6-7 „Bog je poslao čoveka... da usmeri... usmeravao“ Krstitelj je poslednji SZ prorok (u smislu poslanja i objave). On je Preteče iz Mal 3:1; 4:5 (Jn 1:20-25). Moguće je da su ovi stihovi umetak samog apostola zbog mnogih nerazumevanja oko ovog proroka (l 3:15; Dl 18:25; 19:3). Ne zaboravimo da je Jovan najstariji živi apostol, da poslednji piše Evanđelje i da je dobro mogao da uoči razvoj ovog problema.

Zanimljivo je da je ovde Hrist opisan glagolom u imperfektu (prapostojanje). Jovan inače koristi aorist (pojava u vremenu) i perfekt (prošli događaj sa trajnom posledicom, st. 6). Isus postoji oduvek.

1:6-8 Ovi stihovi i st. 15 (umetnute misli) opisuju svedočanstvo Krstitelja o Isusu. Bio je poslednji SZ prorok. Teško je ove stihove poetski sročiti. Inače, tumači se ne slažu ni oko toga da li je ovaj Prolog pisan kao proza ili kao poezija.

1:7 „da svi u nju poveruju" U tome je svrha svega. I Jovanovo evanđelje i sva ostala su evanđeoski proglasi, što je poseban hrišćanski žanr pisanja. Hrist je svetlo sveta u kome svi koji ga veruju nalaze svoje spasenje (st. 12; Jn 20:31; 1 Tim 2:4; 2 Pet 3:9).

1:7,12 "veruju" Glagol upotrebljen 78 puta u ovom evanđelju a 24 puta u Jovanovim poslanicama. Zanimljivo je da kod njega srećemo samo glagol, nikada imenicu "vera". Vera nije u prvom redu nešto intelektualno ili osećajno. Ona se tiče odluke, odaziva. Ovaj grčki pojam se prevodi sa nekoliko reči: vera, pouzdanje, poverenje. Paralelni koncepti su i "došao je" (st. 11) i "prihvatili su ga" (st. 12). Spasenje jeste besplatni dar blagodati Božije u dovršenom Hristovom delu, ali moramo da ga prihvatimo verom. Spasenje je zavetni odnos privilegija i odgovornosti.

1:8 Moguće je da Jovan, kao kasni očevidac mnogih događaja oko kulta ličnosti Preteče, želi da uveri njegove sledbenike. Znamo da neki od njih nisu ni čuli za Isusa Mesiju, ni verovali u njega (Dl 18:25-19:7).

Posebna tema: Isusovi svedoci

Imenica *(marturia)* i glagol *(martureo)* "svedok", "svedočiti" je ključna ideja ovog Evanđelja. Isus ima mnogo svedoka:

1. Jovan Krstitelj (Jn 7, 8, 15; 3:26, 28; 5:33).
2. Sam Isus (Jn 3:11; 5:31; 8:13-14).
3. Samarjanka (Jn 4:39).
4. Bog Otac (Jn 5:32, 34, 37; 8:18; 1 Jn 5:9).
5. Sveto pismo (Jn 5:39).
6. Očevici Lazarevog oživljavanja (Jn 12:17).
7. Duh Sveti (Jn 15:26-27; 1 Jn 5:10-11).
8. Učenici (Jn 15:27; 19:35; 1 Jn 1:2; 4:14).
9. Sam pisac (Jn 21:24).

9 „Istinita svetlost, koja obasjava svakog čoveka, došla je na svet.
10 Na svetu je bila i svet je njenim posredstvom nastao, ali je svet nije prepoznao. 11 Svojima je došao, ali su ga njegovi odbacili. 12 A onima koji su ga prihvatili, dao je pravo da postanu deca Božija, onima koji veruju u njega. 13 Rođenju njihovom čovek nije uzrok, rođeni nisu odlukom očevom, sam Bog njih je rodio". **Jn 1:9-13**

1:9 „Istinita svetlost“ „Istina“ u smislu stvarnog, izvornog, ne toliko kao suprotnost lažima. Možda se misli na teološke raznolikosti prvog veka. „Istina“ je zajednički pridev svih Jovanovih spisa (3:35; 4:23, 37; 6:32; 7:28; 15: 1; 17:3; 19:35; 1 Jn 2:8; 5:20 i 10 puta u Otkrivenju). Vidi posebnu temu u 6:55.

„došla je na svet“ Ovim izrazom apostol često opisuje Isusovo napuštanje neba, duhovne stvarnosti, i dolazak u naše vreme i prostor (6: 4; 9:39; 11:27; 12:46; 16:28). Misli se na Gospodnje utelovljenje.

“koja obasjava svakog čoveka“ Dva su moguća značenja. Prvo, s obzirom na grčke kulturne okolnosti, misli se na „božansku iskru“ kao unutrašnje svetlo otkrivenja u svakom čoveku. Kvekeri ovako tumače ovaj stih. Ipak, Jovan ne zastupa ovaj koncept. Kod njega „svetlo“ uvek razotkriva ljudsko zlo (3:19-21).

Drugo, teško da se misli na prirodno otkrivenje. Bog je spoznatljiv i kroz prirodu (Ps 19:1-5; Rim 1:19-20) i kroz moralna osećanja (Rim 2:14-15). Ipak, pre je reč o Božijem prosvetljenju koje nam dolazi kroz Isusa - jedino svetlo istine.

1:10 “svet” Tri su značenja pojma *kosmos* kod apostola: (1) fizički svet, svemir (1:10, 11; 11:9; 16:21; 17:5, 24; 21:25); (2) čovečanstvo (1:10, 29; 3: 16, 17; 4:42; 6:33; 12: 19, 42; 18:29); (3) zlo, ogrehovljeno ljudsko društvo koje živi i deluje bez Boga (7:7; 15: 18-19; 1 Jn 2:15; 3: 1, 13). Mislim da je drugo rešenje najprimerenije ovom kontekstu.

“ali je svet nije prepoznao“ Ni Jevreji kao izabran narod, ni Grci u svojoj umnosti nisu prepoznali obećanog Mesiju. Koncept „poznanja“ u jevrejskoj misli tiče se najintimnije bliskosti, mnogo više nego intelektualno poznavanje činjenica (Post 4:1; Jer 1:5).

1:11 “Svojima je došao, ali su ga njegovi odbacili“ „Njegovi“ se koristi dva puta u ovom stihu. Prvi put je množina srednjeg roda, što može da se tiče: (1) sve tvorevine; (2) Judeji ili Jerusalimu u geografskom smislu. Drugi put je u muškom rodu i tiče se Jevreja.

1:12 „A onima koji su ga prihvatili“ Ljudska strana spasenja (st. 16). Svaki čovek mora da odgovori na Božiju ponudu spasenja u Hristu (3:16; Rim 10:9-13; Ef 2:8-9). Bog je neprikosnoveni suveren, ali je sačinio uslovljeni zavetni odnos sa ogrehovljenim čovečanstvom. Grešni čovek mora da se pokaje, poveruje, bude poslušan i istrajan u veri.

“dao je pravo” Ovaj grčki pojam može da znači: (1) legalni autoritet; (2) pravo ili privilegiju (5:27; 17:2; 19: 10,11). Ogrehovljeni svet od sada može kroz Hrista da upozna Boga kao Oca.

“da postanu deca Božija“ NZ pisci se dosledno služe porodičnim metaforama kada opisuju hrišćanstvo: (1) Otac; (2) Sin; (3) deca; (4) ponovo rođen; (5) usvojen. Hrišćanstvo je stvar odnosa, porodične povezanosti, a ne pogodbe (ulaznica za nebo; polisa osiguranja protiv požara pakla).

Inače, zanimljivo je da od dve grčke reči za dete, jedna se stalno koristi za Isusa *(huios)* a druga *(teknon, tekna)* za njegove sledbenike. Hrišćani su Božija deca, ali ne iste vrste kao i Isus, Božiji Sin. Analogija je ista ali suština odnosa nije.

“**onima koji veruju u njega“** Prezent particip koji naglašava stalnost radnje - „onima koji trajno veruju u njega“. Etimološka pozadina glagola „verovati“ nam pomaže u stvaranju savremenih paralela. Naime, u jevrejskoj misli ova ideja se tiče osobe stabilnog stanja. Slikovito ona opisuje nekoga ko je lojalan, pouzdan. Grčki ekvivalenti ovog koncepta do nas dolaze kao pojmovi vere, veroispovedanja, pouzdanja. Tako vera u bilijskom smislu nije prevashodno *nešto* što radimo, već *neko* u koga se pouzdajemo. A pouzdajemo se, oslonjamo na Boga. On je pouzdanja vredan. Dakle, žiža naše vere nije na nama već na njemu. U greh posrnuli svet se pouzdaje u Boga koji je svakog pouzdanja vredan. Ali, ni tada naglasak nije na veličini njegove vere već na Bogu koji je njen objekt. Vidi posebnu temu u 2:23.

„u njega“ Ili „u njegovo ime” (E. Čarnić). SZ visoko ceni ime osobe. U imenu je prorečeni karakter čoveka. Tako idiom “verovati u ime” odgovara ideji prihvatanja te iste osobe.

1:13 „Rođenju njihovom čovek nije uzrok, rođeni nisu odlukom očevom“ Imenica „krv“ je u množini (doslovno: „koji se ne rodiše od krvi“, V. Karadžić). Nema nikakvih ljudskih zasluga u našem spasenju. Nema „plave krvi“ i „pravih“ potomaka. Bog je onaj koji bira ljude i privlači ih sebi (6:44, 65). Ovaj i prethodni stih unose ravnotežu između Božije suverenosti i potrebe da svaki čovek odgovori na nju.

14 „Reč je postala čovekom i nastanila se među nama. Videli smo njegovu slavu, slavu koju ima od Oca kao jedinorođeni Sin pun milosti i istine.
15 Jovan je govorio za njega, kličući: “Za mnom dolazi onaj koji ima veću vlast od mene, jer je postojao pre nego što sam ja bio rođen.” 16 Iz punine
milosti njegove svi smo primili milost na milost, 17 jer je zakon dat preko
Mojsija, a milost i istina nastadoše posredstvom Isusa Hrista. 18 Boga niko

nikad nije video, jedinorođeni Bog, koji je u Očevom krilu, on ga je objavio“. Jn 1:14-18

1:14 „Reč je postala čovekom“ Jovan napada lažne gnostičke doktrine koje su htele da u sebe upiju hrišćanska učenja, te stvore novu grčku misao. Isus je istinski Bog i istinski čovek (1 Jn 4:1-3). On je obećani Emanuilo (Isa 7,14). Bog se nastanio kao jedan od nas među nama (doslovno „ušatorio se“). Valja naglasiti da se pojam „telo“ kod Jovana nipošto ne odnosi na greh i grešnu prirodu, kao kod apostola Pavla.

“i nastanila se među nama“. „Stanova među nama“ (E. Čarnić); „i uselise u nas“ (Vuk). Cela ideja potiče još iz vremena dok je Izrael sa Šatorom sastanka lutao pustinjom (Otk 7:15; 21:3). Rabini su ovaj period zajedništva JHVH i naroda zvali „medenim mesecom“. Bog nikada nije bio bliži svom narodu nego tada. Tada je nastala bogata ideja „*Šekina*“ (doslovno „prebivati sa“), za oblak Božije prisutnosti koji je išao ispred naroda.

“Videli smo njegovu slavu” Moguće da se ovo odnosi na: (1) nešto posebno u Isusovom životu, kao preobraženje ili vaznesenje; (2) novu ideju da je nedokučivi JHVH sada postao vidljiv i blizak, sasvim spoznatljiv. Ovo je posebno naglašeno i u 1 Jn 1:1-4. Jovan ističe Isusovu ljudskost na račun gnostičkih zabluda o vajnom sukobu duha i tela.

Najčešća SZ reč “slava” *(kbd)* je izvorno trgovački pojam (par tegova) i znači “težak”. Teško je vredno i ima unutrašnji, suštinski značaj. Tu je i ideja sjaja, bleštavila koje takođe ukazuje na Božiju slavu (Izl 15:16; 24:17; Isa 60:1-2).Bog je sam po sebi neiskazivo vredan i slavan. Svet ogrezao u grehu ne može da ga pojmi (Izl 33:17-23; Isa 6:5). Takvog Boga možemo jedino da upoznamo kroz Hrista (Jer 1:14; Mt 17:2; Jev 1:3; Jak 2:1).

Ideja slave je višeznačna: (1) paralelna je sa “pravednosti Božijom”; (2) tiče se “svetosti” i “savršenstva Božijeg”; (3) ukazuje na odraz veličanstva po kojem smo stvoreni, na lik koji je u nas utisnut (Post 3:1-22). Prvi put o ovakvoj slavi čitamo kod susreta Boga i njegovog naroda (Izl 16:7,10; Otk 9:23; Br 14:10).

“slavu koju ima od Oca kao jedinorođeni Sin“ „Jedinorođeni“ (*monogenes)* znači „jedinstven“, „jedan u vrsti“ (3:16). Neki prevodi slede rešenja „jedinorodni“, tj. one rukopisne varijante koje naglašavaju pol a ne jedinstvenost Isusove osobe (Lk 7:12; 8:42; 9:38; Jev 11:17).

“Oca” Poznata SZ metafora intimnog porodičnog odnosa: (1) Izraelski narod je često opisivan kao JHVH “sin” (Os 11:1; Mal 3:17); (2) Ovu analogiju srećemo već u knjizi Ponovljenih zakona (1:31); (3) Pnz 32

Izrael naziva “njegovom decom” a Boga “tvojim Ocem”; (4) istu analogiju imamo u Ps 103:13, a vrlo razvijenu u Ps 68:5 (“otac siročadi”); (5) Vrlo česta slika kod proroka (Isa 1:2; 63:8; Izrael kao Sin, Bog kao Otac, 63:16; 64:8; Jer 3:4,19; 31:9).

Isus je još više razvio ovu sliku, posebno u četvrtom evanđelju: 1:14, 18; 2:16; 3:35; 4:21, 23; 5: 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 26, 36, 37, 43, 45; 6:27, 32, 37, 44, 45, 46, 57; 8: 16, 19, 27, 28, 38, 42, 49, 54; 10: 15, 17, 18, 25, 29, 30, 32, 36, 37, 38; 11:41; 12:26, 27, 28, 49, 50; 13:1; 14:2, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 16, 20, 21, 23, 24, 26, 28, 31; 15: 1, 8, 9, 10,15, 16, 23, 24, 26; 16:3, 10, 15, 17, 23, 25, 26, 27, 28, 32; 17:1, 5, 11, 21, 24, 25; 18:11; 20:17, 21!

“pun milosti i istine” Spoj ovih vrlina odgovara SZ *hesed* (zavetna ljubav i privrženost) i *emet* (pouzdanost), inače spojenih u Pri 16:6. Ovo je opis Isusovog karaktera (st. 17) SZ pojmovima. Vidi posebnu temu o istini, u 6:55 i 17:3.

1:15 “jer je postojao pre nego što sam ja bio rođen“ Očigledano Krstiteljevo svedočanstvo Isusovog prapostojanja (1:1; 8:56-59; 16:28; 17:5; 2 Kor 8:9; Fil 2:6-7; Kol 1:17; Jev 1:3-10:5-8). Ovakvi iskazi, zajedno sa proroštvima na istu temu, ističu Božije vladalaštvo nad istorijom i delovanje u samoj istoriji i bitan su deo biblijskog poimanja sveta.

1:16-18 Način na koji pisac započinje svoje viđenje istorijskih događaja, dijaloga i odeljaka Gospodnjih naučavanja sa ličnim opažanjima, uočljiva je odlika ovog Evanđelja. Ponekad je nemoguće prepoznati koje su Isusove reči, reči samog evanđeliste ili neke druge osobe. Većina teologa smatra da je odeljak st. 16-19 lični Jovanov komentar (3:14-21).

1:16 “Iz punine” Poznati grčki koncept *pleroma*. Gnostici njime opisuju anđeoske eone, višeslojna područja između najvišeg boga i nižih duhovnih bića. Ali, Isus je jedini posrednik Boga i ljudi (Kol 1:19; 2:9; Ef 1:23; 4:13) i svih anđeoskih bića. I ovde, smatraju tumači, apostol napada staro gnostičko viđenje realnosti.

“milost na milost” Pitanje za tumače je kako da razumemo “milost”. Da li je reč o (1) Božijoj spasonosnoj milosti u Hristu; (2) Božijoj milosti za hrišćanski život; (3) Božjoj milosti novog zavetnog odnosa u Hristu? U svakom slučaju “milost” je ključna ideja. Ona nam je čudesno dana u Hristu, u njegovom utelovljenju. Isus je večno Božije “da” ogrehovljenom čovečanstvu (2 Kor 1:20).

1:17 “zakon” Mojsijev zakon nije ničem loš. On je priprema spasenja, nedovoljan za puninu (Gal 3:23-29; Rim 4).

“milost” Milost je ničim zaslužena bezmerna božanska ljubav prema palom čovečanstvu (Ef 2:8). *Haris* je vrlo važna ideja Pavlovih spisa, a kod Jovana se jedino ovde sreće (1:14,16,17). Nadahnuti pisci NZ koriste sav svoj jezički potencijal, analogije i metafore.

“istina” U smislu: (1) vernosti; (2) pouzdanih činjenica nasuprot laži (1:14; 8:32; 14:6). I istina i milost nam dolaze kroz Isusa (st. 14).

“Isusa” Jovan prvi put u Prologu koristi zemaljsko ime Marijinog sina.

1:18 “Boga niko nikad nije video“ Neki ističu da je ova izjava u suprotnosti sa Izl 33:20-23. Ali, jevrejski termin u ovom SZ odeljku ukazuje na odsjaj slave, a ne na samu fizičku Božiju prisutnost. Jovan snažno ističe da je samo Isus puni odraz, dovršeno otkrivenje samog Boga (14:8).

Dakle, u tome je značaj ovog stiha. Isus iz Nazareta je ogledalo Božije. Jedan i jedini. Znati Isusa znači znati samog Boga. Otac u Sinu ima svoje povlašteno sredstvo objave. Niko ne može da razume Boga mimo Hrista (Kol 1:15-19; Jev 1:2-3).

“jedinorođeni Bog” Nekoliko je varijanti grčkih prepisa na ovom mestu. Bog - *Theos* se nalazi u ranim manuskriptima p66, p75, B, C. A imenica “Sin” je zamenjena imenicom “Bog” samo u MSS, A i CTo je verovatno zbog sećanja prepisivača na “jedinorođeni Sin”, u Jn 3:16,18 i 1 Jn 4:9 (Bruce M. Metzger’s *A Textual Commentary on the Greek New Testament* str. 198). Još jedan više nego snažan naglasak punini Isusovog božanstva! Moguće je da ovaj stih ima u sebi čak tri Gospodnje titule: (1) jedinorođeni; (2) Bog; (3) onaj koji je u Očevom krilu.

“koji je u Očevom krilu“ Fraza sličnog značenja sa onom u st. 1;2 - „sa Bogom“. Predivna slika bliskog zajedništva.

„on ga je objavio“ Iz ove grčke reči potiče pojam „egzegeza“, a to ponovo naglašava suštinsku izvornost potpunog Bogootkrivenja. Isus je zato i došao - da nam objavi Oca (Jn 14:7-10; Jev 1:2-3). Ko upozna Isusa upoznao je i Oca, onog koji voli grešnike, pomaže slabima, prihvata odbačene, decu i žene!

Predlozi za razgovor

Ovaj udžbenik je tek vodič u tumačenju. Svako od nas je za sebe odgovoran za svoje tumačenje Pisma. Svako treba da sluša svoje unutrašnje vođstvo. Seti se: Ti, Pismo i Duh Sveti. Nikada ne odustaj od ovoga.

I ova pitanja su osmišljena da bi ti pomogla u sažimanju glavnih misli ovog odeljka. Dakle, da u njima nađeš izazov, a ne konačne odgovore.

1.Opišite logos u njegovom svetovom, drevnom religijskom i biblijskom značenju?
2. Zašto je doktrina Isusovog prapostojanja toliko važna?
3. Šta je čovekov deo u spasenju? Kako neko može da primi Isusa?
4. Šta je bilo neophodno da bi „Reč telom postala“?
5. Zašto je teško sačiniti skicu, pregled ovog odeljka?
6. Nabrojte barem osam teoloških istina kojima se Hrist opisuje.
7. Zašto je st. 18 toliko važan?

Kontekstualni uvid u odeljak st. 19-51

A. Jovan se usredsređuje na dve ključne zablude Rane crkve u vezi Jovana Krstitelja:

1. Zablude u vezi prorokove ličnosti i službe koje osporava u st. 6-9, 20, 21, 25; 3:22-36.
2. Zablude u odnosu prema samom Isusu, o čemu govori u st. 32-34. Iste krivoverne ideje gnosticizma apostol napada i u 1 Jn 1. Zato mnogi tumači pretpostavljaju da je Prva poslanica deo ovog Evanđelja, njegov zaključak.

B. Ovo Evanđelje ne pominje Isusovo krštenje od strane Preteče. Opisujući Gospodnji život, evanđelista ne govori ni o ustanovljenju crkve, krštenju i Večeri. Kako je reč o važnim uredbama to s pravom privlači pažnju tumača. Smatra se da barem dva razloga za to:

1. Jovan želi da suzbije porast sakramentalizma u životu tadašnje crkve. Njegovo Evanđelje naglašava odnos a ne ritual. Zato namerno izostavlja pomen o krštenju i evharistiji.
2. Jovan piše poslednji od svih evanđelista i želi da doda ono što su oni propustili. Kako Sinoptici pominju ove važne stvari, apostol je posvećuje dijalozima i događajima Gornje sobe (Jn 13-17). Čak ni tada ga ne zanima sama Večera.

C. Kada govori o Krstitelju, apostol naglašava njegovo svedočanstvo o Isusu. Tako imamo nekoliko važnih hristoloških izjava:

1. Isus je Jagnje Božije (st. 29). Samo ovde i u Otkrivenju srećemo ovu Isusovu titulu.
2. Isus postoji oduvek (st. 30)
3. Isus je Božiji Sin (st. 34)
4. Isus je primalac i davalac Svetog Duha.

D. Istine o Hristovom liku i delu su razvijene u svedočanstvima:
   1. Jovana Krstitelja
   2. Andrije i Simona
   3. Filipa i Natanaila

Ovaj model se jasno uočava kroz celo Evanđelje kao literalna tehnika. Srećemo 27 različitih ljudi istog svedočanstva.

Tumačenje reči i izraza

19 Ovo je Jovanovo svedočanstvo. Jevreji iz Jerusalima su poslali k njemu sveštenike i levite da ga pitaju: "Ko si ti?" 20 Jovan se nije dvoumio, nego je otvoreno rekao: "Ja nisam obećani Izabranik."

21 Onda su ga upitali: "Pa ko si onda? Jesi li ti prorok Ilija?"

"Nisam", odgovori Jovan.

"Jesi li Prorok?", pitali su ga.

"Nisam", odgovorio je Jovan.

22 Oni mu onda rekoše: "Reci nam ko si, da možemo da odgovorimo nešto onima koji su nas poslali."

23 On im odgovori rečima proroka Isaije: "Ja sam glas onoga što uzvikuje u pustinji: 'Poravnajte put za Gospoda!'" Jn 1:19-24

1:19 "Jevreji" Kod Jovana se misli ili na: (1) Judejce koji mrze Isusa; (2) verske vođe. Neki teolozi smatraju da jedan Jevrejin nikada ovako ne bi oslovio svoje sunarodnike. Ipak, zna se da je zvanično jevrejstvo pojačalo svoju netrpeljivost prema hrišćanima nakon sabora u Jamniji, 90. god.

"sveštenike i levite" I Krstitelj je potomak sveštenika (Lk 1:50). Verovatno se radi o hramskoj policiji, grupi ozvaničenih islednika kojom su zapovedali verski autoriteti iz Jerusalima (st. 24). Sveštenici i leviti su uglavnom bili sadukeji, dok su književnici bili fariseji (st. 24). I jedni i drugi ispituju Preteču. Kasnije će se na sličan način protiv Hrista i njegovih sledbenika udružiti i verske i svetovne vlasti.

"Ko si ti"? Isto pitanje je postavljeno i Isusu u 8:25. Gospod i Krstitelj su mislili, govorili i živeli na način koji je mnogima u strukturi stvarao glavobolje. Jasno su čuli kako obojica govore jezikom i temama SZ eshatologije. Zato su njihova pitanja vazana za poslednje vreme i za očekivano Novo doba.

1:20 "Jovan se nije dvoumio, nego je otvoreno rekao" Jako, trostuko poricanje Krstitelja da je on Mesija (Hrist).

„obećani Izabranik" „*Hrist*" je grčki prevod jevrejske imenice „*Mesijah*" - „Pomazanik". SZ u pomazanju vidi posebnu naznaku onih koje Bog poziva i opunomoćuje za svoje delo, za posebne službe. Kraljevi, sveštenici, proroci su se pomazivali. Svi oni su bili naznaka Onog poslednjeg koji sa sobom donosi Doba pravdnosti. Mnogi su iskreno mislili da je Krstitelj taj obećani Mesija (Lk 3:15) jer je bio prvi moćni JHVH glasnik posle četiri veka proročkog ćutanja (tzv. intertestamentalni period).

1:21 „Pa ko si onda? Jesi li ti prorok Ilija?" Zato što nije umro, već je u vihoru uznesen na nebo (2 Car 2:1), Ilija je bio očekivani preteča Mesije (Mal 3:1; 4:5). Krstitelj je u pojavi, rečima i delima silno podsećao na proroka Iliju (Zah 13:4).

"Nisam" Krstitelj nije video sebe u Ilijinoj eshatološkoj ulozi. Ali, Isus je video svog slugu kao onog koji ispunjava Malahijino proroštvo (Mt 11:14; 17:12).

"Jesi li prorok" Mojsije je prorekao da će jedan poput njega (nazvao ga je "Prorok") doći nakon njega (Pnz 18:15, 18; Dl 3:22). Ova se služba dvojako shvata u NZ: (1) odvojena od Mesije (7:40-41); (2) poistovećena s Mesijom (Dl 3:22).

1:23 "Ja sam glas onoga što uzvikuje u pustinji" Citat iz LXX (Septuaginta) prevoda Isa 40:3, kao aluzija na Mal 3:1.

„Poravnajte put za Gospoda" Citat Isa 40:3, prema literalnoj celini poglavlja 40 do 54, gde je i „pesma Sluge" (42:1-9; 49:1-7; 50:4-11; 52:13-53:12). Ovo se u osnovnom značenju odnosi na Izrael, ali se u 52:13-53:12 poosobljava. Inače, ova slika uređivanja puteva je poznata kao način dočekivanja vladara.

Verovatno je ceo ovaj odeljak apostol pisao sa svrhom da ukroti preterivanja nekih krivovernih grupa oko kulta Krstiteljeve ličnosti. Naime, mnogima je on bio duhovni vođa tokom čitavog prvog veka.

24 „Tada su ga farisejski poslanici 25 upitali: "Pa, zašto onda krštavaš kad nisi ni obećani Izabranik, ni Ilija, ni Prorok?"

26 Jovan im odgovori: "Ja krštavam vodom, ali među vama stoji jedan koga ne poznajete. 27 On dolazi posle mene, a ja nisam dostojan da razvežem ni remenje na njegovoj obući."

28 To se dogodilo u Vitaniji, s druge strane Jordana, gde je Jovan krštavao". Jn 1:24-28

1:24 „Tada su ga farisejski poslanici“ Nejasna izjava. Moguće je da apostol misli na: (1) Islednike koje su poslali fariseji (st. 19); (2) Sami fariseji su ga ispitivali. To je malo moguće, jer su sveštenici listom bili sadukeji po verskom uverenju (st. 9).

Posebna tema: Fariseji

I. Koreni imena:

A. „Odvojen“. Sam pokret datira od vremena Makaveja (najprihvaćenija teorija).

B. „Podeljeni“. I ovo je značenje istog rečničkog korena. Neki tvrde da je bolje značenje „tumač“, „upravitelj“ (2 Tim 2:15).

C. „Persijac“. Ovo značenje se dobija iz aramejskog korena reči. Naime, neke važne farisejske doktrine su zajedničke i dualizmu persijskog zoroastranijanizma.

II. Fariseji su nastali i razviji se tokom perioda Makaveja. Njihovi prethodnici su bili *„Hasidimi“* - „pobožni“. Inače, nekoliko radikalnih grupa je nastalo kao reakcija na jelinistički period Antioha IV Epifana. Fariseje prvi pominje istoričar Josif Flavije u svojim „Starinama“ (8.5.1-3).

III. Osnovna učenja:

A. <u>Mesija dolazi</u>. Ova doktrina je nastala pod uticajem vanbiblijske jevrejske apokalpitike, poput 1. Enohove.

B. <u>Bog deluje u svakodnevici</u>. Ovo je sušta suprotnost učenju Sadukeja. Naime, mnogo od njihovih učenja su čista teološka suprotnost sadukejskim doktrinama.

C. <u>Naglašen ovozemaljski život</u>, što uključuje već ovde, na zemlji, nagradu i/ili kaznu (Dan 12.2).

D. <u>Autoritet SZ i usmenog predanja *(Talmud)*</u>. Fariseji su predano držali SZ zapovesti onako kako su ih tumačili i sami primenjivali razni rabinski autoriteti (Šamai - konzervativac; Hilel - liberal). Mnoge rasprave o značenju svetih tekstova su konačno zapisane u dva oblika: vavilonski Talmud i nedovršeni palestinski Talmud. Verovalo se da je sam Mojsije dobio ova usmena tumačenja na Sinaju. Istorijski, ovo tumačenja je počelo sa Jezdrom i ljudima u „Velikoj sinagogi“ (kasnije prozvanoj Sinedrion).

E. Vrlo razvijena angelologija. U ovo spadaju učenja i o dobrim i o lošim bićima. I ova ideja se razvila pod uticajem persijskog dualizma i vankanonske apokaliptike.

1:25 "Pa, zašto onda krštavaš" Prozelitsko krštavanje je bilo uobičajeno za stari Judaizam. Krštavani su svi pagani koji su se preobraćali na Judaizam. Inače, za same Jevreje je bilo krajnje nesvakidašnje da se krste (sekta u Kumranu je praktikovala samokrštavanje). Moguće je da ovaj tekst u sebi ima mesijanske misli iz Isa 52:15; Jez 36:25; Zah 13:1.

„nisi ni obećani Izabranik, ni Ilija, ni Prorok"? Zanimljivo je da svici sa Mrtvog mora kazuju kako Eseni u ove tri osobe vide trojicu različitih Mesija. Ovde treba reći da neke tumači i vođe crkava smatraju da će Ilija doslovno, telom doći pre Drugog Hristovog dolaska (Jovan Zlatousti, Jeronim, Grgur, Avgustin).

1:26 „Ja krštavam vodom" Grčka prepozicija može da se prevede i kao „u" i „sa". Za bilo koju mogućnost da se odlučimo, važno je da se slaže sa „Duhom" u st. 33.

1:27 „ja nisam dostojan da razvežem ni remenje na njegovoj obući" Robovi su prihvatali gospodareve sandale čim bi ovi kročili u kuću. Ovo je slika najveće poslušnosti. Više je nego zanimljivo da su rabini tvrdili sledeće: Rabinov učenik će da uradi sve za svog učitelja, svaki ropski posao - sem da mu izuva obuću! Očigledno se misli na posao najvećeg mogućeg poniženja.

1:28 "Vitanija" Stari engleski prevod pominje "Vitabaru". To je urađeno pod uticajem Origena, njegovog nerazumevanja i produhovljavanja imena mesta i drugih lokacija. Vitanija je tačno čitanje (Bodmenov papirus). Ali to nije ona jugoistočno od Jerusalima. Reč je o gradu preko puta Jerihona, sa istočne strane Jordana.

29 Sledećeg jutra je Jovan video Isusa kako dolazi k njemu, pa je rekao:
"Evo Jagnjeta Božijeg koje uklanja greh sveta." 30 Ovo je onaj o kome sam
rekao: 'Posle mene dolazi čovek koji ima veću vlast od mene, jer je postojao
pre mene.' 31 Ja ga dosad nisam poznavao. U stvari, ja sam došao da krštavam vodom, da bi se on objavio Izrailju.

32 Jovan je posvedočio ovo: "Posmatrao sam kako Duh silazi sa neba u
obličju goluba i ostaje na njemu. 33 Ja ga nisam poznavao do tada, ali onaj
koji me je poslao da krštavam vodom, rekao mi je: 'Kada budeš video da Duh silazi i ostaje na nekome, znaćeš da je to onaj koji krštava Duhom Svetim.' 34 I pošto sam video, izjavljujem da je on Sin Božiji." **Jn 1:29-34**

1:29 "Evo Jagnjeta Božijeg" Uskoro će praznik Pashe (2:13). Jovan želi da ukaže ko je pravo Jagnje koje simbolizuju svu jagnjad u noći izbavljenja iz Egipta (Izl 12). Ipak, predlažu se i druga tumačenja: (1) Aluzija na Slugu Patnika, Isa 53:7; (2) Ovan zapleten u žbun, prema Post 22:8; (3) Svakodnevne žrtve koje su se prinosile u Hramu (Izl 29:38-46). U svakom slučaju radi se o žrtvi.

Zanimljivo je da ovu moćnu metaforu Isusove smrti nikada ne srećemo kod apostola Pavla. Koristi je samo Jovan (1:29,36). Grčku imenicu "malog jagnjeta" srećemo još u Jn 21:15 i čak 28 puta u knjizi Otkrivenja.

Sa sigurnošću možemo da kažemo da je Krstiteljev izvor ove i drugih slika tada već uveliko razvijena apokaliptička literatura. U njoj je "jagnje" uvek moćni ratnik pobednik. Iako je žrtveni prizvuk očigledan, to jagnje je sudija sveta od iskona (Otk 5:5-6,12-13).

"koje uklanja greh sveta" Glagol „uklanjati" doslovno znači „poneti nešto i odneti". Ovo je vrlo slično konceptu „pustinjskog jarca", prema Lev 16. Ukazivanje na kosmički problem greha ističe kosmičku službu Jagnjeta. Primetimo da je imenica „greh" u jednini. Isus se obračunava sa „grehom sveta", sa sveopštim problemom.

1:30 „jer je postojao pre mene" Naglašava se misao st. 15. Još jedan način da se naglasi božansko prapostojanje Mesije (Jn 1:1, 15; 8:58; 16:28; 17:5, 24; 2 Kor 8:9; Fil 2:6-7; Kol 1:17; Jev 1:3).

1:31 "da bi se on objavio Izrailju" Uobičajena apostolova fraza (2:11; 3:21; 7:4; 9:3; 17:6; 21:14), retko sretana kod Sinoptika (sem Mk 4:22). Jovan se poigrava pojmom "znati", koji pre ukazuje na lično zajedništvo sa nekim nego na pasivno znanje činjenica o tom nekom. Dva su cilja Jovanovog krštenja: (1) priprema ljudi; (2) ukazivanje na Mesiju.

1:32-33 Čak tri puta se naglašava da je Jovan video kako Duh, poput goluba, silazi i ostaje na Isusu.

1:32 „Duh silazi sa neba u obličju goluba" Ovo je Isaijin način (Isa 40-66) prepoznavanja Mesije (Isa 42:1; 59:21; 61:1). Ovo svakako ne znači da Isus nije imao Duha pre svog krštenja. Ne, ovo je simbol posebnog, mesijanskog izbora i opunomoćenja. Sve ovo i nije toliko zbog Isusa koliko zbog Krstitelja!

Jevreji su imali dvoslojni pogled na istoriju. Sada smo u vremenu zla a vreme dobra tek treba da dođe. To novo doba se zove i doba Duha. Krstitelj je imao baš ovakvu viziju: (1) Isus koga krsti je Mesija; (2) po njemu je Novo doba već svanulo.

„golub“ Simbol: (1) kojim su rabini opisivali Izrael; (2) Duha, kao plodne golubice, u Post 1:2; (3) načina na koji je Duh sišao na Isusa (Duh *nije* golub).

„i ostaje na njemu“ Vidi posebnu temu u 1 Jn 2:10.

1:33 „Ja ga nisam poznavao“ Dva rođaka - Krstitelj i Isus - svakako su se sretali na godišnjim porodičnim i verskim praznicima. Tako ovu izjavu valja shvatiti kao priznanje Krstitelja da sve do sada u Isusu nije video Mesiju.

„onaj koji me je poslao da krštavam vodom“ Bog govori Krstitelju kao i svim ostalim SZ prorocima. Rečeno mu je na osnovu kojih znakova pri krštenju će da prepozna Mesiju.

Krštenje nesumnjivo pokazuje njegov verski autoritet. Zvanična delegacija iz Jerusalima (st. 19-28) želela je da sazna odakle mu taj autoritet. Ali, još više ih je zbunilo kada je Jovan sva ovlašćenja prebacio na Isusa. Naime, Gospodnje krštenje u Duhu je daleko važnije od njegovog vodenog krštenja. Voda je znak Duha koji jedini može krštenike da uvede u Novo doba.

„onaj koji krštava Duhom Svetim“ Prema 1 Kor 12:13 čini se da ovaj koncept odgovara inicijaciji, početku čovekovog pripadanja Božijoj porodici. Naime, Duh Sveti je taj koji svakoga od nas uverava da smo grešnici, uverava u Hrista, krštava i oblikuje kao nove vernike u njegov lik (Jn 16:8-13).

1:34 "I pošto sam video, izjavljujem" Oba glagola su u perfektu, što naglašava dovršenu radnju prošlosti sa trajnim posledicama. Vrlo slično sa 1 Jn 1:1-4.

„da je on Sin Božiji“ Isto je ispovedio i Natanailo u Jn 1:49, kao i sam Sotona u Mt 4:3. Postoje zanimljive varijante grčkih prepisa, kao što su MSS, p5, No* gde umesto „Sin Božiji“ stoji „Izabranik Božiji“. Inače, izraz „Sin Božiji“ je tipičan za stil apostola Jovana. Ali, ako sledimo pravilo tekstualnog kriticizma, onda su najnezgrapnija i najneobičnija jezička rešenja upravo ona izvorna. To ukazuje na mogućnost alternativnog prevoda, makar koliko su drevni prepisi kao svedoci vremena omeđeni. Evo kako o ovom zbori Gordon Fi (Gordon Fee), u svom članku "Tekstualni kriticizam Novog Zaveta":

"Da li je u Jn 1:34 Krstitelj rekao: "Ovo je Sin Božiji" ili "Ovo je Izabranik Božiji"? Manuskriptni dokazi su podeljeni, čak i među najstarijim prepisima."Sin" čitamo u kodeksu Aleksandinusu (p66, p75, B, C, L, COpbo), kao i u nekoliko kasnijih sirijskih prepisa (aUf, c, flg). "Izabranik" srećemo u p5, No, kao i u OL MSS a,b,e,ff, i u starom Sirijskom kodeksu.

Ovo pitanje valja sagledati s druge strane. Naime, tekstualne varijante nisu slučajne. Štaviše. (Bart D. Ehrman's *The Orthodox Corruption of Scripture,* str. 69-70). Ali, da li su prepisivači drugog veka bili svesni da time podržavaju adopcionu hristologiju (monarhijanizam, op. prev.)? Posebno istočni prepisivači su trebali da znaju koliko izraz "Izabranik Božiji" doprinosi ovoj ideji. Ipak, pojam "Sin" nije menjan u ostatku Evanđelja, što ukazuje u malu verovatnoću svesnog prilgođavanja teološkom konceptu adopcionizma.

Za konačne odgovore moramo da pitamo egzegezu. Kako je Krstitljeva izjava svakako mesijanska izjava, a ne iskaz hrišćanske teologije, pitanje je da li je pod uticajem teksta Ps 2:7 ili Isa 42:1? U svakom slučaju „jagnje motiv" Jn 1:29 odgovara ideji patnje i pashe, što ideju „Izabranika" čini neuklopljivom u kontekst celog Evanđelja" (str. 431-432).

35 Sledećeg jutra je Jovan opet bio tamo sa dvojicom svojih učenika. 36 Videvši Isusa kako prolazi onuda, rekao je: "Evo Jagnjeta Božijeg!"

37 Kada su ona dva Jovanova učenika to čula, krenuše za Isusom. 38 Isus se osvrnuo i opazio da ona dvojica idu za njim. Upitao ih je: "Šta tražite?"

Oni odgovoriše: "Ravi, (što znači: "učitelju") gde stanuješ?"

39 Isus im reče: "Dođite i vidite."

Došli su i videli gde stanuje, te su ostatak dana proveli s njim. Bilo je oko četiri posle podne.

40 Andrija, brat Simona Petra, bio je jedan od one dvojice koji pošli za Isusom nakon što su čuli šta je Jovan rekao. 41 On je prvo našao svoga brata Simona i rekao mu: "Našli smo Mesiju (što znači: "obećani Izabranik").

42 Onda ga je odveo k Isusu. Kada ga je video, Isus je rekao: "Ti si Petar, sin Jovanov, ali zvaćeš se Kifa (što znači: "Petar", to jeste stena)."

Jn 1:35-42

1:35 "sa dvojicom svojih učenika" Drugačiji je poziv ove dvojice prema Mk 1:16-20. Nije jasna ni veza ovog i prethodnog odeljka. U svakom slučaju u to vreme je bilo potrebno da se neko pokaže i dokaže, kako bio postao učenik rabina Isusa. Naime, Gospod nije sledio striktnu procerduru rabinskih škola. Prvi učenici su Andrija (st. 40) i Jovan (koji se nikada ne pominje imenom u ovom Evanđelju).

Učenik je onaj koji (1) uči; (2) sledi. Ime *učenik* su Hristovi sledbenici prvo poneli kao oni koji veruju da je Isus iz Nazareta obećani jevrejski Mesija. Zanimljivo je da primetimo kako NZ poziva ljude da slede Hrista, a ne da se tek

odluče za njega (Mt 13). Hrišćanstvo uvek započinje obraćeničkom odlukom (pokajanje i vera), ali živi u trajnom predanju, odlukama, poslušnosti i istrajnosti. Hrišćanska vera nije nekakva ulaznica za nebo, polisa protiv požara iz pakla. Ne, živa vera je svakodnevno predanje Isusu Hristu, predanje u odnosu sluga/prijatelj.

1:37 „Kada su ona dva Jovanova učenika to čula" Krstitelj uvek pažnju sa sebe svraća na Isusa (3:30).

1:38 „Ravi (što znači: „učitelju")" Tipična judaistička titula prvog veka za onoga koji je umeo da objasni smisao i primenu Mojsijevog zakona i usmenog predanja (Talmud). Doslovno značenje je „gospodar". Apostol Jovan se služi ovim pojmom kao ekvivalentom za „učitelj" (11:8, 28; 13:13-14; 20:10). To što on kao pisac sam prevodi jevrejske pojmove (st. 38,41,42) pokazuje da je pismo namenjeno grčkom slušateljstvu.

"gde stanuješ" Pitanje odgovara tradiciji stvaranja posebnog odnosa učitelja i učenika. Pitanje je otkrivalo njihovu želju da provedu više vremena sa Isusom. Hteli su više od par usputnih pitanja (st. 39).

1:39 „Bilo je oko četiri posle podne" Doslovno „oko devetog sata" (Vuk). Ne znamo da li se apostol služio rimskom satnicom, po kojoj je: (1) dan započinjao u podne; (2) ili se ravnao prema jevrejskom računanju vremena, kada je dan počinjao u 18.00. Kada uporedimo Jn 19:14 sa Mk 15:25 prvo rešenje je verovatnije. Opet, Jn 11:9 ukazuje na jevrejsku varijantu vremena. Moguće je da se apostol služi i jednom i drugom satnicom. Dakle, „bilo je oko četiri sata posle podne".

1:41 „On je prvo našao svoga brata" Manuskriptne varijante utiču na prevode. Tako imamo rešenja: (1) „Prvo što je Andrija uradio"; (2) „prvi koga je pronašao"; (3) „Andrija je prvo otišao da kaže".

"Našli smo Mesiju (što znači: "obećani Izabranik") Vidi 1:20.

1:42 „Kada ga je video" Misli se na prodoran, poman pogled.

"Ti si Petar, sin Jovanov" Postoji odrešena zabuna oko imena Petrovog oca. Matej u 16:17 ga zove Jona *(Ionas).* Ovde je sin Jovanov *(Ioannes),* što kao rešenje imaju papirusi MSS p66, p75, No , dok L. MS i B izostavljaju jedno „n" iz *Ioannes*. Jona se pojavljuje u MSS A, B, K i većini kasnijih manuskripta. Nemamo jasan odgovor. Česte su prepisivačke varijante kod transliteracije aramejskih imena.

„zvaćeš se Kifa (što znači: "Petar", to jeste stena)" „Kifa" je aramejska reč za „stenu". Na grčkom se ustalila kao *kephas,* ime za stabilnost, snagu i izdržljivost.

43 Sledećeg jutra Isus je odlučio da ide u Galileju. Našao je Filipa i rekao mu: "Pođi za mnom!"

44 Filip je bio iz Vitsaide. Andrija i Petar su bili iz istog mesta. 45 Filip je našao Natanaila i rekao mu: "Našli smo onoga o kome je Mojsije pisao u Zakonu i o kome su pisali proroci. To je Isus, sin Josifov iz Nazareta."

46 Natanail reče: "Može li išta dobro da dođe iz Nazareta?"
Filip mu odgovori: "Dođi i vidi."

47 Isus je video Natanaila kako mu ide u susret, pa je rekao za njega: "Evo pravog Izrailjca u kome nema prevare."

48 Natanail ga upita: "Odakle me poznaješ?"
Isus mu odgovori: "Pre nego što te je Filip pozvao, video sam te pod smokvom."

49 Natanail mu odgovori: "Ravi, ti si Sin Božiji, ti si Car Izrailjev!"

50 Isus mu reče: "Veruješ zato što sam ti rekao da sam te video pod smokvom. Videćeš i veće stvari od ovog. 51 Još reče: "Zaista, zaista vam kažem: videćete otvoreno nebo i anđele Božije kako uzlaze i silaze ka Sinu Čovečijem. Jn 1:43-51

1:43 "Sledećeg jutra" Ova i lične hronološke fraze nalaze se u celom Evanđelju (1:29, 35, 43; 2:1; …).

"Isus je odlučio da ide" Ovo Evanđelje pokriva rani period Isusove službe u Judeji. O tome Sinoptici ne govore. Jovan „ne izlazi" iz Judeje, posebno ne iz Jerusalima.

"Pođi za mnom!" Prezent imperativ. Ovo je poziv učitelja učeniku na trajno učeništvo. Jevreji su razvili na poseban način ove odnose.

„Filip je bio iz Vitsaide" Doslovno iz „kuće riba". To je bio dom Andrije i Petra.

1:45 „Natanailo" Jevrejsko ime značenja „Bog je dao". Sinoptici ga ne pominju, što savremene tumače tera na zaključak da je to Vartolomej. Ipak, ovo je nedokaziva pretpostavka.

"u Zakonu i o kome su pisali proroci" Misli se na dva od tri dela jevrejskog kanona: Zakon, Proroci i Spisi (ovo je konačno ustanovljeno na saboru u Jamniji 90. god.). Jovan misli na sav SZ.

„To je Isus, sin Josifov iz Nazareta" Ovo moramo da posmatramo iz jevrejskog konteksta. Isus je odrastao u Nazaretu, očuhovom domu i rodnom mestu. Ovaj podatak ne negira njegovo rođenje u Vitlejemu (Mih 5:2), a još manje njegovo devičansko rođenje (Isa 7:14).

1:46 “Može li išta dobro da dođe iz Nazareta?” I Filipi Natanailo dobro poznaju SZ. Znali su da Mesija dolazi iz Vitlejema (Mih 5:2), a ne iz neznabožačke Galileje (verovatno nisu uzeli u obzir Isa 9:1-7).

1:47 “Evo pravog Izrailjca u kome nema prevare.” Slika otovorene duše bez skrivenih motiva (Ps 32:2), što je slika Izraela kao izabranog naroda.

1:48 “Pre nego što te je Filip pozvao, video sam te pod smokvom.” Isus je svesno upotrebio svoju nadljudsku moć, svoje sveznanje, i otkrio ga Natanailu kao znak svog mesijanstva.

Teško nam je da shvatimo u kom odnosu deluju božansko i ljudsko u Isusu. U nekim tekstovima uopšte nismo sigurni šta je od to dvoje na delu - da li Isus deluje u ovozemaljskoj ili nadzemaljskoj sili? U ovom slučaju nema dileme.

1:49 „Natanail mu odgovori: “Ravi, ti si Sin Božiji, ti si Car Izrailjev!” Primetimo dve mesijanske titule. Prvi su učenici na Isusa gledali očima Jevreja prvog veka. Naravno, tek nakon vaskrsenja su shvatili njegovo delo u svetlu proroštva o Sluzi patniku (Isa 53).

1:51 “Zaista, zaista vam kažem“ Doslovno- „Amen, amen“. Jedino Jovan beleži ovu Hristovu izreku, i to čak 25 puta. Amen je oblik jevrejskog *„emet“* - „vera“, u smislu pouzdanosti i čvrstine. Vremenom je pojam dobio oblik potvrđivanja. Koristeći je na početku svojih rečenica, Isus je davao najveći mogući naglasak, sigurnost onome što je hteo da kaže (1:51; 2:3, 5, 11; 5:19, 24, 25; 6:26, 32, 47, 53; 8:34, 51, 58; 10:1,7; 12:24; 13:16, 20, 21, 38; 14:12; 16:20, 23; 21:18).

Primetimo promenu iz jednine u množinu (i kod zamenice i kod glagola). Verovatno se Gospod obraćao svim prisutnima.

“otvoreno nebo” Perfekt particip naglašava da jednom otvoreno nebo uvek ostaje tako. Inače, “nebo” je u množini, što je odlika ove imenice u jevrejskom jeziku. Može da se odnosi i na (1) atmosferu iznad zemlje, Post 1; (2) i na mesto Božijeg prebivanja.

“i anđele Božije kako uzlaze i silaze“ Aluzija na Jakovljevo iskustvo kod Vetilja (Post 28:10). Isus izvlači pouku iz tog događaja: Kao što se Bog pobrinuo za potrebe Jakova, tako će da se brine i za njegove potrebe!

„ka Sinu Čovečijem“ Gospod je sam sebi izabrao ovu titulu. To je SZ slika čoveka (Ps 8:4; Jez 2:1). Ipak, u Dan 7:13 dobija i božanske odlike. Rabini nisu koristili ovaj izraz. Sam pojam nema ni nacionalne i ratničke tonove. Isus je u ovoj slici spojio obe svoje prirode (1 Jn 4:1-6).

Predlozi za razgovor

Ovaj udžbenik je tek vodič u tumačenju. Svako od nas je za sebe odgovoran za svoje tumačenje Pisma. Svako treba da sluša svoje unutrašnje vođstvo. Seti se: Ti, Pismo i Duh Sveti. Nikada ne odustaj od ovoga.

I ova pitanja su osmišljena da bi ti pomogla u sažimanju glavnih misli ovog odeljka. Dakle, da u njima nađeš izazov, a ne konačne odgovore.

1. Zašto je delegacija iz Jerusalima tražila u Krstitelju jednu od tri velike SZ ličnosti?
2. Koje hristološke izjave se uočavaju u Krstiteljevoj izjavi, st. 19-30?
3. Zašto se Jovanovi i sinoptički izveštaji poziva učenika razlikuju?
4. Kako su prvi učenici razumeli Isusa? Kojim titulama su ga oslovili (st. 39)?
5. Kako je Isus sebe oslovljavao? Zašto?

Jovan 2

Podela poglavlja prema “Novom srpskom prevodu s napomenama“

Svadba u Kani Galilejskoj 2:1-11

B. Poruka i služba Isusa, Sina Božijeg 2:12-12:50
1. Isus naizlazi na veru i neveru kod ljudi
Isus isteruje trgovce iz hrama 2:12-24

Treći krug čitanja (vidi uvodne napomene)
Prema izvornim piščevim namerama

Ovaj komentar je tek vodič u vašem proučavanju Pisma. To znači da ste za svoje tumačenje sami odgovorni. Svako od nas treba to da radi u svetlu objave koja mu je data. Tu ste vi, Sveto pismo i Sveti Duh – najvažniji u tumačenju. Ne prepuštajte sve drugim tumačima.

Čitajte ovo poglavlje u njegovom kontekstu. Uočite o čemu je reč. Pokušajte samo da sačinite svoju skicu ovog, prvog poglavlja. Tek onda to svoje uporedite sa prevodima Bibije koje posedujete. Podele na poglavlja i manje celine nisu deo nadahnutog teksta, ali nam pomažu da dokučimo izvorne piščeve naume, a to je suština svakog dobrog tumačenja. Neka svaki odeljak govori o jednom jedinom predmetu.

Prvi odeljak
Drugi odeljak
Treći odeljak

Kontekstualni uvid u odeljak 2:1-11

A. Isus se uočljivo razlikovao od svih verskih učitelja svoga doba. Jeo je i živeo sa običnim ljudima. Jovan Krstitelj je je živeo u pustinji, povučen od gužve svakodnevice.

B. Isusovo prvo čudo je bilo sasvim domaće i „obično“. Pobrinuo se za potrebe običnih ljudi. Upravo to je znak koliko je bio zgrožen nad verskom samopravednošću. To je bitna odlika njegovog karaktera. Brinuo se za ljude,

ne za tradiciju i rituale. Iako je bio sasvim slobodan, Isus je iskazivao poštovanje prema tadašnjoj kulturi.

C. Ovo je prvo od sedam čudesa koja otkrivaju njegovu prirodu i silu (Jn 2-11).

1. pretvaranje vode u vino (2:1-11).
2. isceljenje dečaka (4:46-54).
3. isceljenje hromog (5:1-18).
4. hranjenje mnoštva (6:1-15).
5. isceljenje slepca (9:1-41).
6. oživljavanje Lazara (11:1-57).

Tumačenje reči i izraza:

1 Trećeg dana je bila svadba u Kani Galilejskoj. Tamo je bila i Isusova majka. 2 Isus i njegovi učenici su takođe bili pozvani na svadbu.

3 Kada je ponestalo vina, majka reče Isusu: "Nemaju više vina."

4 "Nije tvoje da mi govoriš šta da činim", reče joj Isus, "Moje vreme još nije došlo."

5 Isusova majka reče slugama: "Radite sve što vam kaže."

6 Tamo je bilo šest kamenih posuda za vodu, koje su po jevrejskim propisima služile za obredno pranje. U svaku je moglo da stane oko sto litara vode. 7 Isus reče slugama: "Napunite posude vodom." Oni ih napuniše do vrha. 8 Zatim im reče: "Zahvatite sad i odnesite trpezaru da okusi."
Oni mu odnesoše. 9 Trpezar je okusio vino koje je postalo od vode, ali nije znao odakle je. To su znale sluge koje su zahvatile vodu. Trpezar je onda pozvao mladoženju 10 i rekao mu: "Svaki domaćin prvo iznosi dobro vino, a kad se gosti opiju, onda slabije. A ti si čuvao dobro vino sve do sada."
11 U Kani Galilejskoj je Isus učinio svoje prvo čudo i tako pokazao svoju slavu. Tu su njegovi učenici poverovali u njega. Jn 2:1-11

2:1 "svadba" Svadbe su u selu bile najveći društveni događaj. Trajale su nekoliko dana i svi su učestvovali u njima.

"Tamo je bila i Isusova majka" Marija je verovatno i pomagala u pripremama. To se vidi iz: (1) njenog obraćanja slugama (st. 5); (2) njenoj brizi za piće (st. 3) brizi za higijenu.

Posebna tema: Vino i žestoka pića

I. Biblijski pojmovi

A. Stari zavet

1. *Yayin* - Opšta imenica „vino" upotrebljena 141 put. Etimologija joj je nesigurna jer je potiče iz jevrejskog jezika. Odnosi se na fermentisani sok voća, najčešće grožđa. Tipični odeljci su Post 9:21; Izl 29:40; Br 15:5,10.
2. *Tirosh* - „Novo vino". Klima Bliskog Istoka omogućava fermentaciju voća već nakon šest sati. Novo vino je vino u procesu vrenja. Tipični odeljci su Pnz 12:17; 18:4; Isa 62:8-9; Os 4:11.
3. *Asis* - Alkoholna pića (Jl 1:5; Isa 49:26)
4. *Sekar* - „Jako piće". Reč „pijanstvo" je istog korena. To je piće u koje se najčešće dodaju posebno jaki ekstrati.

B. Novi zavet

1. *Oinos* - grčki ekvivalent za *yayin*
2. *Neos oinos* (novo vino) - grčki ekvivalent za *tirosh* (Mk 2:22).
3. *Gleuchos vinos* (slatko vino) - vino u ranoj fazi vrenja (Dl 2:13).

II. Biblijska upotreba

A. Stari zavet

1. Vino je Božiji dar (Post 27:28; Ps 104: 14-15; Pro 9:7; Os 2:8-9; Jl 2:19,24; Am 9: 13; Zah 10:7).
2. Vino je deo žrtvenih darova (Izl 29:40; Otk 23:13; Br 15:7,10; 28: 14; Pnz 14:26; Sud 9:13).
3. Vino je lek (2 Sam 16:2; Pri 31:6-7)
4. Vino može da stvori probleme (Noje - Post 9:21; Lot - Post 19:33,35; Samson - Sud 16:19; Naval - 1 Sam 25:36; Urija - 2 Sam 11:13; Amon - 2 Sam 13:28; Ila - 1 Car 16:9; Ven-Adad - 1 Car 20:12; vladari - Am 6:6; žene - Am 4).
5. Vino stvara nasilje (Pri 20:1; 23:29-35; 31:4-5; Isa 5:11,22; 19:14; 28:7-8; Os 4:11).
6. Vino je zabranjeno nekim grupama ljudi: sveštenicima na službi, Lev 10:9; Jez 44:21; nazirejima, Br 6; vladarima, Pri 31:4-5; Isa 56:11-12; Os 7:5).
7. Vino je eshatološki znak (Am 9:13; Jl 3:18; Zah 9:17).

B. Vanbiblijska upotreba

1. Umereno korišćenje vina je korisno (Pro 31:27-30).

2. Rabini kažu: “Vino je najbolji lek. Tamo gde ga nema ljudi koriste drogu” (BB 58b).

C. Novi zavet

1. Isus je veliku količinu vode pretvorio u vino (Jn 2:1-11).

2. Isus je pio vino (Mt 11:18-19; Lk 7:33-34; 22:17).

3. Petra su oklevetali na dan Pentekosta da se “nakitio mladog vina” (Dl 2:13).

4. Vino je lek (Mk 15:23; Lk 10:34; 1 Tim 5:23).

5. Vođe ne smeju da budu grubijani. Ovo ipak ne znači obavezu potpune apstinencije (1 Tim 3:3,8; Tit 1:7; 2:3; 1 Pet 4:3).

6. Vino je eshatološki znak (Mt 22:1; Otk 19:9).

7. Pijanstvo je osuđeno kao zlo (Mt 24:49; Lk 11:45; 21:34; 1 Kor 5:11-13; 6:10; Gal 5:21; 1 Pet 4:3; Rim 13:13-14).

III. Teološki značaj

A. Dijalektička napetost

1. Vino je Božiji dar.

2. Pijanstvo je opšti ljudski problem.

3. Hrišćani u mnogim kulturama sklonim ovom zlu moraju da omeđe svoju slobodu (Mt 15:1-20; Mk 7:1-23; 1 Kor 8-10; Rim 14:1-15:13).

B. Opasnost od prekoračenja datih granica

1. Bog je izvor svih dobrih stvari (sve stvoreno je “dobro veoma”, Post 1:31).

2. Ogrehovljeno čovečanstvo zloupotrebljava dobre Božije darove.

C. Zloupotreba je naš problem, a ne pića i drugih stvari. Ničeg lošeg nema u bilo kojoj tvorevini (Mk 7:18-23; Rim 14:14,20; 1 Kor 10:25-26; 1 Tim 4:4; Tit 1:15).

IV. Jevrejska kultura prvog veka i fermentacija

A. Zbog klime, vrenje voća počinje samo šest sati nakon muljanja grožđa, posebno u lošim higijenskim uslovima.

B. Tradicija dozvoljava korišćenje uzavrelog površinskog sloja *(Ma aseroth* 1:7). To je “slatko vino”, “novo vino”.

C. To prvo, jako vrenje je gotovo za sedam dana.

D. Drugo vrenje traje oko četrdeset dana. Tako se dobija "staro vino" koje može da se žrtvuje na oltaru (*Edhuyyoth* 6: 1).

E. Talog se takođe cenio i koristio u ishrani.

F. Vino se najčešće pilo godinu dana nakon vrenja. Trogodišnje vino se brižljivo čuvalo kao posebno vredno. Bilo je jako i razblaživalo se vodom.

G. Današnji, savremeni načini pravljenja vina su poznati tek oko jednog veka. Stari svet nije imao drugi način sem prirodne fermentacije.

V. Zaključci

A. Neka naši stavovi, iskustva, biblijska tumačenja i teološke izvedenice ne budu bahati spram Isusa i jevrejsko-hrišćanske kulture prvog veka! Posebno kada je reč o apstinenciji. Isus i apostoli to svakako nisu bili.

B. Nije mi cilj da promovišem korišćenje alkohola. Ipak, mnogo je onih koji potcenjuju biblijsko stajalište o ovom pitanju. Mnogo je onih koji nameću neku svoju superiornu pravednost zasnovanu na svojoj kulturi i denominacijskim uverenjima.

C. Lično mislim da Rim 14:1-15:13 i 1 Kor 8-10 mogu da nas sigurno vode putevima ljubavi i poštovanja prema uverenjima drugih. Naš cilj je da svuda, u svakoj kulturi širimo evanđelje, a ne lične slobode ili lične osude. Ako tvrdimo da nam je svima Sveto pismo jedini izvor verovanja i delovanja, onda bi bilo dobro da svoje stavove promislimo još jednom u njegovom svetlu.

D. Ako tvrdo zastupamo stav potpune apstinencije, šta onda kažemo na Isusov stav? Šta je sa drugim današnjim kulturama koje redovno koriste vino (Evropa, Izrael, Argentina)?

2:4 "Ženo" (E. Čarnić) Naizgled zvanično i grubo obraćanje, ali u jevrejskoj kulturi ovo je bio znak poštovanja (4:21; 8: 10; 19:26; 20: 15).

"Nije tvoje da mi govoriš šta da činim" Još jedan jevrejski idiom, koji doslovno glasi „šta ja imam s tobom, ženo"? (Sud 11:12; 2 Sam 16:10; 19:22; 1 Car 17:18; 2 Car 3: 13; 2 Dnv 35:21; Mt 8:29; Mk 1:24; 5:7; Lk 4:34; 8:28; Jn 2:4). Moguće je da Gospod ovim ozvaničava novi početak odnos sa svojom porodicom (Mt 12:46; Lk 11:27-28).

"Moje vreme još nije došlo." Ove reči ističu Isusovo razumevanje njegove ličnosti i službe (Mk 10:45). Inače, apostol na nekoliko načina koristi ideju „vreme", „čas"; (1) hronološko vreme (1:39; 4:6, 52, 53; 11:9; 16:21; 19:14; 19:27); (2) poslednje vreme (4:21, 23; 5:25, 28); (3) Hristovi poslednji dani (hapšenje, sud, smrt 2:4; 7:30; 8:20; 12:23, 27; 13: 1; 16:32; 17: 1).

2:5 "Radite sve što vam kaže" Marija ne razume sasvim odgovor svoga sina, ali veruje da će sve što je naumio da uradi biti najbolje.

„po jevrejskim propisima služile za obredno pranje" Kamena korita za vodu bila su namenjena pranju pribora za jelo, ruku, nogu. Apostol objašnjava jevrejske običaje, što dokazuje da svoje Evanđelje piše grčkim crkvama.

2:6-7 „šest kamenih posuda za vodu" Jovan često nekom znaku, pojavi daje više značenja: (1) pomoć mladencima; (2) dokaz da Isus ispunjava sve nade Judaizma. Evo još nekih mogućnosti: (a) broj šest je simbol najvećih ljudskih nastojanja; (b) Isus zapoveda da se posude do vrha napune, što je simbolika konačnog; (c) dobijena količina vina je bila i veća od potreba seoske svadbe; (d) vino je simbol punine, izobilja Novog doba (Jer 31:12; Os 2:22; 14:7; Jl 3:18; Am 9:12-14).

"U svaku je moglo da stane oko sto litara vode" „koji su zahvatali po dva ili tri metrita" (E. Čarnić). Doslovno "galona", "bata". U ono vreme su koristili tri različite mere za tečnosti, tako da je nepoznata tačna količina vode, tj. dobijenog vina. U svakom slučaju ga je bilo mnogo, što i jeste suština čuda!

2:8 "Trpezar" Ovo je obično bio: (1) počasni gost čija se reč slušala na svadbama; (2) rob/sluga koji se brinuo o posluživanju svih gostiju.

2:10 Običaj je nalagao da se najbolje vino služi prvo. A kada bi se gosti razgalili, moglo im se donositi i manje kvalitetno. Ovde je najbolje sačuvano za kraj! Moguće je da ovde imamo kontrast starozavetnog Judaizma sa novim Savezom koji dolazi sa Isusom (poslanica Jevrejima). Ovu istinu vidimo i u događaju čišćenja Hrama koji sledi (2:13-25).

"svoje prvo čudo" Rekli smo da se celo Evanđelje oslanja na sedam čudesa i njihova tumačenja. Ovo je prvo.

2:11 "i tako pokazao svoju slavu. Tu su njegovi učenici poverovali u njega" Svrha čudesa jeste isticanje Hristove slave (1:14). I ovo čudo i mnoga ostala su prevashodno radi njegovih učenika! Ali ne u smislu početne, obraćeničke vere, već kao korak dalje u razumevanju Gospodnjeg dela i lika. Ne znamo da li su ostali gosti shvatili šta se dogodilo na svadbi.

12 Posle ovoga je Isus sa svojom majkom, braćom i učenicima otišao u Kafarnaum. Ostao je tamo nekoliko dana. Jn 2:12

2:12 "Kafarnaum" Posle neverstva i odbacivanja u Nazaretu, Isus je u ovom mestu našao novu bazu u Galileji (Mt 4:13; Mk 1:21; 2:1; Lk 4:23,31; Jn 2:12; 4:46-47).

Ova kratka misao nam daje jedinstveni uvid u Isusovu službu njegovoj porodici. Posebno u svetlu prvog čuda u Kani.

Kontekstualni uvid u Jn 2:13-25

A. Teolozi se ne slažu u mišljenu koliko je Isus puta čistio hram. Jovan beleži ovaj događaj na samom početku Gospodnje službe, dok ga Sinoptici (Mt 21:12; Mk 11:15; Lk 19:45) smeštaju u poslednju sedmicu njegovog života. Na osnovu argumenata obe strane, čini mi se da se ovo desilo u dva navrata.

U svakom slučaju vidimo da Jovan slaže događaje Isusovog života po svom teološkom ključu. Svaki je nadahnuti evanđelista imao slobodu izbora, prilagođavanja, slaganja i sažimanja Gospodnjih reči i dela. Naravno, ne verujem da im je Duh dao slobodu da izmišljaju učenja i dela kojih nije bilo. Uvek se setimo da evanđelja nisu biografije u našem, savremenom shvatanju. Ona su evanđeoski proglasi, svedočanstva odabranoj grupi ljudi. Evanđelja nisu pisana strogo hronološki, ne obuhvataju svaku Hristovu reč. Ona pre sažimaju njegova učenja. Ali ni to sažimanje ne čini njegove govore manje vrednim i autentičnim. Istočnjačka literatura počiva na kulturnim očekivanjima drugačijim od zapadnjačkih.

B. Čišćenje hrama odgovara Jovanovoj teološkom naglasaku - Isus prvo prilazi svom narodu. To nam dokazuje i naredni dijalog sa Nikodimom (Jn 3), ortodoksnim Judejcem. Od Jn 4 Isus sreće širu grupu ljudi (makar i judaističke sekte), sreće ženu iz Samarije.

13 Pošto se bližio jevrejski praznik Pasha, Isus je otišao u Jerusalim.
14 U hramu je zatekao prodavce volova, ovaca i golubova i menjače novca kako sede za svojim tezgama. 15 Isus je načinio bič od uzica i isterao iz hrama sve prodavce, ovce i volove, a menjačima novca rasuo novac i isprevrtao tezge. 16 Prodavcima golubova je rekao: "Nosite ovo odavde! Ne pravite tržnicu od kuće moga Oca!"
17 Njegovi učenici se tada setiše da je u Svetom pismu napisano:
"Izjeda me revnost za tvoj dom."
18 Neki od vodećih Jevreja su ga pitali: "Kakav čudesni znak pružaš kao dokaz?"
19 Isus im odgovori: "Srušite ovaj hram i ja ću ga za tri dana podići."

20 Jevreji mu rekoše: "Ovaj hram je bio građen četrdeset i šest godina, a ti ćeš za tri dana da ga sagradiš?"
21 Međutim, Isus je govoreći o hramu mislio na svoje telo. 22 Tek kad je uskrsnuo iz mrtvih, njegovi učenici su se setili da im je o tome govorio. Tada su poverovali u ono što je zapisano u Svetom pismu i u reči koje je Isus izrekao. Jn 2:13-22

2:13 "Pasha" Centralni godišnji praznik opisan u Izl 12 i Pnz 16:1-6. Samo po Pashi možemo da datiramo Isusovu službu. Naime, ostali evanđelisti sugerišu da je Gospod delovao tek godinu dana. Ali Jovan pominje čak tri Pashe: (1) 2: 13, 23; (2) 6:4; (3) 11:55; 12:1; 13: 1; 18:28, 39; 19:14. Čak je i četvrta moguća, prema 5:1. Nismo sasvim sigurni koliko dugo je Isus javno delovao, no četvrto nam evanđelja kaže tri, čak do pet godina. Jovan jasno slaže sve događaje oko najbitnijih jevrejskih praznika (Pasha, Senica, Hanuka).

"Isus je otišao u Jerusalim" Kod Jovana je prestonica uvek teološka a ne geografska odrednica.

2:14 "u hramu" Irod Veliki (Idumejac koji je vladao Palestinom 37.-4. god) podelio je hram na sedam celina. Prvo dvorište je bilo za sve nejevrejske goste i posetioce. Ličilo je na pravu pijacu, kako bi se svima omogućilo da za svoj novac kupe odgovarajuće žrtve.

"menjače novca" Dva su objašnjenja prisustva ovih ljudi: (1) Samo je jevrejski *šekel* bio zvanični hramski novac. Bio je mali i teško se kovao, pa su prihvatali samo onaj koji je izrađivan u Tiru; (2) hram nipošto nije primao rimske dinare sa cezarevim likom. Takav novac je morao da se menja. Naravno - uz odgovarajuću proviziju.

„prodavce volova, ovaca i golubova" Mnogi poklonici su dolazili iz daleka da bi se poklonili i prineli žrtve. Tržište žrtvenim životinjama striktno je kontrolisao Prvosveštenik. Imao je povlašćeno pravo prodaje i određivanja cene. Znalo se da, ako bi neko i doveo svoju stoku, sveštenici bi je namerno proglasili nevaljalom za žrtvovanje, zbog neke navodne anomalije. Staro pravilo monopola.

2:15 „Isus je načinio bič od uzica i isterao iz hrama sve" Jedinstven primer pravednog Gospodnjeg besa. Ovo nam je dokaz da bes, ljutnja sama po sebi nije greh! Pavle je svakako imao ovaj događaj na umu kada je pisao Ef 4:26. Postoji mnogo toga što svakako treba da nas naljuti.

2:16 "Nosite ovo odavde" Aorist imperativ: Delo sa trajnim posledicama.

„Ne pravite tržnicu od kuće moga Oca” Prezent imperativ u negativu u NZ uvek ima isto značenje: Prestanite odmah sa tim što radite! Ostali evanđelisti ovde citiraju Isa 56:7 i Jer 7:11. Jovan to ne čini, ali ostavlja mogućnost aluzije na mesijanska proroštva Zah 14:21.

„Njegovi učenici se tada setiše“ Ove reči nas podsećaju da su učenici čak znatno kasnije, i pored jasnoće Gospodnjih dela i prosvetljenja Duha, shvatali značaj onoga što su doživeli (st. 22; 12:16; 14:26).

“da je u Svetom pismu napisano“ Perfekt pasiv koji naglašava stalnost, nepromenljivost urađenog. Ova fraza je prepoznatljivi način potvrđivanja nadahnutosti SZ. Inače, ovo je citat Ps 69:9 koji - zajedno sa Ps 22 - nagoveštava Isusovo raspeće. Njegova poslušnost Ocu i težnja za istinskim bogoslužjem će ga, po određenoj providnosti i odvesti u smrt (Isa 53:4,10; Lk 22:22; Dl 2:23; 3:18; 4:28).

2:18 “Kakav čudesni znak pružaš kao dokaz?” U ovom pitanju je sažeta sva briga zvaničnog Judaizma oko Isusa. Fariseji su tvrdili da mu sam Sotona daje moć (8:48-49,52; 10:20). Oni su zacrtali sebi kako i šta će Mesija da radi. Kako se Isus nikako nije uklapao u ta očekivanja, počeli su da ga sumnjiče i kleveću (Mk 11:28; Lk 20:2).

2:19 “Srušite ovaj hram i ja ću ga za tri dana podići” Grčka se reč *heiron*, u st. 14 i 15, odnosi na hramski prostor, dok reč *naos* - u st. 19-21 - označava unutrašnju svetinju. Mnogo se raspravlja o ovim rečima. Očigledno je da tekstovi Mt 26:60; Mk 14:57-59; Dl 6:14 govore o Hristovom raspeću i vaskrsenju. Ipak, u svom kontekstu ti se tekstovi odnose na razaranje hrama, koje se desilo 70. god od ruke generala Tita (Mt 24:1-2). Obe činjenice su sadržane u istini koju Isus ustanovljuje - Dolazi vreme novog bogosluženja, vreme u kome će on sam biti hram, a ne ovo zdanje (4:21-24).

2:20 “Ovaj hram je bio građen četrdeset i šest godina“ Irod Veliki je proširio i promenio prethodno hramsko zdanje (iz vremena proroka Ageja i Zorovavelja). Istoričar Josif Flavije beleži da su radovi započeli 19. ili 20 god. pre Hrista. Ako je to tačno, onda se ovaj hramski incident dogodio 27-28 god. Opet, znamo da je bilo radova i nakon 64. god. Treba li reći zašto je hram bio tolika jevrejska uzdanica (Jer 7).

2:21 „Međutim, Isus je govoreći o hramu mislio na svoje telo“ Ovo je istina koju učenici nisu uočili u tom trenutku (st. 17).

Isus je znao zašto je došao na zemlju. Barem zbog tri stvari: (1) da nam objavi Boga; (2) da nam objavi ko je pravi čovek; (3) da svojim životom otkupi mnoge. Sva tri razloga imamo u ovom živopisnom odeljku (Mk 10:45; Jn 12:23, 27; 13:1-3; 17:1).

2:22 “njegovi učenici su se setili da im je o tome govorio“ Isus je često govorio i delovao za dobro svojih sledbenika čak i onda kada je govorio i bavio se drugim ljudima. Naravno, učenici to tada nisu shvatali.

23 Dok je Isus bio u Jerusalimu za vreme praznika Pashe, mnogi su poverovali u njega, jer su videli čuda koja je učinio.
24 Sam Isus se nikome nije poveravao, jer ih je sve znao. 25 Njemu niko nije morao da govori o bilo kome, jer je znao ljude u dušu. Jn 2:23-25

2:23 „mnogi su poverovali u njega“ Koncept „verovati“ dolazi od grčkog *pisteo*, koje znači i „pouzdanje“. Imenični oblik pojma nikada ne srećemo u Evanđelju. Uvek je reč o glagolu. U ovom kontekstu nismo sigurni koliko je vera mnoštva, u Isusa iz Nazareta kao Mesiju bila iskrena i predana. Primer površne vere svakako imamo u Jn 8:31-59 i u Dl 8:13,18-24. Naime, biblijska vera je mnogo veća od početnog oduševljenja. Pravu veru uvek prati proces učeništva (Mt 13:20-22,31-32).

Verovatno je ovo mnoštvo brzopoteznih vernika bila privučeno čudesima (2:11; 7:31). Ali, čudesa su tu da pokažu i dokažu ko je Isus i šta čini. Ovi ljudi su dokaz da pred Bogom nije dovoljno samo da verujemo u čudesa, makar kako i koliko božanska (4:38; 20:29). Isus Hrist je jedina prava žiža prave vere (st. 20, 30-31). Inače, čudesa sama po sebi nisu originalni Božiji potpis (Mt 24:24; Otk 13:13; 16:14; 19:20). Isus je delovao čudesno da bi ljude doveo do vere u njega (2:23; 6:14; 7:31; 10:42). Nisu ni svi koji su videli njegova čudesa postali vernici. Naprotiv (6:27; 11:47; 12:37)!

Posebna tema: Jovanova upotreba glagola “verovati”

Kako apostol skoro i ne koristi imenicu “vera”, upotreba glagola je tipična po spajanju s predlozima:

1. Grčki “*eis*” - “u”. Najtipičniji oblik ovog glagola. Naglašava naše pouzdanje “u Isusa:
   a) u njegovo ime (Jn 1:12; 2:23; 3:18; 1 Jn 5:13).
   b) u njega (Jn 2:11; 3:15, 18; 4:39; 6:40; 7:5, 31, 39, 48; 8:30; 9:36; 10:42; 11:45, 48; 12:37, 42).
   c) u mene (Jn 6:35; 7:38; 11:25, 26; 12:44, 46; 14:1, 12; 16:9; 17:20).
   d) u onoga koji je poslan (Jn 6:28-29).

e) u Sina (Jn 3:36; 9:35; 1 Jn 5: 10).
f) u Isusa (Jn 12:11).
g) u svetlo (Jn 12:36).
h) u Boga (Jn 12:44; 14:1).

2. Grčki "*ev*" takođe znači "*u*" - Jn 3:15 (Mk 1:15)
3. Dativ sa negacijom (1 Jn 3:23; 4:50; 5:10)
4. Grčki "hoti" znači "verovati to", već u zavisnosti od konteksta :

a) Isus je sveti Božiji poslanik (6:69).
b) Isus je "Ja jesam" (8:24).
c) Isus je u Ocu i Otac je u njemu (10:38).
d) Isus je Hrist (11:27; 20:31).
e) Isus je Sin Božiji (11:27; 20:31).
f) Isus je poslan od Oca (11:42; 17:8, 21).
g) Isus je jedno sa Ocem (14:10-11).
h) Isus je došao od Oca (16:27, 30).
i) Isus otkriva sebe u zavetnom Očevom imenu "Ja jesam" (8:24; 13:19).

Sasvim je jasno da vera u biblijskom smislu jeste i u osobi i u poruci! Ta se vera dokazuje u poslušnosti, ljubavi i istrajnosti.

2:24-25 Ova dva stiha su jedna rečenica u izvornom jeziku. Pojam "poveravao" se koristi u kontekstu Gospodnjih dela i stavova. A to je mnogo više od početne saglasnosti, pristanka ili burnog osećajnog doživljaja. Naravno, jasno je da niko nije mogao da manupuliše Isusom. On je znao svaki trag zla ljudskog srca. To se vidi iz narednog poglavlja, iz susreta sa Nikodimom. Ni on nije mogao svojim trudom, znanjem, dobrotom, nasleđem da bude prihvaćen od Boga. Pravednost nam dolazi jedino po veri u Hrista! (Rim 1:16-17; 4)

Predlozi za razgovor

Ovaj udžbenik je tek vodič u tumačenju. Svako od nas je za sebe odgovoran za svoje tumačenje Pisma. Svako treba da sluša svoje unutrašnje vođstvo. Seti se: Ti, Pismo i Duh Sveti. Nikada ne odustaj od ovoga.

I ova pitanja su osmišljena da bi ti pomogla u sažimanju glavnih misli ovog odeljka. Dakle, da u njima nađeš izazov, a ne konačne odgovore.

1. Zašto je Isus pretvorio vodu u vino? Šta to simbolizuje?
2. Opišite svadbene običaje Isusovog doba?

3. Možete li da nacrtate osnovni tlocrt Irodovog hrama? Znate li gde su u njemu bili svi ti prodavci i dileri novca?
4. Zašto Sinoptici ne beleže ovo rano čišćenje hrama?
5. Da li je Isus predvideo razaranje Irodovog hrama?
6. Nabrojte i opišite osnovne grčke reči koje prevodimo kao „vera“, „verovati“ i „pouzdanje“.

Jovan 3

Podela poglavlja prema “Novom srpskom prevodu s napomenama”

Razgovor s Nikodimom 3:1-21
Svedočanstvo Jovana Krstitelja 3:22-36

Treći krug čitanja (vidi uvodne napomene)
Prema izvornim piščevim namerama

Ovaj komentar je tek vodič u vašem proučavanju Pisma. To znači da ste za svoje tumačenje sami odgovorni. Svako od nas treba to da radi u svetlu objave koja mu je data. Tu ste vi, Sveto pismo i Sveti Duh – najvažniji u tumačenju. Ne prepuštajte sve drugim tumačima.

Čitajte ovo poglavlje u njegovom kontekstu. Uočite o čemu je reč. Pokušajte sami da sačinite svoju skicu ovog, prvog poglavlja. Tek onda to svoje uporedite sa prevodima Bibije koje posedujete. Podele na poglavlja i manje celine nisu deo nadahnutog teksta, ali nam pomažu da dokučimo izvorne piščeve naume, a to je suština svakog dobrog tumačenja. Neka svaki odeljak govori o jednom jedinom predmetu.

Tumačenje reči i izraza

1 „Bio neki čovek, farisej, po imenu Nikodim, jedan od vodećih ljudi među Jevrejima. 2 On je došao k Isusu po noći i rekao mu: “Ravi, znamo da si ti učitelj koga je Bog poslao. Niko, naime, ne može činiti ova čuda koja ti činiš ako Bog nije sa njim.”
3 Isus mu reče: “Zaista ti kažem: niko ne može videti Carstvo Božije ako se nanovo ne rodi.” Jn 3:1-3

3:1 „farisej“ Ova političko-verska grupacija ima početke u Makavejskom periodu. Značenje reči je „odvojeni“. Bili su predani detaljnom pridržavanju Božijeg Zakona onako kako ga čita i tumači Talmud - usmeno predanje.

„Nikodim“ Vrlo je neobično da jedan učeni Jevrejin iz samog Izraela nosi grčko ime (kao i Filip i Andrija, 1:40, 43), značenja „osvajač ljudi“ (7:50; 19:39).

„jedan od vodećih ljudi među Jevrejima“ Tehnički eufemizam za člana Sinedriona - najviši sud Jerusalima koji čini sedamdeset najuticajnih ljudi. Naravno, Rim je u velikoj meri ograničavao njihov uticaj, ali za sam narod su bili neprikosnoveni. Jovan nam u Nikodimu oslikava ortodoksni Judaizam prvog veka. Oni koji su mislili da su odavno na cilju moraće ponovo na taj put, i to od samog duhovnog rođenja. Vera u Mesiju je najvažnija, ne bilo kakvi pobožni rituali i pravila, ili etničko poreklo. Ništa od toga nikome ne donosi Božije carstvo. Spasava nas samo Božiji dar u Hristu. Uzalud nam i iskrenost i fanatično versko predanje. Isus je vrata kroz koja nas Bog prihvata. Nikodim je znao da je Isus Bogo-dani učitelj , ali to znanje nije dovoljno. Lično i bezpogovorno pouzdanje u Hrista Mesiju je jedina nada čovečanstva!

3:2 “noću” Rabini su govorili da je mir noći najbolje vreme za proučavanje Zakona. Možda Nikodim nije hteo da bilo ko vidi kako posećuje Nazarećanina (i drugi koji su verovatno bili sa njim), te je zato došao po mraku. Naravno, neki u svemu vide simboliku mraka u duši ovog fariseja.

“Ravi” U Jovanovoj upotrebi reč je o “učitelju”. Jedna od stvari koje su smetale farisejskom krugu bila je ta što se Isus nikada nije podučavao u tadašnjim verskim školama.

„znamo da si ti učitelj koga je Bog poslao“ U izvornom sklopu rečenice ova je misao naglašena.Verovatno se aludira na proroštvo iz Pnz 18:15, 18. Nikodim je prepoznao poreklo Isusovih reči i dela. Ali to još ne znači da je u duhovnom miru s Bogom.

„ako Bog nije sa njim“ Uslovna rečenica koja naglašava mogućnost, eventualnu istinistost.

3:3,5,11 „Zaista, zaista“ Doslovno „Amin, amin“, što dolazi iz korena jevrejske reči „vera“, ali i reči „jak, nepokolebiv“, „siguran“. Isus je na ovaj način naglašavao važnost onoga što govori. Kasnije će „amin“ postati završna potvrda svega što je rečeno. Rekli smo da je ovo dupliranje osobina četvrtog Evanđelja. Isus želi da Nikodim shvati koliko je važno ono o čemu razgovaraju.

“ako se nanovo ne rodi“ Zanimljiv oblik aorist pasiv konjuktiva. „*Anothen*“ ima više značenja: (1) telesno se roditi drugi put; (2) otpočetka (Dl 26:5); (3) rođen odozgo, što i odgovara kontekstu (3:7,31; 19:11). Ovo je tipičan primer kako Jovan koristi dvoznačne pojmove a da i jedno i drugo značenje odgovaraju kontekstu. Iz st. 4 vidimo da je Nikodim shvatio prvo moguće značenje. Petar i Jovan (1 Pet 1:23) ovde koriste istu metaforu, dok apostol Pavle govori o posvojenju. U svakom slučaju naglasak je na Očevom činu stvaranja. Spasenje je i dar i delo Božije (1:12-13).

„niko ne može videti“ Idiom fraze „niko ne može ući“ iz 5. stiha.

„Carstvo Božije“ Izraz koji srećemo tek dva puta kod Jovana (st. 5). Kod Sinoptika ovo je ključni pojam. Isus je svoju prvu i poslednju propoved, baš kao i mnoge svoje parabole iskazao u slici Carstva. Ono je Božija vladavina koja već sada postoji u ljudskom srcu! Kažem, zanimljivo je da Jovan tek dva puta koristi ovaj izraz (nikada u Isusovim pričama). To je zato što mu je „večni život“ ključni pojam i metafora.

Carstvo Božije je eshatološki period, kraj vremena u Isusovom naučavanju. ono je „tu, ali ne još“. Ovaj teološki paradoks odgovara jevrejskom poimanju vremena, podeli na dva doba. Sada vlada vreme zla a Novo doba pravednosti treba da se utelovi s pojavom Mesije. Jevreji očekuju jednom i zauvek Duhom osnaženog vojskovođu (poput sudije SZ). Tako da dva Isusova dolaska u sebi preklapaju ova dva izrazita doba. Naime, Carstvo je tu, došlo nam je u vreme i prostor po utelovljenju u Vitlejemu. Ali Isus nije došao kao vojni osvajač, opisan u Otk 19, već kao Sluga koji pati opisan u Isa 53, i kao ponizni vođa iz Zah 9:9. Dakle, Carstvo je tu (Mt 3:2; 4:17; 10:7; 11:12; 12:28; Mk 1:15; Lk 9:9,11; 11:20; 21:31-32), ali ne još u svojoj punini (Mt 6:10; 16:28; 26:64).

Ovu teološku napetost “da, ali ne još” opisuje i Frenk Steg svojoj knizi “*Novozavetna teologija*”:

“Jovanovo Evanđelje je nedvosmisleno oko budućeg dolaska (14:3, 18, 28; 16:16, 22), vaskrsenja, poslednjeg suda u “poslednjim danima” (5:28; 6:39, 44, 54; 11:24; 12:48). Pa opet sve to - dolazak, večni žvot, sud, vaskrsenje - sve je to ovde i sada prisutno (3:18; 4:23; 5:25; 6:54; 11:23; 12:28, 31; 13:3.; 14:17; 17:26)" (str. 311).

4 Nikodim ga upita: “Kako odrastao čovek može da se nanovo rodi? Može li da uđe u utrobu svoje majke i da se ponovo rodi?”

5 Isus mu odgovori: “Zaista ti kažem: niko ne može ući u Carstvo Božije ako se ne rodi vodom i Duhom. 6 Od roditelja se rađa telesni čovek, a od Duha se rađa duhovni. 7 Ne čudi se što ti kažem: treba da se nanovo rodite. 8 Vetar duva gde hoće. Njegov huk čuješ, ali ne znaš otkud dolazi i kuda odlazi. Tako je sa svakim koji je rođen od Duha. Jn 3:4-8

3:5 “ako se ne rodi vodom i Duhom“ Očigledan je kontrast: (1) duhovnog i telesnog (imenica „duh“ nema član); (2) nebeskog i zemaljskog. Ovo se vidi i u sledećem stihu. Nekoliko je teorija o značenju „vode“: (1) rabinsko shvatanje

čovekove sperme; (2) voda u kojoj se nalazi fetus; (3) Pretečino krštenje kao znak pokajanja (1:26; 3:23); (4) SZ značaj ceremonijalnog škropljenja Duhom (Jez 36:25-27); (5) hrišćansko krštenje (premda Nikodim nikako nije mogao da shvati Isusa na ovaj način). Mislim da ovaj kontekst najviše ide u prilog stavu broj 3. Prosto, Pretečino krštenje i poziv da se prihvati Mesijino krštenje Duhom su najprimereniji ovom razgovoru. Rođenje je metafora. Ne dozvolimo da nam Nikodim svojom zbunjenošću nametne tumačenje! Dakle, teorija 1 je neprihvatljiva. Teorija 5 još manje! Nikodim nije mogao da poveže sve ovo sa znakom hrišćanskog krštenja. Apostol Jovan često umeće svoju teologiju u Isusove istorijske reči. Inače, teorija broj 2 odgovara apostolovom dualizmu „gornjeg“ i „donjeg“, Božijoj i ovozemaljskoj stvarnosti. Kada znamo šta ovi pojmovi znače znaćemo i da odredimo u čemu se slažu (teorija 4) a u čemu razlikuju (teorija 1 i 2).

3:6 Još jedan apostolov tipičan dualizam (st. 11).

3:7 „ti... se“. Prva zamenica je u jednini a druga u množini. Prva se tiče Nikodima a druga je sveopšti princip ljudskog roda (jedninu i množinu imamo i u st. 11).

Neki tumači su u kušnji da ove reči tumače u svetlu jevrejskog omiljenog pouzdavanja u slavne pretke (4:12; 8:53). Iako apostol piše potkraj prvog veka, te se obračunava sa gnostičkim zabludama, moguće je da opovrgava i jevrejski bahati elitizam.

3:8 Igra jevrejsko-aramejske reči *ruah* i grčke *pneuma*, koje znače i „duh“ i „vetar“. Naglasak je na slobodi vetra i na samom Duhu. Vetar ne vidimo ali vidimo njegovo delovanje. Isto je i sa Duhom. Niko od nas ne može da utiče na svoje spasenje. Ono je samo do Duha (Jez 37). Moguće je da st. 5-7 govore o istom. Spasenje je uvek spoj inicijacije Duha (6:44,65) i odgovora čoveka u obliku pokajanja i vere (1:12; 3:16, 18).

Za razliku od ostalih, ovo se Evanđelje usredsređuje na ličnost i delo Duha Svetog (14:17, 25-26; 16:7-15). Za Jovana je Novo doba pravednosti era Duha Svetog.

9 Nikodim upita Isusa: “Kako to može da se dogodi?”

10 Isus mu odgovori: “Ti si učitelj izrailjskog naroda, a ne znaš to? 11
Zaista ti kažem: mi govorimo ono što znamo i svedočimo o onome što smo
videli, ali vi ne prihvatate naše svedočanstvo. 12 Ne verujete mi kad vam go-
vorim o zemaljskim stvarima, kako ćete verovati ako vam budem govorio o
nebeskim? 13 Niko nikada nije uzašao na nebo, osim Sina Čovečijeg koji je

sišao sa neba. 14 Kao što je Mojsije podigao na štap zmiju od bronze, tako i Sin Čovečiji treba da bude podignut, 15 da svako ko poveruje u njega ima večni život. Jn 3:9-15

3:9-10 Nikodim je mogao da shvati Isusove simbolične reči samo na dva načina: (1) kao poziv na prozelitsko judaističko krštenje; (2) kao poziv na Krstiteljevu poruku.

Neobično je, ali čak i neko poput učenog Nikodima ne može da dokuču duhovnu suštinu. Isus mu to otvoreno kaže. Moćna slika onoga što je apostol hteo sa ovim Evanđeljem: da ponizi bahati gnosticizam, krivoverje koje je u čovekovom navodnom sveznanju videlo put spasenja.

3:11 "mi govorimo ono što znamo" Zamenica u množini se odnosi ili na Isusa i apostola Jovana (st. 11), ili na Isusa i nebeskog Oca, što više odgovara kontesktu (st. 12).

„ali vi ne prihvatate naše svedočanstvo" Prihvatiti/primiti se česta tema Evanđelja *(lambano)* sa nekoliko teoloških naglasaka:

1. prihvatiti Isusa
   a) negativno (1:11; 3:32; 5:47)
   b) pozitivno (1:12; 3:11, 33; 5:43; 13:20)
2. prihvatiti Duha
   a) negativno (14:17)
   b) pozitivno (7:39)
3. prihvatiti Isusove reči
   a) negativno (12:48)
   b) pozitivno (17:8)

Vidi posebnu temu: Isusovi svedoci u 1:8

3:12 "kako ćete" Da li je Nikodim poveo svoje učenike sa sobom? Ili su i drugi fariseji bili tu? Ili je reč o opštim izjavama, poput onih svim nevernim Jevrejima, st. 7 i 11.

3:13 Isus ovim potvrđuje da je Očevo otkrivenje u njemu istinito, potpuno, posebno i nepokolebivo (1:1-14). Još jedan znak tzv. "vertikalnog" dualizma kod Jovana: nebo nasuprot zemlje; duh nasuprot materije; Isusov početak nasuprot Nikodimovog početka (1:51; 6:33, 38, 41, 50, 51, 58, 62).

"Sin Čovečiji" Ovo je izraz Isusovog samoshvatanja. Sama titula je potpuno razbremenjena bilo kakvih etničkih, militantnih, ili sličnih mesijanskih predrasuda koje su kolale Judaizmom prvog veka. Sam pojam

potiče iz Jez 2:1 i Ps 8:4, gde se odnosi na čoveka, na ljudsko biće. Isti pojam u Dan 7:13 ukazuje na božanstvo. Očigledno da je sama titula prava slika kontroverze Isusove ličnosti koja spaja puninu božanstva i puninu ljudskosti (1 Jn 4:1-3).

3:14-21 Nismo sigurni gde se u samom tekstu završava Gospodnji razgovor sa učenim Nikodimom, a gde počinje piščev komentar. Možda bi se odeljak st. 14-21 mogao ovako da skicira: (1) st. 14-15 se tiče Hrista; (2) st. 16-17 se tiče Oca; (3) st. 18-21 se tiče čovečanstva.

3:14 "Kao što je Mojsije podigao na štap zmiju" Misli se na Br 21:4-9, na strašni događaj suda tokom lutanja po pustinji. Njegova poruka je: ljudi treba da slušaju i veruju Božiju Reč čak i onda kada je do kraja ne razumeju. Naime, Bog se pobrinuo kako da se Izraelci spasu od ujeda pustinjskih zmija otrovnica. Trebalo je samo da veruju. A vera se ogledala u poslušnosti Božijoj reči, njegovim obećanjima.

"podigao" Ponekad se prevodi kao "visoko podigao" (Dl 2:33; 5:31; Fil 2:9), što je još jedan primer kako apostol istovremeno koristi dva značenja jedne reči (1:5; 3:3,8). Na isti način Bog će da spasi sve koji poveruju u njegovu Reč (evanđelje o Hristu), pouzdaju se u njegovo izbavljenje (spasenje) od zmija (greha, Đavola).

3:15-18 "svako" "ko god" (st. 16) Božija ljubav je poziv svakom čoveku na svetu (Isa 55:1-3; Jez 18:23, 32; 1 Tim 2:4; 2 Pet 3:9).

"poveruje" Prezent aktiv particip naglašava trajnost, neprekidnost radnje. Vidi tumačenje 1:7 i 1:12, kao i posebnu temu u 2:33.

"u njega" Vera se ne tiče samo činjenica (teoloških istina) o Isusu već i ličnog odnosa prema njemu. Spasenje je kada verujemo u poruku o osobi kojoj pripadamo i kojoj smo poslušni!

Ovde imamo nesvakidašnju gramatičku formu: Zamenica i predlog *ev*, što se sreće samo u ovom Evanđelju. Obično je predlog *eis* u pitanju. Možda je to baš zbog naglaska na večnom životu - "ima život večni".

3:15-16 "večni život" Grčki pojam "večan" se pre tiče kvaliteta nego kvantiteta, tj. dužine trajanja. U Mt 25:46 isti pridev se koristi za večno odvojenje, večnu propast. Jovan se najčešće imenicom *zoe*- život, koristi kada opisuje vaskrsenje, eshatološki život, život Novog doba ili sam Božiji život. U svakom slučaju niko sem Jovana od svih evanđelista ne naglašava ovoliko "večni život". To je velika tema i još veći cilj ovog evanđelja.

16 Bog je toliko zavoleo svet, da je svog jedinorodnog Sina dao, da ko god poveruje u njega, ne propadne, nego da ima večni život. 17 Jer, Bog nije

poslao Sina da sudi svetu, nego da se svet spase njegovim posredstvom. 18 Ko veruje u njega, tome se ne sudi; a ko ne veruje, već je osuđen, jer nije poverovao u jedinorodnoga Sina Božijeg. 19 Bog sudi ovako: svetlost je došla na svet, ali ljudi više zavoleše tamu nego svetlost, jer su njihova dela zla. 20 Ko čini što ne valja, mrzi svetlost i ne izlazi na svetlost, da se ne otkriju njegova dela. 21 Ko čini što je po istini, dolazi na svetlost, da se pokaže da su njegova dela učinjena u poslušnosti prema Bogu." Jn 3:16-21

3:16 "Bog… zavoleo" Aorist naglašava (kao i kod glagola "dati") dovršenu radnju prošlosti (Bog je poslao Isusa). Stihovi 16-17 govore u prvom redu o Božijoj ljubavi - *agapao.* Ova reč se ne koristi toliko u klasičnom grčkom jeziku. Zato ju je Rana crkva i upotrebila, dajući joj posebno značeje. U nekim kontekstima njome se opisuje ljubav Boga Oca, negde ljubav Boga Sina, a negde čak i negativna ljudska ljubav (3:19; 12:43; 1 Jn 2:15). U teološkom smislu *agapao* je sinonim SZ *hesed,* pojmu koji iskazuje Božiju zavetnu ljubav i privrženost. Isto tako, u narodnom grčkom jeziku apostolovog doba *(koine)*, *agapao* i *fileo* su bili sinonimi (uporedi 3:35 i 5:20).

Tumači Božije Reči nikada ne smeju da zaborave da sve bibijske reči koji opisuju Boga nose u sebi ljudska ograničenja i terete (antropomorfizam). Prinuđeni smo da pojmovima i slikama našeg sveta, svojih osećanja, istorijskih pogleda opisujemo Nekog ko je večan, svet, jedinstven i duhovan. U tom smislu sav naš rečnik je slikovit, analogan. Ono što nam poručuje jeste istina ali ne konačna. Ogrehovljeni, ograničeni ljudi nikada ne mogu sasvim da shvate stvarnost. Vidi posebnu temu o apostolovoj upotrebi glagola "verovati, 2:23.

"toliko" Doslovno: "na poseban način", što naglašava metod, akciju, a ne emociju! Bog je pokazao svoju ljubav (Rim 5:8) davanjem (st. 16) i poslanjem (st. 17). Oba glagola su u aoristu. Očev Sin je umro za spas sveta (Isa 53; Rim 3:25; 2 Kor 5:21; 1 Jn 2:2).

"svet" Apostol reč *kosmos* koristi na nekoliko načina (vidi 1:10). I u ovom stihu imao snažno odbacivanje gnostičkog dualizma koji sukobljava duh (Boga) i tvar. Grčka misao na materiju gleda kao na nužno zlo. Gnostici i drugi su tvrdili da je naše telo kavez, da u svakome od nas postaji zgasla iskra božanstva. Jovan odlučno odbacuje tu ideju. Materija i naše telo nisu zli. Bog voli ovu planetu (Rim 8:18-22), voli i naša tela (Rim 8:23). Sasvim je moguće da i u ovim pojmovima pisac namerno pruža čitaocima više tačnih značenja (1:5; 3:3, 8).

"jedinorodnoga Sina" Jedini po vrsti, jedinstveni. Isus nije Sin nastao (1) seksualnim činom; (2) On nije prvi, posle koga dolazi ostale. Niko nikada nije bio i neće biti kao Isus. Vidi 1:14.

„ko god poveruje u njega" Prezent particip naglašava jednom započetu radnju koja traje. Naglašava se misao prethodnog stiha. Slava Bogu za „ko god"! Ovo nas trajno opominje protiv bilo kakavog rasnog, intelektualnog ili teološkog naglašavanja posebnih grupa. Takođe, ove reči ne znače da se Božiji suvereni izbor i čovekova ljudska volja isključuju međusobno. I jedno i drugo su istina! Bog nam prvi prilazi, on nas prvi traži i nalazi (6:44,65). Ali, svoj odnos prema nama zasniva na Savezu. Na nama je da mu se odazovemo i da ga trajno sledimo onako kako nam zapoveda! Vidi posebnu temu u 2:23.

„ne propadne" Ovo indirektno govori da će neki ipak propasti (aorist medij konjuktiv). Jasno je da je to zbog njihove nevere, zbog odbacivanja Isusa. Bog ne želi ničiju propast i nije uzročnik ničijeg neverstva (Jez 18:23,32; 1 Tim 2:4; 2 Pet 3:9). Ipak, mnogi u ove reči učitavaju nepostojeću doslovnost i kažu da će nevernici nestati, da će biti uništeni. Tako nam ne kazuju tekstovi Dan 12:2 i Mt 25:46. Mislim da ova preterivanja nastaju kada naši zapadnjači umovi vrše nasilje nad slikovitim istočnjačkim jezikom. Mi bi sve da podredimo svojim interpretativnim sistemima logike. O ovome odlično piše Robert Girdleston u svom delu "*Sinonimi Starog Zaveta*" (Robert B. Girdlestone's *Synonyms of the Old Testament,* str. 275-277)

3:17 "da sudi svetu" Nekoliko je odeljaka u ovom Evanđelju koji naglašavaju ovo. Isus je došao da spasi a ne da sudi (3:17-21; 8:15; 12:47). Naravno, apostol piše i o sudu koji je u Spasiteljevim rukama (5:22-23, 27; 9:39; i drugi tekstovi NZ: Dl 10:42; 17:31; 2 Tim 4:1; 1 Pet 4:5).

Ovo teološki znači: (1) Otac je dao sav svoj sud Sinu, kao što mu je u stvaranju i otkupljenju ukazao čast (5:23); (2) Isus prvi put dolazi da bi spasio. Oni koji ga odbacuju sami sebi presuđuju; (3) Isus se vraća kao Kralj svih kraljeva i kao Sudija (9:39).

Ova naizgled kontradiktorna izjava odgovara odgovoru Krstitelja na pitanje da li je on Ilija ili nije.

3:18 Naglašava se tema slobodnog spasenja u Hristu nasuprot samoizabranog suda. Bog ne šalje nikoga u pakao. Ljudi svojom voljom odlaze tamo. I vera ("ko veruje" prezent particip) i nevera ("već je osuđen" perfekt pasiv; "jer nije poverovao", perfekt aktiv) imaju svoje plodove. Vidi posebnu temu u 2:23.

3:19-21 "ljudi više zavoleše tamu nego svetlost" Ljudi koji čuju i odbace evanđelje ne čine to iz kulturnih ili intelektualnih, već iz moralnih razloga (Jov 24:13). Svetlo je slika Hrista i njegove poruke, slika potreba sveta koje samo on može da zbrine. Ovo je tema odeljka 1:1-18.

3:19 "Bog sudi ovako" I sud i spasenje počnju ovde i sada (3:19; 9:39), kao što će jednom biti sasvim ostvareni (5:27-29; 12:31,48). Hrišćani žive u "sada" (ostvarena eshatologija) "ali ne još" (neostvarena eshatologija).

3:21 "Ko čini što je po istini" Ako je svetlo metafora (st. 19-21) onoga što Isusu jeste, onda i ono kao imenica - zajedno sa istinom - može da se piše velikim slovom. Zato neki prevode ovaj stih: „Čovek koji je učenik Istine" (Robert Hanna, *A Grammatical Aid to the Greek New Testament* citira N. Turner i njegovo delo *Grammatical Insights into the New Testament,* str. 144)

Predlozi za razgovor

Ovaj udžbenik je tek vodič u tumačenju. Svako od nas je za sebe odgovoran za svoje tumačenje Pisma. Svako treba da sluša svoje unutrašnje vođstvo. Seti se: Ti, Pismo i Duh Sveti. Nikada ne odustaj od ovoga.

I ova pitanja su osmišljena da bi ti pomogla u sažimanju glavnih misli ovog odeljka. Dakle, da u njima nađeš izazov, a ne konačne odgovore.

1. Šta znači izraz „novo rođenje"?
2. Na šta se odnosi „voda" iz st. 5 i zašto?
3. Šta sve pojam „verovati" (spasonosna vera) uključuje u sebe?
4. Da li Jn 3:16 govori o ljubavi Sina ili ljubavi Oca prema svetu?
5. Kako Kalvinizam tumači Jn 3:16?
6. Da li je „propast" isto što uništenje, anihilacija?
7. Šta je „Svetlo"?

Kontekstualni uvid u odeljak st. 22-36

A. Jovan snažno od samog početka Evanđelja, kroz dijaloge i lična opažanja, naglašava božanstvo Isusa Hrista. I ovaj deo poglavlja prati tu misao.

B. Apostol piše potkraj prvog veka, u želji da pokrije područja vera i života koje Sinoptici nisu obradili. Jedno od takvih pitanja jeste rastuće krivoverje među sledbenicima Jovana Krstitelja, Preteče. Zato je vredno uočiti kako u odeljcima 1:6-8; 19-36 i 3:22-36 Krstitelj naglašava svoju podređenost Isusu iz Nazareta i ističe njegovo mesijanstvo (Dl 18:24-19:7).

Tumačenje reči i izraza

22 Posle ovoga je Isus sa svojim učenicima otišao u Judeju. Tamo je boravio sa njima i krštavao. 23 I Jovan Krstitelj je krštavao u Enonu kod Salima, jer je tamo bilo mnogo vode, te su ljudi dolazili i krštavali se. 24 Jovan tada još nije bio bačen u tamnicu. Jn 3:22-24

3:22 „otišao u Judeju" Sinoptici nisu govorili o ranoj Isusovoj službi u Judeji i Galileji. To je zato što evanđelja nisu biografije koje se drže hronološkog reda.

„Tamo je boravio sa njima" Isus je propovedao mnoštvu ali je sa svojim učenicima vodio dijaloge. Rado im se otvarao. Voleo je poverljivost malog kruga svojih najbližih sledbenika. O tom metodu rada postoje dva odlična naslova Roberta Kolemana (*The Master Plan of Evangelism* i *The Master Plan of Discipleship,* prvi je naslov preveden na hrvatski - "*Djelotvorna strategija evangelizacije*", izdanje *Kristova crkva Betanija,* Zagreb, op. prev.).

„i krštavao" Iz 4:2 vidimo da sam Isus nije krštavao. To su činili njegovi učenici. Sve u svemu, Hristova poruka je bila veoma slična Pretečinoj. Bila je to poruka pokajanja i pripreme. Ali, ni ovo krštenje nije hrišćansko. Ono je još uvek simbol pokajanja i duhovne prijemljivosti.

3:23 „I Jovan Krstitelj je krštavao u Enonu kod Salima" Ne zna se tačno gde je ovo mesto: (1) Neki kažu da je u Pereji, u Transjordaniji; (2) drugi kažu da je u severnoistočnoj Samariji; (3) po trećima je na oko pet kilometara istočno od grada Sihema. Kako „*eanon*" doslovno znači „tok, struja", čini se da je treća opcija najverovatnija. Gde god da je ova lokacija bila, Isus je sa učenicima služio narodu.

3:24 "Jovan tada još nije bio bačen u tamnicu" Ne znamo zašto je ovu teološku opasku apostol baš ovde stavio. Pojedini tumači tvrde da je to pokušaj da se usklade ova hronologija i hronologija Sinoptika (Mt 14:1-12; Mk 6: 14-29). U svakom slučaju napomena je vredna za vremensko određivanja događaja u Gospodnjem životu i radu.

25 Između Jovanovih učenika i nekog Jevrejina dođe do rasprave oko obrednog pranja. 26 Učenici dođu k Jovanu i obrate mu se: "Ravi, onaj što je bio s tobom s one strane Jordana, o kome si govorio, eno ga krštava i narod odlazi k njemu."

27 Jovan im odgovori: "Niko ne može prisvojiti sebi nešto ako mu nije dao Bog. 28 Sami ste mi svedoci da sam rekao: 'Ja nisam Božiji Izabranik, nego sam poslat pred njim.' 29 Mladoženja je onaj kome mlada pripada, a kum stoji sa strane i sluša, radujući se kad čuje glas mladoženjin. Prema tome, moja radost je potpuna. 30 On treba da raste, a ja da se umanjujem.

Jn 3:25-30

3:25 "Između Jovanovih učenika i nekog Jevrejina dođe do rasprave" Vrlo je naglašeno da je došlo do rasprave. Neki manuskripti imaju množinu - „Jevreja" (Vuk). Nema sloge u starim prepisima oko ovoga. Kako je jednina neobičnija, teolozi kažu da je i najverovatnije izvorna. Naime, prepisivači su trajno bili na kušnji da doteruju, da usaglašavaju tekstove. Zanimljivo je da su baš Krstiteljevi učenici bili ti koji su zapodenuli raspravu.

"oko obrednog pranja" I ovde imamo nekoliko teorija: (1) Krstiteljevi sledbenici su raspravljali o odnosu dva krštenja - Isusovog i njihovog - i to sve uporedili sa tradicijom obrednog pranja. Isti termin je i u 2:6; (2) Neposredni kontekst je u tome što je Isus naučavao da njegov život i služba sasvim ispunjavaju Judaizam: (a) 2:1-12, svadba u Kani; (b) 2:13-22, čišćenje hrama; (c) 3:1-21, razgovor s Nikodimom, jevrejskim vođom; (d) 3:22-36, obredno pranje Jevreja, krštenja Preteče i Isusa. Ipak, kako kontekst ne otkriva u čemu je bila prepirka, sasvim je moguće da je Krstitelj još jednom svedočio o mesijanskoj nadmoći Isusa izNazareta.

3:26 "onaj što je bio s tobom s one strane Jordana, o kome si govorio, eno ga krštava i narod odlazi k njemu" Jovanovi učenici dobro znaju šta je njihov učitelj rekao o Jagnjetu Božijem (1:19-36). Ipak, verovatno su donekle zavidni na njegov uspeh. Gospod se gnušao svakog prizvuka takmičarstva (4:1).

3:27 "Niko ne može prisvojiti sebi nešto ako mu nije dao Bog" Predivno svedočanstvo o tome kako u duhovnom radu nema laktanja, nema nadmetanja. Sve što jesmo i što imamo kao vernici jeste samo po blagodati Gospodnjoj. Ipak, mnogo se raspravlja o značenju pojmova „nešto" i „mu": (1) Jedni kažu da se ovo tiče svih vernika i njihovog pristupa spasenju (Jn 6,44, 65); (2) Drugi tvrde da Krstitelj ipak govori samo i Isusu, ali da se „nešto" tiče nas, vernika (Jn 6:39; 10:29; 17:;2, 9, 11, 24). Dakle, razlika ovih stavova je u tome da li se "dao" tiče spasenja vernika kao pojedinaca, ili je reč o tome da su svi vernici Božiji dar Isusu (17:2).

3:28 "Ja nisam Božiji Izabranik" Krstitelj je ponovo jasan, kao i u 1:20, da on nije Mesija već njegov Preteča. Očigledna aluzija na proroštvo iz Mal 3:1; 4:5-6, zajedno sa Isa 40 (Jn 1:23).

3:29 „Mladoženja je onaj kome mlada pripada" Još jedna u nizu mnogih SZ metafora braka kojom se oslikava odnos Boga i Izraela (Isa 54:5; 62:4,5; Jer 2:2; 3:20; Jez 16:8; 23:4; Os 2:21). Pavle čini isto u Ef 5:22. Hrišćanski brak je možda poslednji i trajni primer ovog duhovnog zavetnog odnosa.

"moja radost je potpuna" Krstitelj ne samo da nije zavidan, ili da mu je stalo do nadmetanja, već se iskreno raduje ispunjenju svoje uloge spram Mesije.

3:30 "On treba da raste, a ja da se umanjujem" „Treba", tj. „mora" je naglašeno, baš kao u 3:14 i 4:4. Ovo je jasna izjava Pretečinog samorazumevanja. On je glasnik, znak nekoga ko je mnogo veći i čija je služba najvažnija.

31 Ko dolazi od gore, nad svima je; a ko je sa zemlje, pripada zemlji i govori o zemaljskim stvarima. Ali onaj koji je sa neba, nad svima je. 32 On govori ono što je video i čuo, ali njegovu poruku niko ne prihvata. 33 Ko prihvata njegovu poruku, potvrđuje da je Bog istinit. 34 Onaj koga je Bog poslao, Božiju poruku prenosi, jer Bog svoga Duha u izobilju daje. 35 Otac voli Sina i sve je predao u njegove ruke. 36 Ko veruje u Sina, ima večni život; a ko ne sluša Sina, neće iskusiti život, nego će kazna Božija ostati na njemu."

Jn 3:31-36

3:31-36 Mnogo je debate među tumačima o ovom odeljku: (1) Da li Krstitelj nastavlja svoj govor, svoje potvrđivanje Hrista?; (2) Da li ovo Hrist govori (3:11-12)?; (3) Da li je ovo umetak samog apostola Jovana? Naime, ovo nas vraća na temu st. 16-21.

3:31 "Ko dolazi od gore" Ova neobična titula Mesije potvrđuje puninu njegovog božanstva, njegovo prapostojanje (st. 31), utelovljenje i Bogom-danu misiju (st. 34). "Od gore" je ista fraza kao i "rođen odozgo", "ponovo rođen" iz st. 3.

Ovo je temeljni dualizam gornje i donje stvarnosti, nebeskog i zemaljskog, što je lako uočljivo kod četvrtog Evanđelja. Ipak, to nije onaj eshatološki dualizam svitaka sa Mrtvog mora. Nije ni dualizam gnostika, sukob duha i tvari. Evanđelista nam ni jednim slovom ne naslućuje da su materija i ljudsko telo sami po sebi zli i grešni.

“nad svima je” (dva puta) Prvi deo fraze, rekli smo, tiče se Gospodnjeg božanskog prapostojanja. On nam je kao takav došao “od gore” (1:1-18; 3:11-12). Drugi deo ističe njegovu vladavinu nad svom tvorevinom. Nesigurno je iz izvornog jezika da li je “svima” muškog ili srednjeg roda, tj. da li ste tiče čovečanstva ili svega postojećeg.

„a ko je sa zemlje, pripada zemlji i govori o zemaljskim stvarima“ Ovo nije loša reč o Krstitelju. Pojam „zemlja“ (*gea*, 12:32; 17:4; 1 Jn 5:8 ali čak 76 puta u Otk) nije isti kao i pojam „svet“ - „*kosmos*“, koji je kod Jovana najčešće negativan. Ovo je još jedna potvrda, isticanje da Isus govori nebeski, ono što jeste i što zna. Svaki čovek je samo zemljanin i sve njegovo je sa zemlje, makar bio i najveći pravednik ili prorok.

3:32 „On govori ono što je video i čuo“ Ovde imamo igru reči, igru glagola: (1) „video“ je u perfektu; (2) „čuo“ u aoristu; (3) „govori“ u prezentu. Isus je konačno otkrivenje (1 Kor 8:6; Kol 1:13-20; Jev 1:2-3). On govori: (1) iz svog ličnog iskustva sa Bogom Ocem; (2) iz beskrajnih dubina svog božanstva.

„ali njegovu poruku niko ne prihvata“ Kako nam st. 23-26 govorio o mnogima koji su mu verovali, ovo je primer klasičnog orijentalnog govornog preterivanja. Ovo se tiče Jevreja u celini, a ne svakog pojedinog iz neposrednog konteksta.

3:33 „Ko“ I ova misao nas upućuje na sveopštu, neomeđenu ljubav prema svakom čoveku. Evanđelje ne poznaje nikakve prepreke. Od svakog traži samo jedno - pokajanje i veru (Mk 1:15; Dl 20:21), a sve svoje nudi svakom (1:12; 3;16-18; Jez 18:23, 32; 1 Tim 2:4; 2 Pet 3:9).

“Ko prihvata njegovu poruku“ Dok je ovaj stih u aorist participu, st. 36 je u prezent participu. To nam ističe da pouzdanje u Boga radi spasenja nije samo trenutni, jednokratni čin, odluka, već i život predanog učeništva. U 1:12 i 3:16-18 smo imali isto naglašavanje potrebe prihvatanja. Primetimo dihotomiju između „prihvata poruku“ (st. 33) i života u veri (st. 36). Pojam „prihvatiti“, baš kao i „vera“ u NZ imaju dva značenja: (1) lično prihvatanje Hrista i hodanje, život sa njim, (2) prihvatanje objavljene istine, doktrine koju sadrži Evanđelje (Juda 3,20).

„potvrđuje da je Bog istinit“ Kada se kao vernici lično pouzdamo u Hrista tada potvrđujemo da je tačno sve što je Bog rekao o sebi, svetu, ljudima, svom Sinu (Rim 3:4). I ovo je jedna od tema ovog Evanđelja (3:33; 7:28; 8:26; 17:3; 1 Jn 5:20). Isus je istinit jer je objava jednog jedinog istinitog Boga (3:7, 14;19:11).

3:34 „Onaj koga je Bog poslao, Božiju poruku prenosi“ Dve su paralelne izjave u ovom stihu i obe ističu da je Isusov autoritet od Boga: (1) Otac ga je poslao; (2) On ima puninu Duha.

„jer Bog svoga Duha u izobilju daje“ Dva su načina kako možemo da razumemo ovu puninu: (1) Isus daje vernicima Duha bez mere (4:10-14; 7:37-39); (2) Punina Duha je Božiji dar Mesiji (st. 35). Rabini su govorili da je Bog dao svoje “izobilje” prorocima, ali nikada sasvim, u punini. Zato je Isus daleko veći od svakog proroka (Jev 1:1-2), punina je Bogootkrivenja.

3:35 “Otac voli Sina” Ovu potvrdu srećemo i u 5:20; 17:23-26. Naš odnos prema Bogu je utemeljen u njegovoj ljubavi prema Mesiji. Primetimo koliko je u ovom kontekstu razloga zbog kojih bi svaki čovek treba da se pouzda u Isusa Mesiju: (1) On je od gore i nad svima je (st. 31); (2) Poslan je od Boga da bi nas otkupio (st. 34), (3) Bog mu i dalje daje puninu svog Duha (st. 34); (4) Otac ga voli (st. 35); (5) Otac je sve stavio u njegove ruke (st. 35).

“i sve je predao u njegove ruke“ Glagol je u perfektu. Sama fraza je vrlo zanimljiva i ima mnoge paralele (Jn 13:3; 17:2; Mt 11:27; 28:18; Ef 1:20-22; Kol 2:10; 1 Pet 3:22).

„Ko veruje u Sina, ima večni život; a ko ne sluša Sina, neće iskusiti život“ Svi glagoli su u sadašnjem vremenu i naglašavaju trenutno zbivanje. Biti vernik ne znači samo jednom se odlučiti za Boga, makar kako iskreno i vatrenih osećanja (Mt 13:20). Drugo, bez poznavanja Hrista niko ne može da upozna Boga (Jn 12:44-50; 1 Jn 5:10). Spasenje dolazi jedino kroz Hrista i jedino po njemu može da raste do kraja.

Zanimljiv je i kontrast glagola “veruje” i “sluša”. Evanđelje nije samo neko koga smo primili, ili istina koju smo prihvatili, već i način života (Lk 6:46; Ef 2:8-10).

“**nego će kazna Božija ostati na njemu”** Ovo je jedino mesto u Jovanovom Evanđelju (osim pet puta u Otk) gde se „gnev“ - *„orge“* pojavljuje (E. Čarnić). Ceo koncept se uvek vezuje za Božiji sud. Glagol je u sadašnjem vremenu, jer „verovati“, „slušati“ i „ne slušati“ se dešava sada i dešavaće se u večnosti koja će tek da usledi. To je ona napetost „sada, ali ne još“ Božijeg carstva. Više o Božijem gnevu vidi u Rim 1:18-3:20

Predlozi za razgovor

Ovaj udžbenik je tek vodič u tumačenju. Svako od nas je za sebe odgovoran za svoje tumačenje Pisma. Svako treba da sluša svoje unutrašnje vođstvo. Seti se: Ti, Pismo i Duh Sveti. Nikada ne odustaj od ovoga.

I ova pitanja su osmišljena da bi ti pomogla u sažimanju glavnih misli ovog odeljka. Dakle, da u njima nađeš izazov, a ne konačne odgovore.

1. U čemu su slične rana služba Isusa i Krstitelja?
2. Da li je njihovo krštenje hrišćansko krštenje?
3. Zašto se u prvim poglavljima ovog Evanđelja toliko pažnje pridaje Krstiteljevim rečima?
4. Kojim kontrastima pisac Evanđelja opisuje odnos Krstitelja i Isusa?
5. U kom su odnosu pojmovi „prihvatiti“ (st. 33) i „sluša“ (st. 36)? U kom su odnosu prema „ne sluša“?
6. Zbog kojih sve razloga bi svaki čovek trebao da se verom pouzda u Isusa Hrista (st. 31-36)?
7. Zašto je „kazna“, tj „gnev“ u st. 36 u sadašnjem vremenu?

Jovan 4

Podela poglavlja prema "Novom srpskom prevodu s napomenama"

Isus i Samarjanka 4:1-42
Isus leči sina carskog činovnika 4:43-54

Treći krug čitanja (vidi uvodne napomene)
Prema izvornim piščevim namerama

Ovaj komentar je tek vodič u vašem proučavanju Pisma. To znači da ste za svoje tumačenje sami odgovorni. Svako od nas treba to da radi u svetlu objave koja mu je data. Tu ste vi, Sveto pismo i Sveti Duh – najvažniji u tumačenju. Ne prepuštajte sve drugim tumačima.

Čitajte ovo poglavlje u njegovom kontekstu. Uočite o čemu je reč. Pokušajte samo da sačinite svoju skicu ovog, prvog poglavlja. Tek onda to svoje uporedite sa prevodima Bibije koje posedujete. Podele na poglavlja i manje celine nisu deo nadahnutog teksta, ali nam pomažu da dokučimo izvorne piščeve naume, a to je suština svakog dobrog tumačenja. Neka svaki odeljak govori o jednom jedinom predmetu.

Kontekstualni uvid

A. Apostol Jovan svesno gradi priču prethodnog i ovog poglavlja:
   1. Nikodim kao simbol lažne pravednosti nasuprot nemoralne žena sa bunara.
   2. Jerusalim-Judeizam (pravoverni) protiv Samarije (jeretici).

B. Istina o Isusovoj ličnosti i delu se i dalje razvija:
   1. Razgovor sa ženom kraj bunara (st. 1-26).
   2. Razgovor sa učenicima (st. 27-38).
   3. Svedočanstvo suseljanima (st. 39-42).
   4. Dobrodošlica Galilejaca (st. 43-45).
   5. Znak/čudo božanske sile nad bolesnicima (st. 46-54).

Tumačenje reči i izraza

1 Međutim, Isus je saznao da su fariseji čuli da on zadobija i krštava više sledbenika nego Jovan. 2 (Ustvari, sam Isus nije krštavao, nego njegovi učenici). 3 Tada je napustio Judeju i otišao u Galileju.

4 Usput je morao da prođe kroz Samariju. 5 Tako je došao u samarijski grad po imenu Sihar, nedaleko od zemljišta koje je Jakov dao svome sinu Josifu. 6 Tamo se nalazio Jakovljev bunar. Isus, umoran od puta, sede na bunar. Bilo je oko podne. Jn 4:1-6

4:1 "Gospod" (E. Čarnić) Godinama kasnije Jovan po Duhu prebira po sećanju. "Isus"i "Gospod" u istoj rečenici ukazuju na istu osobu.

"fariseji" Vidi 1:24

„čuli da on zadobija i krštava više sledbenika nego Jovan" Zbog narasle napetosti između njegovih i Krstiteljevih sledbenika Isus napušta ono područje. Sinoptici naglašavaju da je to bilo zato što je Irod Antipa uhapsio Krstitelja (Mt 4:12; Mk 1:14; Lk 3:20).

4:2 „Ustvari, sam Isus nije krštavao" Ovo svakako nije omalovažavanje čina krštavanja već prekor svakoj mogućoj egocentričnosti ljudske prirode (1 Kor 1:17). Jasno je da je Gospod lično krštavao u početku svoje službe (3:22), ali je kasnije prestao.

4:3 „Tada je napustio Judeju i otišao u Galileju" Dva aorista naglašavaju geografski momenat.

4:4 „Usput je morao da prođe kroz Samariju" „Morao je", glagol *dei* nekoliko puta upotrebljen u ovom kontekstu (3:7, 14, 30). Uvek ističe hitnost, neodložnost. Isus ima cilj kretanja. Naime, ovo je i najkraći put za Galilejce, kako piše istoričar Josif. Ipak, zbog nepomirljive mržnje koju su Jevreji osećali prema Samarjanima, obično su išli okolo. Za njih su Samarjani bili omraženi melezi, polu Jevreji.

Posebna tema: Rasizam

1. Uvod

   a) Pojam rasizam u najširem smislu obuhvata celokupno ogrehovljeno čovečanstvo. Rasizam je kolektivni ego sveta, želja pojedinca da vlada nad drugim. Istina, sam pojam u našoj upotrebi se više odnosi na savremeni fenomen, dok bi drevnom

biblijskom svetu više odgovarao pojam nacionalizam (plemenizam).

b) Nacionalizam je počeo sa Vavilonskom kulom (Post 11). Noini sinovi su zvanični začetnici ljudskih rasa (Post 10). Valja naglasiti da čovečanstvo potiče sa jednog izvora (Post 1 do 3; Dl 17:24-26).

c) Rasizam je tek jedna od brojnih ljudskih predrasuda. Ljudi boluju od: (1) intelektualnog snobizma; (2) socio-ekonomske bahatosti; (3) samodopadnog religioznog formalizma; (4) političkog dogmatizma.

2. Svetopisamsko učenje

a) Stari Zavet

Celo čovečanstvo je stvoreno po Božijem liku, i to ga odvaja od sve tvorevine. To ističe vrednost i neprikosnovenost našeg porekla, dostojanstva i vrednosti (Jn 3:16)

Post 1:11-25 ponavlja deset puta frazu “prema svojim vrstama”. Rasistička segregacija u ovim stihovima nalazi svoje lažno uporište. Ali, kontekst jasno kazuje da je reč o flori i fauni, a nipošto o ljudskoj rasi.

Post 9:18-27 se takođe citira radi potpore rasizma. Ali, odmah valja reći da Bog nije prokleo Hanana. Noa ga je prokleo, kad se otreznio i shvatio šta mu je sin uradio. Pismo nam niti slovcetom ne kaže da je Bog potvrdio tu kletvu. Čak i da jeste, to ne bi uticalo na crnu rasu. Ustvari, Hanan je praotac svih egipatskih i palestinskih naroda, a sve njih već crteži drevnih piramida ne oslikavaju kao crne ljude.

Isu 9:23 se takođe citira kao dokaz da jedan narod može i treba da služi drugom. Uostalom, Gibeonci su iz istog korena, iz istog porodičnog stabla kao i Izraelci.

Jzd 9 do 10 i Nem 13. I ovde se varaju svi koji bi da ovim događajima dokažu valjanost rasizma. Kontekst nam opet pokazuje da su mešani brakovi prokleti ne zbog mešanja rasa (uostalom, svi su u tim brakovima bili Noini sinovi, Post 10), već zbog mešanja nepomirljivih verskih sistema.

b) Novi zavet

Evanđelja

Isus je u nekoliko navrata opovrgao mržnju Jevreja i Samarjana, pokazavši da je svaki oblik rasizma potpuno tuđ Bogu:

-milostivi Samarjanin (Lk 10:25-37).

-žena na bunaru (Jn 4:4).

-zahvalni gubavac (Lk 17:7-19).

-Evanđelje je za sve ljude:

-Jn 3:16

-Lk 24:46-47

-Jev 2:9

-Otk 14:6

-Carstvo Božije je za sve ljude:

-Lk 13:29

-Otk 5

-Dela

Dl 10 nam jednom zauvek dokazuju da Bog voli svakoga i da je evanđelje sveopšta dobra vest.

Zbog događaja u Dl 10, Petar je bio napadnut (Dl 11) od strane jevrejskih nacionalista u crkvi. Zato je sazvan jerusalimski Sabor (Dl 15) da bi se rešilo sporno pitanje. Svejedno, napetosti između hrišćana Jevreja i hrišćana iz paganske pozadine i dalje su postojale:

-Pavle

-Nema podela u Hristu:

-Gal 3:26-28

-Ef 2:11-22

-Kol 3:11

-Bog ne gleda ko je ko:

-Rim 2:11

-Ef 6:9

- Petar i Jakov

Bog se ne dodvorava nikome, 1Pet 1:17.

Ako Bog nije pristrasan, ni njegov narod to ne bi smeo da bude (Jak 2:1):

-Jovan

U Jn 4:20 je jedan od najsnažnijih poziva na međusobnu odgovornost.

3. Zaključak

a) Rasizam i nacionalizam – i bilo koja slična predrasuda – su hrišćanima potpuno strani. Helen Barnet je kazala da je "rasizam nebiblijska, nehrišćanska i antinaučna jeres" ("Glorieta" forum, "*Christian Life Commission*", Novi Meksiko, 1964. god.)

b) Rasizam je prilika da hrišćani pokažu svoju ljubav, oproštenje i razumevanje prema izgubljenom svetu. Vernici ne smeju po ovom pitanju da budu neodlučni, jer Zli može da mnoge slabe u veri obeshrabri na ovaj način. Takođe, mnogim ljudima rasizam predstavlja prepreku da poveruju u Hrista.

c) Pa, šta ja tu mogu da uradim? (Odeljak koji sledi uzet je iz poglavlja "Odnos među rasama", iz pomenutog "*Christian Life Commission*")

- Šta svako od nas može da uradi po tom pitanju?

Prihvatiću svoju odgovornost u problemu rasizma i nacionalizma.

Moliću se, čitaću Pismo i družiću se sa ljudima drugih nacionalnosti, a sve u želji da savladam bilo kakve predrasude.

Iskazaću svoja uverenja po ovom pitanju, posebno tamo gde su ljudi opterećeni mržnjom.

- Šta da uradimo u porodičnom životu?

Naglasiću važnost porodice u razvoju stavova prema drugačijim ljudima.

Naglašavaću hrišćanska uverenja posebno onda kada su deca izložena rasizmu i nacionalizmu.

Kao roditelj ću paziti da svom detetu budem primer u svemu ovome.

Pokušaću da ostvarim prijateljstva sa porodicama drugih rasa.

- Šta da uradimo u crkvenom životu?

Naučavaću i propovedaću biblijske istine o rasama, a sve u želji da cela zajednica bude primer u svom okruženju.

Paziću da život crkve, njene službe i sva druga okupljanja budu otvorena za sve, baš kao što je činila i Rana crkva (Ef 2:11-22; Gal 3:26-29).

- Šta da uradim u svakodnevnom životu?

Učiniću sve da doprinesem suzbijanju svakog oblika rasizma i nacionalizma.

Doprineću nastojanjima raznih organizacija koje se bore za jednaka prava za sve. Pri tome ću paziti da treba napadati pogrešna načela a ne ljude. Cilj je ostvariti razumevanje a ne ogorčenost.

Shodno prilikama, podržaću ili ću otpočeti posebne akcije koje doprinose boljem shvatanju među ljudima, tačnoj obaveštenosti na širem nivou.

Pomoći ću svako pravno nastojanje da se zakonom suzbije rasna mržnja i usprotiviću se onima koji ubiraju političke poene na ovom zlu.

Tražiću dosledno i pravedno sprovođenje istih tih donetih zakona bez diskriminacije.

Osuđivaću svaki oblik nasilja i nadgledaću praktičnu primenu zakona kako ne bi dolazilo do podvajanja.

Nastojaću da Hristov duh ljubavi ugradim u sve svoje odnose sa ljudima.

"kroz Samariju" Samarjani i Judejci su se mrzeli preko svake mere još od osmog veka pre nove ere. Naime, 722. god, deset severnih plemena, čiji je centar bio u tadašnjoj Samariji, bilo je odvedeno u Asirsko ropstvo, u Mid (2 Car 17:6). Osvajači su planski u osvojena izraelska područja naseljavali okolna plemena (2 Car 17:24). Vremenom su se pridošlice ženile i udavale za Jevreje koji su tu preostali. Zato ih pravoverni Jevreji smatraju polutanima, nečistim jereticima (Jez 4:1-4). Ovo je kontekst st. 9.

4:5 "Sihar, nedaleko od zemljišta koje je Jakov dao svome sinu Josifu" (Post 33:18-19; Isu 24:32). Mnogi smatraju da je Sihar stari Sihem, ali to se nigde u NZ ne potvrđuje.

4:6 „Tamo se nalazio Jakovljev bunar" Bio je to impresivan bunar dubok oko pedeset metara. U njemu je uvek bilo sakupljene kišnice. Inače, SZ ne govori detaljno o tome.

"Isus, umoran od puta" Ovo nam ukazuje na Isusovu ljudsku prirodu. Ipak, nikada nije bio toliko umoran da ne bi voleo ljude!

„Bilo je oko podne" („bilo je oko šestog časa", E. Čarnić) Mnogo se raspravlja i oko Jovanovog načina računanja vremena. Na nekim mestima se služi rimskom a na nekim jevrejskom satnicom. U svakom slučaju dan je bio vreo i u svom zenitu.

7 Neka žena Samarjanka dođe da zahvati vode. Isus joj reče: "Daj mi, molim te, da pijem." 8 (Njegovi učenici su, u međuvremenu, otišli do grada da kupe nešto hrane).

9 Tada mu Samarjanka reče: "Kako možeš ti, kao Jevrejin, da tražiš od mene Samarjanke, da piješ?" (Jevreji se, inače, ne mešaju sa Samarjancima).

10 Isus joj odgovori: “Kad bi ti znala kakav dar Bog ima za tebe, i ko je taj što od tebe traži da mu daš da pije, ti bi od njega tražila i on bi ti dao živu vodu.”
11 Žena mu reče: “Gospode, bunar je dubok, a ti nemaš čime da zahvatiš. Odakle ćeš izvući živu vodu. 12 Zar si ti veći od našeg oca Jakova koji nam je dao ovaj bunar? On sam je pio sa njega, njegovi sinovi i njegova stoka.”
13 Isus joj odgovori: “Ko ko pije od ove vode, ponovo će ožedneti. 14 A ko pije od vode koju ću mu ja dati, taj nikada neće ožedneti, nego će voda koju ću mu ja dati postati u njemu izvor vode života i doneti mu večni život.“

Jn 4:7-14

4:7 “Neka žena Samarjanka dođe“ Podne nije vreme kada se ide po vodu. Očigledno je da ova žena zbog svog ugleda u selu izbegava druge ljude.

“Daj mi, molim te, da pijem” Aorist imperativ naglašava hitnu potrebu.

4:8 Ova misao je priprema za krajnje neobičan događaj: Isusov razgovor sa ženom, i to pripadnicom omražene judaističke sekte.

4:9 “Kako možeš ti, kao Jevrejin, da tražiš od mene Samarjanke, da piješ?” Jevreji ovo nikada ne bi sebi dozvolili (Lev 15). Isus ovde ruši dve kulturne barijere: (1) Razgovara sa Samarjankom; (2) razgovara javno sa ženom.

4:10 „Kad“ Doslovno „ako“. Oblik uslovne rečenice koji ističe zaplet tipa „usprkos svemu“. Naime, ženina tvrdnja je pogrešna, što i njen zaključak čini pogrešnim.

“živu vodu” SZ metafora (Ps 36:9; Isa 12:3; 44:3; Jer 2:13; 17:13; Zah 14:8). Isus ovom slikom ukazuje na duhovni život. Ipak, žena je došla na bunar, na cisternu, i čudi se priči o tekućoj vodi.

4:11 “Gospode” Grčki *kurios* u vokativnom obliku - *kurie*. Koristi se i kao oblik kulturnog oslovljavanja iz poštovanja (“Gospodine”, prevod Aleksandra Birviša); i kao teološka izjava (“Gospode”) koja naglašava Isusovo božanstvo, kao u Rim 10:13. Ovde se radi o uljudnom pozdravljanju.

4:12 “Zar si ti veći od našeg oca Jakova koji nam je dao ovaj bunar“? Očigledna je ironija u ovom navodnom pitanju. Samarjani znaju da su preko Jefrema i Manasije direktni potomci patrijarha Jakova. Isus je upravo to i rekao!

4:13-14 “A ko pije od vode koju ću mu ja dati, taj nikada neće ožedneti“ Mesijanski naglasak (Isa 49:10). Zanimljivi su glagoli ovde: Prezent particip st. 13 naglašava trajno pijenje vode, dok aorist konjuktiv st. 14 naglašava da postoji voda koje je dovoljno jednom se napiti.

4:14 "… izvor vode života i doneti mu večni život." Prezent particip doslovnog značenja „trajno žuboriti" (Isa 58:11; Jn 7:38).

15 Žena mu reče. "Gospode, daj mi tu vodu da ne žednim više i da ne dolazim više ovamo da zahvatam.

16 Isus joj reče: "Idi i pozovi svoga muža, pa se vrati."

17 Žena mu reče: "Nemam muža."

Isus reče: "U pravu si kad kažeš da nemaš muža. 18 Imala si, naime, pet muževa, a onaj sa kojim sada živiš nije ti muž. Dobro si rekla."

19 Žena mu reče: "Gospode, vidim da si prorok. 20 Naši praoci su se molili na ovoj gori, a vi kažete da je Jerusalim mesto gde se treba moliti."

21 Isus joj reče: "Veruj mi, ženo, da će doći čas kad se nećete moliti Ocu ni na ovoj gori ni u Jerusalimu. 22 Vi, Samarjani, ne znate kome se molite. Mi, Jevreji, znamo kome se molimo, jer od Jevreja dolazi spasenje. 23 Ali dolazi čas, i već je došao, kada će se pravi molioci moliti Ocu u Duhu i istini. Otac, naime, hoće ovakve molioce. 24 Bog je Duh, te oni koji mu se mole treba da se mole u Duhu i istini."

25 Žena mu reče: "Znam da će doći Hristos – obećani Izabranik. Kad on dođe, sve će nam objaviti."

26 Isus joj reče: "To sam ja, koji govorim s tobom." **Jn 4:15-26**

4:15 Poput Nikodima i ova žena gleda na Isusa na doslovnom, fizičkom nivou. Često ni sami apostoli nisu umeli bolje. Često nisu mogli da shvate slikovit govor svog Učitelja (Jn 4:31-33; 11:11-13).

4:16 "Idi i pozovi" Zapovest u sadašnjem vremenu koju sledi zapovest u aoristu.

4:17 "Nemam muža" Moramo da se suočimo s grehom. Isus je ne osuđuje ali joj i ne gleda kroz prste.

4:18 "Imala si, naime, pet muževa" Isus je dotiče svojim božanskim sveznanjem kako bi je pomerio sa ljudskog na duhovni nivo razmišljanja (1:48).

4:19 "Gospode, vidim da si prorok" Ova izjava još uvek ne znači da je shvatila da je ovaj čovek Mesija. Štaviše, pokušava komplimentom da skrene pažnju sa onog najvažnijeg - svog odnosa s Bogom (poput Nikodima, 3:2).

Neki tumači ovde vide mesijansku misao iz Pnz 18:15-22.

4:20 "Naši praoci" Misli se na patrijarhe od Avrama do Jakova (Post 12:7; 33:20).

"su se molili na ovoj gori" Ova izjava je čist teološki argument drevne polemike o pravom mestu obožavanja JHVH Boga. Jevreji su tvrdili da je to brdo Morija a Samarjani da je to brdo Gerizim. Mnogi i danas u istom duhu pokušavaju da sa onog najvažnijeg skrenu pažnju na manje važne stvari. Naime, ljudi kojima svedočimo evanđelje ne žele da razmišljaju o svom odnosu sa Hristom, pa u razgovor ubacuju razne teološke kontroverze. Ljudi vole filosofiju i religiju sve dok one ne traže direktne odgovore od njih (3:19-21).

4:21 „da će doći čas kad se nećete moliti Ocu ni na ovoj gori ni u Jerusalimu" Ovo mora da je šokiralo i Samarjanku i učenike! Nije važno gde već koga!

4:22 „jer od Jevreja dolazi spasenje" Potvrda pravog porekla Mesije (Posr 12:2-3; Rim 9:4-5).

4:23 „Ali dolazi čas, i već je došao" Moguća aluzija na Mal 1:11 o sveopštem bogosluženju. Očigledno je da Isus donosi večni život i tok svog života i nakon svoje slavne smrti. Ova izjava oslikava napetost Mesijina dva dolaska. U njima se preklapaju dva doba jevrejska istorije. Naime, iako je Novo doba Duha već došlo, mi ipak živimo u starom vremenu zla i greha.

"u Duhu i istini" Ovo obožavanje nije lokalni i telesni događaj. Grci su u svojoj filosofiji pojam "istine" shvatali kao ideju, mentalni koncept. Za Jevreje je "istina" nešto što je delotvorno verno i svakog pouzdanja vredno. Vidi posebnu temu o istini u 6:55 i 17:3.

"Otac" Više je nego neobično u NZ nazivati Boga Ocem a da se u isto vreme ne ističe da je Isus njegov jedinstveni Sin.

„Otac, naime, hoće ovakve molioce" Bog aktivno traga za izgubljenim čovečanstvom i želi da ga spasi (Isa 55; Jez 18:23,32).

4:24 „Bog je Duh" U Jovanovim spisima je nekoliko kratkih teoloških izjava koje otkrivaju Božiji karakter: (1) Bog je ljubav; (2) Bog je svetlo; (3) Bog je Duh. To znači: (1) da on nije fizičko biće; (2) da nije omeđen prostorom; (3) da nije omeđen vremenom; (4) da je nebo stvarnost nasuprot zemlje.

4:25 "Znam da će doći Hristos – obećani Izabranik. Kad on dođe, sve će nam objaviti." I Samarjani su očekivali Mesiju. Verovali su da će on u potpunosti da otkrije Boga.

4:26 "To sam ja, koji govorim s tobom." Moguća aluzija na Isa 52:6. Divna i očigledna Isusova potvrda njegove božanske prirode! Vrlo je slična imenu JHVH - „Ja jesam" - koje je Bog nosio kao svoje zavetno ime (Izl 3:12,14). Isus je upotrebom ovog imena potvrdio Očevo otkrivanje u sebi (Jn 8:24, 28, 58; 13:19; 18:5 uporedi sa Isa 41:4; 43:10; 46:4). Ovaj "Ja jesam" valja

razlikovati od mnogo poznatijih “Ja jesam” ovog Evanđelja (6:35, 51; 8:12; 10:7,9,11,14; 11:25; 14:6; 15:1,5) uz koje idu odgovarajuće imenice.

27 Kad su se njegovi učenici vratili, začudili su se da Isus razgovara sa ženom. Ipak, niko nije rekao: “Šta ti treba?”, ili: “Zašto razgovaraš sa njom?”

28 Žena tada ostavi svoj krčag, pa ode u grad i reče ljudima: 29 “Dođite da vidite čoveka koji mi je rekao sve što sam učinila. Da nije on obećani Izabranik?” 30 Ljudi iziđu iz grada i dođu k Isusu. **Jn 4:27-30**

4:27 “začudili su se da Isus razgovara sa ženom“ Pravoverni Jevrejin tako nešto nikada ne bi uradio.

4:28 „Žena tada ostavi svoj krčag“ Predivna slika svedoka, očevica Mesije koji ostavlja sve i žuri da svojima kaže sve o tome (st.29-30).

31 U međuvremenu, njegovi učenici mu rekoše: “Ravi, pojedi nešto!”

32 Isus im reče: “Ja treba da jedem jedno jelo koje vi ne poznajete.”

33 Njegovi učenici počeše da se pitaju među sobom: “Da mu neko nije doneo da jede?” 34 Isus im reče. “Moje jelo je da vršim volju Onoga koji me je poslao i da dovršim njegovo delo. 35 Zar ne kažete: ‘Još četiri meseca, pa dolazi žetva.’ A ja vam, evo, kažem: osmotrite polja: žito je već dozrelo za žetvu!

36 Žetelac već prima platu i žanje urod za večni život. Tako se i sejač i žetelac raduju zajedno. 37 Ovako se obistinjuje izreka: jedan seje, drugi žanje 38 Ja sam vas poslao da žanjete ono oko čega se niste trudili; drugi su se trudili, a vi ubirete plod njihovog truda.” **Jn 4:31-38**

4:34 “Moje jelo je da vršim volju Onoga koji me je poslao i da dovršim njegovo delo" U Jn 17 imamo kristalno jasno Isusovo razumevanje Očeve volje (Mk 10:45; Lk 19: 10; Jn 6:29).

Uočimo kontrast: Iako je suštinski blizak s Ocem, Sin je od Oca poslan da uradi njegovo delo. Ovo je tzv. vertikalni dualziam apostola Jovana (gore naspram dole; duh naspram tela).

Dva se pojma koriste za Isusovo poslanje: (1) *pempo* (4:34; 5:23, 24, 30, 37; 6:38, 39, 40, 44; 7:16, 18, 28, 33; 8:16, 18, 26, 29; 9:4; 12:44, 45, 49; 14:24; 15:21; 16:5); (2) *apostello* (3:17, 24; 5:36, 38; 6:29, 57; 7:29; 8:42; 10:36; 11:42; 17:3, 18,

21, 23, 25; 20:21). Istim rečima se iskazuje i naše poslanje izgubljenom svetu. Mi smo Očevi poslanici sa porukom otkupljenja (2 Kor 5:13-21).

Posebna tema: Božija volja *(thelema)*

<u>Jovanovo evanđelje</u>
Isus je došao po Očevoj volji (4:34; 5:30; 6:38)
vaskrsenje "u poslednji dan" svih koje je Otac dao Sinu (6:39)
odgovor na molitve po njegovoj volji (9:31; 1 Jn 5:14)
<u>Sinoptička evanđelja</u>
najvažnije je činiti Božiju volju (Mt 7:21)
u Isusu smo braća i sestre ako činimo po njegovoj volji (Mt 12:5; Mk 3:35)
nije Božija volja da niko propadne (Mt 18:14; 1 Tim 2:4; 2 Pet 3:9)
Golgota je Očeva volja za Sina (Mt 26:42; Lk 22:42)
<u>Pavlova pisma</u>
zrelost i služba svih vernika (Rim 12:1-2)
izbavljenje vernika od zlog doba (Gal 1:4)
Božiji plan otkupljenja (Ef 1:5, 9, 11)
Duhom ispunjen život za sve vernike (Ef 5:17)
mudrošću ispunjen život svih vernika (Kol 1:9)
savršenstvo i zrelost svih vernika (Kol 4:12)
posvećenje svih vernika (1 Sol 4:3)
zahvalnost svih vernika na svemu (1 Sol 5:18)
<u>Petrova pisma</u>
vernici čine dobro (potčinjavanje vlastima) i utišavanje bezumnih ljudi (1 Pet 2:15)
stradanje vernika (1 Pet. 3:17; 4:19)
nesebičan život (1 Pet 4:2)
<u>Jovanova pisma</u>
večno postojanje vernika (1 Jn 2:17)
vera koja uslišava molitve (1 Jn 5:14)

4:35 Zar ne kažete: 'Još četiri meseca, pa dolazi žetva.' Metafora koja ističe da je prilika za duhovni odgovor upravo sada! Ljudi onog doba su se spasavali verom već tada, dok je Isus bio među njima, a ne tek nakon njegovog vaskrsenja.

4:36-38 „jedan seje, drugi žanje“ Misli se na službu proroka, možda samog Krstitelja. Ista misao opisuje Pavlovu i Apolosovu službu, prema 1 Kor 3:6-8.

39 Mnogi Samarjani iz tog grada su poverovali u Isusa zbog reči koje je ona žena rekla: "On mi je rekao sve što sam učinila." 40 Samarjani su onda došli k njemu i molili ga da ostane sa njima. Tako je ostao tamo dva dana, 41 pa je još više Samarjana poverovalo u njega zbog njegovog učenja.

42 Onda su rekli ženi: "Sada više ne verujemo zbog onog što si ti govorila, nego zato što smo sami čuli, pa znamo da je on istinski spasitelj sveta."

Jn 4:39-42

4:39 "Mnogi Samarjani iz tog grada su poverovali u Isusa" Apostol koristi glagol „verovati“ u kombinaciji sa nekoliko termina: „verovati u“ *(ev)*; „verovati to“ *(hoti)*; i najčešće „verovati u“ *(eis)*u smislu pouzdavanja (2:11, 23; 3:16, 18, 36; 6:29, 35, 40; 7:5, 31, 38, 48; 8:30; 9:35, 36; 10:42; 11:25, 26, 45, 48; 12:11, 37, 42, 44, 46; 14:1, 12; 16:9; 17:20). Samarjani su ispočetka verovali zbog ženinog svedočanstva (st. 39). Ali kada su čuli Hrista, prihvatili su njegovo svedočanstvo (st. 41-42). Hrist je došao "izgubljenim ovcama doma Izraelova", ali je njegova Radosna vest za sve ljude - Samarjane, Sirofeničane, Rimljane (Rim 10:12; 1 Kor 12:13; Gal 3:28-29; Kol 3:11). Vidi posebnu temu 2:23.

"zbog reči koje je ona žena rekla" Bog je upotrebio svedočanstvo nemoralne žene otpadničkog naroda. Kako onda ne bi mogao da upotrebi vašu i moju reč! Ovaj stih ističe značaj ličnog svedočanstva. Vidi posebnu temu o ovome u 1:8.

4:40 "molili ga" Jaka grčka reč doslovnog značenja "preklinjali ga". Njena snaga se vidi i u st. 47 (Lk 4:38).

4:42 "spasitelj sveta" Istu frazu imamo i u 1 Jn 4:14. Njome se iskazuje sveopšta Božija ljubav za sav svet (1 Tim 2:6; Jev 2:9; 1 Jn 2:2). Ovako su u prvom veku oslovljavali cezare. Deo razloga progona hrišćana leži i u tome što su hrišćani jedino Isusa slavili kao Spasitelja sveta. Sama titula je primer kako su NZ pisci Očeve osobine pripisivali Sinu (Tit 1:3 - Tit 1:4; Tit 2: 10 - Tit 2: 13; Tit 3:4 - Tit 3:6).

43 Dva dana kasnije, Isus ode odande u Galileju. 44 Sam Isus je, naime, govorio da je prorok bez časti u svom zavičaju. 45 Kada je, dakle, došao u

Galileju, Galilejci su ga lepo dočekali, jer su bili Jerusalimu tokom praznika Pashe i videli sve što je Isus tamo učinio. Jn 4:43-45

4:43 Isus se slobodno kretao i u više navrata išao u Judeju i Galileju. Jovan to ističe više od Sinoptika, od ostalih evanđelista.

4:44 Neobičan stih. Ne odgovara kontekstu. Možda se tiče njegove početne službe u Galileji (4:3). Istu misao imamo i u Mt 13:57; Mk 6:4; Lk 4:24. Dok Sinoptici govore da se to desilo u Galileji, Jovan kaže da se radi o Judeji.

4:45 "Galilejci su ga lepo dočekali" Već su čuli i videli Isusa na delu. Čuli su njegova učenja i videli čudesa na praznik Pashe, kada su bili u Jerusalimu. Ovo naslućuje da su verovali da je Isus Mesija (1:12) barem donekle (st. 48).

46 Isus je ponovo došao u Kanu u Galileji, gde je pretvorio vodu u vino. Tamo je živeo neki carski činovnik koji je imao bolesnog sina. 47 Kada je čuo da je Isus došao iz Judeje u Galileju, ode k njemu i zamoli ga da dođe i isceli njegovog sina, jer je bio na umoru.

48 Isus mu reče: "Ako ne vidite znakove i čuda, vi nećete da verujete!"

49 Činovnik mu reče: "Gospode, dođi dok nije umrlo moje dete!"

50 Isus mu reče. "Vrati se, tvoj sin će živeti."

Čovek poveruje reči koju mu je Isus rekao i ode. 51 Dok se vraćao, pohrle mu u susret njegove sluge i jave mu da mu je dete živo. 52 Činovnik se onda raspitivao za čas kada je detetu krenulo na bolje. Rekli su mu da je groznica prestala juče oko jedan sat popodne.

53 Otac je tada shvatio da se to dogodilo onog časa kada je Isus rekao: "Tvoj sin živi." Tada je poverovao on i svi njegovi ukućani.

54 Ovo je bilo drugo čudo koje je Isus učinio, nakon što je iz Judeje došao u Galileju. Jn 4:46-54

4:46 „carski činovnik" Zvaničnik koji je služio Irodovoj porodici.

4:48 "Ako ne vidite znakove i čuda, vi nećete da verujete!" Snažan dvostruku negativ. Isus se obraća čoveku u množini. Jevreji su izričito zahtevali znakove (2:18; 6:2, 30; Mt 12:38; 16:1). Ali, ovaj Irodov službenik je verovao pre znakova.

4:50 U ovom stihu je srž Jovanovog evanđelja - Vera u samog Isusa, vera u njegove reči, dela! Ovaj čovek se pouzdao u Isusa i pre bilo kojeg znaka, reči obećanja i garancije.

4:53 "Tada je poverovao on i svi njegovi ukućani" Jedan od primera kada vera pojedinca utiče na celu porodicu: Kornelije (Dl 10:44.48); Lidija (Dl 16:15); tamničar iz Filipa (Dl 16:31-34); Krisp (Dl 18:8); Stefana (1 Kor 1:16). Mnogo se raspravljalo o ovom porodičnom obraćenju. U svakom slučaju svaki pojedinac treba lično da se odluči i prihvati Hrista. A odluke vere drugih ljudi često utiču na nas.

Predlozi za razgovor

Ovaj udžbenik je tek vodič u tumačenju. Svako od nas je za sebe odgovoran za svoje tumačenje Pisma. Svako treba da sluša svoje unutrašnje vođstvo. Seti se: Ti, Pismo i Duh Sveti. Nikada ne odustaj od ovoga.

I ova pitanja su osmišljena da bi ti pomogla u sažimanju glavnih misli ovog odeljka. Dakle, da u njima nađeš izazov, a ne konačne odgovore.

1. Zašto je Isus napustio oblast Judeje?
2. Da li je apostol vreme merio jevrejskom ili rimskom satnicom?
3. Zašto je Isusov razgovor sa Samarjankom toliko važan?
4. Na koji način st. 20 danas utiče na odnose među denominacijama?
5. Objasnite Isusovu izjavu u st. 26.
6. Da li su Galilejci iskazali pravu veru?

Jovan 5

Podela poglavlja prema “Novom srpskom prevodu s napomenama”

Isceljenje u banji Vitezdi 5:1-30
Svedoci Hristovi 5:31-47

Treći krug čitanja (vidi uvodne napomene)
Prema izvornim piščevim namerama

Ovaj komentar je tek vodič u vašem proučavanju Pisma. To znači da ste za svoje tumačenje sami odgovorni. Svako od nas treba to da radi u svetlu objave koja mu je data. Tu ste vi, Sveto pismo i Sveti Duh – najvažniji u tumačenju. Ne prepuštajte sve drugim tumačima.

Čitajte ovo poglavlje u njegovom kontekstu. Uočite o čemu je reč. Pokušajte samo da sačinite svoju skicu ovog, prvog poglavlja. Tek onda to svoje uporedite sa prevodima Bibije koje posedujete. Podele na poglavlja i manje celine nisu deo nadahnutog teksta, ali nam pomažu da dokučimo izvorne piščeve naume, a to je suština svakog dobrog tumačenja. Neka svaki odeljak govori o jednom jedinom predmetu.

Tumačenje reči i izraza

1 Nakon ovoga, Isus ode u Jerusalim na jedan jevrejski praznik. 2 U Jerusali-
mu, kod Ovčijih vrata, nalazila se banja koja se jevrejski zvala Vitezda. Ima-
lo je pet tremova. 3 Tu je ležalo mnogo bolesnih: slepih, hromih, i oduzetih.
4 Čekali su da se voda zatalasa, jer je anđeo silazio u određeno vreme talasa-
jući vodu. Prvi koji bi ušao kad se voda zatalasa, ozdravljao bi, ma od kakve
bolesti da je bolovao. 5 Tamo je bio jedan čovek koji je trideset i osam godina
patio od svoje bolesti. 6 Isus ga je video da leži tamo, te znajući da je već dugo
bolestan, upita ga: “Hoćeš li da ozdraviš?”
7 Bolesnik mu odgovori: “Gospode, nemam nikoga ko bi me spustio u banju
kad se voda zatalasa. Dok ja dođem do tamo, drugi pre mene siđe.”
8 Isus mu reče: “Ustani, uzmi svoja nosila i hodaj!” 9a Čovek odmah ustane,
podigne svoja nosila i počne da hoda... Jn 5:1-9a

5:1 “praznik” Neki stari grčki manuskripti (N; C) imaju određeni član pored imenice, dok većina izostavlja ovo rešenje (p66, p75, A, B, D). Jevreji su imali tri praznika godišnje u kome je svaki muški ukućan trebao da učestvuje (Lev 23): (1) Pasha; (2) Pedesetnica; (3) Praznik senica. Ako je ovde reč o Pashi, onda je Isus četiri, a ne tri godine javno služio (2:13,23; 6:4: 12:1). Naime, tradicionalno se smatra da je Gospod tri godine propovedao i delovao u javnosti nakon svog krštenja. Do ovog podatka tumači dolaze upravo po broju pomena praznika Pashe u četvrtom Evanđelju.

5:2 “kod Ovčijih vrata“ „Vrata za stada“ su se nalazila na severno-ističnom gradskom zidu. Pominju se kada je Nemija obnovio i posvetio gradske zidine (Nem 3:1,32; 12:39).

“nalazila se banja koja se jevrejski zvala Vitezda“ Nekoliko je izgovora ove banje. Istoričar Josif Flavije je zove „Vitezata“, po jednom delu grada. U nekim prepisima se pominje i kao „Vitsaida“. Ime Vitezda se ustalilo nakon otkrića Kumranskih spisa. Ime znači “kuća milosti“, ili „kuća dva izvora“. Danas je to izvor svete Ane.

5:4 Stihovi 3b-4 su kasnija objašnjenja prepisivača. Hteli su da objasne: (1) odakle toliko bolesnih pored banje; (2) zašto je ovaj čovek tako dugo boravio tamo; (3) zašto je hteo da ga neko odnese i spusti u vodu, prema st. 7. Očigledno se radi o priči narodnog predanja. Ovo nije bio deo izvornog Jovanovog evanđelja. Postoje jaki dokazi za ovaj stav: (1) Ovih stihova nema u manuskriptima p66, p75, N., B, C*, D; (2) Obeležen je zvezdicom u najmanje 20 kasnijih grčkih prepisa, kao znak da nije deo izvornog teksta; (3) Nekoliko je pojmova koji nisu tipični za apostola Jovana. Oni se nalaze u nekim od najranijih prepisa - A, C^3, K, L. Nalaze se i u korpusu *Diatesaron* (oko 180. god.), kao i u spisima Tertulijana (oko 200. god.), Ambrozija, Zlatoustog i Kirila. Dakle, iako su veoma stari, ovi pojmovi nisu izašli iz apostolovog pera. Prateći ovu problematiku neki savremeni prevodi i izdanja Božije Reči izostavljaju ovaj stih.

5:5 Ne znamo tačno zašto je od mnogih bolesnika odabran baš ovaj. Možda zbog ono malo osnovne vere u njemu. U svakom slučaju Isusova inicijativa dovodi do sukoba sa jevrejskim vođama. To mu daje priliku da sebe iskaže kao Mesiju. Ovom izlečenju odgovara mesijansko proroštvo Isa 35:6.

5:8 “Ustani, uzmi svoja nosila i hodaj!” Čitava serija zapovesti: (1) prezent, koga sledi (2) aorist i (3) još jedan prezent.

Nosila su siromasima bila sve. Na njima su i spavali, posebno hromi ili sasvim paralizovani (Mk 2:4,9,11,12; 6:55; Dl 9:33).

9b ...Taj dan je bio subota. 10 Vodeći Jevreji rekoše isceljenom čoveku: "Danas je subota, i nije dozvoljeno da nosiš svoja nosila." 11 On odgovori: "Onaj koji me je iscelio rekao mi je: 'Uzmi svoja nosila i hodaj.'"

12 Oni ga upitaše: "Ko je taj čovek što ti je rekao: 'Uzmi svoja nosila i hodaj!'"

13 Isceljeni nije znao ko ga je iscelio, jer je Isus nestao u mnoštvu sveta koje je bilo tamo.

14 Kasnije je Isus našao isceljenog čoveka u hramu i rekao mu: "Eto, ozdravio si. Zato ne greši više da te ne snađe nešto gore." 15 Čovek ode i javi vodećim Jevrejima da je Isus onaj koji ga je je iscelio.

16 Ti Jevreji su počeli da proganjaju Isusa, jer je to učinio u subotu. 17 Isus im reče: "Moj Otac uvek radi, pa tako i ja radim." 18 Zbog ovoga su Jevreji još više bili rešeni da ga ubiju; ne samo zato što je prekršio zakon o suboti, već i stoga što je Boga nazvao svojim Ocem, te izjednačio sebe sa Bogom.

Jn 5:9b-18

5:9b "… Taj dan je bio subota" Vođe se uopšte nisu radovale izlečenju ovog čoveka. Štaviše, silno su se uvredili što je Isus narušio usmeno predanje (kasnije sakupljeno u knjigu Talmud) o suboti - šabatu (st. 16,18; Mt 7:1-23).

Izlečenje u subotu možemo dvojako da shvatimo: (1) Isus je lečio uvek, u bilo koji dan, ali prigovori su mu upućivani zbog kršenja subote; (2) Gospod svesno čini čudo u ovaj dan da bi izazvao verske vođe na teološku debatu.

Izlečenja u subotu nisu bila izuzetak (Mt 12:9-14; Mk 1:29-31; 3:1-6; Lk 6:6-11; 14:1-6; Jn 5:9-18; 9:14). Subotom je oslobađao od demona (Mk 1:21-28; Lk 13:10-17). Branio je svoje učenike kada su jeli na nepropisan način (Mt 12:1-8; Mk 2:23-28; Lk 6:6-15). Subotom je govorio o osetljivim temama (Lk 4:16-30; Jn 7:14-24).

5:13 "jer je Isus nestao" Doslovno "okrenuo se na drugu stranu". Isus je stasom i likom bio sasvim prosečan Jevrejin onih dana. Prosto se utopio u masu.

5:14 "ne greši više" Prezent imperativ u negativu u NZ uvek naglašava hitnost prestanka nečeg što traje. Ali, to je u ovom kontekstu malo verovatno. Naime, jevrejski teolozi prvog veka su na bolest gledali kao na posledicu greha (Jak 5:14-15). To svakako nije objašnjenje za svaku bolest, kako je sam Gospod rekao u slučaju slepog od rođenja (Jn 9) i u Lk 13:1-4.

Isus ovde misli na duhovni život izlečenog čoveka. Naša dela su deo naših srca, naše vere. Biblijska vera se tiče i naših ličnih, subjektivnih uverenja ali i naših postupaka, onoga što je objektivno u našem životu.

Danas se u crkvama jako stavlja akcenat na fizička isceljenja. Naravno da Bog i danas to čini. Ali svako božansko izlečenje dovodi i do duhovne promene, do promene načina života i prioriteta. Zato je Isus pitao ovog čoveka - "Hoćeš li da ozdraviš"?

5:15 "Čovek ode i javi vodećim Jevrejima" Nismo sasvim sigurni zašto je to uradio. Čini se da je reč o ne previše promišljenom gestu. Površni postupci pokazuju da i prava izlečenja ne započinju i ne završavaju uvek u veri.

5:17 "Moj Otac uvek radi, pa tako i ja radim" Bog se nikada ne odmara. Ni Otac ni Sin nisu vezani bilo čime. Ovo je vrlo zanimljiva izjava kojom Isus pokazuje svoje jedinstveno poreklo i vezu sa Ocem (st. 19-29).

Jevrejski monoteizam (Pnz 6:4), vera u „jedan uzrok svega" objašnjava sve pojave sveta (Sud 9:23; Jov 2:10; Pro 7:14; Isa 45:7; 59:16; Plač 3:33-38; Am 3:6). Sve što jeste i što se događa jeste zbog jednog pravog Boga. Isus ovim rečima otkriva božanski dualizam. Ovo nas uvodi u problematiku svete Trojice: Jedan Bog u tri lica (Mt 3:16-17; 28:19; Jn 14:26; Dl 2:33-34; Rim 8:9-10; 1 Kor 12:4-6; 2 Kor 1:21-22; 13: 14; Gal 4:4; Ef 1:3-14; 2:18; 4:4-6; Tit 3:4-6; 1 Pet 1:2).

5:18 "Zbog ovoga su Jevreji još više bili rešeni da ga ubiju" Dva su razloga u pitanju: (1) Isus je javno narušio usmeno predanje (Talmud) o Šabatu; (2) Vođe su dobro shvatile da se Isus izjednačava sa Bogom (8:58-59; 10:33; 19:7).

19 Isus im reče: "Zaista, zaista vam kažem: Sin ne može da čini ništa po svome; on čini samo ono što je video da Otac čini. Što Otac čini, to isto i Sin čini. 20 Otac voli Sina i zato mu otkriva sve što sam čini. Otkriće mu i veće stvari, a vi ćete im se diviti. 21 Kao što Otac podiže mrtve i daje im život, tako i Sin daje život onima kojima hoće. 22 Otac ne sudi nikome, nego je sav sud predao Sinu, 23, kao što poštuju Oca. Ko ne poštuje Sina, ne poštuje ni Oca koji ga je poslao. Jn 5:19-23

5:19,24,25 "Zaista, zaista" Doslovno "amin, amin". "Amin" je prevod jevrejskog pojma za verodostojnost. Njime se na kraju govora potvrđivala istinitost nečeg što se desilo ili reklo. Gospod je možda jedini koji je ovako

započinjao svoje izjave, posebno kada je hteo da naglasi nešto kao važno. Takođe, možda je jedini koji je udvostručavao termin.

5:19 "Sin" Ponavljanje ove reči u stihovima koji slede ima svoju teološku težinu. Isus čak osam puta sebe naziva Sinom i tako naglašava svoju posebnu vezu sa Ocem. Sada je očigledna veza titula "Sin čovečiji" i "Sin Božiji".

"Sin ne može da čini ništa po svome" NZ nam oslikava Isusa paradoksalnim slikama. Neki tekstovi jasno naglašavaju da je iste biti sa Ocem (1:1; 5:18; 10:30,34-38; 14:9-10; 20:28); dok drugi ukazuju na njihovu odvojenost (1:2, 14, 18; 5: 19-23; 8:28; 10:25, 29; 14:10, 11, 12, 13, 16; 17:1-2). Ima i onih izjava koje ističu da je Sin podložan Ocu (5:20, 30; 8:28; 12:49; 14:28; 15:10, 19-24; 17:8). Sve ovo nam pokazuje da je Isus kao Sin iste biti, iste suštine sa Ocem, ali odvojen kao ličnost u svojim božanskim manifestacijama.

Džon Rejmond Braun ovako piše: „Posledice subordinacije (potčinjavanja) se ne smeju uklanjati ili ublažavati samo onim Isusovim rečima o njegovoj ljudskoj prirodi... Tako ćemo upropastiti predivan naglasak Jovanove hristologije. Jer, sam Isus rado ističe potpuni sklad svog i Očevog delovanja, što proističe iz istobitnosti njihovih priroda. Isto je i sa 16:12 i dalje, kada opisuje svoj odnos sa Duhom Svetim. Nigde u Evanđelju o Trojici ne čitamo kao o nekoj apstraktnoj teološkoj ideji. Ova istina nam se uvek iskazuje relevantnim soteriološkim slikama" (John Raymond E. Brown, *The Jerome Biblical Commentary,* str. 434).

„on čini samo ono što je video da Otac čini" Niko od ljudi nikada nije video Oca (st. 37; 1:18). Sin nam je rekao i pokazao lično, najprisnije istinu o njemu (1:1-3).

„Što Otac čini, to isto i Sin čini" U svim Isusovim rečima i delima svaki čovek može jasno da čuje i vidi inače nevidljivog Boga (Kol 1:15; Jev 1:3).

5:20 „Otac voli Sina i zato mu otkriva sve što sam čini" Prezent naglašavaju trajnost radnje. O ljubavi - *fileo* - je reč. Možda bi i ovde, poput 3:35 očekivali *agapao*. Ova dva pojma su sinonimi *koine* grčkog jezika.

„i veće stvari" U ovom kontekstu misli se na podizanje mrtvih (21,25-26) i sud koji sledi (st. 22,27).

5:21 „Kao što Otac podiže mrtve ... tako i Sin" Prema SZ samo JHVH daje život (Pnz 32:39). To znači da je Isus u sili jednak sa JHVH (st. 26).

Gospod već sada daje večni život (2 Kor 5:17; Kol 1:13). To je život Novog doba (st. 26) sa mnogim fizičkim manifestacijama (1 Sol 4:13-18). Jovan kao da poklanja više pažnje Isusovim ličnim susretima koji ističu buduće sveopšte događaje (i sud i spasenje).

5:22 Glagoli su u perfektu sa dvostrukom negacijom, što naglašava da sav sud pripada Sinu (5:27; 9:39; Dl 10:42; 17:31; 2 Tim 4:1; 1 Pet 4:5). Nesklad ovih reči sa Jn 3:17 je u tome što Isus "u poslednjim danima" ne sudi nikome, već ljudi svom neverstvom u njega sude sami sebi. Sav eshatološki sud Sina se zasniva na jednom: veri ili neveri; prihvatanju ili odbacivanju njega kao Mesije?

5:23 "da svi poštuju Sina" Naglašeno „svi" verovatno ukazuje na scenu budućeg, eshatološkog suda (Fil 2:9-11).

„Ko ne poštuje Sina, ne poštuje ni Oca koji ga je poslao" Ova izjava je slična onoj u 1 Jn 5:12. Boga ne zna niko ko ne poznaje njegovog Sina. Niko ne može da slavi Oca ako to ne uradi slaveći Sina.

24 Zaista, zaista vam kažem: ko sluša moju reč i veruje onome koji me je poslao, ima večni život, te ne ide na sud, nego prelazi iz smrti u život. 25 Zaista, zaista vam kažem: dolazi čas, i već je došao, kada će mrtvi čuti glas Sina Božijeg. Koji ga čuju, ti će živeti. 26 Jer, kao što je Otac gospodar života, tako je i Sinu dao da bude gospodar života. 27 Dao mu je i vlast da sudi, jer je on Sin Čovečiji.

28 Ne čudite se tome, jer dolazi čas kada će svi koji su u grobovima čuti njegov glas, pa će izići iz njih. 29 Tada će oni koji su činili dobro uskrsnuti za život, a oni koji su činili zlo ustaće da prime osudu. Jn 5:24-29

5:24 "Zaista, zaista" Dvostruko potvrđivanje istinitosti onoga što se govori (st. 25) je znak prepoznavanja Isusovih govora. Vidi 1:51

"ko sluša moju reč i veruje onome koji me je poslao, ima večni život" Ovde imamo tri aktivna glagola u sadašnjem vremenu.Oni naglašavaju da u Oca veruje samo onaj koji veruje u Sina (1 Jn 5:9-12). Kod Sinoptika večni je život najčešće budući događaj, ostvarenje svih nada i kruna sve vere. Kod Jovana je to ovde i sada. Moguće je da apostol ima na umu jevrejsku ideju *„šma"* - čuti i poslušati (Pnz 6.4).

„koji me je poslao" *Apostello* (aorist particip) je koren imenice „apostol" (st. 36-37). Za rabine su apostoli „zvanični poslanici određene misije". Jovan ovaj pojam najčešće koristi kada opisuje kako Otac šalje Sina kao svog predstavnika. Vidi 4:34.

„nego prelazi iz smrti u život" Perfekt naglašava da ono što se već desilo jeste srž onoga što postoji danas. Božije carstvo je tu već sada i tek treba da dođe kao punina večnog života (st. 25-26). Sledeći stih je snažna ispovest o bliskosti sadašnje prisutnosti Carstva!

5:25 „kada će mrtvi čuti glas Sina Božijeg“ Dok ovaj stih govori o duhovno mrtvima, st. 29 govori o vaskrsenju fizički, telesno mrtvih. Naime, Sveto pismo pominje tri vrste smrti: (1) duhovna smrt (Post 3); (2) telesna smrt (Post 5); večna smrt (Ef 2:2; Otk 2:11; 20:6,14), tj. smrt u ognjenom jezeru, paklu *(gehena)*.

Fraza „Sin Božiji“ se inače retko pominje. To je možda zbog grčkog panteona (Olimp) i verovanja u mnoge bogove koji su polno opštili sa ženama. Isusov sinovski položaj ne sadrži u sebi tako nešto. On nije rođen polnim putem, nema početak, čas rođenja u zemaljskom smislu. Sinovstvo je slika suštinske bliskosti i poznata je jevrejska metafora. Nema sumnje da Isus o sebi govori jevrejskim vođama u vrlo poznatim SZ kategorijama (5:21,26).

5:26 „Jer, kao što je Otac gospodar života“ Upravo je ovo značenje imena JHVH iz Izl 3:14. Ovo ime je kauzativni oblik jevrejskog glagola „biti“ - „Ja jesam“, „Ja sam večno živi“.

“tako je i Sinu dao da bude gospodar života“ Još jedna snažna potvrda Isusovog božanstva (1:4; 1 Jn 5.11).

5:27 Isus može da sudi sa autoriteom jer je u potpunosti i Bog i čovek *(exousia,* “ima vlast” 10:18; 17:2; 19:11). Izraz “Sin čovečiji” nema određeni član (Jez 2:1; Ps 8:4). On u potpunosti poznaje svakog od nas (Jev 4:15) i samog Boga (1:18; 5:30).

5:28 “Ne čudite se tome” Još jedna zapovest u negativu. Bog želi da odmah prestanemo sa nekim stvarima. I ako je sve do sada rečeno zvučalo neverovatno okupljenim vođama, tek će ono što sledi da ih šokira.

“jer dolazi čas kada će svi koji su u grobovima čuti njegov glas“ Misli se na povik Mesije, na njegov Drugi dolazak (1 Sol 4:16). Ovo ne negira istinu 2 Kor 5:8 već ističe autoritet Boga Sina i sveopšti sud koji mu pripada.

Ipak, veći deo ovog konteksta se tiče sadašnjeg duhovnog života (ostvarena eshatologija). U isto vreme se ukazuje na buduće događaje kraja vremena. Ova “sad, ali ne još” napetost Božijeg carstva je odlika Isusovog učenja u svim evanđeljima, a posebno u poslednjem.

5:29 Pismo nam govori i o vaskrsenju nepravednika i o vaskrsenju pravednika (Dan 12:2; Mt 25:46; Dl 24:15). Više je stihova koji govore o vaskrsenju potonjih (Jov 19:23-29; Isa 26:19; Jn 6:39-40,44,54; 11:24-25; 1 Kor 15:50-58).

Sud pravednima nije na osnovu dela već po kvalitetu života vere (Mt 25:31-46; Gal 5:16-21). Božija Reč objavljuje sveopšti ljudski princip setve i

žetve (Pri 11:24-25; Gal 6:6). SZ kaže: "Gospodaru i milost je u te, ti čoveku plaćaš po delima" (Ps 62:12 A. Birviš; 28:4; Jov 34:15; Pri 24:12; Mt 16:27; Rim 2:6-8; 1 Kor 3:8; 2 Kor 5:10; Ef 6:8; Kol 3:25).

30 Ja sam ništa ne mogu da činim po svome, već sudim onako kako mi Bog kaže. Moja presuda je pravedna, jer ja ne činim svoju volju, nego volju Onoga koji me je poslao. Jn 5:30

5:30 Isus, utelovljeni Logos Božiji u svemu se pokoravao svom Ocu. Ovaj snažni naglasak imamo i u st. 19 ("Sin ne može da čini ništa po svome"). To ne znači da je Sin manji u časti i slavi od Oca i Duha već da je prihvatio otkupljujuću ulogu.

31 "Ako ja svedočim sam za sebe, moje svedočanstvo nije istinito. 32 Neko drugi svedoči za mene i ja znam da je ono što on svedoči o meni istinito.

33 Vi ste poslali Jovanu glasnike, a on vam je potvrdio istinu. 34 Meni ne treba svedočanstvo čoveka, nego vam govorim o Jovanu da biste se vi spasli. 35 Jovan je bio svetiljka koja je gorela i svetlela, a vi ste hteli nakratko da uživate u njegovoj svetlosti.

36 Ja imam većeg svedoka od Jovana. To su dela koja mi je Otac naložio da činim. Dela koja činim svedoče da me je Otac poslao. 37 I Otac koji me je poslao svedoči za mene. Njegov glas nikad niste čuli niti ste ikada videli njegovu pojavu. 38 Njegovoj Reči nema mesta u vašim srcima, jer ne verujete meni, koji sam poslat od Boga. 39 Vi istražujete Sveto pismo, jer mislite da po njemu imate večni život, a ono samo svedoči o meni. 40 Međutim, nećete da dođete k meni i da imate život.

41 Meni nije potrebno da me ljudi slave. 42 Ali ja vas poznajem i znam da nemate u sebi ljubavi prema Bogu. 43 Ja sam došao u ime svoga Oca, ali vi me ne prihvatate. Ako neko dođe u svoje ime, takvoga prihvatate. 44 Vi veličate jedan drugoga, a ne trudite se da zadobijete slavu od jedinoga Boga. Kako ćete onda verovati meni?

45 Ne mislite da ću vas ja optužiti pred Ocem. Mojsije, u koga se uzdate, je onaj koji vas optužuje. 46 Ako verujete Mojsiju, verovaćete i meni, jer je on o meni pisao. 47 Ako ne verujete onom što je on napisao, kako ćete verovati mojim rečima?" Jn 5:31-47

5:31 SZ je propisivao da najmanje dva svedoka potvrde verodostojnosti rečenog ili urađenog (Br 35:30; Pnz 19:15). U tom kontekstu Isus u svoju korist poziva pet svedoka: (1) Otac (st. 32, 37); (2) Jovan Krstitelj (st. 33; 1:19-51); (3) Samo Isusovo delo (st. 36); (4) Sveto pismo (st. 39); (5) Mojsije (st. 46), prema Pnz 18:15-22.

"moje svedočanstvo nije istinito" Izjava naizgled suprotna onoj u 8:14. Kontekst nam pokazuje da je ova izjava data u drugačijim okolnostima. Isus želi da naglasi da o sebi ima dovoljno svedoka. Ali prema 8:14 jasno je da je samo njegova reč dovoljna!

5:32 "Neko drugi svedoči za mene" Misli se na Boga Oca (1 Jn 5:9). Naime, *altos* - „drugi iste vrste" nije što i *heteros* - „drugi druge vrste". Vidi posebnu temu o svedocima u 1:8.

5:33 "Jovan" Jovan Krstitelj.

5:34 "nego vam govorim o Jovanu da biste se vi spasli" Aorist pasiv naglašava delo Božijeg Duha u spasenju (6:44, 65). Setimo se da je evanđelje proklamacija, objava, a ne istorijska biografija. Spasenje je svrha Evanđelja i svega što nam apostol Jovan piše (20:30-31).

5:35 "Jovan je bio svetiljka" (1:6-8)

5:36 "Dela koja činim svedoče da me je Otac poslao" Isus je delima ispunio SZ proroštva o Mesiji. Jevreji njegovih dana su trebali da prepoznaju to u njegovim delima, isceljenjima, čudesnim delima nad slepima, gladnima, hromima (Isa 29:18; 32:3-4; 35:5-6; 42:7). Isus je samim sobom bio najveći svedok za sebe. Njegovo učenje, pravednički način života, milosrđe i čudesa su ukazivali na mesto odakle je došao i na onog ko ga je poslao (2:23; 10:25,38; 14:11; 15:24).

5:37 "Njegov glas nikad niste čuli niti ste ikada videli njegovu pojavu" Isus jasno naglašava zabludu religioznih Jevreja: To što su znali o Bogu kroz Sveto pismo i što su nešto doživeli u bogosluženjima, ne znači da su ga zaista i poznavali (Isa 6:9-10; Jer 5:21). U SZ bi poginuo svako ko bi video Boga. Samo je Mojsije govorio licem u lice sa JHVH, ali i taj susret je bio delimičan, kroz veo preko lica. Mnogi zato misle da Izl 33:23 protivureči Jn 1:18. Ali, jevrejski izraz u Izl opisuje odraz slave a ne fizičku prisutnost.

5:38 "Njegovoj Reči nema mesta u vašim srcima" Dve moćne metafore kod Jovana. Božiju reč *(Logos)* valja da prihvatimo. A kada je jednom prihvatimo (1:27) treba i da ostane u nama (Jn 8:31; 15:4, 5, 6, 7, 10; 1 Jn 2:6, 10, 14, 17, 24, 27, 28; 3:6, 14, 15, 24). Isus je potpuno Božije otkrivenje (Jn 1:1-18; Fil 2:6-11; Kol 1:15-17; Jev 1:1-3). Spasenje se iskazuje u trajnom

(jevrejski "znati", Post 4:1; Jer 1:5) odnosu i potvrđivanju evanđeoskih istina (grčki "znati", 2 Jn 9).

Pojam "ne stanuje", "ne prebiva" se koristi u ličnom, intimnom smislu za odnos koji traje. "Prebivanje" je stanje pravog spasenja (Jn 15). Nekoliko je naglašenih predanja u ovom evanđelju:

1. Sin je u Ocu (10:38; 14:10, 11, 20, 21; 17:21).
2. Otac je u Sinu (10:38; 14:10, 11, 21; 17:21, 23).
3. vernici su u Sinu (10:56; 14:20, 21; 15:5; 17:21).
4. vernici su u Sinu i Ocu (14:23).
5. vernici su u Reči (5:41; 8:31; 15:7; 1 Jn 2:41).

Vidi posebnu temu u 1 Jn 2:10.

5:39 "Vi istražujete Sveto pismo" Ovde se glagol može čitati i kao indikativ i kao imperativ. Kako je ovde popis svedoka koje Jevreji odbacuju, rečenicu treba čitati kao izjavnu.

Ovo je najveća tragedija jevrejskih vođa. Naime, imali su Pismo, čitali ga i proučavali, napamet su ga znali, pa ipak propustili da shvate o kome ono govori! Bez Duha Svetog samo slovo Božije Reči je nedelotvorno!

„a ono samo svedoči o meni" Isus misli na SZ. Većina ranih propovedi apostola Petra (Dl 3:18; 10:43) i Pavla (Dl 13:27; 17:2-3; 26:22-23, 27) u Delima, oslanjala se na ispunjena proroštva kao dokaz Isusovog mesijanstva. Svi sem jednog NZ odeljka (1 Pet 3:15-16) potvrđuju autoritet Pisma SZ (1 Kor 2:9-13; 1 Sol 2:13; 2 Tim 3:16; 1 Pet 1:23-25; 2 Pet 1:20-21). Isus je jasno video sebe kao cilj SZ i ispunjenje tog cilja (Mt 5:17-48). Vidi posebnu temu u 1:8.

5:41-44 Verske vođe su uživale u međusobnom aplaudiranju. Svečano su citirali rabine prošlosti i tako zaslepljeni nisu mogli da vide da pred njima stoji učitelj veći od svih. Ovo je jedna od najvećih Gospodnjih osuda rabinskog Judaizma prvog veka.

5:41 "Meni nije potrebno da me ljudi slave" Pojam „slava" - „*doxa*" je težak za prevod. Njegova pozadina je jevrejska reč „*kabod*"*:* (1) Božija isijavajuća slavna prisutnost (Izl 16:10; 24:17; 40:34; Dl 7:2); (2) Veličanje Boga zbog njegovih osobina i dela. Stih koji ovo najbolje iskazuje je 2 Pet 1:17.

Ovaj predivni aspekt Božije blizine i karaktera se tiče: (1) anđela (Lk 2:9, 2 Pet 2:10); Isusove suverenosti (Jn 1:14; 8:54; 12:28; 13:31; 17:1-5, 22, 24; 1 Kor 2:8; Fil 3: 17; (3) hrišćana (Rim 8: 18,21; 1 Kor 2:7; 15:43; 2 Kor 4:17; Kol 3:4; 1 Sol 2:12; 2 Sol 2:10; Jev 2:10; 1 Pet 5:1,4).

Zanimljivo je da Jovan vidi Isusovu slavu i u samom raspeću (7:39; 12:16, 23; 13:31). "*Doxa*" može da se prevode i kao "čast" ili "zahvalnost" (Lk 17:18; Dl 12:23; Rim 4:20; 1 Kor 10:31; 2 Kor 4:15; Fil 1:11; 2:11; Otk 11:13; 14:7; 16:9; 19:7). U ovom kontekstu ima upravo ovo značenje.

5:43 „ali vi me ne prihvatate" Vera u Isusa u celom ovom Evanđelju nipošto nije propisana teologija, *credo*, već lični odnos sa njim. Vera započinje našom odlukom za njega. Sve drugo je doživotni lični rast u učeništvu. O tome govori doktrina duhovne zrelosti i hristolikog života.

5:45-47 Isus zna da je Mojsije pisao o njemu. Verovatno misli na Pnz 18:15-22. St. 45 personalizuje Pismo kao sudiju. Njegov smisao je da bude vodič (Lk 16:31), a ko odbije ovakvog vodiča postaje plen mnogih zabluda (Gal 3:8-14, 23-29).

5:46,47 "ako … ako" Uslovna rečenica tipa "usprkos činjenicama" koja ističe da jevrejske vođe čak nisu iskreno verovale ni u Mojsijeve knjige! Zato će im Isus suditi na dan Suda.

Predlozi za razgovor

Ovaj udžbenik je tek vodič u tumačenju. Svako od nas je za sebe odgovoran za svoje tumačenje Pisma. Svako treba da sluša svoje unutrašnje vođstvo. Seti se: Ti, Pismo i Duh Sveti. Nikada ne odustaj od ovoga.

I ova pitanja su osmišljena da bi ti pomogla u sažimanju glavnih misli ovog odeljka. Dakle, da u njima nađeš izazov, a ne konačne odgovore.

1. Zašto u najmodernijim prevodima nema st. 4?
2. Zašto je Isus izlečio baš ovog hromog čoveka?
3. Da li je vera paralizovanog imala udeo u izlečenju? Zahteva li izlečenje tela izlečenje duše?
4. Da li je ova bolest posledica čovekovog greha? Jesu li sve naše bolesti zbog greha koje činimo?
5. Zašto su Jevreji hteli da ubiju Isusa?
6. Koje božanske uloge SZ je Isus ispunio na sebi?
7. Da li je večni život sadašnja realnolst ili tek buduća?
8. Temelji li se poslednji Sud na delima ili veri? Zašto?

Jovan 6

Podela poglavlja prema "Novom srpskom prevodu s napomenama"

Isus hrani pet hiljada ljudi 6:1-21
Isus - hleb života 6:22-71

Treći krug čitanja (vidi uvodne napomene)
Prema izvornim piščevim namerama

Ovaj komentar je tek vodič u vašem proučavanju Pisma. To znači da ste za svoje tumačenje sami odgovorni. Svako od nas treba to da radi u svetlu objave koja mu je data. Tu ste vi, Sveto pismo i Sveti Duh – najvažniji u tumačenju. Ne prepuštajte sve drugim tumačima.

Čitajte ovo poglavlje u njegovom kontekstu. Uočite o čemu je reč. Pokušajte samo da sačinite svoju skicu ovog, prvog poglavlja. Tek onda to svoje uporedite sa prevodima Bibije koje posedujete. Podele na poglavlja i manje celine nisu deo nadahnutog teksta, ali nam pomažu da dokučimo izvorne piščeve naume, a to je suština svakog dobrog tumačenja. Neka svaki odeljak govori o jednom jedinom predmetu.

Kontekstualni uvid 6:1-71

A. Jovanovo evanđelje nam ne govori posebno o Poslednjoj večeri, ali ceo odeljak Jn 13-17 beleži dijalog u Gornjoj sobi. Sasvim je moguće da apostol to čini namerno. Crkva drugog veka već naginje sakramentalizmu. U određenim radnjama se vide kanalisani putevi blagodati. Moguće je da Jovan prekoreva tu tendenciju svesnim prećutkivanjem Gospodnjeg krštenja i Poslednje večere.

B. Neposredni kontekst ovog poglavlja je čudesno hranjenje pet hiljada ljudi. Neki čak i ovde vide učenje o „svetoj tajni" (sakramentu) Euharistije (Večere Gospodnje). Rimokatolička crkva na osnovu ovoga naučava doktrinu transsupstancijacije (st. 53-56).

Ovo pitanje nas upućuje na dvostruku prirodu evanđelja. Naime, evanđelja nam donose Isusove reči i dela, ali su pisana nekoliko decenija nakon svih tih događaja, te u određenoj meri oslikavaju zajednice vere kojoj su autori pripadali. Apostol piše sa tri nivoa: (1) Duh; (2) Isus i njegovi prvobitni

slušaoci; (3) sami pisci i prvobitni, izvorni, primaoci spisa. Kako onda tačno da ih tumačimo? Najpouzdaniji pristup je svakako kontekstualni, gramatički, leksički metod poduprt istorijskim kontekstom u kome nijedan stih ne sme da protivureči drugom stihu.

C. Uvek imajmo na umu da je Isus govorio Jevrejima čija je kulturna pozadina oslikana rabinskim učenjem iščekivanja „super Mojsija“ - Mesije (st. 30-31). To je posebno uočljivo u svetlu iskustva „mane“, prema događajima Izlaska (st. 60-62, 66), kada Isus otvoreno osporava lažna mesijanska očekivanja narodnih masa (st. 14-15).

D. Rani Oci crkve se ne slažu oko toga da li ovaj odeljak govori o Večeri Gospodnjoj. Kliment Aleksandrijski, Origen i Jevsevije u svojim tumačenjima ovih reči uopšte ne zastupaju ovaj stav.

E. Metafore ovog poglavlja su vrlo slične onim u Jn 4, kada Isus sreće Samarjanku kraj zdenca. Hleb i voda su u tom kontekstu očigledne slike večnog života i duhovne stvarnosti.

F. Čudno umnožavanja hrane je jedino čudo koje je zajedničko svim evanđeljima!

Tumačenje reči i izraza

1 Posle ovoga je Isus otišao na drugu stranu Galilejskog jezera (to jest, Tiverijadskog jezera). 2 Sledilo ga je mnogo naroda, jer su videli njegova čuda isceljenja bolesnih. 3 Isus ode na jednu goru i sede tamo sa svojim učenicima. 4 Bila je blizu Pasha, jevrejski praznik.

5 Isus podiže pogled i opazi da pristiže mnogo sveta. Upitao je Filipa: “Gde da kupimo hleba da nahranimo ovoliko sveta?” 6 Ovo je rekao iskušavajući Filipa, a u stvari je znao šta će učiniti.

7 Filip mu odgovori: “Da kupimo hleba i za dvesta srebrnjaka ne bi bilo dovoljno da svaki dobije nešto malo.”

8 Jedan od učenika, Andrija, brat Simona Petra, reče mu: 9 ”Tu je jedan momčić koji ima pet ječmenih hlebova i dve ribe. Ipak, to nije dovoljno da se nahrani toliki narod.”

10 Isus im reče: “Neka narod poseda!” Bilo je tu dosta trave. Ljudi tako posedaše, njih oko pet hiljada. 11 Onda je Isus uzeo hlebove, zahvalio Bogu, pa ih je dao onima koji su sedeli. Tako je učinio i sa ribama, te je svako jeo koliko je hteo.

12 Kada su se svi nasitili, Isus reče svojim učenicima: "Pokupite preostale komade da ne propadnu." 13 Učenici sakupiše dvanaest košara preostalih komada od onih pet ječmenih hlebova koje je narod jeo.

14 Kada su ljudi videli kakvo je čudo Isus učinio, rekli su: "Ovo je zaista Prorok koji treba da dođe na svet." Jn 6:1-14

6:1 „Galilejskog jezera (to jest, Tiverijadskog jezera)" Ovo jezero je nosilo više imena kroz istoriju. U SZ su ga zvali Hinerot (Br 34:11). U Lk 5:1 se pominje kao Genisaretsko jezero, dok su ga Rimljani zvali Tiverijadsko more (Jn 21:1).

6:2 Naglašen razlog zbog kojeg masa sledi Gospoda.

6:3 Isus koristi pogodnosti prirode. Glas se sa brežuljka daleko prostire. To što je seo jasno kazuje da je imao zvaničan čas sa svojim učenicima. Neki u ovom brdu vide paralelu sa onim brdom na kome je Mojsije sreo Boga (Mt 5-7).

Isus je često u svom obraćanju učenicima pred drugima, znao da oslovi i razne grupe ljudi koje su bile tu. Oko njega, u prvom krugu slušalaca su bili njegovi učenici. Iza njih su bili bogati i siromašni, ljubopitljivi, jednostavni ljudi, ali i ugledne verske vođe (fariseji, sadukeji, književnici, verovatno i eseni).

6:4 "Bila je blizu Pasha, jevrejski praznik" Rekli smo da pominjanje ovog praznika jedan od načina da se što tačnije izračuna vreme Isusovog javnog delovanja (prva Pasha 2:13; druga 6:4; treća 11:55; 13:1). Ali, ako se Jn 5:1 takođe odnosi na Pashu, onda je Gospod delovao najmanje tri i po godine.

6:6 "Ovo je rekao iskušavajući Filipa" Grčki glagol „testirati" - „*peiraso*" - ima u sebi često negativan prizvuk (vidi posebnu temu u 1 Jn 4:1; Mt 4:1). Ovde imamo dobar primer kako savremeni tumači vrše nasilje nad NZ pojmovima, kako bi ih uklopili u svoje definicije. Naime, *koine* grčki je izgubio mnogo jezičkih i gramatičkih razlika od klasičnog grčkog (vidi 5:20).

Dakle, Isus iskušava Filipa. Ali kako? (1) Da li iskušava njegovu veru u sebe, kao Mesiju koji može sve da zbrine?; (2) Da li proverava njegov znanje SZ (Br 11:13, kada je Mojsije zabrinuto pitao isto ovo pitanje)?; (3) Ili je reč o Filipovoj brizi za narod?

6:7 "dvesta srebrnjaka" Doslovno „dinara". Jedan dinar je bila tadašnja radnička i vojnička dnevnica (Mt 20:2). Ova suma iznosi više od 2/3 godišnje plate.

6:8-9 „Andrija, brat Simona Petra“ Divan primer Andrijine jednostavne ali iskrene vere u Isusovu ličnost i silu.

6:9 „pet ječmenih hlebova“ Ovo je najjednostavniji hleb običnog naroda, hrana siromaha. Ni Isus nije svojim čudom obezbedio bogatašku gozbu!

6:10 "Neka narod poseda!" I u ovoj kulturi ljudi sede dok jedu. Najčešće su sedeli tako što su obrazovali slovo „U“.

„Ljudi tako posedaše, njih oko pet hiljada“ Zaista je pogrešno govoriti o „čudu hranjenja pet hiljada ljudi“ jer je tog dana očigledno bilo više ljudi. Ovaj broj se odnosi na muškarce bez žena i dece (Mt 14:21). Ipak, ne možemo da pretpostavimo koliko je zaista bilo naroda.

6:11 "uzeo hlebove, zahvalio Bogu" Ovo čudo je proisteklo iz Isusovih ruku. Ono je u skladu sa mesijanskim očekivanjima Jevreja - Mesija je novi Mojsije koji narodu pribavlja novu manu.

Grčki pojam "zahvaliti" *(euharisteo)* kasnije je postao tehnički pojam za Večeru Gospodnju (1 Kor 10:23-24). Da li ga apostol koristi imajući na umu baš to? Sinoptici nemaju ovu aluziju i služe se drugom rečju - *eulogeo* (Mt 14:19; Mk 6:41). Inače, *euharisteo* im nije nepoznat (Mt 15:36; Mk 8:6; Lk 17:16; 18:11), ali ne koristi se dosledno u opisivanju događaja Poslednje večere. Istim pojmom se opisuje Isusova zahvalna molitva u Gornjoj sobi (Mt 26:27; Mk 14:23; Lk 22: 17-19). Ova neunformisanost izražavanja daje razloga Jovanu da na poseban način svojim čitaocima napomene da nema razloga za "euharistijsko" tumačenje!

6:12 "propadnu" Vidi posebnu temu *Apollumni* u 10:10.

6:13 „Učenici sakupiše dvanaest košara preostalih komada“ Ovaj tip košare je zaista velik. Isus ne dozvoljava razbacivanje preostale hrane. Zanimljivo je da u svom čudu nije promenio vrstu hleba.

Nije li očigledno da broj košara ima svoju simboliku? Ali koju? Mnogi u tome vide Izraelska plemena (Isus ispunjava SZ), time što svaki učenk dobija po jednu košaru (Gospod se brine za svoje). Ili je tek reč o detalju koji pamti pažljivi očevidac (st. 19).

6:14 „Prorok“ Mesijanska napomena iz Pnz 18:15-22. Okupljena masa ljudi jasno uočava Isusovu silu ali ne i njenu prirodu, svrhu ovog čuda i njegove misije.

15 Međutim, Isus je znao da oni hoće da ga na silu zacare, pa je zato otišao na jednu goru da bude nasamo. Jn 6:15

6:15 Ljudi su bili oduševljeni Isusovim mesijanskim čudom. Njihova namera ima svoju paralelu sa iskušenjem Zloga, prema Mt 4:3.

16 Kada se spustilo veče, njegovi učenici su sišli do jezera. 17 Ukrcali su se na brodić i uputili se prema Kafarnaumu. Bilo se već smračilo, a Isus nikako da dođe. 18 Počeo je da duva jak vetar i more se uzburkalo. 19 Učenici su veslali nekih pet-šest kilometara kada su opazili Isusa kako hoda po moru. Kada se približio čamcu, učenici se uplašiše. 20 Isus im reče: "Ne plašite se, ja sam!" 21 Tada su hteli da ga ukrcaju u brodić, ali brodić se odjednom našao na mestu prema kom su se uputili. Jn 6:16-21

6:17 „Kafarnaum" Isusovi suseljani iz Nazareta nisu hteli da veruju u Isusa (Lk 4;28-29). Tako je Kafarnaum postao centar njegove službe u Galileji.

6:19 „nekih pet-šest kilometara" Ovo verovatno znači da su bili skoro na sredini jezera kada su ugledali Gospoda na vodi. U Matejevom evanđelju i Petar je deo ovog neverovatnog događaja.

„učenici se uplašiše" Učenici i dalje o svom Učitelju razmišljaju samo kao o čoveku. Ali „snaga argumenta" svih čudesa koja su videli primorava ih da pogledaju ipak malo bolje.

6:20 „ja sam" Doslovno „*ego eimi*" (4:26; 8:24,28,54-59; 13:19; 18:5-6), što je očigledno Božije SZ zavetno JHVH ime (Izl 3:12-15). Isus je utelovljeni, vidljivi "Ja jesam", potpuno otkrivenje Božije. On je utelovljeni *Logos* (Reč) Božiji, istiniti i jedini Sin.

O ovom strahu čitamo više u Mk 6:49.

6:21 „ali brodić se odjednom našao na mestu prema kom su se uputili" Očigledno čudo (st. 22-25), premda Marko napominje da su već preveslali do polovine jezera.

22 Sutradan su ljudi koji su ostali s druge strane jezera, opazili da je tamo ostao samo jedan brodić. Znali su, naime, da Isus nije ušao u brodić sa svojim učenicima, nego da je otišao sam. 23 A iz Tiverijade prispeše drugi brodići blizu mesta gde je narod jeo hleb koji je Gospod bio blagoslovio. 24 Kada je, dakle, narod video da tamo nema ni Isusa ni njegovih učenika, ušli su u brodiće i otišli u Kafarnaum da ga traže.

25 Našli su ga s druge strane jezera i rekli mu: "Ravi, kada si došao ovamo?" Jn 6:22-25

6:23 "Tiverijade" Grad koji je podigao Irod Antipa 22. god. Njegova prestonica.

26 Isus im reče: "Zaista, zaista vam kažem: ne tražite me vi zato što ste videli čudesne znakove, nego zato što ste jeli hlebove i nasitili se. 27 Ne težite za hranom koja propada, nego za hranom koja ostaje za večni život. Takvu hranu će vam dati Sin Čovečiji, jer mu je tu vlast dao Bog Otac."

28 Oni ga upitaše: "Šta treba da radimo da bismo činili ono što je ugodno Bogu?"

29 Isus im odgovori: "Ovo je Bogu ugodno delo: da verujete u onoga koga je on poslao."

30 Oni ga onda upitaše: "Kakvim čudom ćeš to dokazati, da bismo ti verovali kad to vidimo? Šta ćeš, dakle, da učiniš?" 31 Naši praoci su jeli manu u pustinji, kao što piše u Svetom pismu: 'Dade im hleb sa neba da jedu.'"

32 Isus im reče: "Zaista, zaista vam kažem: nije vam Mojsije dao hleb sa neba, nego vam je moj Otac dao istinski hleb. 33 Hleb koji Bog daje jeste onaj koji silazi sa neba i daje život svetu."

34 Tada mu rekoše: "Gospode, daj nam zauvek taj hleb." Jn 6:26-34

6:26, 32, 53 "Zaista, zaista vam kažem" Ova jevrejska fraza se koristi na tri načina: (1) U SZ je označavala ideju „sigurnosti". U slikovitom smislu se odnosila na „jaku" veru u JHVH; (2) Isus je ovako započinjao svoje važne objave. Osim ovog ne postoji ni jedan drugi oblik upotrebe reči „amin"; (3) U celom NZ i u Ranoj crkvi „amin" postaje uzvik odobravanja, potvrde nečeg sigurnog.

"nego zato što ste jeli hlebove" Njihove potrebe su bile materijalne i trenutne, a ne duhovne i večne.

„i nasitili se" Doslovno „ispunili ste se". Pojam se najčešće koristio za životinje (krave).

6:27 „ne težite" Prezent imperativ u negativu naglašava hitnost prestanka nečega što traje. Misao ima pozadinu u Isa 5. Ovaj dijalog ima mnogo sličnosti sa onim pored Jakovljevog bunara (Jn 4).

"koja propada" Vidi posebnu temu *Apollumni* u 10:10.

„jer mu je tu vlast dao Bog Otac" Slika izvornog autoriteta, vlasništva i sigurnosti (Mt 28:18; Jn 17:2). Neki moderni prevodi kažu „odobrio", da bi se naglasilo Očevo prihvatanje sinovljeve službe.

6:28 “Šta treba da radimo da bismo činili ono što je ugodno Bogu?” Ovo je bilo glavno pitanje vere Judaizma prvog veka (Lk 18:18). Verska elita je naučavala da pravednost pred Bogom potiče od: (1) njihovog porekla; (2) pridržavanja Mojsijevog zakona onako kako ga je tumačilo usmeno predanje (Talmud).

6:29 “da verujete u onoga koga je on poslao“ Spoj prezenta i aorista. Koncept „verovanja“ je ključ NZ učenja o spasenju. Vidi posebnu temu u 2:23. Glavno značenje pojma je u činu svojevoljnog pouzdanja. Grčka grupa reči *pistis* se prevodi kao „vera“, „pouzdanje“, „sigurnost“. Naglasak čovekove vere je uvek „u Njega“ (1:12; 3:16), a ne na veri samoj, njenoj iskrenosti ili predanom entuzjazmu. Kontekst nedvosmisleno upućuje na Hrista, na ličnom odnosu, a ne na teologiji o njemu. Naglasak svakako nije na ritualima ili etici življenja. Sve to je dobro i važno ali ne i najvažnije. Primetimo kako Isus menja broj imenice „dela“ u „delo“.

6:30-33 Imajmo na umu da Gospod razgovara sa grupom ljudi koja tek što je bila deo čuda sa hranom. Već su videli njegov znak! Rabinski Judaizam je naglašavao da će Mesija činiti najveća SZ dela, poput slanja mane s nebesa (2. Baruhova 29:8). Svoju sliku Mesije kao “super Mojsija” su dokazivali rečima Ps 72:16 (1 Kor 1:22).

Značajna je gramatička veza “da verujete u Onog” (st. 29) i “da bismo ti verovali” (st. 30). Jovan biranim izrazima naglašava ideju vere “u” Isusa. Žiža vere je na ličnosti. Drugo, naglasak je na njegovim rečima, na sadržaju njegove objave. A to nas vraća najvažnijem: Evanđelje je spoj Gospodnje osobe i njegove poruke.

6:31 “kao što piše” Redak oblik perfekt pasiv participa. Ovo je klasična gramatička forma citiranja SZ i idiom starozavetnog božanskog nadahnuća. Ovde se radi o jednom tekstu ili spoju više njih - Ps 78:24; 105:40; Izl 16:4,15, Nem 9:15.

6:32 Isus oslovljava rabinsku tradiciju. Naglašava da Mesija mora da čini čudesa poput Mojsija, zbog Pnz 18:15,18. Ali, opovrgava njihova očekivanja u nekoliko tačaka: (1) Bog je dao Jevrejima manu, ne Mojsije; (2) Mana nije nebeskog porekla, koliko god oni mislili da jeste (Ps 78:23-25); (3) Isus je pravi i jedini nebeski hleb. On nije slavna prošlost već slavna sadašnjost.

6:33 “onaj koji silazi sa neba“ Uočljiva tema ovog Evanđelja (3:13), izrečena kao vertikalni dualizam. Isusovo poreklo se spominje u više navrata (6:33, 37, 41, 42, 50, 51, 58). Ono dokazuje njegovo božansko prapostojanje,

božansku suštinu (33, 38, 41, 42, 50, 51, 58, 62). Oseća se određena igra reči sa nebeskim poreklom mane i "pravim Hlebom" koji takođe dolazi s neba.

"Hleb koji Bog daje jeste onaj koji silazi sa neba" je doslovno čitanje ovih reči, zbog prezent participa u muškom rodu: (1) „hleb"; (2) muškarac, čovek Isus. Nije retko da Jovan namerno piše dvoznačno.

"i daje život svetu" Isus je zato i došao (3:16). Svrha njegove žrtve je "novi život", "večni život", "život Novog doba". Ovaj božanski život je za sav ogrehovljeni svet a ne samo pojedine grupe ljudi (Jevreji i/ili Grci, izabrani i/ili neizabrani, konzertavini i/ili liberalni).

6:34 "daj nam zauvek taj hleb" Slično je rečeno i Samarjanki u 4:14. Nažalost, ovi Jevreji nisu shvatili Isusovu metaforu.

35 Isus im reče: "Ja sam hleb života; ko dolazi k meni neće ogladneti i ko veruje u mene nikada neće ožedneti. 36 Ali ja sam vam rekao da, iako me vidite, nećete da verujete. 37 Svako koga mi daje Otac dolazi k meni, a onoga koji dolazi k meni neću odbaciti.

38 Ja nisam sišao sa neba da činim svoju volju, nego volju Boga koji me je poslao. 39 Ovo je volja Boga koji me je poslao: da ne izgubim nijednoga od onih koje mi je Bog dao, nego da ih uskrsnem u poslednji dan. 40 Volja moga Oca je da ko god me vidi i poveruje u mene, ima večni život, a ja ću ga uskrsnuti u poslednji dan. Jn 6:35-40

6:35 "Ja sam hleb života" Jedna od "Ja jesam" izjava koje krase ovo Evanđelje (6:35, 41, 48, 51; 8:12; 10:7, 9, 11, 14; 11:25; 14:6; 15:1,5). Jovan se usredsređuje na Isusovu ličnost više od svega. "Hleb života" je jaka slika jevrejske tradicije. Mesija će nahraniti svoj narod poput Mojsija u pustinji. Isus rado primenjuje tu uvreženu sliku na samom sebi. On je izvor života a ne hleb sam po sebi. On je novi Mojsije ("Prorok" iz Pnz 18:15) koji svoj narod vodi iz greha, ne iz Egipta.

"ko dolazi k meni neće ogladneti i ko veruje u mene nikada neće ožedneti" Jak gramatički oblik dvostruke negacije, doslovno „nikad i nikad" (st. 37). „Doći" i „verovati" su ovde u paraleli (7:37-38). Oba glagola su u participu prezenta. Ovo „dolaženje" i „verovanje" nije nešto što se dešava jednokratnom odlukom, već otpočinjanjem novog načina života - prijateljstvom i zajedništvom.

„ogladneti ... ožedneti" Glad i žeđ su česte slike duhovnog siromaštva (Ps 42:1; Isa 55:1; Am 8:11-12; Mt 5:6).

6:37 "Svako koga mi daje Otac dolazi k meni" Glavni naglasak ovog odeljka je na Božijoj svevladavini. Dva najjača svetopisamska odeljka o tome su Rim 9 i Ef 1:13-14. Zanimljivo je da se na oba mesta ističe čovekova potreba za odazivom. Rim 10 čak četiri puta ponavlja frazu „svako", „ko god". Tako je i sa Ef 2 gde se ističe Božija blagodat (st. 1-7) i poziv na veru (st. 8-9). U tom smislu je i doktrina predestinacije za vernike a ne barijera za nespasene. Ključ razumevanja ove istine jeste u blagodati i ljubavi Božijoj a ne u nedokučivim i večnim dubinama predodređenja. Primetimo da svi koji su predestinirani (predodređeni), oni koje je Otac dao, „dolaze" Sinu. Bog uvek preuzima inicijativu (st. 44, 65) ali na nama je da je prihvatimo i „dođemo" (1:12; 3:16).

"a onoga koji dolazi k meni neću odbaciti" Još jedan naglasak u obliku dvostruke negacije. Ovo ističe Božiji poziv i dobrodošlicu svakome ko Ocu dolazi po Sinu (Jez 18:21-23; 30-32; 1 Tim 2:4; 2 Pet 3:9). Bog uvek prvi čini korak (st. 44, 65) ali na čoveku je da odgovori (Mk 1:15; Dl 20:21). Kakvo obećanje sigurnosti (Rim 8:31-39)!

Posebna tema: Hrišćanska sigurnost

Sigurnost je istina o doživljaju hrišćanske vere i načinu života.

A. Biblijske osnove sigurnosti su:
1. Karakter Boga Oca -
   a) Postanak 3:15; 12:3
   b) Psalam 46:10
   c) Jovan 3:16; 10:28-29
   d) Rimljanima 8:38-39
   e) Efescima 1:3-14; 2:5, 8-9
   f) Filipljanima 1:6
   g) 2 Timoteju 1:12
   h) 1 Petrova 1:3-5
2. Delo Boga Sina
   a) Njegova prvosveštenička molitva, Jn 17:9-24, posebno st. 12
   b) Njegova zastupnička žrtva:
      Rimljanima 8:31
      2. Korinćanima 5:21
      1 Jovanova 4:9-10
   c) Njegovo trajno zastupanje

Rimljanima 8:34
Jevrejima 7:25
1 Jovanova 2:1

3. Moć Duha Svetog
   a) Njegov poziv, Jovan 6:44, 65
   b) Njegov pečat -
      2 Korinćanima 1:22; 5:5
      Efescima 1:13-14; 4:30
   c) Njegovo lično uveravanje
      Rimljanima 8:16-17
      1 Jovanova 5:7-13

B. Neophodnost zavetnog odgovora venika:
1. Početno pokajanje i trajni odaziv vere
   a) Marko 1:15
   b) Jovan 1:12
   c) Dela 3:16; 20:21
   d) Rimljanima 10:9-13
2. Podsećanje da je hristolikost konačni cilj spasenja
   a) Rimljanima 8:28-29
   b) Efescima 1:4; 2:10
3. Podsećanje da je sigurnost u doslednom načinu života
   a) Jakov
   b) 1 Jovanova
4. Podsećanje da je sigurnost u delotvornoj veri i istrajnosti
   a) Marko 13:13
   b) 1 Korinćanima 15:2
   c) Jevrejima 3:14
   d) 2 Petrova 1:10
   e) Juda 20-21

6:38 „Ja nisam sišao s neba“ Glagol u perfektu naglašava utelovljenje (Jn 1:1; Ef 4:8-10) i njegove trajne poslednice. Jovan rado naglašava Isusovo nebesko poreklo (st. 41, 62).

„da činim svoju volju, nego volju Boga koji me je poslao“ NZ besprekorno naglašava jedinstvo svete Trojice (14:8-9) i posebnosti sva tri božanska lica (14:8-9). Apostol još jednom ističe funkcionalnu podređenost Sina Ocu. Vidi 5:19.

6:39 „da ne izgubim nijednoga od onih koje mi je Bog dao" Očigledna je veza jednine srednjeg roda st. 37 sa istim gramatičkim oblikom u st. 39 („nijednog od onih"). Ovaj neobični jezički sklop Jovan koristi u više navrata (17:2, 24). Verovatno želi da naglasi što je moguće više celinu, korporativnost (st. 40, 45).

Ovo je predivno obećanje o Božijoj sili koja ume da čuva i sačuva. Ona je vrelo hrišćanske sigurnosti (Jn 10:28-29; 17:2, 24). Primetimo da je glagol st. 37 u sadašnjem, a glagol u st. 39 u prošlom vremenu (perfekt). Božiji darovi traju! Poslednje dve afirmacije st. 39 su u aoristu. Isus neće izgubiti nikoga koga mu Otac dâ (st. 37, 39). Sve će ih vaskrsnuti na kraju vremena (st. 44). Dva su Božija obećanja ovde: (1) predodređenje; (2) istrajnost.

„a ja ću ga uskrsnuti u poslednji dan" Dan slavnog vaskrsenja za vernike biće dan zlokobnog suda za nevernike (st. 40, 44, 54; 5:25, 28; 11:24; 1 Kor 15). Frenk Steg u svojoj "*Novozavetnoj teologiji*" ovako piše:

„Jovanovo evanđelje nam nedvosmisleno oslikava budući Dolazak (14:3, 18, 28; 16:16, 22) i otvoreno govori o vaskrsenju i sudu "poslednjeg vremena" (5:28; 6:39, 44, 53; 11:24; 12:48). Ipak, i večni život i sud i vaskrsenje su kod Jovana stvarnost (3:18; 4:23; 5:25; 6:54; 11:23; 12:28, 31; 13:31; 14:17; 17:26)" (str. 311).

6:40 „Volja mog Oca je" Isus odgovara na pitanje st. 28 - **"**Šta treba da radimo da bismo činili ono što je ugodno Bogu?" Vidi posebnu temu o Božijoj volju 4:34.

"da ko god me vidi" Prezent pasiv particip glagola „gledati", kao paralela „verovati" („dolazi" i „veruje" u st. 35). To nisu jednokratni događaji. Oni traju. Naglasak je na „koji gleda" (E. Čarnić) netremice u nešto što poznaje i razume.

„poveruje u mene" Spasenje je prevashodno lični odnos a ne skup doktrina, ispovesti i moralnih normi života (3:16; 11:25-26). Prava vera se tiče samog objekta verovanja a ne svoje jačine. Vidi posebnu temu u 2:23.

Primetimo ravnotežu između Božijeg suverenog izbora (st. 37a, 39, 44, 65) i čovekovog odgovora u veri (st. 37b, 40).

Moramo da pazimo na ovu biblijsku ravnotežu. Božja suverenost, svevladavina i čovekova slobodna volja su blizanci biblijskog zavetnog odnosa.

"ima večni život" Prezent konjuktiv. Dok st. 39 naglašava celinu, ovaj stih ističe potrebu ličnog odgovora vere, prihvatanja. Ovo je paradoks spasenja.

41 Na to su Jevreji počeli da gunđaju, zato što je rekao: "Ja sam hleb koji je sišao sa neba." 42 Rekoše: "Zar nije to Isus, Josifov sin? Zar mu ne znamo oca i majku? Kako to sad kaže da je sišao sa neba?"

43 Isus im reče: "Ne gunđajte među sobom! 44 Niko ne može da dođe k meni, ako ga ne privuče Otac koji me je poslao, a ja ću ga uskrsnuti u poslednji dan. 45 U spisima proroka je zapisano: 'Svi će biti od Boga poučeni.' Svako ko sluša Oca i prihvati njegovo učenje, dolazi k meni.

46 Ipak, Oca niko nije video, osim onog koji je došao od Boga; on je video Oca. 47 Zaista, zaista vam kažem: ko veruje u mene, ima večni život. 48 Ja sam hleb života. 49 Vaši praoci su jeli manu u pustinju, a ipak su pomrli. 50 Ali hleb koji dolazi sa neba je takav da ko jede od njega ne umire. 51 Ja sam hleb života koji je sišao sa neba. Ko bude jeo od ovog hleba, živeće zauvek. Hleb koji ću ja dati je moje telo koje dajem da bi svet živeo."

Jn 6:41-51

6:41 "Na to su Jevreji počeli da gunđaju" Imperfekt naglašava da jednom otpočeta radnja nije više prestala. Očigledna je paralela sa iskustvom u pustinji (Izlazak; Brojevi). Jevreji tog vremena su takođe odbacili Mojsija, Božijeg predstavnika, onog ko se pobrinuo za hranu.

6:42 Očigledno je da su okupljeni Jevreji dobro shvatili šta Isus govori o sebi. Jasno su čuli idiom kojim ističe svoje božansko prapostojanje!

6:43 "Ne gunđajte među sobom!" Još jedan prezent imperativ u negativu. Prestanite sa tim što radite!

6:44 „Niko ne može da dođe k meni, ako ga ne privuče Otac koji me je poslao" Bog uvek prvi čini korak ka čoveku (st. 65; 15:16). Sve naše duhovne odluke su plod uveravanja Duha a ne vrlina religioznosti (Isa 53:6). U Božijoj volji i blagodati njegova svevladavina i naš odaziv na nju su neraskidivi. Ovo je i SZ koncept spasenja.

Ideja „Božijeg privlačenja" (odabranih pojedinaca) se sreće i u 12:32 - "A kad ja budem podignut sa zemlje, sve ljude ću privući k sebi." (sve pojedince). Ovo "privlačenje" stoji nasuprot tvrdovratosti SZ naroda koji je odbijao da posluša reči proroka (Isa 6:9-13; 29:13; Jeremija). Bog sada ne govori preko proroka Izraelu već preko svog Sina celom svetu (Jev 1:1-3).

Posebna tema: Pozvani

Bog je taj koji izabira, poziva i uverava vernike da mu dođu (st. 12; Jn 6:44,65; 15:16; Ef 1:45,11). Nekoliko je teoloških naglasaka u pojmu "pozvanja":

A. Blagodat Božija poziva grešnike na spasenje kroz dovršeno Hristovo delo (*klaos*, Rim 1:6-7, što teološki odgovara 1 Kor 1:1-2, 2 Tim 1:9; 2 Pet 1:10).

B. Grešnik se spasava prizivajući Božije ime (*epikaleo*, Dl 2:21; 22:16; Rim 10:9-13). Ova ideja je ujedno idiom jevrejskog slavljenja.

C. Vernici su pozvani na hristoliki život (*klifsis,* 1 Kor 1:26; 7:20; Ef 4:1; Fil 3: 14; 2 Sol 1:11; 2 Tim 1:9).

D. Vernici su pozvani u mnoge službe (Dl 13:2; 1 Kor 12:4-7, Ef 4:1)

6:45 "U spisima proroka je zapisano" Citat Isa 54:13 ili Jer 31:34.

„Svako ko sluša Oca i prihvati njegovo učenje, dolazi k meni" Nemoguće je tvrditi da poznajemo Boga a da istovremeno odbacujemo Isusa (1 Jn 5:1-12).

6:46 „Ipak, Oca niko nije video" Isus jasno objavljuje da je samo po njemu moguće sresti i upoznati Boga (Jn 1:18; 14:6, 9). Čak ni Mojsije nije istinski video Boga (5:32).

6:47 Ova misao sažima Hristovu ponudu besplatnog spasenja za sve ljude („ko veruje", prezent particip, „večni život", st 51, 58; 3:15, 16, 36; 5:24; 11:26; 20:31). Isus je jedina prava vrata (evanđeoski ekskluzivizam), ali dostupna svakom čoveku, svakom Adamovom potomku (evanđeoski inkluzivizam).

6:50 Ovaj stih se, poput st. 31-35, poigrava značenjem ideje materijalnog hleba (mana) i duhovnog hleba (Hrist). Prvi daje biološki život, moramo stalno da ga jedemo ali opet tako ne izbegnemo smrt. Drugi daje i održava večni život, ali moramo da ga jednom prihvativši stalno uzimamo i tako izbegnemo duhovnu smrt (prekinuto zajedništvo s Bogom, sebeljublje i predanje grehu).

6:51 "Ja sam hleb života" Jedna od nekoliko čuvenih "Ja jesam" izjava ovog Evanđelja (6:35, 48, 51). Ovim iskazom, kao posebnom literalnom tehnikom, Isus je skretao pažnju na sebe, na svoju ličnost. Spasenje je suština otkrivenja - prijateljstvo sa Osobom.

"moje telo koje dajem da bi svet živeo" Metafora koja nam govori da je sam Isus a ne bilo koja hrana naša najveća životna potreba.

52 Na ovo Jevreji počeše žestoko da negoduju. Pitali su se: "Kako ovaj može da nam da svoje telo da jedemo?"

53 Isus im reče: "Zaista, zaista vam kažem: ako ne jedete telo Sina Čovečijeg i ne pijete krv njegovu, nećete imati života u sebi. 54 Ko jede moje
telo i pije moju krv, ima večni život i ja ću ga uskrsnuti u poslednji dan. 55
Jer je moje telo istinska hrana i moja krv je istinsko piće. 56 Ko jede moje te-
lo i pije moju krv, ostaje u meni i ja u njemu. 57 Kao što je mene poslao živi
Otac, te ja živim zbog Oca, tako će i onaj koje mene jede živeti zbog mene. 58
Ovo je taj hleb koji je sišao sa neba. On nije kao onaj što su jeli vaši praoci, jer su oni, ipak, pomrli. Ko jede ovaj hleb, živeće zauvek." 59 Ovo je Isus izrekao
u Kafarnaumu, dok je poučavao u sinagogi. Jn 6:52-59

6:52 "negoduju" Imperfekt naglašava radnju koja jednom započinje i uvek traje. Ovo je jak izraz pobune (Dl 7:26; 2 Tim 2:23-24; Tit 3:9). U 2 Kor 7:5 i Jak 4:1-2 ima metaforično značenje.

"Kako ovaj može da nam da svoje telo da jedemo?" Jovan citira mnoge Isusove slikovite izjave koje su pogrešno, doslovno shvaćene: (1) Nikodim, 3:4; (2) Samarjanka, 4:11; (2) masa Jevreja, 6:42; (4) učenici, 11:11.

6:53-57 Glagoli st. 53 i 54 su vrlo zanimljivi. "Jesti" i "piti" u st. 53 su u aorist konjuktivu koji naglašava moguće voljno započinjanje nečega. Isti glagoli st. 54 su u prezent participu koji naglašava trajnost radnje (st. 56-58). Dakle, na Isusov poziv valja odgovoriti i odgovarati; otpočeti i istrajati u tome (st. 44).

Doslovno shvatiti ove reči značilo bi prezreti užasavanje Jevreja od same pomisli da piju krv (Lev 17:10-14). Povezivanje ove izjave sa doslovnim uzimanjem mane u pustinji, zarad literalnog izjednačavanja sa Evharistijom, je potpuno izvrtanje smisla konteksta ove literalne celine i istorije.

6:54 "telo i krv" Metafora celovitog ljudskog bića. Isto je i sa pojmom "srce".

6:55 "istinska hrana … istinsko piće" Ovo je primer kako apostol Jovan koristi pojam istine (vidi posebnu temu koja sledi). Rekli smo da je Jovan poslednji pisac NZ knjiga. On vidi razvoj krivovernih učenja, posebno gnostičko prenaglašavanje znanja.

Posebna tema: "Istina" u Jovanovim spisma (takođe posebna tema u 17:3).

Jovan spaja jevrejsku i grčku misao *aletheia* - "istina", kao što čini i sa konceptom *logos* (1:1-14). Jevrejski *emeth* ukazuje na nešto što je "tačno", "pouzdano" (u LXX često zajedno sa *pisteuo*). Grčki pojam istine je Platonov kontrast realnog i nerealnog, nebeskog i zemaljskog. Ovo odgovorava potrebama apostolovog dualizma. Bog je sebe jasno objavio u svom Sinu (etimologija *aletheia* je "pokazati, ne sakriti, jasno istaknuti"). Nekoliko je pojmova za to:

1. imenica *aletheia* – istina:

a) Isus je pun milosti i istine (1:14,17 - SZ zavetni pojmovi).

b) Isus je središte Krstiteljevog svedočanstva (4:33; 18:37, poslednji je SZ prorok).

c) Isus govori istinu (8:4, 44-46, otkrivenje i objektivno i lično).

d) Isus (*Logos*, 1:1-3) je istina (17:17).

2. pridev *alethes* - stvaran, pouzdan:

a) Isusovo svedočanstvo (5:31-32; 7:18; 8:13-14).

b) Isusov sud (8:16).

3. pridev, *alethinus* - stvaran, pravi:

a) Isus je pravo, istinito svetlo (1:9).

b) Isus je pravi hleb (6:32).

c) Isus je pravi čokot (15:1).

d) Isus je pravi svedok (19:35).

4. prilog *alethos* – istinit:

a) Svedočanstvo Samarjanke o Isusu, Spasitelju sveta (4:42):

b) Isus je istinska hrana i istinsko piće, drugačiji od pustinjske mane Mojsijevih dana (6:55).

Pojam istine i sve njegove izvedenice - poput *alifthes* - svedočanstvo drugih o Isusu:

a) Svedočanstvo Krstitelja je istinito (10:41).

b) Svedočanstvo oficira kod krsta je istinito (19:35).

c) Svedočanstvo samog Jovana apostola je istinito (21:24).

d) Isus je istinit prorok (6:14; 7:40).

Odličan članak o istini u oba Zaveta daje Džordž Lad u svojoj knjizi "*Teologija Novog zaveta*" (George E. Ladd's *A Theology of the New Testament,* str 263-269).

6:56 "ostaje u meni i ja u njemu" Isto je i u Jn 15:4-7; 1 Jn 2:6, 27, 28; 3:6, 24. NZ uporno naglašava istrajnost svetih (Gal 6:9; Otk 2:7, 11, 17, 26; 3:5, 12, 21). Na Božiju predanost nama valja odgovoriti našom predanošću njemu. Nažalost, ovaj naglasak danas nedostaje američkom evangelikalizmu. Nije dovoljno samo započeti u veri, valja istrajati i završiti u njoj. Džonatan Edvards je rekao: "Siguran dokaz da je neko odabran od Boga jeste to što će istrajati do kraja". V. T. Koner dodaje: "Spasenje onih koji su za spasenje odabrani je od veka do veka sigurno u Božijim naumima, ali uslovljeno je verom koja istrajava i na kraju trijumfuje".

6:57 "živi Otac" Jedinstveni izraz nimalo nepoznatog koncepta Svetog pisma. Nekoliko je načina da shvatimo ovu prelepu Božiju titulu:

1. Suštinsko ime zavetnog Boga (Izl 3:12, 14-16; 6:2-3).
2. Božiji zavet - "Jer ja živim"; ili Božije ime "Gospod živih" (Br 14:21,28; Isa 49:18; Jer 4:2).
3. Božija osobina (Ps 42:2; 84:2; Isu 3:10; Jer 10:10; Dan 6:20, 26; Os 1:10; Mt 16:16; 26:63; Dl 14:15; Rim 9:26; 2 Kor 3:3; 6:16; 1 Sol 1:9; 1 Tim 3:15; 4:19; Jev 3:12; 9: 14; 10:21; 12:22; Otk 7:2).
4. Otac ima život u sebi i daje ga Sinu (Jn 5:26), on poput Sina podiže mrtve (5:21).

6:58 Upoređivanje SZ i NZ, Mojsija i Isusa (poslanica Jevrejima).

„što su jeli vaši praoci, jer su oni, ipak, pomrli" Istorijska činjenica u teološkoj službi - niko ne može da se spasi zbog svog porekla, svojih predaka, ili kroz Mojsijev zakon (Tora).

6:59 Isus je živeo po judaističkim normama svoga vremena. Poučavao je u sinagogama. Tamo je slavio Oca. Tako je ispunio sva očekivanja SZ.

Sinagoge su se pojavile tokom perioda izgnanstva u Vavilon (605.-538. god). Od tog doba Jevreji osnivaju sinagoge bilo gde u svetu. Potrebno je okupiti najmanje desetoricu muškaraca za ovaj oblik bogosluženja. To je postao moćan način očuvanja jevrejske kulture i običaja. Sa sinagogalnim okupljanjem se nastavilo i nakon povratka iz izgnanstva i obnove hrama.

60 Mnogi njegovi sledbenici, kad su to čuli, rekli su: "Teško je usvojiti ovo učenje. Ko može da ga sluša?" 61 Isus je u sebi znao da njegovi sledbenici gunđaju zbog njegove besede, te im je rekao: "Zar vas ovo navodi da odusta-

nete? 62 A šta ćete reći kada budete gledali Sina Čovečijeg da se vraća tamo gde je pre bio?

63 Duh Božiji je taj koji daje život. Čovek to ne može. Reči koje sam vam rekao donose Duha koji daje život. 64 Ali, ima među vama onih koji ne veruju" (naime, Isus je od početka znao da neki neće verovati u njega i ko će ga izdati). 65 Tada reče: "Zato sam vam rekao: 'Niko ne može doći k meni, ako mu to Otac ne omogući.'" Jn 6:60-65

6:60 "Mnogi njegovi sledbenici" Većina prevoda koristi imenicu „učenici" (E. Čarnić), ali izvorna reč ima širu konotaciju. Kod Jovana se pojam „vere" koristi za: (1) prave vernike (st. 68); (2) površne vernike (st. 64; 8:31-47).

6:62 Nedovršena uslovna rečenica bez zaključka. Naravno, svakako da će videti ono što mora da se dogodi, ali to im neće ništa značiti. Suviše dugo su oklevali sa odgovorom (Fil 2:10-11).

"da se vraća tamo gde je pre bio" Jovan uporno naglašava na sve načine da je Isus došao sa nebesa. Sin je od večnosti postojao zajedno sa Ocem u nepomućenoj slavi neba (17:5, 24).

6:63 Zbog šireg konteksta ovog poglavlja, daje se kontrast starog i novog Saveza - Mojsije naspram Isusa (st. 58; 2 Kor 3:6; Poređenje dva Saveza u poslanici Jevrejima).

"Duh Božiji je taj koji daje život" Jedna od mnogih fraza koja se tiče i Duha i Sina: (1) Duh daje vodu života (7:38-39); Isus je živa voda (4:10-14); (2) Sveti Duh je duh istine (14:17; 15:26; 16:13); Isus je istina (14:6), (3) Duh je zastupnik (14:16, 26; 15:26; 16:7); Isus je *Parakletos* - Zastupnik (1 Jn 2:1). Vidi o ovome u Jn 16.

6:64 Ova grupa ljudi je očigledna, ali tu su i lažni sledbenici poput Jude (st. 70-71; 11:11). Vera nikada nije prirodna stvar. Nju uvek prati određeni stepen tajanstvenosti.

6:65 Istina poput one u st. 44. Svet u grehu ne traži sam od sebe Boga (Rim 3:9-8 sa serijom SZ citata). Vidi posebnu temu u 6:44.

66 Tada su ga mnogi sledbenici napustili i nisu više išli za njim.

67 Zato je Isus upitao dvanaestoricu učenika: "Da nećete i vi da idete?"

68 Odgovori mu Simon Petar: "Gospode, kome da idemo? Tvoje reči daju večni život. 69 Mi smo uvereni i znamo da si ti sveti Božiji poslanik."

70 Isus im reče: “Nisam li baš ja izabrao vas dvanaestoricu? A ipak, jedan od vas je đavo.” 71 Isus je ovo rekao misleći na Judu, sina Simona Iskariota, jer je on bio taj koji će ga izdati, iako je bio jedan od Dvanaestorice.

Jn 6:66-71

6:67 “dvanaestoricu” Ovo je prvi put da grupu Apostola Jovan oslovljava ovim idiomom (6:70,71; 20:24).

6:68 “Odgovori mu Simon Petar“ Petar predstavlja celu grupu (Mt 16:16). Ovo još uvek ne znači da su ga ostali smatrali svojim vođom (Mk 9:34; Lk 9:46; 22:24).

„Tvoje reči daju večni život“ Hrišćanstvo je: (1) istina izrečena rečima poruke, „reči večnog života“; (2) istina utelovljena u Isusovoj osobi. Tako je evanđelje i poruka i osoba. Pojam *pistis* se tiče: (1) poruke (Juda 3,20); (2) osobe (Jn 1:12; 3:15-16).

6:69 „Mi smo uvereni i znamo“ Oba glagola su u perfektu, dok u st. 53 imamo aorist koji naglašava dovršeno delo prošlosti. Glagoli vezani za spasenje st. 40, 53, 54, 56, 57 su u prezentu koji naglašava trajnost radnje. Dakle, smisao perfekta jeste da naglasi nešto što se desilo dovoljno ranije da je postalo deo bića. Nekoliko grčkih glagola dočaravaju dubinu pravog spasenja:

1. „mi smo spaseni“ - aorist, Rim 8:24.
2. „koji se spasavamo“ - prezent, 1 Kor 1:18; 15:2.
3. „ste spaseni“ - perfekt, Ef 2:5, 8.
4. „ćemo ... biti spaseni“ - futur, Rim 5:9-10; 10:9.

„da si ti sveti Božiji poslanik” Stari prepisi nisu ni ovde složni. Postoji tzv. kraća i duža verzija. Kraću podržavaju manuskripti p75, No, B, c*, D, L,W. Kasnije su prepisivači dodali reči iz Martine ispovesti - “da si Ti Hristos, Sin Boga Živoga” - iz Jn 11:27 ili iz Petrove 16:16.

Ovo je mesijanska titula. Imamo je i u Lk 1:35 i Dl 3:14. Demoni su na isti način oslovili Gospoda prema Mk 1:24; Lk 4:34.

6:70 “Nisam li baš ja izabrao vas“ Još jedan naglasak božanskog izabranja učenika (st. 44; 65). Primetimo Isusovo pitanje u st. 67. Božiji izbor i ljudski odgovor moraju da ostanu u objavljenoj biblijskoj napetosti. To su dve strane zavetnog odnosa.

“A ipak, jedan od vas je đavo“ Kakva izjava! Ona se ne odnosi na one koji su se već okrenuli i otišli (st. 66), već na Dvanaestoricu odabranih, na one koji smelo ispovedaju svoju veru u njega. Mnogi tumači povezuju ove reči sa 13:2, 27. Nekoliko pitanja nam se ovde postavlja: (1) Zašto je Isus izabrao đavola?; (2) Šta ova reč znači u kontesktu?

Prvo pitanje je stvar proroštva (17:12; Ps 41:9). Isus je znao šta će Juda da uradi. Juda je žalosni primer neoprostivog greha. Odbacio je Isusa nakon što je proveo sa njim nekoliko godina.

Drugo pitanje ima dva moguća značenja: (1) Neki kažu da je đavo (nema člana ispred imenice u Dl 13:10 i Otk 20:2) ušao u Judu (13:2,27); (2) ovo je pojam opšteg značenja (nema člana, kao ni u 1 Tim 3:11; 2 Tim 3:3; Tit 2:3). Juda je optuživač, poput Sotone u SZ smislu. Grčki pojam ima u sebi i značenje “klevetnika”.

6:71 “Simona Iskariota” Dve su moguće pozadine ovog imena: (1) jevrejska, čovek iz judejskog sela Keriot (Isu 15:25). Ako je ovo tačno, to bi značilo da je Juda jedini među apostolima koji nije iz Galileje; (2) grčka, nož koji su koristili jevrejski dželati. To ukazuje na brojne ekstremističke grupe među Jevrejima, poput Zilota. Vidi o tome u 18:1.

“izdati” Iako ovaj grčki pojam ima neutralno značenje, očigledno je da u ovom kontekstu dobija sasvim negativan prizvuk.

Predlozi za razgovor

Ovaj udžbenik je tek vodič u tumačenju. Svako od nas je za sebe odgovoran za svoje tumačenje Pisma. Svako treba da sluša svoje unutrašnje vođstvo. Seti se: Ti, Pismo i Duh Sveti. Nikada ne odustaj od ovoga.

I ova pitanja su osmišljena da bi ti pomogla u sažimanju glavnih misli ovog odeljka. Dakle, da u njima nađeš izazov, a ne konačne odgovore.

1. Da li nas ovo poglavlje uči Večeri Gospodnjoj? Zašto?
2. Na šta je Isus mislio kada je rekao - “Ja sam hleb života”?
3. Zašto je Gospod tako oštro i otvoreno govorio masi naroda?

Jovan 7

Podela poglavlja prema “Novom srpskom prevodu s napomenama”

Isus dolazi u sukob sa religioznim vođama
Isus na prazniku Senica 7:1-24
Da li je Isus Božiji izabranik? 7:25-44
Neverovanje jevrejskih vođa 7:45-53

Treći krug čitanja (vidi uvodne napomene)
Prema izvornim piščevim namerama

Ovaj komentar je tek vodič u vašem proučavanju Pisma. To znači da ste za svoje tumačenje sami odgovorni. Svako od nas treba to da radi u svetlu objave koja mu je data. Tu ste vi, Sveto pismo i Sveti Duh – najvažniji u tumačenju. Ne prepuštajte sve drugim tumačima.

Čitajte ovo poglavlje u njegovom kontekstu. Uočite o čemu je reč. Pokušajte samo da sačinite svoju skicu ovog, prvog poglavlja. Tek onda to svoje uporedite sa prevodima Bibije koje posedujete. Podele na poglavlja i manje celine nisu deo nadahnutog teksta, ali nam pomažu da dokučimo izvorne piščeve naume, a to je suština svakog dobrog tumačenja. Neka svaki odeljak govori o jednom jedinom predmetu.

Kontekstualni uvid u 7:1-52

Pozadina

A. Pozadina poglavlja 5 i 6 je praznik Pashe. Odeljak 7:1- 10:21 obuhvata vreme praznika Senica (7:2).

B. Praznik Senica je izvorno zamišljen kao vreme zahvalnosti nakon žetve. Zvao se i „praznik žetve prvina od ploda“, prema Izl 23:16; 34:22. Bilo je to vreme sećanja na događaje Izlaska (senice su male kolibice, Lev 23:29-44; Pnz 16:13-15). Prema jevrejskom kalendaru pada 15. Tišrija, a prema našem to je kasni septembar ili rani oktobar.

Proučavanje reči i izraza

1 Nakon ovoga je Isus išao po Galileji. Nije hteo da se kreće po Judeji, jer su jevrejske vođe tražile priliku da ga ubiju. 2 Bližio se jevrejski Praznik senica. 3 Tada rekoše Isusu njegova braća: "Otputuj odavde i idi u Judeju, da bi tvoji učenici videli dela koja činiš. 4 Niko ne krije šta radi ako želi da bude poznat u javnosti." 5 Ipak, ni njegova braća nisu verovala u njega.

6 Isus im reče: "Moje vreme još nije došlo, a za vas je svako vreme pogodno. 7 Svet ne može da mrzi vas, ali mene mrzi, jer mu ja iznosim pred oči njegova zla dela. 8 Vi idite na praznik. Ja neću ići na ovaj praznik, jer moje vreme još nije došlo." 9 To im je rekao i ostao u Galileji. Jn 7:1-9

7:1 "jer su jevrejske vođe tražile priliku da ga ubiju" Kod Jovana pojam „Jevreji" najčešće ima negativan prizvuk (1:19; 2:18, 20; 5:10, 15, 16; 6:41, 52; 7:1, 11, 13, 35; 8:22, 52, 57; 9:18, 22; 10:24, 31, 33; 11:8; 19:7, 12; 20:19). U više navrata je ova grupa otvoreno iskazivala svoju mržnju i odlučnost da ubije Isusa (5:16-18; 7:19, 30, 44; 8:37, 40, 59; 10:31, 33, 39; 11:8, 53).

7:2 „Bližio se jevrejski Praznik senica" Tokom žetve, Jevreji su noćili u malim slamnatim skoništima po svojim poljima (Lev 23:33-44; Pnz 16:13-17). To ih je podsećalo na događaje Izlaska. Mnogi rituali i običaji ovog praznika stoje u pozadini Isusovog učenja u celini odeljka 7:1-10:21, kao što je slučaji sa Pashom, Jn 5-6.

7:3 „njegova braća" Nakon 2:12 prvi put se pominje Isusova porodica. Očigledno je da nisu shvatili njegovu misliju, motive i metode.

"Otputuj odavde i idi u Judeju" Jednom godišnje kolona hodočasnika iz Galileje je kretala za Jerusalim (Lk 2:41-44). Uvek imajmo na umu da se Jovan usredsređuje na Isusovu službu u Jerusalimu.

7:4 "u javnosti" Vidi posebnu temu koja sledi.

Posebna tema: Odvažnost *(parresia)*

Ovaj grčki pojam je složenica reči "sve" *(pan)* i "govor" *(rhesis)*. Sloboda, odvažnost govora je uvek u kontrastu sa opozicijom, sa odbacivanjem (Jn 7:13; 1 Sol 2:2).

U Jovanovim spisima (13 puta) se tiče uvek Isusovih javnih proklamacija (Jn 7:4; sreće se i kod apostola Pavla, Kol 2:15).

Najčešće značenje je "javno" (Jn 10:24; 11:14; 16:25,29).

Prema Delima, apostoli smelo govore o Hristu, o ispunjenu Očevih nauma i obećanja (Dl 2:29; 4: 13, 29, 31; 9:27-28; 13:46; 14:3; 18:26; 19:8; 26:26; 28:31). Pavle je tražio od vernika da se mole za njegovu odvažnost u svedočenju i propovedanju evanđelja (Ef 6:19; 1 Sol 2:2) i za odvažno življenje po veri (Fil 1:20).

Pavlu je eshatološka nada davala pouzdanje i hrabrost da "u ovom zlom vremenu" propoveda evanđelje (2 Kor 3:11-12). Verovao je da će i drugi Hristovi sledbenici delovati primereno svom pozivu (2 Kor 7:4).

Postoji još nešto u vezi ovog izraza. Naime, poslanica Jevrejima koristi ovu sliku na poseban način: Da odvažno pristupimo Bogu po Hristu i da mu se molimo (Jev 3:6; 4: 16; 10: 19, 35). Svi vernici su srdačno dobrodošli u zajedništvo sa Ocem po Sinu!

7:5 "Ipak, ni njegova braća nisu verovala u njega" Nema sumnje da je nekoga, s kim ste odrasli pod istim krovom, bilo vrlo teško prihvatiti kao Mesiju (Mk 3:20-21). Isus se iskreno brinuo za svoju polu-braću i polu-sestre. Jedno od svojih post-uskrsnih ukazanja je posvetio samo njima. I poverovali su! Tako je Jakov postao vođa jerusalimske crkve. I on i Juda su napisali poslanice koje su uvrštene u NZ kanon.

"ako želi da bude poznat u javnosti" Isus koristi njihovo poimanje „sveta" (st. 4) i komentariše ga u st. 7. Svet ga ne traži i ne prihvata ga. Naprotiv - mrzi ga (15:18-19; 17: 14; 1 Jn 3:13) jer ga je Isus razotkrio u pobuni greha (3:19-20).

7:6 "Moje vreme još nije došlo" Isus je znao šta radi, znao je što mu je misija (12:23; 13:1; 17:1-5). Svi događaji opisani u Evanđelju bili su brižljivo isplanirani prema božanskom satu.

7:8 "Vi idite na praznik. Ja neću ići na ovaj praznik" Neki manuskripti nemaju predlog „još" (N; D). Neki dodaju ovu reč jer su prepisivači hteli da uklone očiglednu kontradikciju ovog stiha i st. 10 (Aleksandar. Birviš prevod, op. prev.). To su prepisi: MSS p66, p75, B, L, T, W.

10 Pošto su njegova braća otišla na praznik, onda je i sam Isus otišao na praznik, ali ne javno, nego tajno. 11 Jevrejske vođe su ga tražile na prazniku i raspitivale se o njemu: "Gde je onaj?"

12 U narodu se mnogo pričalo o njemu. Jedni su govorili: "Dobar je!" Drugi su, opet, govorili: "Nije, nego zavodi narod!" 13 Niko o njemu nije govorio javno zbog straha od jevrejskih vođa. Jn 7:10-13

7:11 "Jevrejske vođe" Četiri grupe ljudi prema ovom poglavlju pristupaju Isusu: (1) Isusova braća; (2) Jevrejske vođe; (3) "narod", najverovatnije hodočasnici koji su krenuli na praznik Senica; (4) Jerusalimljani, krugovi prestonice bliski Sinedrionu, ljudi koji su znali za planove o Isusovom smaknuću.

7:12 "U narodu se mnogo pričalo o njemu" Evanđelje uvek i svuda ovako deluje na svaku masu naroda. Ovi ljudi su slika i prilika različitih nivoa duhovnog razumevanja čovečanstva (7:40-44).

7:13 „Jevrejskih vođa" Svi okupljeni su bili Jevreji. Ali Jovan tačno zna kada govori o vođama iz Jerusalima (vidi 7:1).

14 Usred praznika, Isus je otišao u hram i počeo da poučava narod. 15 Tada su se Jevreji začudili i rekli: "Otkud se ovaj razume u svete spise kad se nije školovao za to?"

16 Isus im je tada odgovorio: "Ovo učenje ne potiče od mene, nego od Boga koji me je poslao. 17 Ko hoće da čini ono što Bog hoće, znaće da li ovo učenje dolazi od Boga ili ja govorim u svoje ime. 18 Ko govori u svoje ime, taj traži slavu za sebe. A ko traži slavu za onog koji ga je poslao, taj je pošten i u njemu nema nepravde. Jn 7:14-18

7:14 "Usred praznika, Isus je otišao u hram" Ne znamo tačno zašto je Gospod čekao baš ovaj trenutak. Neki pretpostavljaju da je hteo da se svi okupe, da i meštani i hodočasnici imaju dovoljno vremena da ga prouče, njega i njegovu službu. Naravno, bilo je dovoljno vremena da i vođe pokažu svoju otvorenu mržnju prema njemu (st. 13).

7:15 "Otkud se ovaj razume u svete spise kad se nije školovao za to?" Ovo znači da Isus nikada nije pohađao tada poznate rabinske škole; nije bio učenik ni jednog poznatog duhovnog učitelja. Izraz „ovaj" ima u sebi dozu nipodaštavanja (18:17, 29).

Gospod je često svojim učenjem šokirao one koji su ga slušali (Mk 1:21-22; Lk 4:22): (1) sadržajem učenja; (2) oblikom učenja. Rabini su uvek citirali jedni druge. Isus je citirao Boga!

7:16 Isus ponovo ukazuje ne samo na svoju potčinjenost Ocu (5:19) nego i na njegovo jedinstveno znanje o njemu. Rabini su imali zemaljske, a Isus nebeskog Učitelja.

7:17 Uslovna rečenica naglašava mogućnost delovanja. Ovo je paradoks sveopšte ponude evanđelja (1:12; 3:16) i Božije svevladavine (6:44, 65). Duh je taj koji mora da otvori ljudska srca (16:8-13).

7:18 Gospod otkriva svoju posebnost spram ogrehovljenog čovečanstva: (1) On ne traži svoju ličnu slavu; (2) Stalo mu je do Očeve slave; (3) On je istinit; (4) On je bezgrešan.

"ko traži slavu za onog" Vidi 1:14

19 Nije li vam Mojsije dao Zakon? A ipak niko od vas ne postupa po Zakonu. Zašto hoćete da me ubijete?"

20 Narod mu odgovori: "Koji je đavo ušao u tebe? Ko hoće da te ubije?"
21 Isus im odgovori: "Učinio sam jedno čudo i svi se divite tome. 22 Vi obrezujete mušku decu, jer vam je Mojsije tako naložio, a ipak to činite i subotom. U stvari, obrezanje ste primili od svojih predaka, a ne od Mojsija. 23
Dakle, ako dečaka obrezujete subotom da se Mojsijev Zakon ne bi narušio, zašto se onda ljutite na mene što sam celog čoveka iscelio u subotu? 24 Ne
sudite po spoljašnjosti, nego sudite po pravdi." Jn 7:19-24

7:19 Gramatički oblik rečenici ukazuje na potvrdan odgovor.

"A ipak niko od vas ne postupa po Zakonu" Ovo mora da je šokiralo sve okupljene na prazniku. Mojsijev zakon je jasno zabranjivao svako ubistvo s predumišljajem, a upravo to su planirale vođe naroda. Ljudi su znali za to, ali nisu ni smeli ni hteli da pitaju ili da spreče njihove namere.

"Zašto hoćete da me ubijete?" Pitanje kojim mu je odgovoreno nije došlo od vođa, već od mase naroda, hodočasnika koji nisu znali za pomenute planove. Nešto kasnije, prema st. 25 vidimo da su Jerusalimljani bili upoznati sa naumima svojih vođa. Vođe su posebno oštro napadale Isusa tvrdeći kako je vrač, kako je opsednut, jer im se nije svidela moć koju je posedovao (Mt 9:34; 11:18; 12:24; Mk 3:22-30; Jn 8:48-52; 10:20-21).

7:20 "Koji je đavo ušao u tebe?" Duhovna sila koju je Isus imao bila je svima očigledna. Pitanje je bilo - odakle mu ona? Niko, pa ni vođe nisu mogle da poreknu čudesa koja su se dešavala Isusovom voljom. Čista zavist ih je naterala da sve to pripišu Sotoni i demonima.

U ovom kontekstu hodočasnici praznika Senica misle isto, ali drugačije to iskazuju. Za njih je Isus opsednuti paranoik.

7:22 „jer vam je Mojsije tako naložio“ Ritual obrezanja nije počeo od Mojsija i Zakona (Izl 12:48; Lev 12:3), već od Avraama. Bio je to znak posebnog zaveta sa JHVH (Post 7:9-14; 21:4; 34:22).

„ako dečaka obrezujete subotom“ Suština ovog argumenta je u sledećem: oni su bili voljni da sva subotnja pravila stave po strani radi obrezanja deteta, ali ne i zbog zdravlja čitavog čoveka. Zanimljivo je da Isus u dijalozima ovog odeljka koristi rabinsku logiku i njihove oblike debate.

„zašto se onda ljutite na mene što sam celog čoveka iscelio u subotu?“ Ili se misli na ozdravljenje zabeleženo u 5:1-9 ili na neko za koje ne znamo, a desilo se tih prazničnih dana.

7:24 „Ne sudite po spoljašnjosti, nego sudite po pravdi” Prezent imperativ u negativu koji naglašava trenutnu nepoželjnu radnju. Aorist imperativ koji sledi posebno naglašava hitnost. Moguća aluzija na Isa 11:3

25 Neki Jerusalimljani rekoše: “Zar nije to onaj koga traže da ubiju? 26 A evo, on slobodno govori i niko mu se ne suprotstavlja. Da nisu možda naši glavari shvatili da je on Božiji Izabranik? 27 Međutim, mi znamo odakle je ovaj. Kada Izabranik dođe, niko neće znati odakle je.”

28 Dok je poučavao u hramu, Isus je povikao: “Vi mislite da znate ko sam i odakle sam. Ipak, ja nisam došao u svoje ime; Bog istiniti me je poslao. Vi ga ne poznajete, 29 a ja ga poznajem, jer sam od njega došao i on me je poslao.”

30 Tada su gledali da uhvate Isusa, ali niko nije podigao ruke na njega, jer još nije bio došao njegov čas. 31 Ipak, mnogo ljudi je poverovalo u njega i govorilo: “Kada dođe Izabranik, hoće li činiti veća čuda nego što ih je ovaj učinio?”

Jn 7:25-31

7:25 „Zar nije to onaj koga traže da ubiju?“ Gramatički oblik ove rečenice podrazumeva potvrdan odgovor (5:17; 7:19). Prvo u seriji pitanja do st. 36.

7:26 „Da nisu možda naši glavari shvatili da je on Božiji Izabranik? I ovo je retoričko pitanje na koje se zna odgovor - da, shvatili su ko je Isus.

7:27 „Međutim, mi znamo odakle je ovaj. Kada Izabranik dođe, niko neće znati odakle je.” Ovo je eho rabinske tradicije utemeljene na Mal 3:1, gde se kaže da će se Mesija iznenada pojaviti u hramu. Isto je i u 1 Enohovoj 48:6 i 4 Jezdrinoj 13:51-52.

7:28 Isus ovde tvrdi dve stvari: (1) Bog ga je poslao (3:17, 34; 5:36, 38; 6:29; 7:29; 8:42; 10:36; 11:42; 17:3, 18, 21, 23, 25; 20:21); (2) Oni ne poznaju Boga (5:42; 8: 19, 27, 54-55; 16:3).

"Bog istiniti me je poslao" Otac je istinit (3:33; 8:26; 1 Jn 5:20), baš kao i Sin (7:18; 8:16). Vidi posebnu temu u 6:55.

7:29 "ja ga poznajem, jer sam od njega došao i on me je poslao" Za jevrejske vođe ovakva izjava je bila čisto bogohuljenje. Bili su sve uvereniji da moraju da ubiju Isusa.

7:30 "Tada su gledali da uhvate Isusa" Imperfekt naglašava: (1) Počeli su da traže priliku da ga uhapse; (2) Bojali su se nemira od strane onih hodočasnika koji su verovali da je Nazarećanin Mesija.

„jer još nije bio došao njegov čas" Čest proročki izraz koji naglašava božansko vreme po kojem se sve događa (2:4; 7:6, 30; 8:20; 12:23, 27; 13:1; 17:1).

7:31 "Ipak, mnogo ljudi je poverovalo u njega" Ovo je bila prava vera, makar da su neka od mesijanskih očekivanja bila pogrešna. Niko od ljudi ne može savršeno da veruje (setimo se Noja, Avraama, Mojsija, Davida, Dvanaestorice). Vidi posebnu temu u 2:23.

„"Kada dođe Izabranik, hoće li činiti veća čuda nego što ih je ovaj učinio?" Evo kako Džorž Lad piše u svojoj „Novozavetnoj teologiji" o čudesima koja potiču veru u Hrista:

„Nije lako prepoznati u kom su odnosu znaci i čudesa prema veri. Mislim da je potrebno naglasiti dve stvari. Neka od čudesa su učinjena da bi dovela do vere u Isusa (2:23; 6:14; 7:31; 10:42). Međutim, bilo je mnogo onih koji su gledali ta ista čudesa pa ipak nisu hteli da poveruju (6:27; 11:47; 12:37). Ne zaboravimo i to da je Isus oštro prekorio one koji su zahtevali znakove kao uslov svoje vere (4:48; 6:30). Upravo u ovoj napetosti je i odgovor na naše pitanje. Potrebna je vera da bi se uočila svrha čudesa koja ukazuju na Isusa. Čudesa su besmislena onima koji nemaju veru. Onima koji su otvoreni, čudesa postaju potvrda vere. Tako je očigledno da Isus nikada i nije nameravao da nikoga čudesima primora na veru. Isusovo delo je samo po sebi dovoljno svedočanastvo onima koji posmatraju njegovu misiju. Ono je znak osude i grešnosti slepog čoveka" (str. 274).

32 Kada su fariseji čuli da se ovo šapuće u narodu, poslali su hramsku stražu da uhvate Isusa.

33 Tada Isus reče: "Još malo vremena sam sa vama, a onda odlazim Onom koji me je poslao. 34 Tražićete me, ali me nećete naći i gde ću ja biti vi ne možete doći." 35 Judeji su tada govorili među sobom: "Gde on to misli da ide, a da ga mi nećemo naći? Da neće možda da ide Jevrejima rasejanim među Grke i učiti Grke?" 36 Šta je mislio pod tim kad je rekao: 'Tražićete me, ali me nećete naći i gde ću ja biti vi ne možete doći?'" Jn 7:32-36

7:32 „Kada su fariseji" (Prvosveštenici i fariseji", E. Čarnić). Članovi Sinedriona. Do onog vreme je bio samo jedan Prvosveštenik. Ali, od početka rimske okupacije ova institucija se ticala nekoliko dobrostojećih jevrejskih porodica i prenosila se s kolena na koleno kao politička protekcija

"poslali su hramsku stražu da uhvate Isusa" Hram je imao svoju policiju sačinjenu od Levita. Imali su ograničenu vlast izvan prostora hrama (7:45, 46; 18:3, 12, 18, 22).

7:33 "Još malo vremena sam sa vama" Prepoznatljiva fraza ovog Evanđelja (12:35; 13:33; 14:19; 16:16-19). Isus je znao ko je, šta i kada će da mu se desi (12:23; 13:1; 17:1-5).

"a onda odlazim Onom koji me je poslao" Misija otkupljenja ima svoj završetak - raspeće, vaskrsenje, vaznesenje i povratak prvobitnoj, iskonskoj slavi (17:1-5).

7:34 Ovaj dijalog je vrlo sličan onom između Gospoda i učenika u Gornjoj obi (13:33, 7:36; 8:21).

7:35-36 „Da neće možda da ide Jevrejima rasejanim među Grke i učiti Grke?" Još jedno retoričko pitanje, ali ovaj put s neizbežnim negativnim odgovorom. Pitanje je ironično. Ovo je oduvek bila Božija volja (Post 3:15). Za sam praznik Senica čak sedamdeset bikova se ceremonijalno žrtvovalo za sve narode sveta. Jevreji su imali svetu dužnost da se mole se mnogobošce. Ova izjava, premda zajedljiva, upravo govori o tome. Termin „Grci" je eufemizam za „mnogobošce", dok „*diseperia*" obuhvata sve Jevreje koji žive izvan granica svete zemlje. Još jednom je narod doslovno, pogrešno shvatio Isusov slikovit govor, još jedna primer tzv. „vertikalnog dualizma". „Gore"i „dole" nisu prostorne već duhovne dimenzije. Sin je bio kod Oca i opet će da mu se vrati.

37 Poslednjeg, najvećeg dana praznika, Isus stade pred narod i povika: "Ko je žedan neka dođe k meni i neka pije ko veruje u mene! 38 Kao što kaže Sveto pismo: 'Poteći će reke žive vode iz njegove nutrine.'" 39 Ovo je rekao

mesleći na Svetog Duha koga su imali da prime oni koji veruju u Isusa. Duh tada još nije bio sišao, zato što Isus još nije bio uznesen u slavu. Jn 7:37-39

7:37 "Poslednjeg, najvećeg dana praznika" Tumači se pitaju da li je to bilo sedmog dana (Pnz 16:13) ili osmog dana praznika (Lev 23.36; Neh 8:17; 2. Makavejcima 10:60; istoričar Josif Flavije)? Najverovatnije se u Isusovo vreme obeležavalo svih osam dana. Tada se, za razliku od sedmog dana, nije zahvatala voda iz Siloamske banje da bi se izlila u podnožje oltara. O ovom običaju piše traktat Sukah iz Talmuda, gde se citira i Isa 12:3. Bila je to vizuelizacija molitve za kišu neohodnu usevima.

"Ko je žedan" Sveopšti poziv ljudima da veruju u Isusa! Vidi 7:17.

„neka dođe k meni i neka pije" Istu metaforu imamo u 4:13-15. Isus je mesijanska stena iz koje teče voda (1 Kor 10:4). Očigledna aluzija na Isa 55:1-3 u vremenu kada se banjska voda svečano izlivala.

Neki od prvih grčkih manuskripta (MSS p66, N*, D) nemaju "k meni". Ali imaju ga p^{66c}, p75, N^{C} što uostalom i kontekst podrazumeva. Jovanovo evanđelje energično poziva ljude da veruju u Gospoda. To je posebna žiža koja krasi ovu NZ knjigu.

7:38 "ko veruje u mene" Particip prezenta naglašava trajnost ličnog odnosa u veri, poput „ostajanja" u Jn 15. Vidi posebnu temu o istrajnosti u 8:31.

„Kao što kaže Sveto pismo" Teško je da odredimo na koje mesto, na koji stih Isus misli. Nekoliko ih odgovara: Isa 44:3; 58: 11; Jez 47:1; Zah 13:1;14:8.

"Poteći će reke žive vode iz njegove nutrine" Nekoliko je teorija koje objašnjavaju na koga se ovde odnosi zamenica „njega": (1) na samog Isusa (ovo je stav nekih crkvenih otaca, i rešenje nekih savremenih prevoda), (2) na one koji se verom pouzdaju u Hrista (P66, Origen); (3) grad Jerusalim. Na aramejskom nema razlike između „njegovog" i „njenog", pa je i ova mogućnost verovatna (ovako su naučavali rabini, Jez 47:1-12; Zah 14:8).

Isus je sebe zvao "živom vodom" (4:10). Ali, u ovom kontekstu reč je o Duhu Svetom (st. 39) koji u Hristu svim njegovim sledbenicima daje život. Ovo odgovara delu Duha, službi oblikovanja Hrista u vernicima (Rim 8:29; Gal 4:19; Ef 4:13).

7:39 "Duh tada još nije bio sišao, zato što Isus još nije bio uznesen u slavu" I ova misao odražava kasnije Jovanovo promišljanje važnosti Isusove

izjave (16:70). Za njega su i Golgota i Pedesetnica posebni oblici „slave“ (Jn 3:14; 12:23; 17:l).

40 Kada su neki ljudi iz mnoštva čuli ove Isusove reči, rekli su: “Ovo je zaista pravi Prorok!”

41 Drugi su govorili: “Ovo je obećani Izabranik!” Treći su govorili: “Zar će Izabranik doći iz Galileje? 42 Ne kaže li Pismo da će Izabranik doći iz Vitlejema, odakle je bio i David, te da će i sam biti Davidov potomak?” 43 Tada je među narodom došlo do podele zbog Isusa. 44 Neki od njih su želeli da uhvate Isusa, ali niko nije stavio ruku na njega. Jn 7:40-44

7:40 “Ovo je zaista pravi Prorok!” Aluzija na mesijansko obećanje Mojsija iz Pnz 18:15, 18. Mnogi su u Isusu prepoznali proroka (4:19; 6:14; 9:17; Mt 21:11). Videli su njegovu silu, ali nisu shvatali njegovu ličnost i delo. Islam takođe zove Isusa (Isu) prorokom, ali ne razume njegovo mesijanstvo.

7:41 “Ovo je obećani Izabranik!” („Ovo je Hristos“, E. Čarnić). „*Hristos*“ je grčka paralela jevrejskom „*Mešijah*“ - „Pomazanik“. U SZ pomazivali su se kraljevi, sveštenici i proroci. Bio je to znak božanskog poziva i opunomoćenja.

“Zar će Izabranik doći iz Galileje?“ Još jedno retoričko pitanje u nizu, više tvrdnja koja zahtevao negativan odgovor. Ali, šta je sa Isa 9:1?

7:42 Na ovo pitanje odgovor je potvrdan.

„Davidov potomak“ Vidi 2 Sam 7; Mt 21:9; 22:42.

„iz Vitlejema, odakle je bio i David“ Još jedna podrugljiva izjava (Mih 5:2-3; Mt 2:5-6).

7:43 Isus je i pojavom i rečima delio ljude (7:48-52; 9:16; 10:19; Mt 10:34-39; Lk 12:51-53). Ovo je tajna priče o Sejaču i vrstama tla (Mt 13). Neki ljudi imaju duhovni sluh a neki ne (Mt 10:27; 11:15; 13:9, 15 (2 x), 16,43; Mk 4:9, 23; 7:16; 8:18; Lk 8:8; 14:35).

45 Hramski stražari se vrate vodećim sveštenicima i farisejima. Ovi im rekoše: “Zašto ga niste doveli?”

46 Stražari odgovoriše: “Niko nikada nije govorio kao ovaj čovek.”

47 Fariseji im rekoše: “Zar je i vas zaveo? 48 Da nije neko od poglavara ili od fariseja poverovao u njega? 49 A ova svetina koja ne poznaje Zakona Mojsijeva – prokleta je!”

50 Reče im Nikodim, jedan od njih (to je onaj isti koji je jednom bio kod Isusa): 51 "Zar se po našem Zakonu sudi čoveku koji nije bio prethodno ispitan da bi se utvrdilo šta je učinio?"

52 Oni mu odgovore: "Da nisi i ti iz Galileje? Prouči Sveto pismo i videćeš da Prorok ne dolazi iz Galileje."

(U najranijim spisima ne postoje stihovi od 7:53 do 8:11) Jn 7:45-52

7:46 "Niko nikada nije govorio kao ovaj čovek" Neočekivano svedočanstvo: (1) Ne spominje se strah od mnoštva. To jednom odredu policije svakako ne bi bilo na čast; (2) Sami staržari su bili zbunjeni i neodlučni u vezi Isusa, baš kao i narod; (3) Njihovo je bilo da izvrše naređenje, a ne da daju mišljenje.

7:48 „Da nije neko od poglavara ili od fariseja poverovao u njega?" Kao i u prethodnom stihu, i ovde je pitanje retoričko. Poglavari su članovi Sinedriona. Fariseji i Sadukeji su bili tradicionalno netrpeljivi jedni prema drugima, ali sada su se rado udružili zbog zajedničkog neprijatelja.

7:49 „A ova svetina koja ne poznaje Zakona Mojsijeva – prokleta je!" Doslovno „ljudi sa zemlje" *('am hii' iires)*. Verske vođe su prezirale neuk narod, jer su bili nevešti u usmenom predanju (Pnz 27:26). Jovan piše suptilnom ironijom i u narednom stihu, kada Nikodim naglašava kako i svi oni krše zakon svojim odnosom prema Isusu.

O, tragedije religioznosti! Oni koji proklinju sve druge uvek proklinju i sebe! Ako se svetlo pretvori u tamu kako li je tek tama tamna! Pazimo da ne postanemo moderne, učene, konzervativne „super" religiozne osobe!

7:51 "Zar se po našem Zakonu sudi čoveku koji nije bio prethodno ispitan da bi se utvrdilo šta je učinio?" Još jednom gramatički oblik rečenice podrazumeva potvrdan odgovor (Izl 23:1, Pnz 1:16).

7:52 "Da nisi i ti iz Galileje"? Ova zajedljiva primedba pokazuje emocionalno opiranje Sinedriona jednom Galilejcu.

„prouči Sveto pismo" Doslovno „ispitaj" (E. Čarnić), kao u 5:39. Još jedan ubod žaoke Jovanove ironije. A šta je sa Ilijom (1 Car 17:1); Jonom (2 Car 14:25), Osijom li Naumom? Nisu li i oni govorili o Proroku Pnz 18:15, 19; Post 49:10; 2 Sam 7.

7:53-8:11 Vidi početak sledećeg poglavlja.

Predlozi za razgovor

Ovaj udžbenik je tek vodič u tumačenju. Svako od nas je za sebe odgovoran za svoje tumačenje Pisma. Svako treba da sluša svoje unutrašnje vođstvo. Seti se: Ti, Pismo i Duh Sveti. Nikada ne odustaj od ovoga.

I ova pitanja su osmišljena da bi ti pomogla u sažimanju glavnih misli ovog odeljka. Dakle, da u njima nađeš izazov, a ne konačne odgovore.

1. Koji praznik je u pozadini događaja opisanih u ovom poglavlju?
2. Šta je smisao praznika Senica?
3. Zašto su verske vođe bile toliko neprijateljski nastrojene prema Isusu?
4. Koje sve grupe ljudi vode dijalog sa Gospodom u ovom poglavlju?

Jovan 8

Podela poglavlja prema “Novom srpskom prevodu s napomenama”

Žena uhvaćena u preljubi 8:1-11
Isus - svetlost sveta 8:12-20
Ko je Isus? 8:21-30
Šta čini Avramovo potomstvo 8:31-59

Treći krug čitanja (vidi uvodne napomene)
Prema izvornim piščevim namerama

Ovaj komentar je tek vodič u vašem proučavanju Pisma. To znači da ste za svoje tumačenje sami odgovorni. Svako od nas treba to da radi u svetlu objave koja mu je data. Tu ste vi, Sveto pismo i Sveti Duh – najvažniji u tumačenju. Ne prepuštajte sve drugim tumačima.

Čitajte ovo poglavlje u njegovom kontekstu. Uočite o čemu je reč. Pokušajte samo da sačinite svoju skicu ovog, prvog poglavlja. Tek onda to svoje uporedite sa prevodima Bibije koje posedujete. Podele na poglavlja i manje celine nisu deo nadahnutog teksta, ali nam pomažu da dokučimo izvorne piščeve naume, a to je suština svakog dobrog tumačenja. Neka svaki odeljak govori o jednom jedinom predmetu.

Pozadina teksta 7:53 - 8:11

A. Odeljak 7:53 - 8:11 nije deo izvornog Evanđelja.

B. Inače, ceo odeljak na izvornom jeziku jeste jedna rečenica. Dokazi A činjenice:

1. Sam tekst
    a) Ovog odeljka nema u najranijim manuskriptima:
        - papirus p65 (rani III vek), p75 (III vek)
        - velikoslovni prepisi: No (IV vek), B (IV vek), najverovatnije izostavljen i iz A i C. Naime, ova dva manuskripta imaju oštećenja upravo na ovom mestu. Ali, kada stručnjaci spajaju listove prepisa, kažu da se savršeno spajaju i bez ovog odeljka.

b) Mnogi prepisi na ovom mestu imaju znak sa strane, kao upozorenje da se radi o dodatku.

c) Odeljak se u nekim kasnijim manuskriptima nalazi na drugim mestima u tekstu evanđelja:

- nakon Jn 7:36
- nakon Jn 7:44
- nakon Jn 7:25
- u Lk nakon 21:38
- u Lk nakon 24:53

d) Odeljka nema ni u starim prevodima NZ:

- stari Latinski
- stari Sirijski
- najstariji prepis Pešite (kasni Sirijski)

e) Ovaj odeljak ne tumači nijedan od grčkih crkvenih otaca (sve do XII veka).

f) Odeljak se nalazi u kodeksu D (Beza), zapadnom manuskriptu VI veka; u latinskoj Vulgati i u kasnijim izdanjima Pešite

2. Spoljašnji dokazi

a) Izbor reči i stil pisanja više podsećaju na Luku nego na Jovana. Verovatno zato je tekst i smešten nakon Lk 21:38, a u nekim prepisima nakon 24:53.

b) Odeljak naglo prkida kontekst Isusovog dijaloga sa Judejskim vođama nakon praznika Senica, 7:1-52; 8:12-59.

c) Nema paralele sa Sinopticima.

3. Za više podataka o mnogim tehničkim podacima vidi Brus Mezgera „*Tekstualni komentar grčkog Novog zaveta*“ (str. 219 - 221).

C. Moguće je da odeljak pripada najranijem usmenom predanju Isusovog života. Ipak, mnogo je sličnih događaja koje evanđelisti nisu zapisali (Jn 20:30-31). Sve njih je nadahnuo Božiji Duh. Prepisivači kasnijih vremena nisu imali pravo da bilo šta dodaju, ma o kako jakom usmenom predanju da je bila reč. Izvorni tekst je morao da se očuva. Evanđeliste je Duh vodio i u samom odabiru događaja, Isusovim govorima i delima, njihovom prilagođavanju i formi zapisivanja. Bez sumnje, ovaj odeljak nije takve prirode, nije nadahnut i ne bi trebali da ga imamo u svojim Svetim pismima!

D. Zbog svega rečenog ne želim da se u ovom tumačenju bavim navedenim odeljkom. Čak i ako je istoriski relevantan, on nije izašao iz pera apostola Jovana. To znači da nije ni nadahnut.

Tumačenje reči i izraza

12 Isus se zatim ponovo obratio narodu: "Ja sam svetlost svetu. Ko mene sledi, neće hodati po tami, nego će imati svetlost života."

13 Rekoše mu fariseji: "Ti svedočiš sam za sebe i zato tvoje svedočanstvo ne vredi."

14 Isus im odgovori: "Ako ja i svedočim sam za sebe, to je zato što znam odakle dolazim i kuda odlazim. A vi ne znate odakle dolazim i kuda odlazim. 15 Vi sudite po ljudskim merilima; ja ne sudim nikome. 16 Ako i sudim, moj sud je istinit, jer ja ne sudim sam; sa mnom je Otac koji me je poslao. 17 Pa i u vašem Zakonu piše da je svedočenje istinito ako dva svedoka daju isti iskaz. 18 Ja svedočim sam za sebe, ali i Otac koji me je poslao svedoči za mene."

19 Tada su mu rekli: "Gde je tvoj otac?"

Isus im odgovori: "Vi ne znate ni ko sam ja, ni ko je moj Otac. Kada biste znali ko sam ja, tada biste znali i ko je moj Otac." 20 Ove reči je Isus izgovorio dok je poučavao narod u delu hrama gde su se skupljali prilozi. Niko ga nije uhvatio, jer još nije bio došao njegov čas. Jn 8:12-20

8:12 „Isus se zatim ponovo obratio narodu" „Mnoštvo" se ne pominje u ovom poglavlju. Očigledno je praznik Senica završen. Isus ostaje u hramskoj oblasti i govori jevrejskim vođama.

Ali, kao što je iskoristio ritual izlivanja vode da bi objavio sebe, tako sada koristi ceremoniju sa svetlom.

> **„Ja sam svetlost"** Poglavlja 6-8 imaju paralelu sa događajima „lutanja kroz pustinju". Isus se služi mnogim metaforama tog perioda istorije Izraela. On je: (1) „mana" i „hleb života, Jn 6; (2) „voda" i „živa voda", Jn 7; (3) „svetlost", „Šekina slava", Jn 8. Metafora svetla se najčešće sreće u ovom Evanđelju (1:4-5, 8-9; 3:19-21; 9:5; 12:46).

Tumači imaju nekoliko odgovora na poreklo ove slike: (1) drevni strah od tame; (2) SZ Božija titula (Ps 27:1; Isa 62:60; 1 Jn 1:5); (3) za vreme praznika Senica, u ženskom delu hramskog dvorišta su gorele svetiljke; (4) aluzija na Šekina oblak slave, oblak koji je predstavljao Božiju prisutnost; (5) Mesijanska titula (Isa 42:6; 49:6; Lk 2:32).

Rabini su sliku svetla takođe pripisivali Mesijinim osobinama. U svakom slučaju teorija (3) je istorijska pozadina Isusovih reči. Mesijanski učinak svetla,

posebno zbog reči u 1:4, 8, je očigledan razlog zašto Gospod baš u ovom trenutku nastavlja da objavljuje sebe.

Ovo je jedna od sedam „Ja jesam" izjava koje srećemo u ovom Evanđelju (koje uvek sledi predikat):

1. Ja sam hleb života (6:35, 41, 46, 51).
2. Ja sam svetlost sveta (8:12; 9:5; 1:4,9; 12:46).
3. Ja sam vrata ovcama (10:7, 9).
4. Ja sam dobri pastir (10:11, 14).
5. Ja sam vaskrsenje i život (11:25).
6. Ja sam istina, i put, i život (14:6).
7. Ja sam pravi čokot (15:1, 5).

Ove jedinstvene objave se nalaze samo u Jovanovom evanđelju. One objavljuju Isusa. Evanđelist piše baš zato - da naglasi ličnu dimenziju spasenja. Verujmo mu!

"svetu" Evanđelje je univerzalno, za svakog čoveka (3:16).

"ko sledi mene" Prezent particip. Hrišćanstvo nije u prvom redu skup učenja, savršena veroispovest. Ono je živi, lični odnos koji se ogleda u životnom stilu učeništva (1 Jn 1:7).

"neće hodati po tami" Teološka aluzija na delo Sotone koji „zaslepljuje razum nevernika" (2 Kor 4:4). Takođe, slika odgovara SZ odeljcima koji veličaju Božiju Reč kao „svetiljku našim stopama" (Ps 119:105).

„svetlost života" Isus poseduje božanski život u sebi i ima moć da ga podari svojima sledbenicima (Mt 5:14), onima koje mu je Otac dao.

8:13 "tvoje svedočanstvo ne vredi" Jevreji su jako pazili na legalizam (Br 35:30; Pnz 17:6; 19:15-21;). Isus je već imao priliku da im ukaže ko su njegovi svedoci (Jn 5:31). U ovom kontekstu to je sam Bog Otac!

8:14, 16 "ako… ako" Većina dijaloga u ovom poglavlju je u obliku uslovnih rečenica. One ukazuju na moguću akciju.

"znam odakle dolazim i kuda odlazim" Isus poseduje znanje, svest o svom prapostojanju, o večnosti pre vremena. Zna da je bio sa Ocem, zna šta mu je zemaljska misija, i ima pregled nad prorečenim sledom događaja (Jn 1:1-4; 14-18; 7:28-29; 13:1; 17:5).

"A vi ne znate odakle dolazim i kuda odlazim" Misao vezana za prethodno poglavlje. Verske vođe nisu znale gde se Isus rodio (st. 41-42) ni kuda smera (7:34-36; 8:21). Vidi posebnu temu o svedocima u 1:8.

8:15 "Vi sudite po ljudskim merilima" Još jedna aluzija na događaje iz prethodnog poglavlja (st. 24).

„ja ne sudim nikome“ Neki vide nesklad između 3:17 i 9:39. Isus nije došao da sudi već da da svoj život. Ali, o svom dolasku sudiće svakome ko ga bude odbacio (3:18-21).

8:16-18 Ponovo podsećanje na potrebu za najmanje dva svedoka u sudskim sporovima (Br 35:30; Pnz 17:6; 19:15). Isus jakim izrazima ukazuje na svoje suštinsko jedinstvo sa Ocem (7:29; 14:9). Vidi posebnu temu o svedocima u 1:8.

8:19 "Gde je tvoj otac?" Čak i duhovno najučeniji uporno ga gledaju zemaljskim očima. Umovi su im puni predrasuda i ponosa. Zato ne mogu da prime istinu (st. 27).

„Kada biste znali ko sam ja, tada biste znali i ko je moj Otac." Uslovna rečenica tipa „usprkos činjenicama“. Naravno da ne poznaju Isusovog Oca i naravno da ne mogu da znaju ko je Isus. Ovo je ponavljanje iz 5:37. Zato je i teško skicirati ovo Evanđelje. Ono je poput tapiserije u kojoj se ponavljaju motivi; poput simfonije u kojoj se ponavljaju osnovne melodije.

8:20 "u delu hrama gde su se skupljali prilozi“ Rabinska tradicija kaže da je u ovom delu hrama stajalo trinaest posuda u obliku truba. Svaka je bila namenjena nekoj potrebi. Nalazile su se u ženskom predvorju (Mk 12:41). Tamo su - rekosmo - bile i svetiljke koje su se palile na praznik Senica.

„jer još nije bio došao njegov čas“ Vidi 2:4

21 Isus im ponovo reče: "Ja odlazim, a vi ćete me tražiti. Ipak, pomrećete u svojim gresima. A tamo gde ja idem, vi ne možete doći."

22 Tada Jevreji rekoše: "Da neće da se ubije, jer kaže: 'Tamo gde ja idem, vi ne možete doći.'"

23 Isus im reče: "Ja sam odozgo, a vi ste odozdo. Vi pripadate ovom svetu, ja ne pripadam ovom svetu.

24 Zato sam vam rekao da ćete pomreti u svojim gresima. Ako ne poverujete da sam ja Onaj koji jeste, svi ćete pomreti u svojim gresima."

25 "Ko si ti?", pitali su ga tada. Isus im odgovori: "Ne govorim li vam baš to od samog početka? 26 Mnogo toga imam da kažem o vama i da sudim. Ipak, ja govorim svetu samo ono što sam čuo od Onoga koji je istinit. On me je poslao."

27 Ali oni nisu razumeli da im Isus govori o Ocu. 28 Isus im tada reče: "Kada podignete Sina Čovečijeg, tada ćete shvatiti da sam ja Onaj koji jeste. Ja ništa ne činim sam od sebe, nego govorim kako me je naučio Otac. 29

Onaj koji me je poslao, sa mnom je; on me nije ostavio samog, jer ja uvek činim ono što je njemu ugodno." 30 Nakon ovih njegovih reči, mnogo ljudi je poverovalo u njega. Jn 8:21-30

8:21-22 "A tamo gde ja idem, vi ne možete doći... Da neće da se ubije" Pitanje st. 22 je retoričko i podrazumeva negativan odgovor. Više je nego jasno koliko ovi ljudi ne razumeju Isusa (7:34-36), posebno sada kada govori o svojoj smrti. Istoričar Josif Flavije piše da se tada verovalo kako samoubice čeka najniži deo u Adu. U ovom podrugljivom pitanju se vidi kako verske vođe gledaju na Isusa, i gde smatraju da mu je mesto.

8:21 „pomrećete u svojim gresima" Imenica „greh" je u jednini (E. Čarnić) u ovom stihu, a u st. 24 u množini. Misli se na njihovo odbacivanje Isusa kao Hrista (st. 24). Sinoptici naglašavaju da je to neoprostivi greh. Vođe prezrivo odbacuju Isusa usprkos svetlu objave kroz tolike znake i čudesa.

8:23 "Ja sam odozgo, a vi ste odozdo" Još jedan Jovanov „vertikalni dualizam" (7:35-26; 18:36).

Rekli smo da su ovi kontrasti posebni samo za četvrto Evanđelje. Sinoptici (Matej, Marko i Luka) oslikavaju sukob dva jevrejska doba - sadašnje doba zla i buduće doba pravednosti. Razlika tih stvarnosti se najbolje iskazuje umerenim „vertikalnim" i „horizontalnim" dualizmom. Da li je Isus u različitim prilikama govorio o njima? Moguće je da Sinoptici beleže Gospodnja javna učenja, a Jovan ono što je delilo samo u krugu učenika.

- **"Vi pripadate ovom svetu"** Svet je "u naručju Zloga" (2 Kor 4:4; Ef 2:2; 1 Jn 5:19).
- **"Ako ne poverujete da sam ja Onaj koji jeste"** Jedna od najjačih izjava o Isusovom samorazumevanju božanske prirode. On se služi SZ titulom samog JHVH - „Ja jesam" (Izl 3:14). Ona se razlikuje od sedam „Ja jesam" izjava ovog Evanđelja jer nema predikat (4:26; 6:20; 8:24, 25, 58; 13:19; 18:5, 6, 8). Vidi posebnu temu o veri u 2:23.

8:25 "Ne govorim li vam baš to od samog početka?" Grčki manuskripti ne poznaju rastavljanje reči. Tako ova izjava može da se podeli na više mesta i da se svaki put dobije određeni smisao. Dakle, različitost u prevodima nije zbog tekstualnih varijanti. Evo mogućnosti: (1) *ho ti* - „Što vam uopšte i govorim" (E. Čarnić); (2) *hote* - „Ne govorim li vam baš to od samog početka"; (3) *ho ti* - kao semitski idiom proklamacije, „To vam sve vreme i govorim".

Jovan se najverovatnije poigrava sa idejom "početka", onako kako LXX prevodi Post 1:1. zajedno sa Jn 1:1, ovaj "početak" ukazuje na vreme pre vremena.

8:26-27 Ponavljanje naglašava važnost: (1) Otac je poslao Sina (3:17,34; 4:34; 5:36, 38; 6:29, 44, 47; 7:28-29; 8:16, 26, 42; 10:36; 11:42; 12:49; 14:24; 15:21; 17:3, 18, 21, 23, 25; 20:21); (2) Otac je istinit (3:33; 7:28); (3) Isusovo naučavanje je od Oca (3:11; 7:16-17; 8:26, 28, 40; 12:49; 14:24; 15:15).

"svet" Vidi više u 1:10.

8:28 "Kada podignete Sina Čovečijeg" Aluzija na Br 21:4-9, o čemu je bilo reči u Jn 3:14. I ova slika kod Jovana ima više značenja. „Biti podignut" na krst, ali često i „proslavljen" (Dl 2:33; 5:31; Fil 2:9). Isus je znao da je došao da umre (Mk 10:45).

"Sina čovečijeg" Isus je sam sebi izabrao ovu titulu. U njoj nema nacionalističkih i militantnih prizvuka rabinskog Judaizma. Ona spaja ljudsko (Jez 2:1; Ps 8:4) i božansko (Dan 7:13).

8:29 "on me nije ostavio samog" Zajedništvo sa Ocem održava Sina (8:16; 16:32). Zato mu je krst tako teško pao (Mk 15:34).

8:30 "mnogo ljudi je poverovalo u njega" Pojam „verovati" ima širinu o ovom odeljku. Odnosi se i na plitku veru nekih slušaoca (Mt 13; Mk 4). U jednom trenutku pojedini su rado priznavali da je Isus Mesija, ali po nekim svojim merilima. Kontekst odeljka 8:30-58 pokazuje da ipak nisu bili pravi vernici (2:23-25). Jovan nam otkriva nekoliko nivoa vere koje ne vode sve spasenju. Vidi posebnu temu u 2:23.

31 Tada je Isus rekao Jevrejima koji su poverovali u njega; "Ako držite moje učenje, zaista ste moji učenici. 32 Upoznaćete istinu i istina će vas osloboditi."

33 Oni mu odgovoriše: "Mi smo Avramovo potomstvo. Nikada nikome nismo robovali. Kako to misliš: 'Postaćete slobodni?'" Jn 8:31-33

8:31 "Ako držite moje učenje" Potreba istrajnosti verovanja je posebno naglašena u Jn 15. Danas nam svima u propovedanju evanđelja nedostaje ova istina. Reč Božiju treba prihvatiti verom (5:24), poslušati je i držati-prebivati u njoj. Vidi posebnu temu o prebivanju u 1 Jn 2:10.

Posebna tema: Istrajnost

Nimalo nije lako našom zapadnjačkom dijalektikom objasniti biblijsko učenje o hrišćanskom životu. Posebno kada pokušavamo da sistematizujemo očigledne paradokse i prividne isključivosti. Zato imamo sklonost da se priklonimo jednoj strani istine, na račun odbacivanja ili zanemarivanja one druge.

1. Da li je spasenje jednokratni događaj, svršeni čin pouzdanja u Hrista ili je reč o doživotnom i predanom učeništvu?
2. Da li je spasenje delo milosti koja suvereno izabira, ili je reč o pokajanju i veri kao našem odgovoru na božanski poziv?
3. Da li je jednom primljeno spasenje nemoguće izgubiti, ili postoji potreba trajnog istrajavanja u njemu?

Pitanje održanja, istrajavanja u spasenju je vekovno pitanje teologije. Problem nastaje prividnim sukobom nekih svetopisamskih odeljaka.

1. Tekstovi o sigurnost spasenja:
   a) Isusove izjave u Jovanovom evanđelju (Jn 6:37; 10:28-29).
   b) Pavlove izjave (Rim 8:35-39; Ef 1:13; 2:5, 8-9; Fil 1:6; 2:13; 2 Sol 3:3; 2 Tim 1:12; 4:18).
   c) Petrove izjave (1 Pet 1:4-5).
2. Tekstovi o potrebi za istrajnosti:
   a) Isusove izjave u sinoptičkim evanđeljima (Mt 10:22; 13:1-9, 24-30; 24:13; Mk 13:13).
   b) Isusove izjave u Jovanovom evanđelju (Jn 8:31; 15:4-10, 8:31; 15:4-10).
   c) Pavlove izjave (Rim 11:22; 1 Kor 15:2; 2 Kor 13:5; Gal 1:6; 3:4; 5:4; 6:9; Fil 2:12; 3:18-20; Kol 1:23).
   c) Izjave pisca poslanice Jevrejima (2:1; 3:6, 14; 4:14; 6:11).
   d) Jovanove izjave (1 Jn 2:6; 2 Jn 9).
   e) Očeve izjave (Otk 21:7).

Naše spasenje je duhovna stvarnost koja pripada središtu Božijeg srca, njegovoj ljubavi i milosrđu, dobroti Trojedinog Boga. Niko ne može da se spase bez poticaja Duha. Bog je taj koji je sve osmislio i propisao. On traži odgovor pokajanja i vere na svoj poziv. I to trenutni i trajni odgovor. To je njegov zavetni odnos sa ljudskim rodom. A to podrazumeva privilegije i odgovornosti!

On se sam pobrinuo za put i način našeg povratka k njemu. On želi da se svi, kao njemu slična bića, odazovemo Hristovom pozivu ljubavi.

Pismo oslovljava dva različita problema u ovoj sferi: (1) sigurnost kao dozvola da živimo sebično i besplodno; (2) sigurnost kao ohrabrenje onima koji stradaju u službi i ličnim gresima. No, problem nastaje kada pogrešni ljudi govore pogrešne stvari i grade teološke imperije na delimičnim biblijskim stihovima. Jer, neki hrišćani očajnički trebaju dobru reč o sigurnosti spasenja, dok drugi ništa manje nisu u potrebi za opomenama o predanju i izdržljivosti. U kojoj smo mi grupi?

“Ako držite moje učenje, zaista ste moji učenici“ Isus naglašava poslušnost kao način života (Lk 6:46; 2 Jn 9).

8:32 “Upoznaćete” Ovo je SZ koncept poznanja - “lični odnos” - a ne samo umna spoznaja, “kognitivna istina” (Post 4:1; Jer 1:5).

8:32, 40, 44, 45, 46 “istina” Ključni koncept ovog odeljka. Dva su naglaska važna: (1) istina kao pouzdanost, sigurnost; (2) istina nasuprot laži. Oba naglaska su važna i uočljiva u Isusovom životu i službi. U tome je i sadržaj i cilj evanđelja. Istina je prevashodno osoba! Isus nam je poosobio Oca. Često se ova moćna misao čupa iz svog evanđeoskog konteksta kako bi se naglasilo znaje, obrazovanje. Ali, ni more činjenica ne može da nas oslobodi (Pro 1:18). Vidi posebnu temu o istini u 6:55; 17:3.

8:32 “istina će vas osloboditi“ Hrišćani su slobodni od svakog legalizma, ritualizma, ceremonijalne opterećenosti, ljudske religioznosti. Pa opet, pravi vernici rado sputavaju svoju slobodu radi dobra evanđelja (Rim 14: 1-15:6; 1 Kor 8-10).

8:33 “Mi smo Avramovo potomstvo. Nikada nikome nismo robovali“ Zastrašujuće je koliko nacionalni ponos može da zaslepi. A šta je sa Egiptom, Asirijom, Vavilonom, Persijom, Grčkom, Sirijom i Rimom?

34 Isus im reče; “Zaista, zaista vam kažem: svako ko čini greh, rob je grehu. 35 Rob ne pripada porodici zauvek, a sin pripada porodici zauvek. 36 Stoga, ako vas Sin oslobodi, tada ćete biti stvarno slobodni. 37 Znam da ste Avramovo potomstvo. Ipak, gledate da me ubijete, jer ne prihvatate moje učenje. 38 Ja govorim ono što sam video kod svog Oca, a vi činite ono što ste videli kod svog oca.” Jn 8:34-38

8:34 „svako ko čini greh, rob je grehu“ St. 33 pokazuje da vođe nisu shvatile o kakvoj slobodi Gospod govori. On i dalje pokušava da ih okrene

duhovnoj stvarnosti. Ova misao je nastavak jakih optužbi u st. 21 i 24, baš kao i razotkrivanje površnih vernika u st. 44-47.

Fren Steg, u svojoj „*Novozavetnoj teologiji*" kaže- „Ljudska tragika je u tome što su duhovni okovi plod nastojanja da budemo slobodni" (str. 32).

8:35 Ovaj stih se ne odnosi toliko na prethodni koliko na naredni stih. Isus, a ne Mojsije rabinskog Judizma je pravi Sin. Samo vera u njega, a ne besprekorno održavanje ceremonija može da nas oslobodi (st. 32).

8:37 „Ipak, gledate da me ubijete" (5:18; 7:1, 19; 8:37, 40; 11:53).

"jer ne prihvatate moje učenje" Ova fraza može da se razume na nekoliko načina. To se najbolje vidi iz različitih prevoda:

1. "zato što moja reč nema mesta u vama" - E. Čarnić, D. Stefanović
2. "jer moja beseda ne može u vas da stane" - Vuk
3. "jer u vama nema mesta za moju reč" - SSP

8:38 „što sam video" Perfekt naglašava vreme pre vremena, Isusovo prapostojanje, ali i trenutno zajedništvo sa Ocem (st. 40, 42).

39 Oni mu odgovoriše: "Naš otac je Avram."
Isus im reče: "Da ste Avramova deca, vi biste činili Avramova dela. 40 Vi sa-
da gledate da me ubijete, mene koji sam vam rekao istinu koju mi je Bog re-
kao. Avram tako šta ne bi učinio. 41 Vi činite ono što vaš otac čini."
Oni mu rekoše: "Mi nismo vanbračna deca. Bog je naš jedini otac."
42 Isus im reče: "Kada bi Bog bio vaš otac, vi biste me voleli, jer ja sam došao
od Boga i sad sam ovde. Nisam došao po svojoj volji, nego me je On poslao.
43 Zašto ne razumete ono što govorim? Zato što ne možete podneti da
slušate moje učenje. 44 Đavo je vaš otac i vi hoćete da udovoljavate njegovim
željama. On je oduvek ubica ljudi i u istini se nije zadržao, jer u njemu nema
istine. Kad govori laž, on pokazuje svoje pravo lice, jer je lažljivac i začetnik
svih laži. 45 Ja vam govorim istinu i zato mi ne verujete. 46 Ko od vas može
da dokaže da činim greh? Ako govorim istinu, zašto mi ne verujete? 47 Ko je
od Boga, taj sluša šta mu Bog govori. Vi ne slušate zato što niste od Boga."

Jn 8:39-47

8:39 „Naš otac je Avram" Isus priznaje njihovo etničko poreklo, ali u duhovnom smislu su đavolska deca (st. 38, 44). Živa vera u živog Boga, a ne rasno ili nacionalno pripadanje je ono što Jevreje čini pravednim pred Bogom (Pnz 6:5, 13; Rim 2:28-29; 9:6).

"ako" (E. Čarnić) Celo poglavlje obiluje uslovnim rečenicama (st. 19, 42). Neki kasniji manuskripti su menjali glagolsko stanje u imperfekt. Tako bi dobijali čitanje: "Da ste/ako ste deca Avramova, što još niste, vi biste činili Avramova dela".

8:40 "čoveka" (E. Čarnić) Isus nije sebe video samo kao predstavnika JHVH, suštinski ravnog u časti i slavi, već i kao ljudsko biće. Ovo odlučno odbija sve gnostičke zablude o nepomirljivom neprijateljstvu duha i materije/tela (1 Jn 1:1-4; 4:1-4).

8:41 "Mi nismo vanbračna deca" Moguća veza sa optužbama u st. 48 („da si Samarjanin"). Na ovaj način oni Isusu prebacuju vanbračno poreklo, to da nije čistokrvni Jevrejin. Kasniji rabinski spisi su tvrdili da je Nazarećanin kopile rimskog vojnika.

„Bog je naš jedini otac" Ispovest SZ monoteizma (Pnz 4:35, 39; 6:4-5) u familijarnoj slici (Pnz 32:6; Isa 1:2; 63:16; 64:8). Ali, tu je dilema: Vođe tvrde da su jedno s Bogom (Pnz 6:4-5) i da se pravednost pred njim dobija samo poslušnošću Mojsijevom zakonu (Pnz 6:1-3,17,24-25). A Isus je tvrdio da je takođe jedno s Bogom! Ali, to jedinstvo se ne dobija izvršavanjem dela zakona, već ličnom verom u njega. Ne čudi što su zbog svega ovog bili zbunjeni. Tu samo Duh Sveti može da učini promenu i donese veru u Isusa!

8:42 „ako" Uslovna rečenica „usprkos činjenicama". "Kada bi Bog bio vaš otac, vi biste me voleli - kao što me ne volite"!

8:43 "Zašto ne razumete ono što govorim?" Misli se na nemoć duhovnog razumevanja. Nisu imali „uho" za duhovnost (Isa 6:9-10; Mt 11:15; 13:9,15-16,43; Mk 4:9,23; 7:16; 8:18; Lk 8:8; 14:35; Dl 7:51; 28:26-27).

8:44 "Đavo je vaš otac" Kakav šok mora da se video na licima bahatih verskih vođa (st. 47). Jevrejski idiom „sinovi od ..." naglašava prenos porodičnih osobina na potomke (Mt 13:38; Dl 13: 10; 1 Jn 3:8,10).

"On je oduvek ubica ljudi" Isus ne želi da kaže kako zlo postoji od iskona, već ukazuje na duhovnu smrt naših praroditelja u Edenu koju im je doneo lažljivi duh utelovljen u zmiju (Post 3).

8:46 "Ko od vas može da dokaže da činim greh?" Ovo može da bude i prekor njihovom lažnom svedočenju. Sotona je lažov. Isus uvek govori istinu. Gospod izaziva verske vođe da mu dokažu u čemu je pogrešio! Kontekst više odgovara njegovom naučavanju, doktrini, nego li moralnoj bezgrešnosti.

Kod Jovana je "greh" više princip zla palog sveta, čovečanstva pobunjenog protiv Boga, nego li samo zlodelo. Greh je sve ono što Isus nije! A najveći greh je neverstvo (16:9).

48 Jevreji mu odgovoriše: "Nismo li u pravu kad kažemo da si Samarjanin i da je zao duh u tebi?"

49 Isus odgovori: "Nije zao duh u meni, nego ja poštujem svoga Oca, a vi mene ne poštujete. 50 Ja ne tražim slavu za sebe. Ali postoji jedan koji traži i On sudi. 51 Zaista, zaista vam kažem: ko drži moju reč neće nikada umreti."

52 Rekoše mu Jevreji: "Sada znamo da je zao duh u tebi. Avram je umro, a tako i proroci, a ti kažeš: 'Ko drži moju reč neće nikada umreti.'" 53 Zar si ti veći od oca našeg Avrama koji je umro? Pa i proroci su pomrli. Za koga se ti to izdaješ?"

54 Isus odgovori: "Kad bih ja sam sebi davao čast, moja čast ne bi vredela ništa. Moj Otac je onaj koji mi daje čast, za koga vi govorite da je vaš Bog. 55 Vi ga ne poznajete, a ja ga poznajem. Kad bih rekao da ga ne poznajem, bio bih lažljivac kao i vi. Međutim, ja ga poznajem i držim njegovu reč.

56 Avram, vaš Otac, radovao se što će videti moj dolazak. Video ga je i radovao se."

57 Rekoše mu Jevreji: "Nemaš još ni pedeset godina. Kako si ti to video Avrama?"

58 Isus im odgovori: "Zaista, zaista vam kažem: Pre nego što se Avram rodio, Ja jesam." 59 Na to svi dohvatiše kamenje da ga kamenuju, ali Isus se ukloni od njih i ode iz hrama. Jn 8:48-59

8:48 "da si Samarjanin i da je zao duh u tebi?" Moguće je da iza imenice „Samarjanin" stoji aramejski idiom za „poglavicu demona". Isus je govorio aramejski. U tom slučaju i ova optužba ide na isti račun. Naime, od samog početka verske vođe su Isusova nadprirodna dela pripisivali zlim, mračnim silama. Inače, u svakodnevnom govoru reći nekome da ima zlog duha bio je način da se optuži za laž (st. 52).

U svakom slučaju ovo je optužba za krivoverje i za nečisto poreklo (Avram nije njegov otac). „Samarjanin" je najgori mogući izraz prekora i kletve.

"slavu za sebe" vidi 1:14

8:51, 52 "ako ko… ako ko" (E. Čarnić) Poslušnost i vera uvek idu zajedno (14:23; 15:20; 17:6).

"neće nikada umreti" Jak oblik dvostruke negacije. Očigledno se radi o duhovnoj smrti (st. 21, 24) a ne telesnoj (5:24; 6:40, 47; 11:25-26). Misli se i na strah od smrti (1 Kor 15:54-57).

8:52 Očigledno je da ne razumeju Isusove reči (st. 51) jer ponovo sve mere Avramom.

8:53 I na ovo pitanje se očekuje negativan odgovor.

„Za koga se ti to izdaješ?" Baš u tome i jeste stvar! Isus im je jasno kazao, u st. 54 i 58 da su pokušali da ga kamenuju zbog bogohuljenja (st. 59).

8:54 „čast" Vidi Rim 1:21; 1 Kor 12:26

8:55 „poznajete... poznajem" Naši prevodi jednom rečju izraze *ginasko* i *oida* koji su sinonimi u ovom kontekstu (7:28-29). Isus poznaje Oca i zato ga otkriva svojim sledbenicima. Svet (pa ni Jevreji) ne poznaju Oca (1:10; 8:51; 10:3; 17:25).

8:56 „Avram, vaš Otac" Još jedna zapanjujuća izjava. Isus se distancira od „Jevreja", „Zakona" (8:17), „hrama", pa čak i od samog patrijarha Avrama. Ovo je očigledan raskid sa Starim zavetom!

„radovao se što će videti moj dolazak" Aorist medij. Koliko je zaista Avram znao o Mesiji? Neki prevodi stavljaju ovu izjavu u buduće vreme. Evo pregleda;

1. „što će videti moj dan" (E. Čarnić; D. Stefanović; SSP)
2. "bio je rad da vidi dan moj; i vide, i obradova se" (Vuk)

Stručnjaci naglašavaju da ovaj glagol izražava najveću moguću čežnju (*The Analytical Greek Lexicon Revised*, Harold K. Moulton, str. 2).

„Video ga je i radovao se" Misli se na dve stvari: (1) Avram je za života imao viziju Mesije (2 Jezdrina 3:14); (2) Avram je živ (u nebesima) i svestan Mesijinog dela na zemlji (Jev 11:13).

8:58 „Pre nego što se Avram rodio, Ja jesam" Ovakvo otvoreno bogohuljenje Jevreji nisu mogli da podnesu - zgrabili su kamenje (Izl 3:12, 14). Odlično su ga razumeli - Isus je Bog od večnosti (4:26; 6:20; 8:24, 28, 54-59; 13:19; 18:5, 6, 8).

8:59 Jedan od stihova koji tumače pokreće na špekulacije: (1) Da li se ovde dogodilo još jedno čudo (Lk 4:30, sa tekstualnim dodacima); (2) Da li se Isus hitro izgubio u masi ljudi, pošto je celom svojom pojavom bio sasvim običan čovek.

U svakom slučaju reč je o božanskom vremenu. Isus je znao da je došao da umre, ali je znao i kako će to da se desi, kada i gde. Njegov čas još nije došao!

Predlozi za razgovor

Ovaj udžbenik je tek vodič u tumačenju. Svako od nas je za sebe odgovoran za svoje tumačenje Pisma. Svako treba da sluša svoje unutrašnje vođstvo. Seti se: Ti, Pismo i Duh Sveti. Nikada ne odustaj od ovoga.

I ova pitanja su osmišljena da bi ti pomogla u sažimanju glavnih misli ovog odeljka. Dakle, da u njima nađeš izazov, a ne konačne odgovore.

1. Da li je odeljak 7:53-8:11 izvorni deo ovog Evanđelja?
2. Koja je pozadina Isusove izjave “Ja sam svetlost sveta”?
3. Zašto su fariseji toliko mrzeli Gospoda?
4. Objasni upotrebu koncepta “verovati” iz st. 30, u svetlu konteksta koji sledi.

Jovan 9

Podela poglavlja prema “Novom srpskom prevodu s napomenama”

Iseceljenje slepog od rođenja 9:1-41

Treći krug čitanja (vidi uvodne napomene)
Prema izvornim piščevim namerama

Ovaj komentar je tek vodič u vašem proučavanju Pisma. To znači da ste za svoje tumačenje sami odgovorni. Svako od nas treba to da radi u svetlu objave koja mu je data. Tu ste vi, Sveto pismo i Sveti Duh – najvažniji u tumačenju. Ne prepuštajte sve drugim tumačima.

Čitajte ovo poglavlje u njegovom kontekstu. Uočite o čemu je reč. Pokušajte samo da sačinite svoju skicu ovog, prvog poglavlja. Tek onda to svoje uporedite sa prevodima Bibije koje posedujete. Podele na poglavlja i manje celine nisu deo nadahnutog teksta, ali nam pomažu da dokučimo izvorne piščeve naume, a to je suština svakog dobrog tumačenja. Neka svaki odeljak govori o jednom jedinom predmetu.

Kontekstualni uvid odeljka 9:1-41

A. Isceljenje slepog se odigralo više puta u toku Isusove službe.

B. Ovo čudo je mesijanski znak (Isa 29:18; 35:5; 42:7; Mt 11:5). Njegov značaj otkrivamo u neposrednom kontekstu, u izjavi o “Svetlu sveta” (8:12; 9:5).

C. Celo poglavlje je predivna paralela telesnog slepila jednog čoveka i duhovnog slapila fariseja (st. 39-41; Mt 6:23).

1 Kada je izišao iz hrama video je čoveka slepog od rođenja. 2 Njegovi učenici ga upitaše: “Ravi, zašto se ovaj čovek rodio slep? Da li je zgrešio on ili njegovi roditelji?”

3 Isus odgovori: “Nije on slep zato što je zgrešio on ili njegovi roditelji, već da bi Bog na njemu pokazao delovanje svoje sile. 4 Dok je dan, treba da činimo delo Onoga koji me je poslao. Jer dolazi noć kada niko neće moći da radi. 5 Dok sam na svetu, ja sam svetlost svetu.

6 Rekavši ovo, pljunuo je na zemlju i od pljuvačke načinio blato, pa je tim blatom namazao čovekove oči. 7 Onda mu je rekao: "Idi i umij se u Siloamskoj banji!" (Siloam u prevodu znači "poslan"). Čovek ode, umi se i vrati se sa zdravim vidom.

8 Njegovi susedi i oni koji su ga videli kako prosi, rekli su: "Nije li to onaj koji je tu sedeo i prosio?" 9 Jedni su govorili: "Da, to je taj!", a drugi opet: "Ne, nije, nego samo liči na njega!"

On tada reče: "Ja sam taj."

10 Onda ga upitaše: "Kako si progledao?"

11 On odgovori: "Čovek koji se zove Isus je napravio blato, namazao moje oči i rekao mi: 'Idi u Siloamsku banju i umij se!' Otišao sam, umio se i progledao."

12 Oni ga upitaše: "Gde je on?"

"To ne znam", odgovori on. **Jn 9:1-12**

9:1 "čoveka slepog od rođenja" Ovo je jedini primer ovakvog isceljenja. Toliko je autentično da nema ni traga mogućnosti bilo kakve prevare.

9:2 "njegovi učenici" Prvi spomen učenika nakon šestog poglavlja. To su ili: (1) Judejci iz 7:3; (2) ili Dvanaestorica.

"Ravi, zašto se ovaj čovek rodio slep? Da li je zgrešio on ili njegovi roditelji?" Pitanje velikog teološkog naboja. Odgovore valja potražiti u okvirima starog Judaizma, a ne istočnjačkih religija. Nekoliko je mogućnosti: (1) Reč je o grehu pre rođenja, kako su rabini razumeli Post 25:22; (2) Reč je o grehu roditelja koji se prenosi i na još nerođenu decu (Izl 20:5; Pnz 5:9); (3) Ovo slepilo je posledica greha. Ovaj stav je vrlo tipičan za rabinsku teologiju (Jak 5:15-16; Jn 5:14).

U svakom slučaju nema ni govora o nekakvoj cikličnoj reinkarnaciji, o istočnjačkom točku *karme*. Isus nije to naučavao.

9:3 Isus odgovara na pitanje svojih učenika. Nekoliko istina je ovde: (1) greh i bolest nisu automatski povezani; (2) naše neprilike su prilike za Božiji blagoslov.

9:4 "mi … mene" Zamenice se ne slažu u ovoj rečenici. Nekoliko starogrčkih prepisa je to uskladilo. Sledili su logiku: Isus je svetlo sveta, a mi to svetlo odražavamo kao svoje (Mt 5:14).

"dolazi noć" U poređenju sa narednim stihom vidi se da je reč o metafori. Noć predstavlja: (1) sud koji dolazi; (2) završeno vreme prilika; (3) odbacivanje i razapinjanje Isusa.

9:5 "ja sam svetlost svetu" Jovan se rado služi slikama tame i svetla kao moćnim metaforama duhovne stvarnosti. Isus je "svetlost sveta" (1:4-5, 8-9; 3: 17-21; 8:12; 9:5; 12:46), onako kako je SZ najavljivao (Isa 42:6; 49:6; 51:4; 60: 1,3).

9:6 "od pljuvačke načinio blato" Jevrejima je pljuvačka bila narodni lek. Nisu smeli da je koriste na Šabat (st. 14). Evanđelja beleže da je Isus tri puta upotrebio svoju pljuvačku (Mk 7:33; 8:23 i ovde). Dakle, Gospod je posegao za nečim očekivanim, poznatim, dajući materijalni povod za čovekovu veru.

9:7 "u Siloamskoj banji" "Siloam" - "onaj koji je poslan". Banja se koristila posebno tokom praznika Senica. Moguće je da ime potiče od činjenice da je voda cevima dopremana sa izvora Gihon, izvan zidina prestonice. Koncept "poslanja" je za rabine imao mesijansko značenje.

"umij se" Korak vere. Čovek je poslušao Isusa! Ipak, to još uvek nije ona "spasavajuća vera" (st. 11, 17, 36, 38). Vera je proces. Jovan nam otkriva njene nivoe u svom Evanđelju. Prethodno poglavlje nam govori čak o masi ljudi koja veruje - ali se ne spasava (Mt 13; Mk 14, priča o sejaču). Vidi posebnu temu koja sledi.

Posebna tema: Vremena grčkih glagola koji opisuju spasenje

Spasenje nije puki produkt, nekakav rezultat, već živi odnos. Kada se neko pouzda u Hrista, obrati se, to ne znači da je sve gotovo. Naprotiv, tada sve počinje! Spasenje nije poput polise osiguranja, karte u jednom pravcu za nebo, ono je lični odnos sa Hristom kroz naše suobličavanje u njegov lik.

Spasenje je dovršeno delo (aorist):

Dela 15:11.
Rimljanima 8:24.
2 Timotiju 1:0.
Titu 3:5.
Rim 13:11 (aorist sa futurom).

Spasenje je trenutno stanje (perfekt):

Efescima 2:5, 8.

Spasenje je trajno delo (prezent):

1 Korinćanima 1:18; 15:2.

2 Korinćanima 2:15.
1 Petrova 3:21; 4:18.

Spasenje je budući događaj (futur):

sadržan je u Mt 10:22; 24:13; Mk 13:13.
Rimljanima 5:9,10; 10:9,13.
1 Korinćanima 3:15; 5:5.
Filipljanima 1:28.
1 Solunjanima 5:8-9.
1 Timoteju 4:16.
Jevrejima 1:14; 9:28.
1 Petrova 1:5, 9.

Spasenje uvek započinje odlukom vere (Jn 1:12; 3:16; Rim 10:9-13), ali se nastavlja kao način življenja (Rim 8:29; Gal 4:19; Ef 1:4; 2:10). Ali, jednog dana će se u potpunosti ostvariti (1Jn 3:2). To konačno stanje spasenja se zove proslavljenje. Dakle, možemo ga oslikati kao:

1. Inicijalno spasenje – opravdanje (spaseni od kazne za greh).
2. Progresivno spasenje – posvećenje (spaseni od sile greha).
3. Konačno spasenje – proslavljenje (spaseni od prisutnosti greha).

9:8 "njegovi susedi" Tri grupe ljudi u ovom poglavlju su nosioci svedočanstva o čudu: (1) susedi (st. 8); (2) izlečeni čovek (st. 11); (3) roditelji (st. 18). Ipak, susedi i fariseji nisu bili složni u vezi svega što se dogodilo.

"Nije li to onaj koji je tu sedeo i prosio?" Retoričko pitanje koje podrazumeva potvrdan odgovor.

9:9 "Ja sam taj" Isti grčki idiom Isus koristi u 4:26; 6:20; 8:24, 28, 58; 13: 19; 18:5, 6, 8. Kontekst pokazuje da fraza nema nužno božanski prizvuk. Slično je i sa višeznačnom imenicom *Kurios* u st. 36 (gospodin) i st. 38 (Gospod).

9:11-12 Zabeleženi dijalog nam pokazuje da ovo izlečenje ne znači nužno i duhovno spasenje. Vera izlečenog čoveka se razvija kroz susret sa Isusom (st. 35).

13 Zatim su nekadašnjeg slepca odveli farisejima. 14 A dan kada je Isus napravio blato i vratio vid slepome bio je subota. 15 Fariseji ga ponovo upitaše kako je progledao. On im reče: "Namazao mi je oči blatom, ja sam se umio i sada vidim."

16 Tada rekoše neki fariseji: "Taj čovek nije od Boga, jer ne poštuje zakon o suboti."

Drugi rekoše: "Kako grešan čovek može učiniti ovakva čuda?" Tako je došlo do podele među njima.

17 Ponovo su pitali nekadašnjeg slepca: "Šta ti misliš o njemu, pošto ti je vratio vid?"

Čovek reče: "On je prorok." **Jn 9:13-17**

9:13 "odveli" Misli se na susede.

"farisejima" Jovan verske vođe - "Jevreje" - najčešće deli na dve grupe (st. 18, 22). U ovom poglavlju to su fariseji - st, 13, 15, 16, 40.

9:14 "A dan kada je Isus napravio blato i vratio vid slepome bio je subota" Verske vođe su usmeno predanje (zapisano u Talmudu) više poštovale od čovekovih potreba (5:9, 9:16; Mt 23:24). Isus je namerno činio neka od čudesa u subotu, ne bi li zapodenuo teološku debatu sa verskim establišmentom. Vidi 5:9.

9:16 Moguće je da se ova optužba temelji na Pnz 13:1-5.

"Tako je došlo do podele među njima" Isus je razlog ovakvih podela (6:52; 7:43; 10:19; Mt 10:34-39).

9:17 "On je prorok" Jasno se vidi kako se čovekova vera razvija (st. 36, 38).

18 Ipak, jevrejske vođe nisu htele da poveruju da je čovek bio slep i da ponovo vidi, dok nisu pozvali njegove roditelje. 19 Onda su i njih pitali: "Da li je ovo vaš sin za koga tvrdite da se rodio slep? Kako to da sada vidi?"

20 Njegovi roditelji odgovoriše: "Znamo da je ovo naš sin i da se rodio slep, 21 ali ne znamo kako sada vidi i ko mu je vratio vid. Pitajte njega. Punoletan je, pa neka govori sam za sebe." 22 Njegovi roditelji su rekli ovo, jer su se plašili jevrejskih vođa. Naime, jevrejske vođe su se već bile dogovorile da se iz sinagoge isključi svako ko bi Isusa priznao za Božijeg Izabranika. 23 Zbog toga su njegovi roditelji rekli: "Punoletan je, pitajte njega." **Jn 9:18-23**

9:22-23 "svako ko bi Isusa priznao za Božijeg Izabranika" Roditelji su se bojali uticajnih vođa. Nekoliko svedoka postoji u ovom odeljku: (1) susedi (st. 8-10); (2) izlečeni čovek (st. 11-17; 24-33); (3) roditelji (st. 18-23).

Posebna tema: Ispovest (Veruju)

A. Dva su oblika za grčki pojam "ispovesti" – "*homologeo*", "*exhomologeo*". Zajednički im je prvi deo, "*homo*", i "*lego*" – "govoriti". Predlog "*ex*" znači

"iz". Dakle, "reći nešto", "složiti se". Predlog "*ex*" naglašava javnu proklamaciju, ispovest.

B. Naši prevodi glase:

1. objaviti,
2. ispovediti,
3. priznati,
4. proglasiti i
5. proslaviti.

C. Dakle, uočavamo dve grupe. dva naglaska:

1. proslaviti Boga.
2. ispovediti greh.

Raspon ideja potiče od naše svesti ko je Bog i ko smo mi: On je svet i uzvišen, a mi smo grešnici. Znati istinu Hristovog gospodstva znači znati i jedno i drugo.

D. NZ dvojako koristi ovu ideju:

1. obećati (Mt 14:7; Dl 7:17).
2. složiti se sa nekim sadržajem (Jn 1:20; Lk 22:6; Dl 24:14; Jev 11:13).
3. slaviti (Mt 11:25; Lk 10:21; Rim 14:11; 15:9).
4. prihvatiti:
   a) osobu (Mt 10:32; Lk 12:8; Jn 9:22; 12:42; Rim 10:9; Fil 2:11; Otk 3:5).
   b) istinu (Dl 23:8; 2 Kor 11:13; 1 Jn 4:2).
5. javno objaviti (uglavnom pred vlastima Dl 24:14; 1 Tim 6:13):
   a) bez priznanja greha (1 Tim 6:12; Jev 10:23).
   b) sa priznanjem greha (Mt 3:6; Dl 19:18; Jev 4:14; Jak 5:16; 1 Jn 1:9).

9:22 "da se iz sinagoge isključi" Očigledan je strah roditelja od ekskomunikacije (7:49-49). Ova praksa postoji još od Jezdrine uprave (10:8). Rabinski spisi govore o tri tipa isključenja: (1) na sedmicu dana; (2) na mesec dana; (3) doživotno.

"priznao" Složena reč - "voleti" i "govoriti". Ukazivala je na javna saopštavanja. Sasvim prikladna kada je reč o Mesiji.

24 Tada su po drugi put pozvali čoveka koji je bio slep i rekli mu: "Kaži istinu pred Bogom! Mi znamo da je taj čovek grešnik."

25 Čovek odgovori: "Ja ne znam da li je on grešnik. Jedino znam da sam bio slep, a sada vidim."

26 Oni ga upitaše: "Šta ti je učinio? Kako ti je vratio vid?"
27 On im odgovori: "To sam vam već rekao, a vi niste slušali. Zašto hoćete da to ponovo čujete? Da nećete da postanete njegovi sledbenici?"

28 Oni ga izvređaše i rekoše mu: "Ti si njegov sledbenik, a mi smo Mojsijevi sledbenici! 29 Znamo da je Bog govorio Mojsiju, a za ovoga ne znamo ni odakle je."

30 Čovek im reče: "Baš to je i čudno što mi je iscelio vid, a vi ne znate odakle je. 31 Znamo, naime, da Bog ne uslišava grešnike, nego samo onoga ko je pobožan i ko čini ono što je Bogu po volji. 32 Nikada se nije čulo da je neko vratio vid slepome od rođenja. 33 Da on nije došao od Boga, ne bi mogao ništa da učini."

34 Oni mu odgovoriše: "Ti ćeš da nas učiš, a sav si rođen kao grešnik!" Zatim su ga izbacili napolje. **Jn 9:24-34**

9:24 "Kaži istinu pred Bogom" "Podaj slavu Bogu" (E. Čarnić) Svečana zavetna izjava (Isu 7:19).

9:25 Odgovor u pozadini tvrdnje st. 16. Izlečenom čoveku nije do teoloških debata. Njemu je jasno šta je doživeo u susretu sa Isusom.

9:27 "Da nećete da postanete njegovi sledbenici?" Retoričko pitanje sa očiglednim odričnim odgovorom. Bivši slepac ima smisla za ironiju.

9:28a "Ti si njegov sledbenik" Pravo je pitanje do koje mere je ovaj čovek istinski poverovao. Kao da to na prvi pogled i nema veze sa njegovim izlečenjem. Isus ga je tek kasnije suočio otkrivajući mu se kao Mesija (st. 36-38). U svakom slučaju ovaj nam događaj pokazuje kako telesno izlečenje na mora obavezno da vodi duhovnom spasenju.

9:28b-29 Verske vođe su bile na realnim mukama. Stalo im je da ne propuste ni detalj predanja (Talmud) i to tako što su ga izjednačavali sa božanskim otkrivenjem datim Mojsiju. Bili su zaslepljeni sopstvenim teološkim predrasudama (Mt 6:23).

9:30 "Baš to je i čudno što mi je iscelio vid, a vi ne znate odakle je" Još jednom izlečeni čovek pokazuje zdrav humor kojim pobija logiku fariseja.

9:31-33 Kako je čudno da jedan neuki čovek, slep od rođenja, doslednije teološki razmišlja od verskih vođa!

9:33 "kad" Još jedna uslovna rečenica tipa "usprkos činjenicama". Tako ovu rečenicu možemo da čitamo: "Da on nije došao od Boga - kao što jeste - ne bi mogao ništa da učini - kao što je učinio"!

9:34 "a sav si rođen kao grešnik" Zanimljivo je da rabinski Judaizam nije poznavao koncept "izvornog greha" (Jov 14:1, 4; Ps 51:5). Prosto, sveopšti pad u greh (Post 3) nije naglašavan. Učili su kako u svakom čoveku postoje dobre i loše namere *(yetzer)*. Fariseji su odbacili svedočanstvo ovog čoveka. Zašto? Zato što je grešnik. Zašto je grešnik? Zato što je slep rođen.

"Zatim su ga izbacili napolje" Ovo može da znači: (1) Isključen je iz članstva sinagoge. Nije više smeo da je posećuje; (2) Izbačen je sa sastanka. Drugo rešenje bolje odgovara kontekstu.

35 Kada je Isus čuo da su ga isterali, našao ga je i rekao mu: "Veruješ li u Sina Čovečijeg?"

36 Čovek mu odgovori: "Reci mi ko je on, Gospode, da bih mogao da verujem u njega!"

37 Isus mu reče: "Već si ga video. To je onaj koji govori s tobom."

38 Čovek odgovori: "Verujem, Gospode!"

39 Isus reče: "Ja sam došao na ovaj svet da sudim, da progledaju oni koji ne vide i da postanu slepi oni što vide."

40 Neki fariseji koji su bili sa njim čuli su to, pa su pitali: "Da nismo i mi slepi?"

41 Isus im reče: "Kad biste bili slepi, ne biste bili krivi za greh. Ali, pošto kažete da vidite, krivica je i dalje na vama." **Jn 9:35-41**

9:35 "Veruješ li u Sina Čovečijeg?" Stari velikoslovni grčki prepisi imaju "Sina Božijeg", ali P66, p75, No, B, D ne slede to rešenje. Dakle, i sami manuskripti i dosledno Jovanovo korišćenje ovog pojma daju prednost "Sinu Čovečijem". I ovo je retoričko pitanje na koje se očekuje "da" odgovor.

9:36 "Gospode" ("Gospodaru", SSP) Način na koji izlečeni čovek oslovljava Hrista pokazuje nam razvoj njegove vere: (1) čovek; (2) prorok (st. 17); (3) izraz poštovanja "gospodin" (st. 36); (4) "Gospod" (st. 38). Ista je reč i ovde i u st. 38. Ali, kontekst određuje značenje.

9:38 Klimaks događaja, barem kada je reč o spasenju izlečenog. Zanimljivo je da ovog stiha nema u nekim pouzdanim manuskriptima (p75, No, W) i u *Diatesaronu* (ranoj kompilaciji četvoroevanđelja). Ovde imamo dva retka pojma: (1) "a on reče" (E. Čarnić), pojavljuje se jedino još u 1:23; (2) "i pade ničice pred njim" (E. Čarnić), pojavljuje se jedino ovde kod Jovana. Većina modernih prevoda ih navodi (od novijih kod nas samo SSP, op. prev.)

9:39 "Ja sam došao na ovaj svet da sudim" Istu misao imamo u 5:22, 27 gde se govori o kraju vremena (eshatološki sud). Ipak, naizgled je kontradiktno sa 3:17-21; 12: 47, 48. Činjenica otkupljenja otklanja ovu prividnu nedoslednost. Ipak, ljudi koji odbijaju Hrista osuđuju sami sebe.

"da progledaju oni koji ne vide i da postanu slepi oni što vide" Ispunjenje dva proroštva, posebno proroka Isaije: (1) Bahati Izraelci neće razumeti Božiju poruku (Isa 6:10, 42:18-19; 43:8; Jer 5:21; Jez 12:2); (2) Radosnu vest razumeju siromasi, odbačeni, bolesni, oni koji se kaju i pokoravaju pred Bogom (Isa 29: 18; 32:3-4; 35:5; 42:7, 16). Isus je svetlo sveta samo za one koji žele da vide (1:4-5, 8-9).

9:40 "Da nismo i mi slepi?" I ponovo se zna odgovor (Mt 15:14; 23 do 24). Poslednji stihovi nam pokazuju da je ovaj događaj drama o duhovnom slepilu koje ne može da se izleči (neverstvo - neoprostivi greh) i o slepilu očiju koje se lako leči.

9:41 Istina kojom se zaokružuje sve (15:22, 24; Rim 3:20; 4:15; 5:13; 7:7,9).

Predlozi za razgovor

Ovaj udžbenik je tek vodič u tumačenju. Svako od nas je za sebe odgovoran za svoje tumačenje Pisma. Svako treba da sluša svoje unutrašnje vođstvo. Seti se: Ti, Pismo i Duh Sveti. Nikada ne odustaj od ovoga.

I ova pitanja su osmišljena da bi ti pomogla u sažimanju glavnih misli ovog odeljka. Dakle, da u njima nađeš izazov, a ne konačne odgovore.

1. Da li ovo poglavlje govori o duhovnom ili fizičkom slepilu; duhovnom ili fizičkom ozdravljenju?
2. Kako je ovaj čovek mogao da sagreši pre svog rođenja?
3. Da li je, na osnovu razvoja celog poglavlja, izlečeni slepac ipak spasen?
4. Da li je Isus došao da spasi svet ili da ga osudi?
5. Koja je pozadina pojma "Sin Čovečiji"?
6. Koje oblike ironije koristi izlečeni čovek dok odgovara na pitanja verskih vođa?

Jovan 10

Podela poglavlja prema "Novom srpskom prevodu s napomenama"

Dobri pastir 10:1-42

Treći krug čitanja (vidi uvodne napomene)
Prema izvornim piščevim namerama

Ovaj komentar je tek vodič u vašem proučavanju Pisma. To znači da ste za svoje tumačenje sami odgovorni. Svako od nas treba to da radi u svetlu objave koja mu je data. Tu ste vi, Sveto pismo i Sveti Duh – najvažniji u tumačenju. Ne prepuštajte sve drugim tumačima.

Čitajte ovo poglavlje u njegovom kontekstu. Uočite o čemu je reč. Pokušajte samo da sačinite svoju skicu ovog, prvog poglavlja. Tek onda to svoje uporedite sa prevodima Bibije koje posedujete. Podele na poglavlja i manje celine nisu deo nadahnutog teksta, ali nam pomažu da dokučimo izvorne piščeve naume, a to je suština svakog dobrog tumačenja. Neka svaki odeljak govori o jednom jedinom predmetu.

Tumačenje reči i izraza

1 Zaista, zaista vam kažem: ko ne ulazi u ovčiji tor na vrata, nego preskače na drugom mestu, taj je lopov i razbojnik. 2 Pastir ovcama je onaj koji ulazi na vrata. 3 Njemu vratar otvara, a ovce slušaju njegov glas. Svoje ovce zove po imenu i izvodi ih. 4 Kada izvede svoje ovce, on sam ide pred njima i ovce idu za njim, jer poznaju njegov glas. 5 Za drugim one neće ići, jer mu ne poznaju glas." 6 Isus im je ispričao ovu priču, ali oni nisu razumeli o čemu im je govorio. Jn 10:1-6

10:1 "Zaista, zaista" Vidi 1:49

"nego preskače na drugom mestu, taj je lopov i razbojnik" Primetimo da neki iz tora ne pripadaju dobrom pastiru (7:21-23 i parabola o žitu i kukolju, Mt 13:24-30). Problem je u tome što neki pokušavaju da zavrede nešto što se dobija jedino kao dar milosti kroz Hrista (3:14-16).

10:2 “Pastir ovcama je onaj koji ulazi na vrata” Očigledno je mešanje metafora u ovom poglavlju:

Isus je vrata na toru (st. 7), ali i pastir stadu (st. 11, 14). Ovo nije neobično ni za Jovana ni za celi NZ: (1) Isus je i hleb i davalac hleba (6:35, 51); (2) Isus je i istina i izvor istine (8:45-46; 14:6); (3) Isus je put i putokaz na putu (14:6); (4) Isus je žrtva i onaj koji daruje žrtve (poslanica Jevrejima).

Naziv “pastir” je u SZ zajednički i za Boga i za Mesiju (Ps 23; 80:1; Isa 40:10-11; 1 Pet 5:1-4).

Jevrejske vođe su nazvane “lažnim pastirima” u Jer 23; Jez 34, Isa 56:9-12. Ovaj naziv odgovara sličnim “pastorskim” službama (Ef 4:11; Tit 1:5, 7).

10:3 “ovce slušaju njegov glas” Prepoznavanje i poslušnost se zasnivaju na odnosu.

“Svoje ovce zove po imenu” Isus poznaje svoje kao ličnosti, svakog ponaosob. Pastiri su, u ma kako velikom stadu rado davali nadimke svakoj ovci.

“i izvodi ih” Ovo se ne tiče samo spasenja već i svakodnevnog vođstva (st. 4; 9).

10:4 Pastiri su noću zbijali svoja stada jedno pored drugog. Ujutro bi ih samo pozvali, i svaka ovca bi išla u svoje stado.

10:5 Crkva je od samog početka imala nevolje sa lažnim pastirima (1 Tim 4:1-3, 2 Tim 4:3-4; 1 Jn 4:5-6).

10:6 “Isus im je ispričao ovu priču” U izvornom jeziku ovo je jedinstveni oblik imenice *parabole* - “priča”. Sreće se još jedino u 16:25, 29 i 2 Pet 2:22. U svakom slučaju je sinonim poznatog oblika. Elem, parabola je prepoznatljiva, razumljiva slika kulture nekog naroda kojom se iskazuje neka duhovna istina. Ipak, njome može i da se sakrije poruka od duhovno slepih (16:29: Mk 4:11-12).

“ali oni nisu razumeli” Ako se ovo poglavlje hronološki nadovezuje na prethodno, onda su “oni” fariseji.

7 Isus im je tada ponovo rekao: “Zaista, zaista vam kažem: ja sam vrata za ovce. 8 Svi koji su pre mene došli, lopovi su i razbojnici, ali ih ovce nisu poslušale. 9 Ja sam vrata. Ko uđe kroz mene, biće spasen; ulaziće i izlaziće i pašu će nalaziti. 10 Lopov dolazi samo da ukrade, zakolje i uništi. Ja sam došao da imaju život i da ga imaju u izobilju. Jn 10:7-10

10:7 "ja sam vrata za ovce" Jedna od sedam čuvenih "Ja jesam" izjava. Ova metafora naglašava istinu da je Isus jedini pravi put (st. 8, 10; 14:6). U teologiji se ovo naziva "skandaloznom evanđeoskom ekskluzivnošću". Ako je Sveto pismo Božije samootkrivenje, onda postoji samo jedan put pravednosti pred Njim - vera u Hrista (Dl 4:12; 1 Tim 2.5).

10:8 "Svi koji su pre mene došli, lopovi su i razbojnici" Prema kontekstu ovog i prethodnog poglavlja, tj. za vreme Hanuke - praznika Posvećenja hrama, moguće je da Isus misli na mesijanske pretenzije Makavejaca i njihovih potomaka. To je međuzavetni period. U svakom slučaju proročki SZ odeljci govore dovoljno o lažnim vođama (Jer 23; Jez 34).

Slikoviti jezik i ne baš jasna gramatika ovog odeljka bacili su u razne kušnje prepisivače davnih vremena prvih vekova. Uneli su svoje izmene i proširenja, kako bi uneli više objašnjenja. Manuskript "ms D" izbacuje zamenicu "svi", dok "p45, p75, ~.*c*" ispuštaju "pre mene".

10:9 "Ko uđe kroz mene, biće spasen" Uslovna rečenica čiji je glagol u futur pasivu. Isus je jedini put Bogu (14:6). "Spasen" ima SZ prizvuk fizičkog izbavljenja. U svakom slučaju valja imati na umu da Jovan rado koristi reči sa više značenja. Tako ni duhovna dimenzija spasenja nije isključena iz ovog konteksta (st. 42).

10:10 "Lopov" Pravi motivi lažnih vođa su prikriveni. I Zli ima iste namere! Istu bezobzirnost najamnika vidimo i u st. 12-13.

"uništi" Vidi posebnu temu koja sledi.

Posebna tema: Propast, uništenje *(apollumi).*

Pojam ima široko jezičko značenje, što je kod mnogih tumača stvorilo nemalu zabunu u teološkim konceptima večne osude i anihilacije. Osnovno rečničko značenje čine predlog *apo* i glagol *ollumi* - "uništiti, razoriti".

Ali, muka je sa slikovitim značenjem. Posebno kada otvorimo leksikone. Evo kako o tome govori *Greek-English Lexicon of the New Testament, Based On Semantic Domains*, drugi tom, str. 30. Nekoliko je značenja ovog pojma:

1. uništiti (Mt 10:28; Lk 5:37; Jn 10:10; 17:12; Dl 5:37; Rim 9:22).
2. učiniti neupotrebljivim (Mt 10:42).
3. izgubiti (Lk 15:8).
4. zagubiti u prostoru (Lk 15.4).
5. umreti (Mt 10:39).

Poznati Gerhalt Kitel u svom *Theological Dictionary of the New Testament,* tom 1., str 394, predlaže čeiri grupe značenja:

1. uništiti, ubiti (Mt 2:13; 27:20; Mk 3:6; 9:22; Lk 6:9; 1 Kor 1:19).
2. izgubiti, trpeti gubitak (Mk 9:41; Lk 15:4,8).
3. nestati (Mt 26:52; Mk 4:38; Lk 11:51; 13:3,5,33; 15:17; Jn 6:12,27; 1 Kor 10:9-10).
4. izgubiti se (Mt 5:29-30; Mk 2:22; Lk l5: 4,6,24,32; 21:18; Dl 27:34).

Kitel kaže –

„Uopšte se može primetiti da 2. i 4. značenje odgovara kontekstu Sinoptičkih evanđelja, dok 1. i 3. pripadaju periodu i pismima apostola Pavla i Jovana“ (str. 394).

Ipak, zaključak je konfuzan. NZ pisci koriste, na svoj način, skoro čitavu paletu značenja ovog pojma.

Slažem se sa mišljenjem Roberta B. Girdlestona, *Synonyms of the Old Testament,* str. 275-277. On smešta ceo ovaj spektar u dve grupe: Spram onih koji su moralno pokvareni i preostaje im jedino Božiji sud; te spram onih koji u Hristu imaju večni život. Ovi drugi su spaseni, a prvi – popadaju, biće uništeni.

Naravno, ne mislim da ih čeka anihilacija. Jer pojam večnosti pripada i životu i smrti, tj. uništenju. Ako je večni život večan, onda je i propast, tj. uništenje nevernika večna. Moramo biti dosledni u tumačenju!

“Ja sam došao da imaju život i da ga imaju u izobilju” Koliko je samo puta ova misao citirana kao obećanje materijalnih dobara! Ali, kontekst je jasan: Poznavanje Isusa donosi duhovni blagoslov, makar da i svi drugi dolaze od njega. Izobilje nije u tome da od ovog života imamo što više već da upoznamo i dobijemo što više pravi život!

Dok Sinoptici beleže Isusove reči o Carstvu Božijem, Jovan beleži Gospodnje naglaske o večnom životu.

11 Ja sam dobri pastir. Dobri pastir polaže svoj život za ovce. 12 Najamnik, kome ovce ne pripadaju, nije pastir. Kada vidi da dolazi vuk, on ostavlja ovce i beži, a vuk ih grabi i razgoni. 13 Pošto je najamnik, njega nije briga za ovce.

14 Ja sam dobri pastir i poznajem svoje ovce, a moje ovce poznaju mene. 15 Tako i Otac poznaje mene i ja Oca. Ja polažem svoj život za ovce. 16 Ipak, imam i druge ovce koje nisu iz ovog tora. I njih treba da dovedem, pa će slušati moj glas. Onda će biti jedno stado sa jednim pastirem. 17 Moj Otac me voli, zato što hoću da položim svoj život. Ja ga dajem da bih ga ponovo

uzeo. 18 Niko ga ne uzima od mene; ja ga sam polažem. Imam vlast da ga položim kao i da ga ponovo uzmem. Ovu zapovest sam primio od svoga Oca.”
Jn 10:11-18

10:11,14 “Ja sam dobri pastir” SZ Mesijina (Jez 34:23; Zah 11; 1 Pet. 5:4) i JHVH titula (Ps 23:1; 28:9; 77:20; 78:52; 80:1; 94:7; 100:3; Isa 40:11; Jer 23:1; 31:10; Jez 34:11-16).

Dva grčka pojma mogu da se prevedu sa “dobar”: (1) *agathos*, koju apostol Jovan najčešće koristi za stvari; (2) *kalos*, koja u LXX prevodu jeste dobro nasuprot zlu. NZ značenje je “vrlina”, “poštenje”, “moral”, “vrednost”. Oba pojma srećemo u Lk 8:15.

10:11 “Dobri pastir polaže svoj život za ovce” Hristova žrtva je žrtva zastupanja i pobede (st. 11, 15, 17, 18). Dobrovoljno je položio svoj život za grešno čovečanstvo (Isa 52:13-53:12; Mk 10:45; 2 Kor 5:21). Pravi, izobilni život dolazi jedino po njemu, po njegovoj smrti.

Brus M. Metzger promišlja o ovome: “Umesto izraza *polaže svoj život*, što je odlika Jovanovog stila pisanja (10:15, 17; 13, 37, 38; 15, 13; 1 Jn 3:16), nekoliko manuskripta (p45, N*, D) nude rešenje *dâ život svoj*, što je slučaj kod Sinoptika (Mt 20:28; Mk 10:45) (Bruce M. Metzger’s *A Textual Commentary on the Greek New Testament,* str. 230).

10:14 Vidi st. 3-5.

10:15 “Tako i Otac poznaje mene i ja Oca” Tema koja se ponavlja kod Jovana. Sve što Isus govori i čini proizilazi iz blizine odnosa sa Ocem.

Ova analogija bliskosti Oca i Sina je upoređena sa bliskošću Sina i njegovih sledbenika (14:23). Jovan koristi jevrejsku ideju “znanja”, dimenziju intimnosti a ne umne spoznaje. Isus tako poznaje Oca, a ko na isti način poznaje Isusa poznaje i Oca!

10:16 “imam i druge ovce koje nisu iz ovog tora” Aluzija na Isa 56:6-8. Kontekst upućuje na: (1) Samarjane (4:1-42); (2) Grčke crkve (4:43-54). Ovo je istina jedinstva svih koji veruju u Hrista.

“Onda će biti jedno stado sa jednim pastirem” Ovo je oduvek bio Božiji cilj (Post 3:15; 12:3; Izl 19:5-6). Teologija ovog duhovnog jedinstva je iskazana u Ef 2:11-3:13; 4:1-6.

10:17 “Moj Otac me voli, zato” Kao što Sin nije morao da položi svoj život, tako ni Otac nije morao da preda svog Sina. Ovo svakako ne treba tumačiti u smislu adopcionističke jeresi - da je Otac nagradio čoveka Isusa za njegovu poslušnost.

"Ja ga dajem da bih ga ponovo uzeo" Misli se na vaskrsenje. NZ najčešće napominje da Otac vaskrsava Sina (st. 18b), što je znak prihvatanja sinovljeve žrtve. Ali, Isus ovim ističe da i sam ima snagu božanskog života.

Ovaj stih je odličan primer kako NZ pisci delo otkupljenja pripisuju svim božanskim licima: (1) Bog Otac podiže Isusa (Dl 2:24; 3: 15; 4: 10; 5:30; 10:40; 13:30, 33, 34, 37; 17:31; Rim 6:4, 9; 10:9; 1 Kor 6:14; 2 Kor 4:14; Gal 1:1; Ef 1:20; Kol 2:12; 1 Sol 1:10); (2) Bog Sin podiže sebe (Jn 2:19-22; 10:17-18); (3) Bog Duh podiže Isusa (Rim 8:11).

10:18 "imam vlast" Isti pojam imamo u 1:12. Znači i "legalno pravo", "autoritet". Isus je svevladar kosmosa.

19 Zbog ovih reči je ponovo nastala podela među Jevrejima. 20 Mnogi rekoše: "U njemu je zli duh pa bunca. Šta ga slušate?"

21 Drugi rekoše: "To nisu reči opsednutog čoveka. Zar zli duh može da vrati vid slepome?" **Jn 10:19-21**

10:19 Mišljenja oko Isusa su bila podeljana u više navrata - 6:52; 7:12, 25; 9:8-9, 16; 10: 19-21; 11:36-37. Jovan voli ovu temu. Zašto neki prihvataju evanđelje a neki ne? Ovo je domen tajne odnosa predestinacije i čovekove slobodne volje!

10:20 "U njemu je zli duh pa bunca" Ovo je bila najcrnja optužba protiv Isusa. Imala je dva ugla napada: (1) u ovom stihu, kao i u 7:20, Isusu se pripisuje ludilo; (2) fariseji su na isti način opovrgavali njegovu božansku silu (8:48, 52; 10:21).

10:21 Izlečenje slepca je mesijanski znak (Izl 4: 11; Ps 146:18; Isa 29:18; 35:5; 42:7). Na određeni način, ovaj čovek simbolizuje ceo Izrael (Isa 42:19), što se već naslućivalo u Jn 9.

22 U Jerusalimu se tada slavio praznik Posvećenja hrama. Bila je zima. 23 Isus je hodao u hramu Solomonovim tremom. 24 Tada ga okružiše Jevreji i rekoše mu: "Dokle ćeš nas držati u neizvesnosti? Reci nam otvoreno ako si ti obećani Izabranik!"

25 Isus im odgovori: "Ja sam vam rekao, ali vi ne verujete. Dela koja činim u ime svoga Oca govore mi u prilog. 26 Vi, ipak, ne verujete, jer ne pripadate mojim ovcama. 27 Moje ovce slušaju moj glas. Ja ih poznajem i one idu za mnom. 28 Ja im dajem večni život, te neće nikada propasti, niti će ih

iko oteti iz moje ruke. 29 Otac moj, koji mi ih je dao, veći je od svega i niko ne može da ih otme iz ruke moga Oca. 30 Ja i Otac jedno smo." Jn 10:22-30

10:22 "praznik Posvećenja hrama" Istoričar Josif Flavije ovaj praznik naziva "festival svetla". Danas je poznat pod nazivom "Hanuka". Održavao se negde sredinom decembra i trajao osam dana. Posvećen je vojnoj pobedi Jude Makaveja 164. god. pre nove ere. Četiri godin ranije, Antioh IV Epifan - izdanak Seleukovića - pokušao je nasilnu jelinizaciju nad Jevrejima (Dan 8:9-14). Jerusalimski hram je pretvorio u pagansko svetište, a u Svetinju nad svetinjama postavio oltar posvećen Zevsu. Juda, jedan od sinova sveštenika Modina Makaveja, u krvavom okršaju je zbacio ovaj teški sirijski jaram i obnovio hram.

"Solomunovim tremom" Velika pokrivena terasa, istočno od ženskog dvorišta gde je Isus naučavao. Josif Flavije beleži da je ovaj trem preživeo čak i razaranje Vavilonaca 586. god.

10:24 "ako" Rekli smo da u ovom poglavlju ima nekoliko važnih uslovnih rečenica. posebno ovakvih, koje naglašavaju glavnu literalnu misao (st. 24, 35, 37, 38). Nažalost, ovi fariseji nisu nameravali da iskreno dođu do odgovora. Hteli su jedino da ponize Isusa.

"reci nam otvoreno" Ovde valja objasniti nekoliko stvari. Prvo, Gospod poučava u parabolama-pričama. Njihov jezik je slikovit i namerno dvoznačan. Ovi ljudi nervozno žele da im se jasno kaže - Ili jesi; ili nisi! Vidi posebnu temu *Parresia* u 7:4.

Drugo, verske vođe toga doba nisu očekivale Mesijino utelovljenje. Isus im je jasno ukazivao na svoje suštinsko jedinstvo s Bogom (8:56-59), ali oni ovde zahtevaju jasno mesijansko određenje. Naime, očekivali su da Mesija deluje poput Mojsija (Pnz 18:15,19). Isus je tako i postupio, prema Jn 6. Delima je ispunio SZ proroštva, posebno vraćajući vid slepom (Jn 9). Imali su sve potrebne dokaze! Ali, problem je bio u tome što se ni takav Isus nije uklapao u tradicionalna ratničko-nacionalistička očekivanja od Mesije.

10:25 "Dela koja činim u ime svoga Oca govore mi u prilog" Isusov argumet je nepobitan - njegova dela dokazuju njegove reči (2:23; 5:36; 10:25, 38; 14:11; 15:24).

10:28 "Ja im dajem večni život" Večnost je i u kvantitetu i u kvalitetu. To je život Novog doba. Dostupan je svima već sada kroz veru u Hrista (3:36; 11:24-26).

"neće nikada propasti, niti će ih iko oteti iz moje ruke" Dvostruki negativ aorist medij konjuktiva. Ovo je jedan od najpoznatijih odeljaka NZ o večnoj sigurnost vernika (6:39). Jasno je da jedino mi sami možemo da odvojimo sebe od Božije ljubavi (Rim 8:38-39; Gal 5:2-4). Ali, ovu sigurnost valja uvek uravnoteživati sa istrajnošću. Sigurnost počiva na karakteru i delovanju Trojedinog Boga.

Jovanovo evanđelje stavlja jak naglasak na sigurnosti svih koji se verom pouzdaju u Hrista. Sve počinje našom obraćeničkom odlukom, pokajanjem i verom, a nastavlja se delotvornom verom kao načinom života. Teološki problemi nastaju samo onda kada se ova blažena lična dimenzija odnosa izokrene u nešto što je naše, nešto što posedujemo ("Jednom spasen - zauvek spasen"). Istrajna vera je dokaz pravog spasenja (poslanice Jevrejima, Jakovljeva i 1 Jovanova).

10:29 "Otac moj, koji mi ih je dao, veći je od svega" Šta je objekat fraze "veći od…": (1) ljudi koje je Otac dao Sinu ("od svih", E. Čarnić, SSP); (2) Boga samog. Drugi deo ovog stiha kao da naslućuje da je neko hteo da uhvati učenike. Teološki, drugo rešenje bolje odgovara. Vidi posebnu temu o sigurnosti u 6:37.

I ova misao na divan način ističe našu sigurnost u Očevoj sili! Ova istina, poput mnogih drugih u Pismu, iznesena nam je u napetosti zavetnih izraza i slika. Naša nada i sigurnost spasenja deo su Božijeg karaktera, njegove blagodati i ljubavi. Pa opet, mi moramo da istrajemo u toj veri. Spasenje započinje kada nas Duh Sveti potakne da donesemo odluku pokajanja i vere. Ali nastavlja se našim trajnim kajanjem, verovanjem, poslušnošću i istrajnošću! Spasenje nije puki produkt (životno osiguranje, ulaznica za nebo) već odnos sa živim Bogom koji raste kroz Hrista.

Promenjen život, život koji raste i sazreva je konačni dokaz da je neko u pravom, spasonosnom zajedništvu s Bogom (Mt 7).

Sveto pismo nam daje jako malo dokaza za tzv. "telesno hrišćanstvo" (1 Kor 2 do 3). Mera spasenja je naša hristolikost sada i ovde, a ne nebo jednom i tamo nakon smrti. Oni koji hoće duhovno da rastu, menjaju se, služe, bore se sa grehom, imaju dovoljno svetopismskih ohrabrenja i reči sigrunosti. Ko nema ploda nema ni korena! Spasavamo se jedino blagodaću, jedino posredstvom vere, ali tako jednom spaseni istrajavamo u "dobrim delima" (Ef 2:10; Jak 2:14-26).

10:30-33 "Ja i otac jedno smo. Jevreji ponovo dograbiše kamenje da ga kamenuju" Moćna i nepobitna izjava Isusovog mesijanstva i božanstva

(1:1-14; 8:58; 14:8-10). O, Jevreji su ga sada jako dobro razumeli! Bogohuljenje! (st. 33; 8:59). O činu kamenovanja govori Lev 24:16.

31 Jevreji ponovo dograbiše kamenje da ga kamenuju. 32 Isus im reče: "Učinio sam pred vama mnoga dobra dela koja mi je Otac naložio. Za koje od njih me kamenujete?"

33 Jevreji mu odgovoriše: "Ne kamenujemo te mi za dobro delo, nego zbog bogohulstva. Ti si čovek, a proglašavaš se Bogom."

34 Isus im reče: "Zar u vašem Zakonu ne piše: 'Ja rekoh: bogovi ste?'" 35 Tako Zakon naziva bogovima one ljude kojima je Božija Reč bila poverena. Božija Reč, naime, nikada ne gubi na važnosti. 36 Prema tome, kako možete reći da ja, koga je Bog izabrao i poslao u svet, hulim na Boga, zato što sam rekao: 'Ja sam Sin Božiji?'" 37 Ako ja ne činim dela svog Oca, nemojte mi verovati. 38 Ukoliko činim njegova dela, onda verujte makar tim delima, ako već ne verujete meni. Tada ćete znati da je Otac u meni i ja u Ocu." 39 Tada su ponovo hteli da ga uhvate, ali je on izmakao njihovim rukama.

Jn 10:31-39

10:31 Reakcija na Isusove reči, st. 30. Isus je na njihove razularene optužbe odgovorio vrlo neobičnom rabinskom logikom. U pitanju je igra reči *Elohim*, što je SZ pojam za Boga (Post 1). Ali, ovde je u množini, što je koristi za anđele i ovozemaljske vođe (sudije).

10:32 Dobri *(kalos)* pastir čini samo dobro *(kalos)* od Oca.

10:33 "zbog boguhulstva" Ovim su potvrdili da su dobro shvatili Isusovu tvrdnju o suštinskom jedinstvu s Ocem.

10:34 "u vašem Zakonu" Isus citira Psalam, ali ga naziva "Zakonom" (12:34; 15:25; Rim 3:9-19). Zakon najčešće obuhvata Mojsijeve spise (Tora) od Postanka do Ponovljenih zakona. Ipak, ovde označava sav SZ.

"bogovi ste" Isus citira Ps 82:6, gde se *Elohim* odnosi na sudije. Oni (nepravedne sudije) su "svi sinovi Svevišnjega". Jevreji napadaju Isusa jer se kao čovek izjednačio s Bogom; a drugi ljudi (Izl 4:16; 7:1; 22:8,9; Ps 82:6; 138:1) su "bogovi".

Evo u čemu je Isusov rabinski argument: Pismo je istinito - ljudi su "bogovi". Zašto onda mene hoćete da ubijete zato što sebe zovem Božijim Sinom? U jevrejskom je imenica *Elohim* u množini, ali je prevedena u jednini i kao takva ukazuje na SZ božanstvo. I ovo je najverovatnije igra reči kod

Jovana: (1) Reči i pojmovi imaju više značenja; (2) Konstrukcija njegovih pitanja podrazumeva potvrdan odgovor.

10:35 "Božija Reč, naime, nikada ne gubi na važnosti" Isus često sam komentariše svoje reči. Istina, često puta nismo sigurni da li je to njegov ili Jovanov komentar. Kako su obojica pod nadahnućem to i nije od presudne važnosti. Pouzdanost jednog citata počiva na pouzdanosti celog Svetog pisma. Za Gospoda i apostole su i SZ i njihova tumačenja SZ čista Božija Reč (Mt 5:17-19; 1 Kor 2:9-13; 1 Sol 2:13; 2 Tim 3:16; Pnz 1:23-25; 2 Pet 1:20-21; 3:15-16).

Biskup Moul piše - "On (Hrist) je sasvim verovao Pismu. Zato kad god sam zbunjen čitajući Božiju Reč idem dalje, ne odustajem. Verujem toj božanskoj knjizi zbog Njega" (Bishop H. C. G. Moule in *The Life of Bishop Moule,* str. 138).

10:36 Sin zna da ga je Otac odabrao ("posvetio", E. Čarnić) i poslao kao Mesiju. Ima sva prava da se zove "Sin Božiji". Ako su sudije starog Izraela predstavljale Boga (Ps 82:6), onda i on čini isto rečima i delima.

10:37 Isto to tvrdi i odeljak st. 19-21. Isusova čudesa su Božije delo.

10:37, 38 "ako… ako" Isus čini Očeva dela. Ako hoće da veruju u njega znaće zasigurno da su on i Otac jedno (st. 30, 38). Vidi posebnu temu o prebivanju u 1 Jn 2:10.

10:39 Ovo nije prvi put da se Gospod nije dao mračnim namerama onih koji su ga mrzeli (Lk 4:29-30; Jn 8:59). Ne znamo da li je ovaj beg: (1) čudesni događaj; (2) činjenica da je Gospod stasom i likom bio vrlo prosečan čovek, te da se lako utopio u masu oko sebe.

40 Isus je ponovo prešao na drugu stranu Jordana, kod mesta gde je Jovan Krstitelj nekada krštavao. Tamo je ostao. 41 Tada su mnogi došli k njemu i rekli: "Jovan nije učinio nijedno čudo, ali sve što je rekao za ovog čoveka bilo je istinito." 42 Mnogi su tamo poverovali u Isusa. Jn 10:40-42

10:40 Oblast nasuprot Jerihonu, blizu gradaVitinije.

10:42 Iako su ga verske vođe s gnušanjem odbacile, mnogi obični ljudi su ga srcem u veri prihvatili (2:23; 7:31; 8:30). Vidi posebnu temu u 2:23.

Predlozi za razgovor

Ovaj udžbenik je tek vodič u tumačenju. Svako od nas je za sebe odgovoran za svoje tumačenje Pisma. Svako treba da sluša svoje unutrašnje vođstvo. Seti se: Ti, Pismo i Duh Sveti. Nikada ne odustaj od ovoga.

I ova pitanja su osmišljena da bi ti pomogla u sažimanju glavnih misli ovog odeljka. Dakle, da u njima nađeš izazov, a ne konačne odgovore.

1. Zašto Jovan često meša svoje metafore (primer: Isus je vrata na toru ali i dobri pastir)?
2. Koja je SZ pozadina ovog poglavlja?
3. U čemu je značaj toga što Isus „polaže svoj život"?
4. Zašto su verske vođe uporno optuživale Gospoda da je opsednut nečistim duhom?
5. Zašto su Isusova dela važna?
6. U kom su odnosu „sigurnost spasenja" i „istrajnost svetih"?

Jovan 11

Podela poglavlja prema "Novom srpskom prevodu s napomenama"

Isus ide u susret presudnim događajima u Jerusalimu
Lazareva smrt 11:1-16
Isus - vaskrsenje i život 11:17-44
Zavera protiv Isusa 11:45-57

Treći krug čitanja (vidi uvodne napomene)
Prema izvornim piščevim namerama

Ovaj komentar je tek vodič u vašem proučavanju Pisma. To znači da ste za svoje tumačenje sami odgovorni. Svako od nas treba to da radi u svetlu objave koja mu je data. Tu ste vi, Sveto pismo i Sveti Duh – najvažniji u tumačenju. Ne prepuštajte sve drugim tumačima.

Čitajte ovo poglavlje u njegovom kontekstu. Uočite o čemu je reč. Pokušajte samo da sačinite svoju skicu ovog, prvog poglavlja. Tek onda to svoje uporedite sa prevodima Bibije koje posedujete. Podele na poglavlja i manje celine nisu deo nadahnutog teksta, ali nam pomažu da dokučimo izvorne piščeve naume, a to je suština svakog dobrog tumačenja. Neka svaki odeljak govori o jednom jedinom predmetu.

Tumačenje reči i izraza

**1 Jednom se Lazar iz mesta Vitanije razboleo. U tom mestu su živele i
njegove sestre, Marija i Marta. 2 Marija je bila ona žena koja je izlila mirisno
ulje na Gospodove noge i obrisala ih svojom kosom. Lazar, koji je oboleo,
bio je njen brat. 3 One su Isusu poslale poruku: "Gospode, bolestan je onaj
koga ti voliš."**

**4 Čuvši ovo, Isus je rekao: "Ishod ove bolesti neće biti smrt. To je zbog
toga da bi se Bog proslavio, a kroz nju će se proslaviti i Sin Čovečiji." 5 Isus je
voleo Martu, njenu sestru i Lazara. 6 Ipak, kada je čuo da je Lazar bolestan,
ostao je u tom mestu još dva dana.**

7 Onda je rekao svojim učenicima: "Hajdemo opet u Judeju!"

8 Učenici rekoše: "Ravi, još nedavno su Jevreji hteli da te kamenuju, a ti opet hoćeš da ideš onamo?"

9 Isus odgovori: "Nema li dan dvanaest časova? Ko hoda danju, taj se ne spotiče, jer vidi svetlost koja obasjava svet. 10 Ko hoda noću, taj se spotiče, jer nema svetlosti u njemu."

11 Rekavši ovo, Isus je dodao: "Naš prijatelj Lazar je zaspao, ali ja ću otići da ga probudim."

12 Učenici rekoše na to: "Gospode, ako je zaspao, oporaviće se." 13 U stvari, Isus je govorio o njegovoj smrti, a oni su mislili da on govori o običnom snu.

14 Onda im je Isus otvoreno rekao: "Lazar je umro, 15 ali se zbog vas radujem što nisam bio tamo, da bi vi mogli da verujete. Hajdemo k njemu!"

16 Toma, zvani Blizanac, reče ostalim učenicima: "Hajdemo i mi da umremo sa njim!" **Jn 11:1-16**

11:1 "Jednom se … razboleo" Imperfekt naglašava trajnost stanja, ali može da istakne i trenutak kada je nešto počelo da se događa.

"Lazar" Jevrejski oblik imena je "Eleazar" -"Božija pomoć", tj. "Bog pomoćnik". Jovan pretpostavlja da njegovi čitaoci znaju za Isusovo prijateljstvo sa Marijom, Martom i Lazarom (Lk 10:38-42 je jedini spomen u Sinopticima).

"Vitanija" Ovo mesto se nalazi na drugom lokalitetu od onog u 1:28 i 10:40, bliže reci Jordan i Jerihonu. Naime, Vitanija je bila oko četiri kilometra jugoistočno od Jerusalima, na samom rubu Maslinske gore. Isus je tu rado odsedao kada bi posećivao prestonicu.

"Marija" Mirjam na jevrejskom.

"Marta" Aramejski oblik imenice "gazdarica". Zanimljivo je da kao starija nije prva pomenuta, što verovatno upućuje na Lk 10:38-42.

11:2 "Marija je bila ona žena koja je izlila mirisno ulje na Gospodove noge i obrisala ih svojom kosom" Jovan nas podseća na Marijin čin obožavanja (12:2-8), paralelan sa Mt 26:6-13 i Mk 14:3-9. Žena u istom činu pomazivanja, prema Lk 7:36 je druga žena.

Jovan nas podseća na još nezabeleženi događaj. Naime, o tome čitamo tek u narednom poglavlju. Upravo zbog toga mnogi tumači pretpostavljaju da je apostol očekivao da njegovi čitaoci pominju sve ove ljude.

Posebna tema: Pomazanje u Svetom pismu

A. Ulepšavanje (Pnz 28:40; Ruta 3:3; 2 Sam 12:20; 14:2; 2 Dnv 28:1-5; Dan 10:3; Am 6:6; Mih 6:15).

B. Ugošćavanje (Ps 23:5; Lk 7:38, 46; Jn 11:2).

C. Lečenje (Isa 6:1; Jer 51:8; Mk 6:13; Lk 10:34; Jak 5:14; higijenska upotreba u Jez 16:9).

D. Sahranjivanje (Post 50:2; 2 Dnv 16:14; Mk 16:1; Jn 12:3, 7; 19:39-40).

E. Verski rituali (predmeti, Post 28:18, 20; 31:13; Izl 29:36; Izl 30:36; 40:9-16; Lev 8:10-13; Br 7:1).

F. Postavljenje vođa:

1. sveštenici:
    - a) Aron (Izl 28:41; 29:7; 30:30).
    - b) Aronovi sinovi (Izl 40:15; Lev 7:36).
    - c) ostali sveštenici (Br 3:3; Lev 16:32).
2. kraljevi:
    - a) od Boga postavljeni (1 Sam 2:10; 2 Sam 12:7; 2 Car 9:3, 6, 12; Ps 45:7; 89:20).
    - b) od proroka postavljeni (1 Sam 9:16; 10:1; 15:1,17; 16:3,12-13; 1 Car 1:45; 19:15-16).
    - c) od sveštenika (1 Car 1:34, 39; 2 Car 11:12).
    - d) od starešina (Sud 9:8, 15; 2 Sam 2:7; 5:3; 2 Car 23:30).
    - e) Isus - mesijanski kralj (Ps 2:2; Lk 4:18 [Isa 61:1]; Dl 4:27; 10:38; Jev 1:9 [Ps 45:7].
    - f) Isusovi sledbenici (2 Kor 1:21; 1 Jn 2:20, 27, *harisma*).
3. od strane proroka (Isa 61:1).
4. nevernici kao oruđa božanske poruke:
    - a) Kir (Isa 45:1).
    - b) kralj Tira (Jez 28:14).
5. “Mesija” - “Pomazanik”.

11:3 „One su Isusu poslale poruku” Gospod je tada bio u Pereji, oblasti preko Jordana.

“Gospode, bolestan je onaj koga ti voliš” Iz ove rečenice vidimo poseban odnos prijateljstva koji je bio među njima. “Votiš” - *fileo*. Inače u koine grčkom *fileo* i *agapao* su sinonimi (st. 5; 3:35; 5:20).

11:4 "Ishod ove bolesti neće biti smrt. To je zbog toga da bi se Bog proslavio" Isus je već znao za Lazarevu bolest. Već je odlučio da dozvoli njegovu smrt. Odlučio je da na poseban način, Lazarevim vaskrsenjem Otac pokaže svoju silu kroz njega. Ovaj događaj nas opominje da su bolest i patnja ponekad Božija volja (knjiga o Jovu; 2 Kor 12:7-10).

"Bog proslavio" vidi 1:14.

"a kroz nju će se proslaviti i Sin Čovečiji" "Sin Božiji" (E. Čarnić) se ne sreće u pouzdanim manuskriptima p i p. Ova bolest će proslaviti i Oca i Sina. Ipak, Isusova slava u ovom kontekstu je drugačija nego što se očekuje. Naime, u ovom Evanđelju stradanja i krst su put do slave. Posebno će čudo oživljavanja Lazara navesti verske vođe da rade na Isusovom smaknuću.

11:6 "ostao je u tom mestu još dva dana" Neverovatno! Isus je namerno čekao dok Lazar nije umro. Gospod nije imao ljubimce među ljudima. Ova bolest je imala svoju božansku svrhu (st. 15).

11:7 "Onda je rekao svojim učenicima: "Hajdemo opet u Judeju!" Iz dijaloga koji sledi vidimo da su učenici itekako bili svesni koliko je život njihovog učitelja bio ugrožen (st. 8; 8:54; 10:39). U njima je bila neka čudna mešavina vere i straha (st. 16). Inače Tomu pamtimo kao primer sumnjalice, a - gle - ovde je voljan i da se žrtvuje sa Gospodom.

11:9-10 Ove reči povezuju poglavlje sa 8:12 i 9:4-5 (12:35).

11:11 "Naš prijatelj Lazar je zaspao" Glagol je u perfekt pasivu. Učenici su najčešće shvatali Gospoda doslovno, te tako izvlačili pogrešne zaključke (st. 13). Spavanje se SZ metafora smrti (Pnz 31:16; 2 Sam 7:12; 1 Car 1:21; 2:10; 11:21, 43; 14:20). Engleska imenica "groblje" (cemetery) dolazi iz korena grčkog glagola "zaspati".

"oporaviće se" SZ glagol "spasiti" imao je i slikovito značenje "oporavka, ozdravljenja" (Jak 5:15).

11:14 "Onda im je Isus otvoreno rekao" Vidi posebnu temu *Parresia* u 7:4.

11:15 "ali se zbog vas radujem što nisam bio tamo, da bi vi mogli da verujete" Isus jasno kaže da želi čudom da oživi Lazara ne zbog svog prijateljstva s njim, ili zbog prevelike tuge njegovih sestara, već zbog vere svojih učenika (st. 14). Hteo je da potakne sve prisutne da mu veruju (st. 42).

11:16 Toma ipak veruje. Spreman je i da umre sa svojim Učiteljem. Učenici su morali da vide da Isus ima silu i vlast čak i nad onim najstrašnijim - nad smrću.

Ime Toma na aramejskom znači “blizanac”, kao i *Didimus* na grčkom. Sinoptici ga svrstavaju u apostole (Mt 10:3; Mk 3:18; Lk 6:15), a i apostol Jovan ga često spominje (11:16; 14:5; 20:24-29; 21:2).

17 Kad je Isus došao tamo, saznao je da je Lazar već četiri dana u grobu. 18 Pošto je Vitanija bila oko tri kilometra udaljena od Jerusalima, 19 mnogi Jevreji su došli k Marti i Mariji da ih uteše za bratom. 20 Kada je Marta čula da Isus dolazi, pošla mu je u susret, dok je Marija ostala kući.

21 Marta reče Isusu: “Gospode, da si ti bio ovde, moj brat ne bi umro. 22 Ipak, sada znam da će ti Bog dati što god zatražiš od njega.”

23 Isus joj reče: “Uskrsnuće tvoj brat.”

24 Marta mu odgovori: “Znam da će uskrsnuti u poslednji dan.”

25 Isus joj odgovori: “Ja sam uskrsenje i život. Ko veruje u mene, živeće ako i umre. 26 I ko god živi i veruje u mene, neće doveka umreti. Veruješ li u to?”

27 Ona odgovori: “Da, Gospode, verujem da si ti obećani Izabranik, Sin Božiji, koji treba da dođe na svet.” Jn 11:17-27

11:17 “saznao je da je Lazar već četiri dana u grobu” Rabini su govorili da duh ostaje blizu tela preminulog tri dana. Znajući to Gospod je sačekao dovoljno dugo da nestane svaka, makar kakva nada.

11:18 “oko tri kilometra” Doslovno “petnaest stadija” (E. Čarnić).

11:19 “mnogi Jevreji su došli k Marti i Mariji” Pojam “Jevreji” Jovan najčešće koristi za grupu vođa koja je mrzela Gospoda. Utoliko je ovakva upotreba neobična. U svakom slučaju reč je o stanovnicima Jerusalima koji su poznavali ovu porodicu (st. 31, 33, 45).

11:20 “dok je Marija ostala kući” Jevrejke su po tradiciji žalile pokojnika sedeći na podu.

11:21, 32 “Marta reče Isusu: “Gospode, da si ti bio ovde, moj brat ne bi umro” Jovan nastavlja sa svojim omiljenjim “kontra fakt” uslovnim rečenicama. Tako se naglašava pruka: “Gospode, da si ti bio ovde - kao što nisi - moj brat ne bi umro - kao što nažalost ipak jeste”. Sestre zaista osećaju to. Mora da su sa puno bole govorile o njegovom odsustvu tokom ova poslednja četiri dana žalosti. Ipak, osećale su bliskost prema njemu i bez rezerve mu pokazale koliko ih je pogodilo i razočaralo njegovo odsustvo.

11:22 "Ipak, sada znam da će ti Bog dati što god zatražiš od njega" Nije sasvim jasno šta je to Marta tačno tražila od Isusa, jer je bila zapanjena oživljavanjem svog brata.

11:23-24 "Uskrsnuće tvoj brat" Marta na život nakon života gleda kroz učenje fariseja. Verovala je u vaskrsenje tela u "poslednji dan". Nekoliko je ograničenih SZ dokaza za ovo (Dan 12:2; Jov 14: 14; 19:25-27). Ipak, mnogo je važnije to što pitanje doktrine Isus okreće na sebe, na svoju ličnost (14:6).

11:24 "u posednji dan" Iako Jovan naglašava neposrednost spasenja (realizovana eshatologija), on naglašava njegovu puninu na kraju vremena. On to iskazuje na sledeće načine:

1. Dan suda/vaskrsenja (5:28-29; 6:39-40, 44, 54; 11:24; 12:48).
2. "Čas" (4:23; 5:25, 28; 16:32).
3. Drugi Hristov dolazak (14:3, moguće i 14:18-19, 28; a 16:16, 22 pre govori o Gospodnjim ukazanjima nakon vaskrsenja, a ne o eshatološkom dolasku).

11:25 "Ja sam uskrsenje i život" Jedan od Isusovih sedam "Ja jesam". Gospod u sred bola i užasa smrti ohrabruje Martu da mu veruje, da veruje u večni život. A sve to je samo zbog onoga što Otac i Sin jesu u svojoj prirodi i sili (5:21).

11:26 "I ko god živi i veruje u mene, neće doveka umreti" U ovoj rečenici imamo nekoliko zahtevnih sintaksi: (1) sveopštu zamenicu "ko god", "svaki" (E. Čarnić); (2) prezent particip koji naglašava trajnost verovanja (st. 25-26); (3) jak oblik dvostruke negacije, doslovno "nikada i nikad" koji se odnosi na duhovnu smrt. Večni život nas čeka, ali imamo ga već sada i ovde.

11:27 "Da, Gospode, verujem da si ti obećani Izabranik, Sin Božiji, koji treba da dođe na svet" Cela misao je u perfektu. Predivna ispovest njene lične vere u Isusa kao obećanog Mesiju. Ovo je teološki ekvivalent Petrovoj ispovesti u Kesariji (Mt 16).

Nekoliko titula uočavamo ovde:

1. Hrist (Izabranik). Grčki prevod jevrejske titule Mesija - Pomazanik.
2. Sin Božiji - SZ titula mesijanstva.
3. Onaj koji treba da dođe (eufemizam Božijeg obećanja Novog doba pravednosti, 6:14).

Jovan se rado služi dijalogom kao literalnim žanrom prenošenja istine. Tako srećemo nekoliko važnih ispovesti vere u ovom Evanđelju (1:29, 34, 41,

49; 4:42; 6:44, 69; 9:35-38; 11:27). Vidi posebnu temu o verovanju kod Jovana, 2:23.

28 Rekavši ovo, otišla je, pozvala u stranu svoju sestru Mariju i rekla joj: "Učitelj je ovde i zove te." 29 Kada je Marija to čula, brzo je ustala i otišla k njemu. Jn 11:28-29

30 Isus još nije bio ušao u selo, nego je ostao na mestu na kome ga je Marta susrela. 31 A Jevreji koji su bili sa Marijom u kući i tešili je, kada su videli da je u žurbi ustala i izišla, pođu za njom, misleći da ide na grob da plače.

32 Marija je onda došla do mesta gde je bio Isus. Kada ga je videla, pala je ničice pred njega i rekla mu: "Gospode, da si ti bio ovde, moj brat ne bi umro!"

33 Videvši Mariju i Jevreje koji su došli za njom kako plaču, Isus se silno potrese i uzbudi. 34 Onda ih je upitao: "Gde ste ga položili?"

Oni mu rekoše: "Gospode, dođi da vidiš."

35 Isusu navreše suze.

36 Jevreji rekoše: "Eto, koliko ga je voleo!"

37 Neki od njih rekoše: "Zar on, koji je vratio vid slepome, nije mogao da učini da Lazar ne umre?" Isus podiže Lazara iz mrtvih Jn 11:30-37

11:30 Detalj svojstven samo očevicu, apostolu Jovanu.

11:33 "Isus se silno potrese i uzbudi" Idiom koji se najčešće koristio za osećanje besa (Dan 11:30 - LXX; Mk 1:43; 14:5), ali u ovom kontekstu očigledno se radi o jakim osećanjima privrženosti (st. 38). Ipak, neki tumači ističu da se radi o ljutnji - ali prema smrti. Isus je u svemu proživljavao najdublja ljudska osećanja (st. 33, 35, 36, 38), posebno prema svojim najbližima.

11:37 Retoričko pitanje potvrdnog odgovora.

38 Tada je Isus, iznova potresen, otišao na Lazarov grob. To je bila pećina na čijem ulazu je bio navaljen kamen. 39 Isus reče: "Odgurnite taj kamen!"

Reče mu Marta, pokojnikova sestra: "Gospode, već zaudara, jer je već četvrti dan u grobu."

40 Isus joj na to reče: "Zar ti nisam rekao da ćeš videti slavu Božiju ako veruješ?"

41 Odgurnuli su kamen. Isus je onda podigao pogled gore i rekao: "Oče, hvala ti što si me uslišio. 42 Ja znam da me ti uvek uslišavaš, ali to sam rekao zbog ovog naroda ovde, da bi poverovali da si me poslao."

43 Nakon što je ovo rekao, Isus snažno povika: "Lazare, iziđi napolje!" 44 Mrtvac iziđe. Ruke i noge su mu bile uvijene u pogrebne povoje, a lice obmotano ubrusom.

Isus im reče: "Razmotajte ga i pustite da ide!" Jn 11:38-44

11:38 "pećina" U tom dobu grobovi su bili: (1) ukopavani u stene, poput zagrobnih pećina. Zatvarali su se velikim kamenim blokovima u obliku točka; (2) u zemlji, pokrivani kamenim pločama. Arheološki nalazi tog područja, posebno oko Jerusalima daju prednost prvoj mogućnosti.

11:39 "Odgurnite taj kamen" Poznati način pečaćenja tadašnjih kamenih grobnica.

"jer je već četvrti dan u grobu" Grčki idiom doslovnog značenja - "mrtvac od četiri dana".

"slavu Božiju" Isusova dela otkrivaju Božiju slavu (st. 4). Vidi više o tome u 1:14.

11:41 "Isus je onda podigao pogled gore" Prepoznatljiv molitveni položaj - Lice okrenuto prema nebu i podignute ruke.

11:42 Isus se moli za čudo. Sva njegova čuda jesu zbog vere učenika, a sada i zbog obraćeničke vere okupljenih Judeja iz Jerusalima.

Teološki naglasak jeste na Očevom autoritetu, na prioritetu njegovih dela (5:19, 30; 8:28; 12:49; 14:10). Čudo dokazuje Isusovu suštinsku bliskost sa Ocem.

11:43 Isus snažno povika: "Lazare, iziđi napolje!" Tumači rado naglašavaju: Da Isus nije pozvao Lazara po imenu, svi mrtvi bi poustajali iz grobova!

11:44 Telo pokojnika bi se kupalo i umotavalo u lanene povoje. To bi u toploj klimi ondašnjeg podneblja smanjivalo mirise neizbežnog procesa raspadanja. Jevreji nisu praktikovali balzamovanje, pa bi se mrtvaci sahranjivali u roku od 24 časa.

Posebna tema: Pogrebni običaji

I. Mesopotamija

A. Propisno sahranjivanje je bilo veoma važno za srećan zagrobni život.

B. Jedna od najgorih mesopotamijskih kletvi je bila: “Zemlja ti leša ne primila”!

II. Stari zavet

A. Pravilna sahrana je sveti čin (Pro 6:3).

B. Sahranjivalo se bez odlaganja (Sara u Post 23; Rahela u Post 35:19, vidi i Pnz 21:23).

C. Nedolična sahrana je znak odbacivanja i greha

1. Ponovljeni zakoni 28:26.
2. Isaija 14:2.
3. Jeremija 8:2; 22:19.

D. Ako je bilo moguće, pokojnik bi se sahranjivao na imanjima, u pećinama koje su pripadale porodičnim klanovima.

E. Jevreji nisu balzamovali umrle poput Egipćana. Čovek je nastao od zemlje i valja da se u zemlju i vrati (Post 3:19; Ps 103:14; 104:29).

F. Rabinski Judaizam je teško održavao ravnotežu dostojanstva prema telu pokojnika i rituala ceremonijalne čistoće u doticaju sa istim.

III. Novi zavet

A. Pokojnik se takođe sahranjivao što je moguće brže, u roku od 24 časa. Običaj je nalagao da se grob obilazi, pa i boravi na njemu. Verovalo se da čovekova duša može da se vrati najviše do isteka trećeg dana (Jn 11:39).

B. Telo pokojnika bi se kupalo i čvrsto obmotavalo trakama lanenog platna (Jn 11:44, 19:39-40).

C. Jevrejski i hrišćanski običaji se nisu razlikovali tokom prvog veka na tlu Palestine.

45 Tada su mnogi Jevreji, koji su došli kod Marije i videli šta je Isus učinio, poverovali u njega. 46 Međutim, neki od njih su otišli k farisejima i rekli im šta je Isus učinio. Jn 11:45-46

11:45 “Tada su mnogi Jevreji… poverovali u njega” Ključna tema ovog Evanđelja (20:30-31). Sama fraza je svojevrsni tehnički izraz (2:23; 7:31; 8:30; 10:42; 11:45; 12:11, 42). Ona je deo koncepta vere Jovanove teologije, vere koja ima nekoliko nivoa i nije uvek ona spasonosna (2:23, 25; 8:30. Vidi posebnu temu u 2:23).

11:46 “neki od njih su otišli k farisejima i rekli im šta je Isus učinio” Zapanjuje nivo duhovnog slepila u prisustvu ovakvog čuda i ovakvih reči! Isus je uvek na ovaj način delio očevice svojih reči i dela - Na one koji su verovali u njega i na one koji su ga odbacivali. Čak ni ovakvo čudo ne dovodi sve do vere (Lk 16:30-31).

47 Tada su se okupili vodeći sveštenici i fariseji i rekli:
“Šta da radimo? Ovaj čovek čini mnoga čuda! 48 Ako ga pustimo da nastavi
ovako, svi će poverovati u njega. Tada će doći Rimljani i uništiti nam hram, a
narod pobiti.”
49 Jedan od njih, Kajafa, koji je te godine bio Prvosveštenik, reče im:
“Ništa vi ne znate!” 50 Zar ne shvatate da je za vas bolje da jedan čovek umre
za narod, nego da sav narod izgine?”
51 Međutim, on to nije rekao sam od sebe. Pošto je bio prvosveštenik za
tu godinu, on je prorekao da Isus mora da umre za jevrejski narod, 52 ali ta-
kođe i za druge narode, kako bi svu rasejanu decu Božiju okupio u jedno. 53
Tog dana su odlučili da ga ubiju. **Lk 11:47-53**

11:47 “Tada su se okupili vodeći sveštenici i fariseji” “… sazvaše Sinedrion” (E. Čarnić) Sinedrion je najviše telo vlasti u Jerusalimu. Imalo je sedamdeset članova. Prvosveštenik, sadukej po versko-političkoj pripadnosti, prihvatao je samo Mojsijeve spise i žestoko odbacivao ideju vaskrsenja. Stranka fariseja je bila mnogo popularnija u narodu: (1) prihvatali su ceo SZ; (2) verovali su u anđele; (3) verovali u vaskrsenje i život nakon života. Zanimljivo je da su mogli da se, usprkos nepomirljivih različitosti ujedine pred zajedničkim neprijateljem.

“Ovaj čovek čini mnoga čuda” Antagonizam prema Isusu je bio toliki da nisu hteli ni da ga pominju po imenu. Čudo sa Lazarom ih je samo još više okamenilo u predrasudama i duhovno sasvim, sasvim zaslepilo (2 Kor 4:4).

“svi će poverovati u njega” Zlokobni spoj ljubomore i teološkog neslaganja ih je doveo do iracionalnog straha od Isusa. Zamenica “svi” verovatno obuhvata i Samarjane i neznabošce, što otkriva politički karakter njihove bojazni.

“Tada će doći Rimljani i uništiti nam hram, a narod pobiti” Jedno od ironičnih proroštava ovog Evanđelja koje se nažalost ispunilo 70. god, kada je rimski general Tit (kasnije imperator) razorio Jerusalim.

Politička realnost rimske dominacije bila je integralni deo jevrejske eshatološke nade. Naime, Jevreji su verovali da će Bog da pošalje religiozno-vojnog vođu, nekog poput sudija SZ, ko će im doneti oslobođenje od Rima. Nekoliko kandidata je pokušalo da ostvari ova mesijanska očekivanja otpočinjanjem bezuspešnih i u krvi ugušenih pobuna.

Isus je jasno govorio da njegov carstvo nije političko. Ono je duhovne prirode, nevezano za vreme, za sve ljude svih budućih vremena. Otvoreno je govorio kako ispunjava SZ proroštva, ali ne u političkom ili nacionalističkom smislu. Zato ga je odbacila većina sunarodnika i savremenika.

11:49 "Kajafa, koji je te godine bio Prvosveštenik" Ova služba je bila doživotna, a predavala se jednom od muških naslednika. Ali, Rimljani su je nakon vojne prevlasti doslovno prodali onome ko je ponudio najviše. Tako je Kajafa na "aukciji" 18. god. postao Prvosveštenik. Vladao je do 36. god.

11:50-52 "bolje da jedan čovek umre za narod" Još jedan primer Jovanove ironije - Kajafa propoveda svoju "radosnu vest".

11:52 "kako bi svu rasejanu decu Božiju okupio u jedno" Očigledan naknadni apostolov komentar, paralelan sa 10:16. Odnosi se ili na (1) Jevreje izvan svete zemlje; (2) polu-Jevreje, poput Samarjana; (3) mnogobošce. Kontekst daje prednost trećoj mogućnosti.

11:53 "Tog dana su odlučili da ga ubiju" Ovu činjenicu srećemo u više navrata u Evanđelju (5:18; 7:19; 8:59; 10:39; 11:8).

54 Zato se Isus nije više javno pojavljivao među Jevrejima, nego je otišao odatle u kraj blizu pustinje, u grad koji se zove Efraim. Tamo je boravio sa učenicima. Jn 11:54

11:54 "Zato se Isus nije više javno pojavljivao među Jevrejima" Sledeće poglavlje opisuje Isusov zadnji pokušaj da urazumi verske vođe svog naroda.

"u grad koji se zove Efraim" Mesto najverovatnije u blizini Vetilja u Samariji (2 Dnv 13:19).

55 Bližio se jevrejski praznik Pasha, pa su mnogi ljudi iz svojih krajeva došli u Jerusalim, da bi se podvrgli obredu očišćenja pre Pashe. 56 Tada su tražili Isusa i, stojeći u hramu, govorili jedni drugima: "Šta mislite? Hoće li doći na praznik?" 57 Naime, vodeći sveštenici i fariseji su izdali naredbu da ko god dozna gde je Isus, dojavi da ga uhvate. Jn 11:55-57

11:55-57 Ovi stihovi povezuju poglavlja 11 i 12.

11:55 "da bi se podvrgli obredu očišćenja" Ritualno čišćenje pred praznik Pashe. Tumačima nije sasvim jasno koliko dugo je Gospod propovedao i naučavao u Palestini. Sinoptici pišu tako kao da je reč o jednogodišnjoj ili dvogodišnjoj službi. Jovan pominje nekoliko Pashi (godišnji praznici), najmanje tri (2:13; 6:4; 11:55), a možda i četvrtu u 5:1.

Predlozi za razgovor

Ovaj udžbenik je tek vodič u tumačenju. Svako od nas je za sebe odgovoran za svoje tumačenje Pisma. Svako treba da sluša svoje unutrašnje vođstvo. Seti se: Ti, Pismo i Duh Sveti. Nikada ne odustaj od ovoga.

I ova pitanja su osmišljena da bi ti pomogla u sažimanju glavnih misli ovog odeljka. Dakle, da u njima nađeš izazov, a ne konačne odgovore.

1. Zašto je Isus dopustio da Lazar umre?
2. Kome je čudo sa Lazarom bilo prevashodno upućeno?
3. U čemu je razlika između oživljavanja i vaskrsenja?
4. Zašto su vođe bile toliko užasnute ovim čudom?

Jovan 12

Podela poglavlja prema “Novom srpskom prevodu s napomenama”

Isusovo pomazanje u Vitaniji 12:1-11
Svečani ulazak u Jerusalim 12:12-26
Isus govori o svojoj smrti 12:27-36
Neverovanje naroda 12:37-50

Treći krug čitanja (vidi uvodne napomene)
Prema izvornim piščevim namerama

Ovaj komentar je tek vodič u vašem proučavanju Pisma. To znači da ste za svoje tumačenje sami odgovorni. Svako od nas treba to da radi u svetlu objave koja mu je data. Tu ste vi, Sveto pismo i Sveti Duh – najvažniji u tumačenju. Ne prepuštajte sve drugim tumačima.

Čitajte ovo poglavlje u njegovom kontekstu. Uočite o čemu je reč. Pokušajte samo da sačinite svoju skicu ovog, prvog poglavlja. Tek onda to svoje uporedite sa prevodima Bibije koje posedujete. Podele na poglavlja i manje celine nisu deo nadahnutog teksta, ali nam pomažu da dokučimo izvorne piščeve naume, a to je suština svakog dobrog tumačenja. Neka svaki odeljak govori o jednom jedinom predmetu.

Kontekstualnu uvid u odeljak 12:1-50

A. Sva evanđelja pominju događaj Isusovog pomazanja. Mt 26:6-13; Mk 14:3-9; Jn 12:2-8 kažu da je to učinila Marija iz Vitanije, Lazareva sestra. Jedino Lk 7:36-50 tvrdi da je reč o grešnici iz Galileje.

B. Ovo poglavlje zatvara Isusovu javnu službu. Gospod pokušava još jednom, poslednji put da uveri jevrejske vođe. U prethodnom poglavlju smo videli kako je isto pokušao sa stanovnicima prestonice.

Tumačenje reči i izraza

1 Šest dana pre Pashe, Isus je otišao u Vitaniju, mesto gde je živeo Lazar koga je Isus bio podigao iz mrtvih. 2 Tamo su mu pripremili večeru. Marta je

posluživala, a Lazar je bio jedan od onih koji su sa Isusom bili za stolom. 3 Zatim je Marija uzela oko pola litra pravog, skupocenog, mirisnog ulja od narda, izlila ga na Isusove noge i obrisala ih svojom kosom. Miris nardovog ulja ispunio je celu kuću.

4 Jedan od Isusovih učenika, Juda Iskariot, koji je trebalo da ga izda, reče: 5 "Zašto se to mirisno ulje nije prodalo za trista srebrnjaka i novac podelio siromašnima?" 6 Ovo nije rekao zato što je brinuo za siromašne, nego zato što je bio lopov. On je nosio vreću sa zajedničkim novcem i koristio ga za sebe.

7 Tada Isus reče: "Pusti je! Ona ga je sačuvala za dan mog pogreba. 8 Jer, siromahe ćete uvek imati uz sebe, a mene nećete imati uvek." Jn 12:1-8

12:1 "Šest dana pre Pashe" Ova hronologija se ne slaže sa Mt 26:2. Ali, uvek se setimo da evanđelisti i nisu istoričari u našem smislu reči. Evanđelja nam prevashodno donose događaje Isusovog života. U njima, u njegovim rečima i delima je istina.

12:2 "Onde mu" Žitelji Vitanije? Mora da su mu iz zahvalnosti zbog Lazara, njemu i učenicima, pripremili obrok. Mt 26:6 dodaje da se sve dešavalo u kući gubavog Simona.

12:3 "oko pola litra" Skupocena količina. Mora da se radilo o Marijinom mirazu. Mnoge udavače su nosile oko svog vrata male parfemske flašice.

"pravog, skupocenog, mirisnog ulja od narda" Tumači se ne slažu oko značenja ovog prideva: (1) čist; (2) tečan; (3) ili se ukazuje na poreklo. Kakogod, nard je skupocena biljka.

"izlila ga na Isusove noge i obrisala ih svojom kosom" Druga evanđelja pominju i pomazivanje Isusove glave. Verovatno je reč o čitavom telu - od glave do nogu. Ležanje na boku za tadašnjom niskom trpezom posebno ističe noge, te se one zato izdvajaju.

I ovde Jovan jednom slikom prenosi dve poruke. Ovo pomazanje je bila priprema za Isusovu smrt (19:40). Moguće je da je Marija bolje od učenika shvatila Učiteljeve reči o stradanju i smrti (st. 7). Vidi posebnu temu o pomazanju u 11:2.

12:4 "Juda Iskariot" Dva su moguća značenja izraza "Iskariot": (1) grad u Judi (Keriot, Isu 15:25); (2) "atentatorov nož". Od svih evanđelista jedino Jovan razotkriva Judino zlo srce (st. 6). Vidi 18:1.

"da ga izda" Zanimljivo je da ovaj pojam obično nema negativnu konotaciju. Obično znači "dopremiti", "predati" u smislu poverenja, legalnog čina primopredaje.

12:5 "trista srebrnjaka" Doslovno "denara". Jedan denar je bila radnička ili vojnička dnevnica. Moguće je da se radilo o godišnjoj zaradi.

12:6 "vreću sa zajedničkim novcem" Doslovno "kovčežić". Slične kutije koristili su putujući muzičari onih vremena za svoje instrumente.

"On je nosio … i koristio ga za sebe" Doslovno "i nošaše šta se metaše u nju" (Vuk). Ovu izjavu je moguće dvojako shvatiti: (1) nosio je kovčežić; (2) nosio je, uzimao njen sadržaj. Jovan ističe da je njegova briga za siromahe bila paravan za običan lopovluk.

12:7 Potresna rečenica. Isus u Marijinom činu vidi i raskošno obožavanje i pogrebnu pripremu (19:40). U tom smislu ovo je proroštvo.

12:8 "Jer, siromahe ćete uvek imati uz sebe" Misao iz Pnz 15:4,11. Isus ne omalovažava brigu za siromahe već naglašava svoju mesijansku prisutnost. SZ je u smislu sistematske brige za siromašne i njihova prava jedinstveno delo drevne bliskoistočne literature.

9 Jevreji su saznali da je Isus tamo, pa su u velikom broju došli, ne samo zbog Isusa, nego i da vide Lazara, koga je Isus bio podigao iz mrtvih. 10 Tada su vodeći sveštenici naumili da ubiju Lazara, 11jer su ih zbog njega mnogi Jevreji odbacivali i verovali u Isusa. Jn 12:9-11

12:9 "Jevreji su saznali da je Isus tamo" Jovan još jednom pojam "Jevreji" ne koristi kao do sada. Naime, ovako je najčešće oslovljavao verske vođe suprostavljene Isusu. Izuzetak su 11:19; 12:17, gde se misli na Jerusalimljane, prijatelje Lazara koji su mu došli na sahranu.

12:10 "Tada su vodeći sveštenici naumili da ubiju Lazara" Valjalo je ukloniti dokaze! Tako rade samo oni koje pokreće strah (18:48) i ljubomora (11:48; 12:11).

Valjalo je sve oko Isusa zataškati i proglasiti nebitnim izuzecima. Judejske vođe u zaslepljenosti svoje mržnje ovde predstavljaju svo ogrehovljeno čovečanstvo.

12:11 Ovo nas vraća na 11:45. Vidi posebnu temu Jovanove upotrebe glagola "verovati"u 2:23.

12 Sledećeg dana je mnogo naroda došlo na praznik, jer su čuli da Isus dolazi u Jerusalim.

13 Uzeli su grane od palmi i izišli mu u susret, kličući:"Slava Bogu!
Neka je blagosloven onaj koji dolazi u ime Gospodnje!
Neka je blagosloven car izraelskog naroda!"
14 Isus je našao jedno magare i uzjahao ga, jer je u Svetom pismu napisano:
15 "Ne boj se, kćeri Sionska,
evo, dolazi ti car tvoj
jašući na magaretu."

16 Isusovi učenici nisu tada razumeli ovo, ali kada se Isus uzneo u slavu, setili su se da je u Svetom pismu napisano o njemu upravo ono što su tom prilikom učinili za njega.

17 Narod koji je bio s Isusom kada je pozvao Lazara iz groba i podigao ga
iz mrtvih, prenosio je ovu vest. 18 Zato mu je toliki narod izišao u susret.
Pročulo se, naime, da je Isus učinio to čudo. 19 A fariseji su govorili jedan
drugom: "Vidite da ništa ne vredi! Ode narod za njim!" Jn 12:12-19

12:12 "mnogo naroda došlo na praznik" Tri su praznična dana bila obavezna za sve muškarce (Izl 23:14-17; Lev 23; Pnz 16: 16). Životni san svakog Jevrejina u Dijaspori (izvan granica Izraela) bio je da barem jednom u životu o Pashi poseti sveti grad. Tih dana prestonica bi bila preplavljena hodočasnicima čije je broj od tri do pet puta premašivao broj stanovnika. Tako da se i ovde najverovatnije radi o radoznalim putnicima koji su hteli da vide i čuju Isusa.

12:13 "Uzeli su grane od palmi" Neuobičajen grčki izraz za palmino granje. Neki smatraju da su odlomljena sa stabala Maslinske gore; drugi da su dopremljene iz Jerihona. U svakom slučaju one su simbol potpune pobede (Otk 7:9), ritual koji se ponavljao svake godine o prazniku Senica i Pashi.

"kličući" Imperfekt naglašava: (1) ponovljenu radnju u prošlosti; (2) otpočinjanje radnje u prošlosti.

"Osana" (E. Čarnić, Vuk). Doslovno "spasi sada", "molimo te, spasi" (Ps 118:25-26). Tokom pashalnog ceremonijala čitali su se Hilelovi Psalmi (Ps 113-118), dok su hodočasnici ulazili u hram. Ali, ove godine, ovog puta stari su rituali dobili svoje značenje u Isusu. Masa ljudi je to prosto osetila. Osetili su i fariseji.

"onaj koji dolazi u ime Gospodnje!" Upravo to je Isus govorio o sebi. On je Poslanik koji predstavlja Boga JHVH.

“car izraelskog naroda” Ovaj izraz se ne nalazi u Psalmu. To je dodatak nadahnute mase naroda i odgovara kralju Mesiji obećanom u 2 Sam 7 (Mk 11:10).

12:14 “magare” Izraelski kraljevi od davnina jašu magarce (1 Car 1:33, 38, 44). Važno je bilo da životinja nije bila nikada jahana, što se kao znak sada i ispunilo (Mk 11:2).

12:14-15 “jer je… napisano” Citat iz Zah 9:9. Magare je ne samo slika Mesije kralja već i poniznosti. Isus nije došao kao ratnik, kao osvajač, shodno tadašnjim očekivanjima. Došao je kao Sluga patnik, prema Isa 53. Zato je ujahao na magaretu.

12:16 “Isusovi učenici nisu tada razumeli ovo” Stalna tema ovog Evanđelja (2:22; 10:6; 16:18; Mk 9:32; Lk 2:50; 9:45; 18:34).

“ali kada se Isus uzneo u slavu, setili su se” Podsećanje je jedna od službi Duha Svetog (14:26; 2:22). I ovaj stih nas podseća da su evanđelisti pisali na osnovu ličnih iskustava vaskrslog Hrista. Sinoptici oslikavaju Isusa nešto više istorijski i sakrivaju njegovu slavu sve do samog vrhunca njegove objave. Jovan od početka do kraja ističe Mesijinu slavu. Naime, evanđelja su nastala kao plod kasnijeg sećanja nadahnutih pisaca, evanđelista koji su pred sobom imali potrebe tadašnje zajednice vere. I jedan i drugi istorijski kontekst - i Gospodnji i njihov - je bogonadahnut.

“uzneo u slavu” Vidi 1:14.

12:17 Vidi posebnu temu o Isusovim svedocima, 1:8.

12:19 “A fariseji su govorili jedan drugom” Još jedna proročka naznaka. Tiče se: (1) Jevreja, 11:48; 12:11; (2) mnogobožaca, st. 20-23. To se tiče dva istorijska nivoa: Isusovog života i života Rane crkve.

20 Bili su tu i neki Grci koji su došli u Jerusalim da učestvuju u prazničnom bogosluženju. 21 Oni su prišli Filipu iz Vitsaide u Galileji i zamolili ga: “Gospodine, želimo da vidimo Isusa.” 22 Filip ode i reče to Andriji. Onda zajedno odoše do Isusa i rekoše mu to.

23 Isus im odgovori. “Došao je čas da se Sin Čovečiji proslavi. 24 Zaista, zaista vam kažem: ako pšenično zrno ne padne u zemlju i ne umre, ono ne može doneti rod, nego ostaje samo. A ako umre, onda donosi mnogo roda. 25 Ko god voli svoj život, izgubiće ga. A ko mrzi svoj život na ovom svetu, sačuvaće ga za večni život. 26 Ko hoće da mi služi, neka me sledi. Gde sam ja, tamo će biti i moj sluga. Ko hoće da mi služi, imaće čast kod moga Oca.”

Jn 12:20-26

12:20 Ne misli se na Grke kao poseban narod, već na mnogobošce u najširem smislu.

„koji su došli u Jerusalim da učestvuju u prazničnom bogosluženju" Prezent ukazuje da im je dolazak na praznike bio običaj. Ovo su ili: (1) bogobojazni; (2) prozeliti Judaizma. Prvi su bili redovni posetioci bogosluženja u sinagogama a drugi ozvaničeni preobraćenici na jevrejsku veru.

12:21 „želimo da vidimo Isusa" Glagol je u imperfektu, što ukazuje na: (1) upornost zahtevanja; (2) ili na tek otpočetu molbu. Ovi ljudi su želeli nasamo da razgovaraju sa Gospodom. Bio je poslednji proročki čas pred Isusovu smrt (st. 23).

12:22 Filip i Andrija su grčka imena. Očigledno je da su zbog toga ovi Grci osetili slobodu da im pristupe.

12:23 "Došao je čas" Glagol je u perfektu. Koncept "časa" je vrlo čest kod Jovana kada govori o raspeću i vaskrsenju, kao i o drugim završnim događajima Isusove misije (12:27; 13:1,32; 17:1).

"Sin Čovečiji" Na aramejskom ovaj izraz ukazuje na "ljudsko biće" (Ps 8:4; Jez 2:1). Ipak, u Dan 7:13 ima prizvuke božanstva. Isus je ovu titulu rado koristio za sebe, kako bi naglasio spoj svoje božanske i ljudske prirode (1 Jn 4:1-6).

"proslavi" Isusova smrt kod Jovana jeste poseban oblik božanske slave. "Slavu" srećemo nekoliko puta u ovom kontekstu (2x st. 28; 32; 33). Skoro uvek ukazuje na Gospodnju smrt i vaskrsenje (13:1, 32; 17:1). Vidi 1:14.

"ako pšenično zrno ne padne u zemlju i ne umre " Fenomenološki, deskriptivni (opisni) jezik ukazuje na stvari dostupne našim čulima. Jedno zrno donosi mnoga zrna (1 Kor 15:36). Njegova smrt mnogima donosi pravi život (Mk 10:45).

12:25 "Ko god voli svoj život, izgubiće ga" Igra s grčkim pojmom *psyhe* - sila života, suština ljudske ličnosti (Mt 10:39; 16:25). Ko god se pouzda u Hrista dobija od njega novi život. On je Božiji dar za služenje drugima a ne za ličnu upotrebu. Vernici su upravitelji svog novog života. Oslobođeni smo od robovanja grehu. Postali smo Gospodnje sluge (Rim 6:1-7:6).

"izgubiće ga" Glagol je u sadašnjem vremenu. Doslovno "upropastiće ga", "uništiti", što je sušta suprotnost "večnom životu". Nažalost, ovo je jedina preostala mogućnost za sve koji ne veruju Hrista. Ovo upropaštavanje nije anihilacija, poništenje postojanja, već trajni gubitak lične zajednice s Bogom.

"a ko mrzi" Jaki jevrejski idiom poređenja. Bog uvek mora da bude prvi (Jakovljeve žene; Post 29:30,31; Pnz 21:15; Isav i Jakov, Mal 1:2-3; Rim 10-13; ujedinjena porodica, Lk 14:26).

"život" Grčki *zoe*. Jovan ga dosledno koristi za: (1) duhovni život; (2) večni život; (3) život Novog doba; (4) vaskrsli život.

"neka me sledi" Prezent imperativ naglašava trajnost odnosa (Jn 15). Biblijska istina duhovne istrajnosti se danas malo pominje. I ne samo to, ona se često puta meša sa teološkom napetošću između Božije svevladavine-suvereniteta i slobodne čovekove volje. Zato je uvek bolje da na spasenje gledamo kroz zavetni odnos i iskustvo. Bog nam uvek prvi pristupa (6:44, 65); on postavlja uslove; on očekuje da mu se svaki čovek odazove pokajanjem i verom (Mk 1:15; Dl 20:21). I jedno i drugo su odluke koje se jednom donose, ali i odluke koje traju kroz život doslednog učeništva. Istrajnost je dokaz da poznajemo Gospoda (Mt 10:22; 13:20-21; Gal 6:9; 1 Jn 2:19; Otk 2:7, 11, 17, 26; 3:5, 12, 21).

Hrišćanske doktrine, jasno utemeljene u Svetom pismu dolaze nam u paradoksima, suprostavljenostima najčešće dve ideje. Ovo je vrlo tipično za slikovitu istočnjačku literaturu. Zato je savremeni tumač i čitalac zapadnjačke orijentacije sklon da pošto-poto razdvaja ovaj paradoks, birajući jednu od dve ravnopravne istine.

27 "Sada mi je duša uznemirena. Šta da kažem? Da kažem: 'Oče, izbavi me od časa stradanja?' Pa zbog tog časa sam i došao! 28 Oče, proslavi svoje ime!"

Tada se začuje glas sa neba: "Proslavio sam i opet ću proslaviti!" 29 Narod koji je tu stajao, kada je to čuo, reče: "Zagrmelo je nešto!" Drugi rekoše: "To je anđeo progovorio!"

30 Isus reče: "Ovaj glas se nije čuo zbog mene, nego zbog vas. 31 Sada je vreme da se sudi ovom svetu. Sada će vladar ovog sveta biti zbačen. 32 A kad ja budem podignut sa zemlje, sve ljude ću privući k sebi." 33 Isus je, rekavši ovo, pokazao kakva ga smrt čeka.

34 Tada mu narod odgovori: "Naš Zakon kaže da će obećani Izabranik živeti doveka. Kako ti, onda, kažeš da će Sin Čovečiji biti podignut. Ko je taj Sin Čovečiji?"

35 Isus im odgovori: "Još malo vremena je svetlost među vama. Hodajte dok imate svetlosti, da vas tama ne obuzme. Ko hoda po tami, ne zna kuda ide." 36 Verujte u svetlost dok je imate, da budete narod svetlosti."

Jn 12:27-36a

12:27 "Sada mi je duša uznemirena" Perfekt pasiv. Nije sasvim jasno zbog koga, zbog čega je Isus potresen (Otac, Sotona, okolnosti). Ovaj jaki izraz srećemo na više mesta u NZ:

1. Irodov strah (Mt 2:3).
2. Strah učenika (Mt 14:26).
3. Isusovo uznemirenje (Jn 12:26; 13:21).
4. Crkva u Jerusalimu (Dl 15:24).
5. Zabuna koju su lažni učitelji doneli crkvama Galatije (Gal 1:7).

Jovan na ovaj način naglašava stradanje Isusove ljudske prirode koje raste s blizinom krsta (Mk 14:32).

Zanimljivo je da pisac ovog Evanđelja ne beleži Gospodnju agoniju u Getsemaniji.

"izbavi me od časa stradanja" Mnogo se raspravlja o značenju ove izjave. Da li je ovo molitva? Zapanjenost nad onim što ne bi trebalo da se dogodi?

"Pa zbog tog časa sam i došao" Isusov život se kretao prema božanskom planu (Lk 22:22; Dl 2:23; 3:18; 4:28) koga je on znao i kome se predao (Mt 20:28; Mk 10:45).

12:28 "Oče, proslavi svoje ime" Otac odgovara u isti tren (st. 28b). Pojam "proslavi" je fluidan: (1) slava od večnosti, pre utelovljenja (17:5); (2) Isusovo otkrivanje Oca (17:4); (3) Isusovo raspeće i vaskrsenje (17:1). Vidi 1:14.

"Tada se začuje glas sa neba" Rabini ovo nazivaju *bath-kol.* Naime, od proroka Malahije nebo nad Izraelom je ćutalo. Nije bilo proročke reči. Zato je Bog na ovaj način morao da potvrdi svoju volju - progovorio je s nebesa. Evanđelja beleže da se tako nešto dogodilo tri puta za vreme zemaljskog Isusovog života: (1) na krštenju, Mt 3:17; (2) o preobraženju, Mt 17:5; (3) i ovom prilikom.

12:29 "Narod koji je tu stajao, kada je to čuo" Prisutni narod je imao dva tumačenja svega ovoga: (1) grmljavina, način na koji je Bog govorio u SZ (2 Sam 22:14; Jov 37:4; Ps 29:3; 18:13; 104:7; (2) anđeoski govor. Sličnu zabunu je doneo i Savlov doživljaj u Dl 9:7; 22:9.

12:30 "Isus reče: "Ovaj glas se nije čuo zbog mene, nego zbog vas" Ceo izraz je primer semitskog poređenja. Bog je progovorio zbog okupljenih ljudi (11:42).

12:31 "Sada je vreme da se sudi ovom svetu" Misao paralelna sledećem izrazu - "Sada će vladar ovog sveta biti zbačen". Kada? Nije nam poznato o kom se vremenu radi.

"vladar ovog sveta" Misli se na poosobljenu silu zla (14:30; 16:11). Jevreji je zovu "Sotona", "prevarant" (Jov 1-2); Grci "Đavo", "klevetnik" (Mt 4:1, 5, 8, 11; 13:39; 25:41; Jn 6:70; 8:44; 13:2; 2 Kor 4:4; Ef 2:2). Ova imena su sinonimi u Mt 4:1-11; Jn 13:2, 7.

Posebna tema: Poosobljeno zlo

Ova tema je osetljiva zbog više stvari:

1. SZ nigde ne izdvaja Đavola kao Božijeg otvorenog neprijatelja. Naprotiv, on je Božiji sluga koji nudi alternativna rešenja, nešto suprotno Božijim putevima.
2. Ideja poosobljenog zla se razvila u nekanonskoj biblijskoj literaturi pod uticajem zoroastranijanizma – persijske religije. To je snažno uticalo na rabinski Judaizam.
3. Opet, NZ nam daje moćne i nepokolebljive kategorije zla i Zloga.

Tako, ko god pokuša da sagleda učenje Pisma o ovoj temi, suočiće se sa ovih nekoliko osnovnih uglova gledanja na stvarnost zla. Opet, ko sagleda i uporedna učenja izvanbiblijskih spisa, učenja drugih religioznih sistema, uočiće sličnosti sa pomenutim persijskim dualizmom i grčko-rimskim spiritizmom.

Oni koji veruju u božansko nadahnuće Svetog pisma videće u svemu tome progresivno otkrivenje. Kao hrišćani moramo se odbraniti od napada i ultimatuma jevrejskog folklora i zapadnjačke naive Dantea i Miltona. Moramo se vratiti učenju Pisma. Naravno, i u njemu imamo stvari koje nas zbunjuju i nisu nam jasne. No, Bog i nije hteo da nam sasvim predstvi zlo – detalje porekla, delovanja i sl. – već da istakne njegov krah!

U SZ pojam Đavola se može trojako svrstati:

1. Tužitelj ljudi (1 Sam 29:4; 2 Sam 19:22; 1 Car 11:14, 23, 25; Ps 109:6).
2. Tužitelj anđela (Br 22:22-23; Zah 3:1).
3. Tužitelj demona (1 Dnv 21:1; 1 Car 22:21; Zah 13:2).

Zmija iz Post 3 je tek u međuzavetnom vremenu poistovećena sa Sotonom (Knjiga Mudrosti 2:23-24, 2 Enohova 31:3). To je znatno kasnije prihvaćeno od strane rabina. Tako "sinovi Božiji" iz Post 6 postaju anđeli, prema 1 Enohovoj 54:6. Da se razumemo – ja ovo navodim kao činjenice razvoja ove

teološke ideje, a ne kao argumente za njenu ispravnost. Dakle, NZ sve pomenute SZ aktivnosti zla poosobljuje u lik Sotone (2 Kor 11:3; Otk 12:9). Pronaći tragove ličnog zla u SZ je ili vrlo teško ili sasvim nemoguće (Naravno, ovo zavisi od ugla vašeg teološkog gledanja). Jedan od razloga ove teškoće je strogi jevrejski monoteizam (1 Car 22:20-22; Prop 7:14 ; Isa 4 5:7; Am 3:6). Sve što se dešavalo – i dobro i zlo – se pripisivalo Jahvi, i to u prilog njegovoj uzvišenoj neprikosnovenosti (Isa 43:11; 44:6, 8, 24; 45:5-6, 14, 18, 21, 22).

Moguće tragove vidimo na sledećim mestima: (1) Jov 1-2, gde Sotona dolazi zajedno sa "sinovima Božijim" (anđelima); (2) Isa 14 i Jez 28, gde se oholi istočni kraljevi Vavilona i Tira uzimaju kao slike Sotone (1Tim 3:6). Iskreno, nisam baš sasvim siguran oko ovoga. Prorok Jezekilj se služi slikom Edenskog vrta ne samo kada je reč o kralju Tirskom, kao Sotoni (Jez 28:12-16), već i kada je reč o egipatskom kralju. Naime, on ga poredi sa stablom poznanja dobra i zla (Jez 31). Tačno je da Isa 14 delimično opisuje pad anđela zbog oholosti. Ali, ako je Bog hteo da nam da kao "2+2" jasnu sliku o svemu tome, onda je to uradio više nego neobično na vrlo nesvakidašnjem mestu. Moramo se čuvati da od parčića vrlo nategnutih značenje ne zidamo kule sistematske teologije.

Alfred Aderšeim, u svom delu "*Život i vreme Isusa Mesije*" dokazuje da su rabinski spisi bili pod snažnim uticajem međuzavetne apokaliptike, persijske demonologije. No, rabini nisu dobar izvor saznanja po ovom pitanju. Isus se radikalno odvojio od učenja tadašnjih sinagoga. Mislim da rabinska učenja o anđeoskom posredovanju i borbama kod davanja Zakona Mojsiju na Sinaju otvaraju vrata ideje sukoba Boga Jahve sa Zlim – njegovim i našim neprijateljem. Ali, iranski dualizam – oslikan u bogovima *Ahkimanu* i *Ormazi* – je prenaglasio tu borbu Javhe i Sotone. Nema sumnje da NZ progresivno otkriva istinu duhovnog ratovanja, ali ne onako kako nam to objašnjavaju tadašnji rabini. Recimo, razlike u pojmu "rata na nebu". Činjenica je da je Sotona zbačen sa neba, ali nam nisu dati detalji tog događaja. Čak i ono što nam je dano, zamaskirano je teškim žanrom apokalipse (Otk 12:4,7,12-13). Isto tako, premda zbačen zbog greha na zemlju, Sotona je funkcionalno u službi Božijih nauma (Mt 4:1; Lk 22:31-32; 1 Kor 5 :5; 1 Tim 1:20). Moramo da disciplinujemo našu radoznalost u ovoj sferi. Moramo da razlučimo šta je šta, šta je kušnja Zloga, šta dolazi od naše pale prirode. Posebno treba da znamo da je Bog neprikosnovena sila i da smo pred njim odgovorni za sve svoje odluke i postupke. Samo u njemu možemo da pobedimo Zloga u trajnom duhovnom

ratu. Zli je već pobeđen na krstu a uskoro će biti i trajno odstranjen - bačen u večnu propast!

12:32 "A kad ja budem podignut sa zemlje" Nekoliko je načina da shvatimo ove reči: (1) fizički podignut (3:14); (2) raspet (8:28), uzdignut (Dl 2:33; 5:31), visoko uzdignut (Fil 2:9). Rekli smo da Jovan često svesno koristi višeznačne pojmove.

"sve ljude ću privući k sebi" Aluzija na JHVH zavetnu ljubav prema Izraelu (Jer 31:3), i to u odnosu "Novog saveza" (Jer 31:31-34). Bog svojom ljubavlju privlači ljude k sebi i deluje na njih. Istu metaforu imamo u Jn 6:44; 6:65. Zamenica "sve" ukazuje na sveopšti poziv i obećanje otkupljenja.

Nekoliko je varijanti ovog izraza. Ako je zamenica "sve" muškog roda, treba je prevesti kao "sve ljude", kako i čine manuskipti p^{75}(VID), B, L, W; ako je zamenica srednjeg roda, valja je prevesti kao "sve stvari" ("privući sve k sebi"?, E. Čarnić), što nalazimo u p66 i No papirusu. Srednji rod naglašava kosmičku dimenziju Hristovog otkupljenja, prema Kol 1:16-17, što se već tiče pitanja gnostičkog krivoverja tako očiglednog u 1 Jn.

12:33 "Isus je, rekavši ovo, pokazao kakva ga smrt čeka" Misli se na Pnz 21:23 gde se "obešeni o drvo" smatraju "prokletim od Boga". Zato su verske vođe ipak odustale od kamenovanja i odlučile se za razapinjanje. Isus je umesto nas poneo prokletstvo Zakona (Gal 3:13).

12:34 "Tada mu narod odgovori: Naš Zakon kaže da će obećani Izabranik živeti doveka" Moguća aluzija na Ps 89. SZ je očekivao samo jedan dolazak Mesije, kada će se ustoličiti u svetoj zemlji i celom svetu doneti mir (Ps 110:4; Isa 9:7; Jez 37:25; Dan 7:14).

12:35 "Hodajte dok imate svetlosti" Metafora glagola "hodati". Prezent imperativ naglašava Isusovu ideju verovanja kao trajnog odnosa, a ne samo kao jednokratne odluke (st. 44-46).

12:36 Isus kao svetlo sveta je omiljena Jovanova tema (1:4, 5, 7, 8, 9; 3:19, 20, 21; 5:35; 8:12; 9:5; 11:9, 10; 12:35, 36, 46). Svici sa Mrtvog mora takođe oslikavaju duhovnu stvarnost kontrastima mraka i svetla.

36b Rekavši ovo, Isus je otišao i sakrio se od njih.

37 Iako je Isus učinio tolika čuda pred njima, oni nisu verovali u njega.
38 Tako se ispunilo ono što je rekao prorok Isaija:
"Gospode, ko je poverovao našoj propovedi?
Kome li je Gospod otkrio svoju silu?"

39 Isaija je još rekao zašto oni nisu mogli da veruju:
40 "Oči im je Bog oslepeo
i srca im otvrdnuo,
da očima ne vide
i da srcem ne shvate,
dok se meni ne obrate
da ih ja iscelim'
– govori Gospod."
41 Isaija je ovo rekao misleći na Isusa, jer je video njegovu slavu.
42 Čak su i mnogi sveštenici verovali u njega, ali nisu smeli da se javno izjasne zbog fariseja, da ne bi bili isključeni iz sinagoge. 43 Naime, više su voleli ljudsku slavu nego Božiju slavu. **Jn 12:36b-43**

12:38 "ono što je rekao prorok Isaija" Citat Isa 53:1, odeljak o Sluzi patniku.

12:39 "zašto oni nisu mogli da veruju" Imperfekt medij i prezent imperativ. Jevreji nisu mogli da istraju u svojoj veri za Isusa. Golicala su ih njegova čudesa, ali ga nikada nisu prihvatili kao Mesiju.

"Isaija je još rekao" Isa 6:10; 43:8 ukazuju na otvrdnutost srca onih koji su čuli Božiju poruku preko Isaije (Jer 5:21; Jez 12:2; Pnz 29:2-4).

12:40 "srce" Vidi posebnu temu koja sledi.

Posebna tema: Srce

Grčki pojam *kardia* se koristi u Septuaginti i NZ kao prevod jevrejskog *l'b*. Koristi se na više načina:

1. Srce je vrelo fizičkog života i slika je – metafora ličnosti (Dl 14:17; 2 Kor 3:2-3; Jak 5:5).
2. Srce je središte duhovnog – moralnog života.
   a) Bog poznaje srce (Lk 16:15; Rim 8:27; 1 Kor 14:25; 1 Sol 2:4; Otk 2:23).
   b) srce je centar duhovnosti svih ljudi (Mt 15:18-19; 18:35; Rim 6:17; 1 Tim 1:5; 2 Tim 2:22; 1 Pet 1:22).
3. Srce je središte misaonog života (intelekt, Mt 13:15; 24:48; Dl 7:23; 16:14; 28:2 7; Rim 1:21; 10:6; 16:18; 2 Kor 4:6; Ef 1:18; 4:18; Jak 1:26; 2 Pet 1:19; Otk 18:7; sinonim za um 2Kor 3:14-15; Fil: 4:7).

4. Srce je središte svih naših htenja (Dl 5:4; 11:23; 1 Kor 4:5; 7:37; 2 Kor 9:7).
5. Srce je središte svih naših osećanja (Mt 5:28; Dl 2:26,37; 7:54; 21:13; Rim 1:24; 2 Kor 2:4; 7:3; Ef 6:22; Fil 1:7)
6. Srce je posebno mesto u kome deluje Duh (Rim 5:5; 2Kor 1:22; Gal 4:6 [Hrist u našem srcu Ef 3:17]).
7. Srce je slika čitave osobe (Mt 22:37 kao citat Pnz 6:5). Sve misli, motivi i delovanja se pripisuju srcu, kao nekoj osobi. To posebno vidimo u SZ:
    a) Post 6:6; 8:21 "Pokaja se Gospod… bi mu žao u srcu" (Os 11:8-9).
    b) Pnz 4:29; 6:5 "celim srcem, celom dušom".
    c) Pnz 10:16 "neobrezana srca" (Rim 2:29).
    d) Jez 18: 31-32 "novo srce".
    e) Jez 36:26 "novo srce" kao suprotnost "srcu kamenom".

12:41 "Isaija je ovo rekao misleći na Isusa, jer je video njegovu slavu" Proroci SZ su bili dobro upoznati o svemu oko Mesije (Lk 24:27). Vidi više o "slavi" u 1:14.

12:42 "Čak su i mnogi sveštenici verovali u njega" Isusova poruka nije besplodna (st. 11; Dl 6:7). Vidi posebnu temu u 2:23.

"ali nisu smeli da se javno izjasne" Vidi posebnu temu o ispovedanju u 9:22.

"da ne bi bili isključeni iz sinagoge" (9:22; 16:2).

12:43 Tužno je koliko i prava vera može da bude slaba i plašljiva! Ovo Evanđelje na nekoliko načina koristi pojam "vere" - *pisteuo* - od početnog, često i emotivnog reagovanja do prave, spasonosne vere.

44 Isus povika: "Svako ko veruje u mene, ne veruje samo u mene, nego i u Onoga koji me je poslao. 45 Ko mene vidi, vidi Onoga koji me je poslao. 46 Ja sam svetlost koja je došla na svet, da svako ko veruje u mene ne ostane u tami.

47 Ko sluša moje reči, a ne izvršava ih, tome ne sudim ja. Jer, ja nisam došao da sudim svetu, nego da se svet spase mojim posredstvom. 48 Ko mene odbacuje i ne prihvata moje reči, ima jednog za sudiju. To je reč koju sam govorio; ona će mu suditi u poslednji dan. 49 Ja nisam govorio što je meni po volji. Sam Otac me je poslao i zapovedio mi šta da kažem i šta da govorim. 50

A ovo znam: u njegovoj zapovesti jeste večni život. Ja govorim samo ono što mi je Otac rekao da govorim." Jn 12:44-50

12:44 "Svako ko veruje u mene, ne veruje samo u mene, nego i u Onoga koji me je poslao" Sva svrha vere uvire u Oca (1 Kor 15:25-27). Ovo je osnovna tema Evanđelja (Mt 10:40; 5:24). Ko poznaje Sina poznaje i Oca (1 Jn 5:10-12).

12:47 "Ko sluša moje reči, a ne izvršava ih" Istrajna poslušnost je dokaz trajnog odnosa vere. Naša sigurnost počiva jedino na promenjenom životu koji se i dalje menja i istrajava u tome (poslanica Jakovljeva i 1. Jovanova)

12:47-48 "ja nisam došao da sudim svetu, nego da se svet spase mojim posredstvom" Isus je u prvom redu došao da otkupi svet, ali to zavisi od našeg prihvatanja ili neprihvatanja. Ko odbaci Hrista taj presuđuje sam sebi (Jn 3:17-21).

12:49-50 Isus ne govori u svom već u Očevom autoritetu.

Predlozi za razgovor

Rekli smo da je ovaj udžbenik tek vodič u tumačenju. Svako od nas je za sebe odgovoran za svoje tumačenje Pisma. Svako treba da sluša svoje unutrašnje vođstvo. Seti se: Ti, Pismo i Duh Sveti. Nikada ne odustaj od ovoga.

I ova pitanja su osmišljena da bi ti pomogla u sažimanju glavnih misli ovog odeljka. Dakle, da u njima nađeš izazov, a ne konačne odgovore.

1. Zašto je Marija, Lazareva sestra, pomazala Isusove noge?
2. Zašto se viđenja ovog događaja kod Mateja, Marka i Jovana neznatno razlikuju?
3. U čemu je važnost susreta Gospoda i mase naroda koji su ga dočekali s palminim granama u rukama, i sa povicima Ps 118?
4. Zašto je Gospoda toliko potresla molba nekih Grka da razgovaraju sa njim?
5. Zašto je bio toliko uznemiren u duhu (st. 27)?
6. Zašto apostol Jovan pojam „vere“ koristi na nekoliko različitih načina?

Jovan 13

Podela poglavlja prema "Novom srpskom prevodu s napomenama"

Smrt i vaskrsenje Isusa, Sina Božijeg (13:1 - 21:25)

1. Isus poučava svoje učenike

Isus pere noge učenicima 13:1-17
Isusov izdajnik 13:18-30
Nova zapoved 13:31-35
Isus predskazuje Petrovo odricanje 13:36-38

Treći krug čitanja (vidi uvodne napomene)
Prema izvornim piščevim namerama

Ovaj komentar je tek vodič u vašem proučavanju Pisma. To znači da ste za svoje tumačenje sami odgovorni. Svako od nas treba to da radi u svetlu objave koja mu je data. Tu ste vi, Sveto pismo i Sveti Duh – najvažniji u tumačenju. Ne prepuštajte sve drugim tumačima.

Čitajte ovo poglavlje u njegovom kontekstu. Uočite o čemu je reč. Pokušajte samo da sačinite svoju skicu ovog, prvog poglavlja. Tek onda to svoje uporedite sa prevodima Bibije koje posedujete. Podele na poglavlja i manje celine nisu deo nadahnutog teksta, ali nam pomažu da dokučimo izvorne piščeve naume, a to je suština svakog dobrog tumačenja. Neka svaki odeljak govori o jednom jedinom predmetu.

Kontekstualni uvid u 13:1-38

A. Apostol Jovan ne beleži događaj Večere Gospodnje (Evharistije) na isti način kao i Sinoptici. Upoznaje nas samo sa dijalogom koji je te noći vođen u Gornjoj sobi (Jn 13-17). Neki tumači misle da je Jovan to uradio zbog rastuće sakramentalizacije ovog čina. Na isti način apostol se odnosi i prema Gospodnjem krštenju.

B. Istorijski kontekst ovog poglavlja vidi se u Lk 22:24. Tom prilikom učenici su se prepirali oko toga ko je najveći među njima.

C. Sve se događalo u izvesnoj Gornjoj sobi u Jerusalimu (Jn 13-17), verovatno u domu Jovan Marka. Te noće Juda je izdao Isusa.

D. Dva su razloga zbog kojih je Isus oprao noge učenicima:

1. st. 6-10 su najava njegovog krsnog dela za naše dobro.
2. st. 12-30 su pouka o poniznosti (u svetlu Lk 22:24).

E. Jovan je u prethodnom poglavlju završio popis Isusovih čudesa. Ovo poglavlje otpočinje sedmicu stradanja.

Tumačenje reči i izraza

1 Bilo je to pred praznik Pashe. Isus je znao da je došao čas da ode sa ovog sveta k Ocu. Tada je pokazao koliko voli one koji su mu pripadali na ovom svetu, a voleo ih je do kraja.

2 Isus i njegovi učenici su bili za večerom. Đavo je Judi Iskariotu već bio ubacio u srce namisao da izda Isusa. 3 Isus je znao da mu je Otac predao potpunu vlast; znao je da od Boga dolazi i da će k Bogu otići. 4 Tada je ustao od večere, skinuo sa sebe gornji deo odeće, i opasao ubrus oko bedara. 5 Onda je nalio vodu u lavor, pa je počeo da pere noge učenicima i da ih briše ubrusom kojim je bio opasan.

6 Kada je došao do Simona Petra, ovaj mu reče: "Gospode, zar ti da pereš moje noge?"

7 Isus mu odgovori: "Ti sad ne znaš šta ja radim, ali ćeš razumeti posle."
8 Petar mu reče: "Nikada ti nećeš prati moje noge!"
Isus mu reče: "Ako ti ne operem noge, ne možeš da budeš moj učenik."

9 Petar mu reče: "Gospode, operi mi ne samo noge, nego i ruke i glavu!"

10 Isus mu reče: "Onome koji je okupan treba oprati samo noge, jer je već sav čist. Vi ste čisti, ali ne svi." 11 Isus je znao ko je njegov izdajnik, pa je zato rekao: "Niste svi čisti." **Jn 13:1-11**

13:1 "Bilo je to pred praznik Pashe" Jovan i Sinoptici se ne slažu oko ove hronologije. Ipak, sva četvorica pashalni obrok smeštaju u četvrtak a razapinjanje u petak (19:31; Mk 15:43; Lk 23:54). Setimo se da Pashalno jagnje podseća Izraelce na oslobođenje iz Egipta (Izl 12). Po Jovanu "bilo je to pred praznik Pashe" (18:28; 19:14, 31, 42).

"koliko voli one koji su mu pripadali na ovom svetu" Jovan koristi pojam "svet" *(kosmos)* na nekoliko načina: (1) planeta zemlja (1:10; 11:9; 16:21; 17:5, 11, 24; 21:25); (2) čovečanstvo (3:16; 7:4; 11:27; 12:19; 14:22; 18:20, 37); (3) pobunjena ljudska priroda (1:10, 29; 3:16-21; 4:42; 6:33; 7:7; 9:39; 12:31; 15:18; 17:25).

"Isus je znao da je došao čas da ode sa ovog sveta k Ocu" Perfekt particip (st. 3). Isus je najkasnije u dvanaestoj godini života shvatio svoj poseban odnos prema Ocu (Lk 2:41-51). Dolazak Grka u 12:20 mu je pokazao da je stigao čas njegove smrti i proslavljena (2:4; 12:23,27; 17:1).

Poslednje Evanđelje i dalje naglašava vertikalni dualizam - gore i dole (st. 3). Isus je poslan (8:42) od Oca i uskoro mu se vraća. Na horizontalnom nivou Gospod poučava o dva jevrejska doba - ovom koje traje i onom koje tek treba da dođe. To je prepoznatljiva "da, ali ne još" napetost Carstva Božijeg.

Mnogo je pitanja koja savremeni čitalac valja da postavi evanđelju. Ali, svi odgovori iznedreni iz ma koliko tajnovitih tekstova uveriće nas koliko je biblijski pogled na svet dosledan. Evo u čemu:

1. Samo je jedan sveti Bog.
2. Njegovo ljubljeno stvorenje - čovek - odmetnuo se u greh i pobunu.
3. Bog je poslao utelovljenog Otkupitelja.
4. Čovek mora da se na ovaj poziv odazove verom, pokajanjem, poslušnošću i istrajnošću.
5. Postoji svesna, lična sila zla koja radi nasuprot Bogu i njegovim naumima.
6. Sva svesna stvorenja odgovaraće za svoje živote i postupke pred Bogom.

"koliko voli one koji su mu pripadali" Ova grčka fraza se sreće na egipatskim papirusima kao oblik "dragi rođače" (Lk 8:19-21).

"a voleo ih je do kraja" Grčki "*telos*" označava dovršenu stvar, ispunjeni cilj. Predivan idiom Hristovog dovršenog iskupljenja na krstu. Sličnim poslednjim rečima Isus je izdahnuo na krstu (19:30). "Svršeno je" ima koren u staroegiptskom trgovačkom žargonu - "Sve je isplaćeno".

13:2 "za večerom" Nekoliko je manuskriptnih rešenja ovde: (1) nakon večere; (2) nakon prve češe blagoslova, kada je procedura zahtevala pranje ruku; (3) nakon treće čaše blagoslova.

Posebna tema: Redosled pashalnog obreda u Judaizmu prvog veka (Izl 12)

A. Molitva
B. Čaša vina
C. Domaćin pere ruke i prosleđuje dalje lavor prisutnima
D. Umakanje hleba u sos od gorkog zelja

E. Jagnje i glavnoj jelo

F. Molitva i drugo umakanje u sos od gorkog zelja

G. Druga čaša vina, vreme pitanja i odgovora za decu

H. Pevanje prvog dela Halel Psalma 113-114 i molitva

I. Domaćin slavlja, nakon pranja ruku, umače zalogaj hleba za sve goste

J. Svi jedu do sitosti, a na kraju uzimaju komad jagnjeta

K. Treća čaša vina nakon pranja ruku

L. Pevanje drugog dela Hilel Psalma 115-118

M. Četvrta čaša vina

Mnogu tumači smatraju da je "K" tačka Pashe paralela sa Večerom Gospodnjom.

"Đavo je Judi Iskariotu već bio ubacio u srce" Perfekt perticip. Isus je od početka znao ko je Juda (6:70). Zli je dugo iskušavao ovog čoveka (st. 27). Vidi posebnu temu o srcu u 12:40 i više o Judi u 18:1.

13:3 "Isus je znao da mu je Otac predao potpunu vlast" Perfekt particip, kao u st. 1, koga sledi aorist. Ovo je jedna od zadivljujućih Isusovih izjava (3:25; 17:2; Mt 28:18). Aorist je posebno važan. Otac je "dao sve" (E. Čarnić) Sinu još pre raspeća. Ali to nije bila nagrada za poslušnost već ono što mu je pripadala po prirodi, po karakteru! Isus je znao ko je, pa je ipak oprao noge svojim učenicima - onima koji su se međusobno svađali ko je najveći!

13:4 "Tada je ustao od večere" Setimo se da u to vreme ljudi nisu sedeli na stolicama za stolom. Ležali su na levom boku, nogu zabačenih iza sebe.

"skinuo sa sebe gornji deo odeće" Plural imenice ukazuje na ogrtač (19:23, Dl 8:16). Zanimljivo je da se isti glagol sreće u 10:11, 15, 17, 18 za Isusovo "polaganje" života (st. 37). Zato je ovo pranje nogu više od lekcije učenicima o poniznosti (st. 6-10).

13:5 „pa je počeo da pere noge učenicima" Jovan koristi posebnu grčku reč koja se koristi samo kod delimičnog pranja tela. Opet, u st. 10 srećemo drugu reč, za kupanje celog tela. U to doba su robovi i sluge prali noge ukućanima. Isus, premda Sin Božiji, bio je voljan da opere noge svojim ljubomornim učenicima.

13:6 Petar retoričkim pitanjem odbija Isusov gest. Ovo nije prvi put da mu se čini da zna šta Gospod treba ili sme da radi a šta da ne radi (Mt 16:22).

13:7 Premda nisu živeli sa Gospodom, učenici nisu uvek shvatali šta i zašto radili ili govori (2:22; 10:6; 12: 16; 16: 18).

13:8 "Nikada ti nećeš prati moje noge!" Dvostruka negacija u smislu - "Nikada i ni pod kakvim uslovima".

"Ako ti ne operem noge, ne možeš da budeš moj učenik." Uslovna rečenica naglašava da sam čin, sam događaj pruža mogućnost mnogo većih stvari. Naime, st. 6-10 govore o Isusovom praštanju naših greha na krstu. Sličan idiom SZ koristi u odnosu prema naslednicima (Pnz 12:12; 2 Sam 20:1; 1 Car 12:12). Isus bira jaku sliku isključivanja iz zajedništva.

13:9 "Ne samo noge moje, nego i ruke i glavu" (Vuk). Grčki negativ "*mit*" sadrži u sebi imperativ glagola "oprati".

13:10 "Onome koji je okupan" Isus u slikama govori o otkupljenju. Petar je bio "okupan" - spasen (15:3), ali mu je trebalo svakodnevno pokajanje (1 Jn 1:9). Samo tako je mogao da neguje blisko zajedništvo sa Gospodom.

Opet, moguće je da Isus govori o Judinom izdajstvu (st.11; 18), pa se metafora kupanja odnosi na: (1) Petrovo telo; (2) grupu apostola.

13:11 Neki savremeni prevodi ovaj stih stavljaju u zagrade, kao napomenu da se radi o osvrtu samog evangeliste.

12 Nakon što je oprao noge učenicima, Isus je obukao svoju gornju odeću i vratio se na svoje mesto za stolom. Onda ih je upitao: "Da li razumete šta sam učinio? 13 Vi me nazivate učiteljem i Gospodom, i s pravom to kažete, jer ja to i jesam. 14 Dakle, ako sam ja, Gospod i učitelj, oprao vama noge, onda ste i vi dužni da perete noge jedni drugima. 15 Dao sam vam primer: činite onako kako sam ja učinio vama. 16 Zaista, zaista vam kažem: sluga nije veći od svog gospodara, niti je poslanik veći od onoga koji ga je poslao. 17 Pošto znate ovo, bićete blaženi ako to i činite."

18 "Ne govorim o svima vama. Ja znam koje sam izabrao. Ali Sveto pismo mora da se obistini, kad kaže: 'Onaj koji sa mnom jede, okrenu se protiv mene.' 19 Kažem vam pre nego što se to dogodi, da biste, kada se to zbude, verovali da sam ja Onaj koji jeste. 20 Zaista, zaista vam kažem: ko prihvata onoga koga ja šaljem, mene prihvata, a ko prihvata mene, prihvata onoga koji je mene poslao." **Jn 13:12-20**

13:12-20 U kontrastu sa st. 6-10, Isus opisuje svoje delo kao čin poniznosti. Apostoli su se raspravljali ko je najveći među njima (Lk 22:24). Isus im na to odgovara gestom roba.

13:14 -15 "onda ste i vi dužni da perete noge jedni drugima" Znači li ovo da crkva ima i treći čin, treći obred ostavljen od Gospoda? Većina hrišćana ovo ne prihvata: (1) jer Dela nigde ne beleže takvu praksu; (2) NZ pisma takođe ne pominju pranje nogu; (3) Nigde se direktno ne kaže da sa ovim treba nastaviti,

kao što je to slučaj sa krštenjem (Mt 28:19) i Večerom Gospodnjom (1 Kor 11:17-34). Ali, ovo svakako ne obezvređuje vrednost ovog čina u sklopu celog događaja Večere.

13:16 "Zaista, zaista vam kažem" Doslovno - "Amin, amin". Ovo je SZ oblik imenice "vera" (Av 2:4). Isus je jedini koji koristi (u grčkoj literaturi) ovu frazu kao uvod u svoje govore. Obično se "aminovalo" nešto što je rečeno, na kraju govora ili dela. Gospod ovako naglašava važnost onoga što hoće da saopšti.

13:17 "Pošto znate ovo, bićete blaženi ako to i činite" Ako nešto znamo kao istinu - tako i uradimo (Mt 7:24-27; Lk 6:46-49; Rim 2:13; Jak 1:22-25; 4:11)! Znanje nije svrha samom sebi. Hristolikost je ono što se traži.

13:18 "Sveto pismo mora da se obistini" Misli se na Judu (17:12; 19:24, 36; 15:25; 18:32).

"okrenu se protiv mene" Citat Ps 41:9. Judina izdaja deluje posebno morbidno ako znamo koliko je za stari orijentalni svet zajednički obrok bio važan, sveti čin zajedništva. Pokazati nekom na Bliskom Istoku taban, ili đon obuće, bio je gest najveće moguće uvrede.

13:19 Isusova čudesa i znaci imaju svoju svrhu. Jovan nam oslikava veru kao trajno rastuće iskustvo. Isus je kod apostola lagano razvijao poverenje u sebe.

"da sam ja Onaj koji jeste" Još jedno pominjanje JHVH Božijeg imena. Ono dolazi iz osnovnog jevrejskog glagola "biti" ("Ja jesam", Izl 3:14). Isus sada sebe sasvim otkriva kao Mesiju u svim božanskim osobinama (4:26; 6:20; 8:24, 28, 58; 13:19 i 18:5, 6, 8).

13:20 Jovan najčešće glagolom "verovati" (*pisteuo*), "verovati u" (*pisteuo eis*), ili "verovati to" (*pisteuo hoti*) opisuje bit hrišćanske vere. Ali, to su i glagoli "prihvatiti", "primiti" (1:12; 5:43; 13:20). Evanđelje je i kada prihvatimo biblijsku istinu, njen pogled na svet, i Osobu koja sve to utelovljava.

21 Nakon što je ovo izrekao, Isus se duboko uznemirio i otvoreno izjavio: "Zaista, zaista vam kažem: jedan od vas će me izdati."

22 Učenici su se zgledali među sobom pitajući se o kome on to govori. 23 Jedan od učenika koji je bio Isusov miljenik, sedeo je za stolom pored Isusa. 24 Petar mu je dao znak i rekao: "Pitaj o kome to govori."

25 Tada se taj učenik primaknuo bliže Isusu i upitao: "Gospode, ko je taj?"

26 Isus odgovori: "To je onaj kome dam umočen zalogaj hleba." Umočio je zalogaj hleba i dao ga Judi, sinu Simona Iskariota. 27 Čim je Juda pojeo zalogaj, uđe Satana u njega.

Isus mu reče: "Što hoćeš da učiniš, učini brzo." 28 Niko od učenika za stolom nije razumeo zašto mu je to rekao. 29 Pošto je Juda kod sebe držao zajednički novac, neki su mislili da mu je Isus rekao da ode da kupi nešto hrane za praznik ili da se da siromašnima. 30 Juda je uzeo zalogaj i odmah izišao. Bila je noć. Jn 13:21-30

13:21 "Isus se duboko uznemirio" Judino izdajstvo je iskreno prenerazilo Isusa (12:27). Gospod ga je izabrao zbog njegovih duhovnih mogućnosti, koje se nažalost nikada nisu iskazale (st. 18).

13:23 "koji je bio Isusov miljenik" Jovan opisuje sebe (13:23, 25; 19:26-27, 34-35; 20:2-5, 8; 21:7, 20-24). Njegovo ime nijednom ne srećemo u ovom Evanđelju.

13:25 Jovan nam oslikava scenu obeda tadašnjeg doba. Svi bi ležali na levom boku, pored sasvim niskih stolova, s nogama iza sebe. Jelo se desnom rukom. Jovan je bio Isusu s desne strane a Juda s leve (mesto počasti). Tako se Jovan jednostavno naslonio na Gospoda.

13:26 "To je onaj kome dam umočen zalogaj hleba" I ovo je gest časti (Ruta 2:14). Rekli smo, Juda je bio s leve Isusove strane, što je takođe mesto časti. To nam govori da je Gospod još uvek pokušavao da dopre do njega!

13:27 "uđe Satana u njega" Jedino ovde evanđelista koristi imenicu "Satana" ("klevetnik", Lk 22:3; Jn 13:2). Znači li to da Juda nije odgovoran za svoje zlodelo? Sveto pismo je krcato napetosti između delovanja duhovne stvarnosti ("Bog otvrdnu srce faraonu") i delovanja ljudske odgovornosti. U svakom slučaju ljudi nisu slobodni onoliko koliko misle da jesu. Svako od nas je na svoj način istorijski, iskustveno, karakterno uslovljen. A još kada na tu i takvu našu prirodu dodamo duhovnu stvarnost (Bog, Duh, anđeli, Sotona, demoni), dobijamo pravu misteriju! To svakako ne znači da smo roboti pod tuđim uticajima. Odgovorni smo za svoja dela, izbore i sve posledice koje slede iz njih. U svemu tome je i Juda uradio svoje. Sotona je uradio svoje, ali je na Judi moralna odgovornost za sve. Njegovo izdajstvo je bilo predskazano. Sotona je bio podstrekivač svega. Tragično je da i pored sve prilike koju je imao Juda nije "upoznao" Isusa.

13:29 "kod sebe držao zajednički novac" Juda je bio odgovoran za zajednički novac (12:6). Vidi više u 18:1.

13:30 "Bila je noć" Hronologija ili duhovna metafora? Jovan se često svesno služi višeznačnim rečima i pojmovima (3:2, 19:39).

31 Kada je Juda izišao, Isus reče: "Sada će Bog otkriti slavu Sina Čovečijeg, a po Sinu Čovečijem će se otkriti slava Božija. 32 Ako će se po Sinu Čovečijem otkriti slava Božija, onda će i Bog otkriti slavu Sina Čovečijeg. To će se desiti brzo. 33 Deco, još malo vremena sam sa vama. Vi ćete me tražiti, ali što sam rekao jevrejskim vođama, to sada i vama kažem: 'Tamo gde ja idem, vi ne možete doći.' 34 Dajem vam novu zapovest: volite jedni druge. Kako sam ja vas voleo, tako i vi da volite jedni druge. 35 Ako budete imali ljubavi jedan za drugog, svi će znati da ste moji učenici." Jn 13:31-35

13:31-38 Ovaj odeljak je deo šireg konteksta u kome sledi serija pitanja učenika Učitelju (13:36; 14:5, 8, 22; 16:17).

13:31 "Sina Čovečijeg" Isus je od svih titula posebno ovu izabrao. Njome na poseban način opisuje sebe i svoju službu, prema Jez 2:1 i Dan 7:13. Ona spaja njegove ljudske i božanske osobine. Uradio je to verovatno zato što ona nije bila toliko važna rabinskom Judaizmu. Naime, nema vojnih, ratničkih i nacionalističkih naboja, a spaja obe njegove prirode (1 Jn 4:1-6).

Grčki manuskripti ovde imaju nekoliko rešenja. Dužu varijantu podržavaju N., A, C, K i *Textus Receptus*. Deo rečenice - "a po Sinu Čovečijem će se otkriti slava Božija" - izostavljaju MSS p66, N.*, B, c*, D, L, W, X. Iako je ova druga grupa prepisa pouzdanija, moguće je da su prepisivači- zbunjeni paralelizmom misli - prosto izostavili deo fraze.

"otkriti slavu" Ovu frazu srećemo četiri ili pet puta u st. 31-32, od toga tri puta u aoristu a dva puta u futuru. Bog je otkrio i otkriva svoju slavu u Isusovoj smrti i vaskrsenju (7:39; 12:16, 23; 17:1,5). Najavljuju se ključni događaji Gospodnjeg života. Oni su toliko neizbežni da se o njima govori kao da su se već dogodili! Vidi 1:14.

13:33 "Deco" Jovan piše u dubokoj starosti. Piše iz okoline Efesa. Na isti način oslovljava sve svoje čitaoce i u 1 Jn 2:1, 12, 28; 3:7, 18; 4:4; 5:21. Ovom metaforom Sin se poistovećuje sa Ocem. On je Otac, brat, Spasitelj, prijatelj i Gospod. On je i transcedentan (onostran) i imanentan (blizak).

"još malo vremena sam sa vama… ali što sam rekao jevrejskim vođama" Gospod je ovo napomenuo vođama nekoliko meseci ranije (7:33), a sada napominje i svojim učenicima (12:35; 14:9; 16:16-19). Još jedan dokaz fluidnosti vremena u ovom Evanđelju.

"Tamo gde ja idem, vi ne možete doći" Ovo svakako vredi za verske vođe (7:34, 36; 8:21). Ni učenici do svoje smrti više neće moći da budu sa njim. Smrt ili vaznesenje će sve njegove sledbenike sjediniti sa njim (2 Kor 5:8; 1 Sol 4:13-18).

13:34 "Dajem vam novu zapovest: volite jedni druge" Ovo nije nova zapovest (Lk 19:18). Novo je to što ta ljubav sada ima novi model, uzor - "Kako sam ja vas voleo" (15:12, 17; 1 Jn 2:7-8; 3:11, 16, 23; 4:7-8, 10-12, 19-20; 2 Jn 5).

Evanđelje je višestruka stvarnost: Osoba kojoj iskazujemo dobrodošlicu; Istine u koje verujemo; Život kojim živimo (14:15, 21, 23; 15:10, 12; 1 Jn 5:3; 2 Jn 5,6; Lk 6:46). Evanđelje je prihvatanje, verovanje i življenje!

Volim reči Brusa Korlija: "Hristov narod se prepoznaje po etici ljubavi, makar da se ona veže za nepojmljivu jednostavnost milosti i zahtevnost dela ljubavi po Duhu (Gal 5:6, 25; 6:2; Jak 3:17-18; Jn 13:34-35; 1 Jn 4:7)" (Bruce Corley, članak u "*Biblical Theology of the New Testament*", u udžbeniku hermeneutike *Foundations For Biblical Interpretation,* str. 562).

13:35 "svi će znati da ste moji učenici" Ljubav je vrednost kojoj Sotona ne može ništa. Ona je nepobitna osobina hrišćana (1 Jn 3:14; 4:20).

"ako" Može ali i ne mora! Naš odnos prema drugim vernicima dokazuje naš odnos prema Gospodu (1 Jn 2:9-11; 4:20-21).

36 Reče mu Simon Petar: "Gospode, kuda ideš?" Isus mu odgovori: "Sada ne možeš ići za mnom tamo gde ja idem, ali ćeš me kasnije slediti."
37 Petar mu reče: "Gospode, zašto ne mogu da te sledim? Spreman sam da umrem za tebe!"
38 Isus mu odgovori: "Da li si zaista spreman da umreš za mene? Zaista, zaista ti kažem: pre nego što se petao oglasi, tri puta ćeš reći da me ne poznaješ."

Jn 13:36-38

13:36 "Reče mu Simon Petar" Prvo pitanje u seriji koja sledi na osnovu svega što je Isus rekao ovom prilikom, st. 31-35 (13:36; 14:5, 8, 22; 16:17).

13:37 "Spreman sam da umrem za tebe" Petar iskreno govori! Ipak, dokazaće samo koliko je svaki čovek slab sam po sebi i koliko nam je svima takvima Gospod ipak milostiv.

13:38 "Zaista, zaista ti kažem" Vidi 1:51.

"pre nego što se petao oglasi, tri puta ćeš reći da me ne poznaješ" Petlove su imali jedino Rimljani. Jevreji nisu dozvoljavali držanje životinja u

svetom gradu. Zato su imućni ljudi imali imanja izvan gradskih zidina, najčešće na Maslinskoj gori.

Isus ovim predskazanjem ohrabruje sebe, daje sebi samopouzdanje. U svom sveznanju on vidi i ono ružno, negativne buduće stvari koje su ipak pod njegovom kontrolom (18:17-18, 25-27; Mt 26:31-35; Mk 14:27-31; Lk 22:31-34).

Predlozi za razgovor

Ovaj udžbenik je tek vodič u tumačenju. Svako od nas je za sebe odgovoran za svoje tumačenje Pisma. Svako treba da sluša svoje unutrašnje vođstvo. Seti se: Ti, Pismo i Duh Sveti. Nikada ne odustaj od ovoga.

I ova pitanja su osmišljena da bi ti pomogla u sažimanju glavnih misli ovog odeljka. Dakle, da u njima nađeš izazov, a ne konačne odgovore.

1. Zašto apostol ne beleži sam ritual Večere Gospodnje?
2. Zašto je Gospod oprao noge učenicima? Moramo li i mi da činimo isto jedni drugima?
3. Zašto je uopšte izabrao Judu za svog učenika?
4. Kako možemo sa sigurnošću da znamo da smo hrišćani?

Jovan 14

Podela poglavlja prema "Novom srpskom prevodu s napomenama"

Isus predskazuje Petrovo odricanje 13:36 - 14:14
Isus obećava Duha Svetog 14:15-31

Treći krug čitanja (vidi uvodne napomene)
Prema izvornim piščevim namerama

Ovaj komentar je tek vodič u vašem proučavanju Pisma. To znači da ste za svoje tumačenje sami odgovorni. Svako od nas treba to da radi u svetlu objave koja mu je data. Tu ste vi, Sveto pismo i Sveti Duh – najvažniji u tumačenju. Ne prepuštajte sve drugim tumačima.

Čitajte ovo poglavlje u njegovom kontekstu. Uočite o čemu je reč. Pokušajte samo da sačinite svoju skicu ovog, prvog poglavlja. Tek onda to svoje uporedite sa prevodima Bibije koje posedujete. Podele na poglavlja i manje celine nisu deo nadahnutog teksta, ali nam pomažu da dokučimo izvorne piščeve naume, a to je suština svakog dobrog tumačenja. Neka svaki odeljak govori o jednom jedinom predmetu.

Pozadina odeljka 14:1-31

A. Odeljak Jn 13 do 17 ne bi trebao da bude izdeljen poglavljima. Reč je o skladnoj literalnoj celini. Isusova najava smrti i povratka u slavu neba izazvala je mnoga pitanja u učenicima. Ta pitanja čine okosnicu konteksta, makar da potiču iz nerazumevanja Gospodnjih reči.

1. Petar (13:36)
2. Toma (14:5)
3. Filip (14:8)
4. Juda Iskariotski (14:22)
5. neki od učenika (16:17)

B. Ova pitanja su nam od velike pomoći:

1. Čak ni apostoli, koji su neprestano boravili sa Gospodom, nisu uvek shvatali o čemu govori.

2. Neke od najdragocenijih objava Gospod je kazao strpljivo odgovarajući na njihova iskrena pitanja.

C. Odeljak Jn 13 do 17 je literalna celina: dijalog u Gornjoj sobi u noći Večere Gospodnje.

D. Ovo poglavlje započinje objavom o dolasku Pomagača-Utešitelja.

1. Isus govori o Duhu Svetom jasno (premda ograničeno) u svetlu straha svojih učenika zbog najave njegovog odlaska.
2. Ovde nam nije do kraja opisana služba Duha Svetog. Mnoge važne odlike njegovog dela ovde nisu objašnjene.
3. Duh je taj koji: (1) objavljuje istinu; (2) teši i bodri.

1 Neka se ne uznemirava vaše srce. Verujte u Boga i verujte u mene. 2 U domu moga Oca ima mnogo stanova. Inače, zar bih vam rekao: 'Idem da vam pripremim mesto?' 3 Vratiću se i povesti vas sa sobom, da i vi budete gde sam ja. 4 A vi znate put kuda ja idem."
5 Toma mu reče: "Gospode, ne znamo gde ideš. Kako možemo da znamo put?"

6 Isus mu reče: "Ja sam put i istina i život. Niko ne dolazi k Ocu osim po meni. 7 Stoga, ako ste upoznali mene, upoznaćete i mog Oca. Vi ga poznajete već sada i videli ste ga." Jn 14:1-7

14:1 "Neka se ne" Prezent pasiv imperativ u negativu uvek naglašava potrebu prestanka radnje koja traje. "Neka se ne uznemirava vaše srce". Isusova najava odlaska silno je preplašila učenike.

"srce" Imenica je u množini - "srca". Gospod govori svoj jedanaestorici učenika. Jevrejski koncept srca podrazumeva čitavu osobu - um, volju, osećanja (Pnz 6:5; Mt 22:37). Vidi posebnu temu u 12:40.

"Verujte u Boga i verujte u mene" Dva prezent imperativa (Mk 11:22) ili indikativa, što ističe veru kao vrednost koja traje. Gramatički oblik ove rečenice naglašava Isusovu jednakost s Bogom. Zanimljivo je da, premda Jevreji predani monoteizmu (Pnz 6:46), učenici dobro shvataju značenje ovih reči. I danas valja reći da je jedno kada neko veruje u "natprirodno Biće", a drugo kada je hrišćanin. Naglasak ove istine nije na načelu, kredu, već na Isusovoj osobi.

14:2 "U domu mog Oca" "Dom" se u SZ odnosio na Šator sastanka, kasnije Hram, ali jasno je iz konteksta da je reč o Božijim nebeskim stanovima.

“ima mnogo stanova” Neki prevodi svojim rešenjima ostavljaju utisak da je reč o raskošnim, luksuznim prostorima. Grčka reč je vrlo precizna (14:23) i tiče se “prostora trajnog boravka”. Naglasak je na tome da će svako imati svoj prostor. Zanimljivo je da ova imenica ima isti koren kao i glagol “prebivati”, a to je ključni koncept ovog Evanđelja (posebno u narednom poglavlju). Naša večna prebivališta počinju sa sadašnjim prebivanjem!

“Inače” Teško prevodiva uslovna rečenica tipa “usprkos činjenicama” - Naravno da ima mnogo mesta, stanova! (“Da nije tako, zar bih vam rekao…”, većina naših prevoda, op. prev.).

14:3 Isus odlazi da bi se vratio po njih. Prevodioci naglašavaju kako ovaj izraz valja da se shvati kao “nakon što odem”; “kada odem”, “čim odem” (“Help for Translators” *United Bible Societies,* str. 456).

“Idem da vam pripremim mesto” Ovo svakako ne znači da nebo nije spremno i pre nas - ako sledimo doslovnost slike - već da Isus svoj život tek treba da kruniše smrću za naše grehe. Samo tako je moguće pristupiti svetom Bogu. Isus ide isped nas u svemu (Jev 6:20).

“Vratiću se i povesti vas sa sobom” Misli se ili na Dolazak ili na smrt (2 Kor 5:8; 1 Sol 4:13-18). Zajedništvo licem k licu je slika zajedništva Oca i Sina (1:1-2). Hrišćani će večno biti deo te božanske bliskosti (14:23; 17:1). Glagol “primiti” - *paralambano* naglašava bliskost - “primiti u sebe”. Drugačiji je od *lambano* u 1:12. Nije lako dokučiti semantičko preklapanje ovih sinonima.

“da i vi budete gde sam ja” Nebo je tamo gde je Isus (17:24)! Ono je mesto našeg susreta sa Trojedinim Bogom!

14:4 “A vi znate put” Ova rečenica je pokrenula Tomu da izrazi svoju sumnju o svemu tome. Koji je put? Isus odgovara tako što se služi sa tri poznata SZ termina.

14:6 “Ja sam put” U SZ “put” je oslikavao način življenja (Pnz 5:32-33; 31:29; Ps 27: 11; Isa 35:8). Prva crkve je sebe videla kao “Put” (Dl 9:2; 19:9, 23; 24:14, 22). Isus je nedvosmisleno naglasio da je jedan i jedini put do Boga. To je teološka esencija Jovanovog evanđelja! Život ispunjen dobrim delima na tom “Putu” dokazuju vrednost lične vere (Ef 2:8-10). Dobra dela nisu put do života.

“i istina” U grčkoj filosofiji “istina” uvek stoji nasuprot “laži”, kao “stvarnost” naspram “iluzije”. Učenici su dobro shvatili o čemu Gospod govori. Govorili su aramejski i znali su da je “istina” u SZ “vernost”, “odanost” (Ps 26:3; 86:11; 119:30). “Istina” i “život” jesu odlike “puta”. Jovan najčešće pojmom istine ukazuje na božanska dela (1:14; 4:23-24;

8:32; 14:17; 15:26; 16:13; 17:17, 19). Vidi posebnu temu o istini u 6:55 i 17:3.

"i život" SZ naglašava da vernikov način života vodi u život sam (Ps 16:11; Pro 6:23; 10:17). Sve tri vrednosti se tiču vere po kojoj hrišćanin živi, sile života koja se nalazi jedino u ličnom odnosu sa Isusom Hristom.

"Niko ne dolazi k Ocu osim po meni" Ovo je klimaks otkrivenja! Isusov ekskluzivizam je očigledan: Samo po njemu, po veri u njega čovek može da upozna Boga. Najskandaloznija tvrdnja hrišćanske vere! Ona nam ne dopušta nikakav kompromis. Hrišćanstvo je ili istinito ili lažno! U mnogo čemu ovaj odeljak podseća na Jn 10.

14:7 "ako" Različiti manuskripti daju različita čitanja ove uslovne rečenice. Naime, p66, No, i D naglašavaju neizbežnost činjenice - "Ako me poznajete, kao što me poznajete; onda poznajete i mog Oca, kao što ga već poznajete".

Manuskripti A, B, C, Db, K, L, i X imaju konstrukciju "usprkos činjenicama", što dovodi do čitanja - "Ako ne poznajete, kao što me ne poznajete; onda bi pozavali i mog Oca, kao što ga ne poznajete". Teško nam je da prihvatimo ovo rešenje, jer verujemo da su učenici već poverovali da je Isus Mesija. U svakom slučaju im je bilo teško da se suoče sa ovom bezpogovornom izjavom i prihvate je.

Jovan uvek piše na nivou ličnog verovanja, pa nas kontekst upućuje da je drugo pomenuto čitanje ispravnije. Isto je i sa st. 28.

"upoznali mene" Isus oslovljava sve učenike još jednom (st. 9). Koncept "upoznati" ima SZ prizvuk ličnog odnosa a ne kognitivne spoznaje (Post 4:1; Jer 1:5).

"upoznaćete i mog Oca" Ko vidi Isusa vidi Boga (Jn 1:14-18; 5:24; 12:44-45; 2 Kor 4:4; Kol 1:15; Jev 1:3)! Isus je savršeno otkrivenje nevidljivog Boga. Niko ko ga odbija ne može da kaže kako poznaje Boga (1 Jn 5:9-12).

8 Filip reče: "Gospode, pokaži nam Oca i biće nam dovoljno."

9 Isus mu reče: "Toliko sam vremena sa vama i nisi me upoznao, Filipe?
Ko je video mene, video je i Oca. Zašto onda kažeš: 'Pokaži nam Oca'? 10 Zar
ne veruješ da sam ja u Ocu i da je Otac u meni? Reči koje vam govorim ne do-
laze od mene; Otac koji je u meni čini svoja dela. 11 Verujte da sam ja u Ocu i
Otac u meni. Ako ne zbog drugog, verujte makar zbog dela koja činim. 12
Zaista, zaista vam kažem: ko veruje u mene, činiće dela koja ja činim. Činiće
i veća dela, jer ja odlazim k Ocu. 13 Što god zatražite u moje ime, ja ću to

učiniti, da bi se slava Očeva otkrila u Sinu. 14 Što god zatražite u moje ime, ja ću to učiniti." Jn 14:8-14

14:8 "Filip reče" Filip mora da se nadao nekoj teofaniji - bogojavljanju kakvo je imao Mojsije, Isaija ili Jezekilj. Isus to zna i otvoreno mu kaže da u njemu vidi Onog koga traži (Kol 1:15; Jev 1:3)!

"i biće nam dovoljno" Ova očekivanja su slična farisejskim. Ali, verovati znači hodati, kretati se po veri i ne zavisiti od bilo kakvog znaka (2 Kor 4:18; 5:7) u duhovnom smislu. Vera je stvar poverenja!

14:9 "Toliko sam vremena sa vama" Plural nam otkriva da je Filip govorio u ime svih.

"Ko je video mene, video je i Oca" Perfekt particip i perfekt aktiv naglašavaju posledice radnje - "Video je i gleda". Isus je punina božanskog otkrivenja (Kol 1:15, Jev 1:3).

14:10 Konstrukcija rečenice podrazumeva potvrdan odgovor.

"… ne veruješ… vam govorim" Promena jednine u množinu ukazuje ponovo na apostolsku grupu (st. 7, 10). Vidi posebnu temu o prebivanju, u 1 Jn 2:10.

"Reči koje vam govorim ne dolaze od mene" Sve što je rekao i uradio Sin je činio za Oca (24; 5:19, 30; 7:16-18; 8:28; 10:38; 12:49). Isusova učenja su od slova do slova Očeve reči (st. 24).

"i da je Otac u meni" Zajedništvo Oca i Sina, naglašeno u Prvosvešteničkoj molitvi (Jn 17), osnova je "prebivanja" vernika u Hristu (Jn 15). Jovanovo evanđelje nam pokazuje da je spasenje: (1) doktrina; (2) zajedništvo; (3) poslušnost; (4) istrajnost.

14:11 "Verujte" Prezent imperativ i prezent indiktiv. Manuskripti se razlikuju u ovoj uvodnoj frazi. Neki od najstarijih (p66, p75, No, D, L,W) imaju samo glagol "verujte" sa predlogom "*hoti*" - "to", što ukazuje na istinu o Isusu i njegovom jedinstvu sa njim. Drugi prepisi (A; B) dodaju dativ "u mene", naglašavajući lični objekt verovanja. Neki stučnjavi daju prednost prvom (The United Bible Societies' Greek scholars), a neki drugom rešenju (Bruce M. Metzger's *A Textual Commentary on the Greek New Testament)*. Većina savremnih prevoda zadržavaju i jedno i drugo: "u mene" i "to", naglašavajući sadržaj vere.

"verujte makar zbog dela koja činim" Isus je već pozvao svoje da veruju njegovim delima (Jn 5:36; 10:25, 38). Ta dela su ostvarenje SZ proroštava. Ona jasno pokazuju ko je on! U toj veri su veri apostoli trebali da rastu, baš kao i mi.

14:12 "ko veruje… činiće" Vera nije mentalna aktivnost već uverenje na delu. Fraza "činiće i veća dela" naglašava buduće vreme i: (1) geografski prostor; (2) misiju među neznabošcima; (3) prisustvo Duha sa svakim vernikom. Vidi posebnu temu o ograničenoj neograničenosti molitve, u 1 Jn 3:22.

14:13-14 "Što god zatražite u moje ime, ja ću to učiniti" Primetimo da Gospod naglašava da je uslišenje molitava zasnovano na njegovom karakteru. U Dl 7:59 Stefan se moli Isusu. U 2 Kor 12:8 apostol Pavle se moli Isusu. U Jn 15:16 i 16:23 se ohrabrujemo da oslovimo Oca. U svakom slučaju molitva "u Isusovo ime" nije magična formula kojom na kraju osiguravamo uspešnost svojih molitava. Isusovo ime nas oslanja na volju i karakter samog Gospoda.

Ovde imamo dobar primer potrebe za čitanjem paralelnih tekstova pre stvaranja dogmatskih izjava na osnovu biblijskih tekstova. Frazu "šta god" valja uskladiti sa: (1) "u moje ime" (Jn 14: 13-14; 15:7, 16; 16:23); (2) "tražite i naći ćete" (Mt 7:7-8; Lk 11:5-13; 18: 1-8); (3) "dvoje složnih" (Mt 18:19); (4) "verujte" (Mt 21:22); (5) "bez sumnje" (Mk 11:22-24; Jak 1:6-7); (6) "nesebično" (Jak 4:2-3); (7) "držite njegove zapovesti" (1 Jn 3:22; (8) "po Božijoj volji" (Mt 6:10; 1 Jn 5:14-15).

U Isusovom imenu je i njegov karakter. U njemu se pozivamo na sve njegovo, na njego um i srce. I ovo je česta fraza Jovanovog evanđelja (14:13-14, 26; 15:16; 16:23-26). Što smo sličniji Hristu to su nam molitve usrdnije, pozitivnije i ispunjenije. Najgore što bi Bog mogao da uradi za nas bi bilo da usliši naše sebične, materijalističke molitve. Vidi 1 Jn 3:22.

Posebna tema: Delotvorna molitva

A. Ukorenjena je u ličnom odnosu sa Trojedinim Bogom
   1. po Očevoj je volji
      a) Mt 6:10
      b) 1 Jn 3.22
      c) 1 Jn 5:14-15
   2. izvire iz našeg prebivanja u Hristu
      a) Jn 15:7
   3. izrečena je u Isusovo ime
      a) Jn 14:13, 14
      b) Jn 15:16
      c) Jn 16:23-24

4. molitva u Duhu
   a) Ef 6:18
   b) Juda 20

B. Zavisi od naših motiva
1. ne tražimo
   a) Mt 21:22
   b) Jak 1:6-7
2. loše tražimo
   a) Jak 4:3
3. tražimo sebično
   a) Jak 4:2-3

C. Zavisi od našeg izbora
1. od upornosti
   a) Lk 18:1-8
   b) Kol 4.2
   c) Jak 5:16
2. ometa je bračna nesloga
   a) 1 Pet 3:7
3. ometa je greh
   a) Ps 66:18
   b) Isa 59:1-2
   c) Isa 64:7

Bog odgovara na svaku našu molitvu, ali ih ne uslišava sve. Jer, molitva je uvek ulica dvosmernog saobraćaja. Najgore bi bilo po nas kada bi nam Bog dao sve što tražimo: vidi posebnu temu: "Zastupnička molitva", u Kol 4:3.

15 "Ako me volite, izvršavaćete moje zapovesti, 16 a ja ću izmoliti od Oca da vam da drugog Pomagača-Utešitelja da bude sa vama doveka. 17 On je Duh koji otkriva istinu. Njega svet ne može da primi, jer ga ne vidi i ne poznaje. Vi ga poznajete, jer sa vama boravi i biće u vama. Jn 14:15-17

14:15 "Ako me volite, izvršavaćete moje zapovesti" Poslušnost je neopisivo važna (8:51; 14:23-24; 15:10; 1 Jn 2:3-5; 3:22, 24; 5:3; 2 Jn 6; Lk 6:46). Stihovi 21, 23 i 24 naglašavaju isto. Poslušnost je dokaz pravog obraćenja (Jakov i 1. Jovanova).

14:16 "drugog Pomagača-Utešitelja" Grčki *allos* je "drugi iste vrste". Zato neki Svetog Duha nazivaju "drugim Isusom" (G. Campbell Morgan).

Druga imenica koju ovde imamo je *parakletos*, upotrebljena za Isusa u 1 Jn 2:1 (posrednik) i Duha Svetog u Jn 14:26; 16:7-14. To je neko ko daje pravnu pomoć. Naš pojam "advokata" potiče odavde. Isti jezički koren, "uteha" - *parakaleo*, koristi se za Oca u 2 Kor 1:3-11.

Posebna tema: Isus i Duh Sveti

Između službe Sina i Duha postoji kontinuitet. Kempbel Morgan kaže da je najbolje ime za Duha "drugi Isus". Evo nekih poređenja njihovih službi:

1. Duh se naziva "Duhom Isusovim" i sličnim imenima (Rim 8:9; 2 Kor 3:17; Gal 4:6; 1 Pet 1:11).
2. Obojica imaju ista imena:
   - a) "istina":
     - Isus (Jn 14:6).
     - Duh (Jn 14:17; 16:13).
   - b) "branitelj":
     - Isus (1 Jn 2:1).
     - Duh (Jn 14:16, 26; 15:26; 16:7).
   - c) "sveti":
     - Isus (Lk 1:35; 14:26).
     - Duh (Lk 1:35).
3. Obojica prebivaju u vernicima:
   - a) Isus (Mt 28:20; Jn 14:20,23; 15:4-5; Rim 8:10; 2Kor 13:5; Gal 2:20; Ef 3:17: Kol 1:27).
   - b) Duh (Jn 14:16-17; Rim 8:9,11; 1 Kor 3:16; 6:19; 2 Tim 1:14).
   - c) i Otac prebiva u hrišćanima (Jn 14:23; 2 Kor 6:16).

"da bude s vama doveka" Čak tri predloga imamo pored imenice Duh Sveti: (1) "*meta*" (st. 16), tj. "sa"; (2) "*para*" (st. 17), što znači "kraj, pored"; (3) "*ev*" (st. 17), tj. "u". Primetimo da je Duh Sveti sa nama, pored nas i u nama. Njegovo je da u svima nama otelotvori Isusov život (14: 16-17, 26; 16:-11).

Takođe, Duh je "on", što ukazuje na ličnost. Neki stari prevodi imenicu navode kao "to", zbog toga što je sama imenica "duh" na grčkom srednjeg roda (Jn 14:17, 26; 15:26). Duh je treće lice svete Trojice. Svakako da pojam Trojice, tj. Trojstva ne potiče iz Svetog pisma, ali ovu istinu vidimo iz činjenica da je Isus Bog, a da je Duh ličnost. Bog je stoga trojedin: tri odvojena lica jedne

suštine (Mt 3:16-17; 28:19; Dl 2:33-34; Rim 8:9-10; 1 Kor 12:4-6; 2 Kor 1:21-22; 13:14; Ef 1:3-14; 2:18; 4:4-6; Tit 3:4-6; 1 Pet 1:2).

14:17 "On je Duh koji otkriva istinu" "Istina" ovde ima istu konotaciju kao i u st. 6 (15:26; 16:13; 1 Jn 4:6). Ova izjava otkriva Duha kao: (1) božanstvo ili (2) Oca kao božanstvo. Vidi posebnu temu o istini u 6:55 i 17:3.

"njega" Zamenica "ono" stvara probleme kada je reč o imenici "Duh" *(pneuma)*. Ipak, grčki jezik na drugim mestima stavlja zemenicu muškog roda (26; 15:26; 16:7, 8, 13, 14). U svakom slučaju Duh Sveti nije ni muško ni žensko - duh je duh. Važno je da imamo na umu da je on posebna osoba (Ef 4:3; 1 Sol 5:19).

"Njega svet ne može da primi" Duha primamo jedino verom u Hrista (1:10-12). On nam daje sve što nam je potrebno (Rim 8:1-11). Svet bez vere ne može da razume i ceni ovu duhovnu istinu (1 Kor 2:14).

"poznaje… poznajete" U jevrejskoj misli "poznavanje" se tiče bliskog, čak intimnog zajedništva (Post 4:1; Jer 1:5). Grčka misao naglašava kognitivno, umno znanje. Evanđelje obuhvata i jedno i drugo.

"sa vama boravi" Rekli smo da je "prebivanje" jedna od ključnih ideja ovog Evanđelja. Vidi posebnu temu o tome u 1 Jn 2:10. Otac prebiva u Sinu; Sin prebiva u vernicima; vernici prebivaju u Sinu. To prebivanje je nešto što traje, stvarnost koja ne ostaje tek na izolovanoj odluci ili burnoj emocionalnoj reakciji.

"i biće u vama" Moguće je i čitanje "među vama". Nije li predivno obećanje da će sam Bog da prebiva u nama. NZ jasno govori o tome da će sve tri božanske osobe živeti u nama:

A. Isus (Mt 28:20; Jn 14:20, 23; 15:4-5; Rim 8:10; 2 Kor 13:5; Gal 2:20; Ef 3:17; Kol 1:27).

B. Duh (Jn 14:16-17; Rim 8:11; 1 Kor 3:16; 6:19; 2 Tim l:14).

C. Otac (Jn 14:23; 2 Kor 6:16).

18 Neću vas ostaviti kao siročad. Vratiću se k vama. 19 Još malo i svet me neće videti. Vi ćete me videti i živećete, jer ja živim. 20 U taj dan ćete saznati da sam ja u svom Ocu, a da ste vi u meni i ja u vama. 21 Ko prihvata moje zapovesti i izvršava ih, taj me voli. A ko voli mene, njega će voleti moj Otac. I ja ću ga voleti i sebe mu otkriti."

22 Juda (ne Iskariot) reče: "Gospode, kako to da ćeš se otkriti nama, a ne svetu?"

23 Isus mu odgovori: "Ako me neko voli, držaće se moga učenja, pa će ga i moj Otac voleti. Moj otac i ja ćemo doći k njemu i nastanićemo se kod nje-

ga. 24 A ko me ne voli, taj se ne drži mog učenja. Učenje koje slušate nije moje, već potiče od Oca koji me je poslao. Jn 14:18-24

14:18 "Neću vas ostaviti kao siročad" Isus uvek ispunjava svoja obećanja. U nedelju veče, nakon vaskrsenja, pojavio se pred svojima u Gornjoj sobi. Neki tumači kažu da se ovo obećanje ipak ispunilo na Pedesetnicu.

14:19 "Još malo i svet me neće videti. Vi ćete me videti" Naredni stih ukazuje da je reč o bogojavljanjima nakon vaskrsenja. Na osnovu ovoga je Juda pitao još nešto Gospoda, na osnovu st. 22. Učenici su se ipak nadali da će Gospod sada da uspostavi mesijansko Carstvo. Zato su se potpuno zbunili na reči - "svet me neće videti". Isus odgovara Judi (st. 23-24) da će ga svet videti jedino u životima svakog od njih.

"i živećete, jer ja živim" Hristovim vaskrsenjem Bog je pokazao svoju silu i voljnost da svojima da život (Rim 8:9-11; 1 Kor 15).

14:20 "u taj dan" Izraz najčešće ima eshatološki prizvuk, ali ovde ukazuje na post-uskrsna Isusova ukazivanja, ili na puninu Duha koja dolazi na dan Pentekosta.

"ćete znati" Iako "poznavanje" u jevrejskoj misli naglašava lično, intimno zajedništvo, predlog "*hoti*" - "to" ukazuje na sadržaj istine, kognitivnu objavu. I ova reč, kao i "verovati" ima dvostruko značenje. Jovan namerno na ovaj način izražava Evanđelje. Vernici poznaju Isusa (veruju u njega), ali i znaju istinu o njemu (veruju je).

"ja u svom Ocu, a da ste vi u meni i ja u vam" Jovan rado naglašava jedinstvo Isusa i Oca (10:38; 14:10-11; 17:21-23). Ovde dodaje još nešto: Kao što su živo povezani Sin i Otac, tako su bliski Isus i njegovi sledbenici!

14:21 "Ko prihvata moje zapovesti i izvršava ih" Dva prezent participa. Poslušnost je ključ svega (15:10; Lk 6:46; 1 Jn 5:3; 2 Jn 6). Ona je dokaz pravog obraćenja (st. 23).

Kao Jevreji, apostoli su koristili mnoge semitske idiome u svojim spisima. Molitva kojom su Jevreji započinjali svako svoje bogosluženje (Pnz 6:4-5), zvana *šema*, znači "čuj i uradi to što si čuo"! To je naglasak Jovanovog komentara (Jak 2:14-26).

"i sebe mu otkriti" Misli se na: (1) ukazanja posle vaskrsenja; ili na (2) poslanje Duha Svetog koji otkriva i oblikuje Hrista u svakom verniku (st. 26; Rim 8:29; Gal 4:19).

Isus naglašava: (1) svoju objavu; (2) zastupanje; (3) objavu Oca. Za nas su pisma apostola autoritativni zapisi Isusovih reči i jedini izvor jasne objave o Bogu i njegovim naumima. Verujemo i potvrđujemo da su Isus i Pismo

(pravilno protumačeno) naš vrhovni autoritet. Umovanje, iskustvo i tradicija su od pomoći, ali ne kao konačna mera autoriteta.

Službe Duha i Sina se prožimaju. Zato neki tumači Duha nazivaju “drugim Isusom” (Cambell Morgan). Lako je uporediti njihove titule i delo.

1. Duh se naziva “Duhom Isusovim” i sličnim imenima (Rim 8:9; 2 Kor 3:17; Gal 4:6; 1 Pet 1:11).
2. Obojica imaju ista imena:
   a) “istina”:
      Isus (Jn 14:6).
      Duh (Jn 14:17; 16:13).
   b) “branitelj”:
      Isus (1 Jn 2:1).
      Duh (Jn 14:16, 26; 15:26; 16:7).
3. Obojica prebivaju u vernicima:
   a) Isus (Mt 28:20; Jn 14:20, 23; 15:4-5; Rim 8:10; 2 Kor 13:5; Gal 2:20; Ef 3:17: Kol 1:27).
   b) Duh (Jn 14:16-17; Rim 8:9,11; 1 Kor 3:16; 6:19; 2 Tim 1:14).
   c) i Otac prebiva u hrišćanima (Jn 14:23; 2 Kor 6:16).

14:22 Vidi osvrt na st. 19.

“Juda (ne Iskariot)” Drugo Tadejevo ime (Mt 10:3; Mk 3:18).

14:23 “ako” Ljubav učenika prema Gospodu videće se u njihovoj ljubavi prema drugima.

25 Ovo vam kažem dok sam još sa vama. 26 A Pomagač-Utešitelj, Duh Sveti, koga Otac šalje u moje ime, poučiće vas svemu i podsetiće vas na sve što sam vam rekao. 27 Mir svoj vam ostavljam, mir svoj dajem vam. Ne dajem vam onakav mir kakav svet daje. Ne dajte da vam uznemirenost i strah obuzmu srce.

28 Čuli ste da sam vam rekao: ‘Odlazim, ali se vraćam k vama.’ Da me volite, vi biste se radovali što odlazim k Ocu, jer je Otac veći od mene. 29 To sam vam sada rekao, pre nego što se dogodi, da verujete kad se to dogodi. 30 Neću još dugo govoriti s vama, jer dolazi vladar ovoga sveta. On nema vlasti nada mnom, 31 ali svet treba da zna da ja volim Oca i da činim onako kako mi je zapovedio moj Otac. Ustanite, idemo odavde!” Jn 14:25-31

14:25 “Ovo vam kažem” Verovatno se misli na pouku iz Gornje sobe (15:11; 16: 1,4,6,25,33).

14:26 "Duh Sveti" Titula trećeg lica svete Trojice pojavljuje se još jedino u 1:33 u ovom Evanđelju. Ali, tu su druge titule - Zastupnik, Duh istine, Duh.

Nekoliko je NZ odeljaka koji opisuje Duha pojmovima koje ima samo svesno biće, ličnost (Mk 3:29; Lk 12:12; Jn 14:26; 15:26; 16:7-15). Opet, tu su i oni tekstovi gde se koristi zamenica srednjeg roda, budući da je imenica *pneuma* u grčkom srednjeg roda (14:17, Rim 8:26).

Ovde bi trebalo dati nekoliko napomena o ideji svete Trojice, o Trojstvu. Ovaj pojam nije biblijski, ali neupitno proističe iz Biblije. Naime, sveti tekstovi nam jasno govore o jednom Bogu objavljenom u tri božanska lica (Mt 3:16-17; 28: 19; Jn 14:26; Dl 2:32-33, 38-39; Rim 1:1-4; 5:1, 5; 8:1-4, 8-10; 1 Kor 12:4-6; 2 Kor 1:21-22; 13:14; Gal 4:4-6; Ef 1:3-14, 17; 2:18; 4:4-6; 2 Sol 2:13; Tit 3:4-6; 1 Pet 1:2). Ako je Isus Bog; ako je Duh ličnost - a jesu - onda smo prinuđeni da prihvatimo objavu o svetoj Trojici, ali ne kao objavu o progresivnim manifestacijama već kao o večnim i zasebnim osobama!

Posebna tema: Sveta Trojica

Istaknimo delovanje sve tri osobe u Trojstvu. Tertulijan je prvi počeo da koristi ovaj pojam. Jasno je da titula nije biblijska već teološka.

1. Evanđelja
   a) Matej 3:16-17; 28:19.
   b) Jovan 14:26.
2. Dela – Dl 2:32-33, 38-39
3. Pavle
   a) Rimljanima 1:4-5; 5:1, 5; 8:1-4, 8-10.
   b) 1. Korinćanima 2:8-10; 12:4-6.
   c) 2. Korinćanima 1:21; 13:14.
   d) Galatima 4:4-6.
   e) Efescima 1:3-14, 17; 2:18; 3:14-17; 4:4-6.
   f) 1. Solunjanima 1:2-5.
   g) 2. Solunjanima 2:13.
   h) Tit 3:4-6.
4. Petar – 1. Petrova 1:2
5. Juda – st. 20-21

Trojstvo je sakriveno u SZ

1. Božije ime se koristi u množini.
   a) Elohim je u množini, ali je imenica Bog uvek u jednini.

b) “Mi” u Post 1:26-27; 3:22; 11:7.
c) “Jedan” u “*Šema* – Čuj Izraele” u Pnz 6:4, ali i u Post 2:24; Jez 37:17.

2. Gospodnji anđeli kao vidljivi predstavnici Božiji.
a) Postanje 16:7-13; 22:11-15; 31:11, 13; 48:15-16.
b) Izlazak 3:2, 4; 13:21; 14:19.
c) Sudije 2:1; 6:22-23; 13:3-22.
d) Zaharija 3:1-2.
3. Bog i Duh su odvojeni, Post 1:1-2; Ps 104:30; Isa 63:9-11; Jez 37:13-14.
4. Bog (Jahve) i Mesija (Adon) su odvojeni Ps 45:6-7; 110:1; Zeh 2:8-11; 10:9-12
5. Mesija i Duh su odvojeni, Zah 12:10.
6. Spomen sve Trojice, Isa 48:16; 61:1.

Hristovo božanstvo i osobnost Duha su činili velike probleme u verovanju prvih monoteističkih učitelja:

1. Tertulijan je tvrdio da je Sin podređen Ocu.
2. Origen je i Sina i Duha podređivao Ocu.
3. Arije je poricao božanstvo i Sina i Duha
4. Monarhianisti su naučavali postepenu Božiju objavu.

Dakle, učenje o Trojici ima svoj istorijski razvoj, ali sasvim zasnovan na Pismu:

1. Potpuno Hristovo božanstvo, ravno u časti sa Očevim je 325. godine potvrđeno na saboru u Nikeji.
2. Potpuno božanstvo Duha Svetog, ravno u časti i slavi sa Ocem i Sinom je potvrđeno na saboru u Kostantinopolju 381. god.
3. Avgustin sasvim prihvata učenje o Trojici u svom delu *De Trinitate.*

Istina o Svetoj Trojici nas uvodi u nedokučivu tajnu. Ipak, NZ jasno potvrđuje da su Bog Otac, Bog Sin i Bog Sveti Duh tri osobe jednog božanstva.

“koga Otac šalje” Rana crkva pamti neshvatljivo jaku prepirku (IV vek) o tome da li Duh dolazi od Oca (Jn 3:34; Dl 2:33) ili od Sina (Jn 15:26; 16:7; Lk 24:49). Iza te debate stoji teže teološko pitanje o božanstvu Sina, o njegovoj suštinskoj jednakosti sa Ocem. Suprostavljene stavove po ovom pitanju predvodili su Arije i Atanasije.

“poučiće vas svemu” Duh Sveti je božanski učitelj. Svakako, on nas uči duhovnim istinama, posebno odnosu prema Gospodu, poslu i evanđeoskim vrednostima.

"i podsetiće vas na sve što sam vam rekao" Služba Duha je: (1) uveravanje ljudi u grešnost; (2) dovođenje pokajnika Hristu; (3) krštavanje u Hrista; (4) oblikovanje Hrista u vernicima (16:7-15). Nakon Hristovog povratka u slavu Duh je podsećao učenike na sve što je Isus govorio i činio, objašnjavajući im značenje svega. Tako su apostoli po njegovom nadahnuću mogli da zapišu pisma Novog zaveta. Poslednje što je Isus uradio za učenike bilo je posle vaskrsenja. Naime, objasnio im je u čemu su se na njemu ispunila obećanja SZ (Lk 24:13).

14:27 "Mir svoj vam ostavljam, mir svoj dajem vam" Mir u životu vernika ne zavisi od okolnosti već od sigurnosti Hristovih obećanja, od njegove prisutnosti (16;33; Fil 4:7; Kol 3:15).

Ovaj mir je sveopšta vrednost spasonosnog obnovljenog odnosa s Bogom, ali i lični doživljaj, osećanje sigurnosti i stabilnosti u teškoćama života. On je stvarnost koju obuhvata stari jevrejski pozdrav *Šalom*, život bez problema ispunjen zadovoljstvom (20:19, 21, 26; 3 Jn 14).

Posebna tema: Hrišćani i mir

I. Uvod

A. Biblija – naš osnovni izvor verovanja i delovanja – nema definicije mira u sebi. Šta više, postoji dosta napetosti u njenim izjavama. Recimo, SZ ima više vojnog, političkog prizvuka mira u sebi. NZ naglašava duhovni sukob svetla i tame.

B. Biblijska vera, baš kao i druge svetske religije, i nekada i sada, očekuje zlatno doba – istorijsku eru napretka i blagostanja bez nemira i ratova.

1. Isa 2:2-4; 11:6-9; 32:15-18; 51:3; Os 2:18; Mih 4:3.
2. Sveto pismo ovu stvarnost vezuje za ličnost Mesije, Isa 9:6-7.

C. Ipak se postavlja pitanje: Kako živimo u svetu nemira? Tri su hrišćanska odgovora data kroz istoriju od vremena smrti apostola do Srednjeg veka.

1. <u>Pacifizam.</u> Premda redak u antičko doba, ipak je bio najizvorniji odgovor prvih hrišćana na vojničko rimsko društvo.
2. <u>Pravedan rat</u>. Nakon Konstantinovog preobraćenja (313 god. po Hristu), crkva je počela da racionalizuje vojni aparat kao potrebu "hrišćanske države". Posebno kada se trebalo braniti od varavarskih osvajača. Ovaj stav je najbliži klasičnoj grčkoj misli. Ambrozije je prvi razvio ovu misao a kasnije je Avgustin unapredio.

3. Krstaški rat. Koncept sličan starozavetnoj ideji “svetog rata”. Razvio se u Srednjem veku, kao odgovor muslimanskim osvajanjima tzv. “svete zemlje”. Bile su to hrišćanske teritorije severne Afrike, Male Azije i istoka Rimskog carstva. Ovi ratovi su se vodili pod blagoslovom i pokroviteljstvom crkve.

4. Sva ova tri koncepta, zajedno s nekoliko svojih varijanti, nastali su kao hrišćanski odgovor na pali sistem sveta. Svaki od njih se poziva na određene svetopisamske tekstove dok zanemaruje neke druge. Pacifizam teži odvojenju od sveta. Sveti rat je pokušaj da se svetsko zlo stavi u zakonske okvire (Martin Luter). Krstaštvo je želja da se svet napadne, osvoji i nadzire.

5. Roland Bainton, u svom delu “*Hrišćanski stavovi o ratu i miru*” (naše izdanje “Alfa i Omega”, Beograd, 1995. god), piše na str. 15: “Reformacija ubrzava verski rat i sve tri doktrine su u igri: Pravedan rat između Luterana i Anglikanaca; Krstaški rat Reformovane crkve; Pacifizam Anabaptista i kasnije Kvekera. Tek 18. vek i doba Renesanse u celosti vaskrsava i u teoriji i u praksi humanističku ideju mira. U 19. veku se uporedo radilo kako na miru tako na antiratnoj agitaciji. I ponovo se sve tri doktrine javljaju. Američke crkve delimično zastupaju krstaške stavove spram Prvog svetskog rata; pacifizam im je bio blizak u međuratnom periodu a pravedni rat tokom Drugog svetskog”.

D. Promene u shvatanju mira

1. Za Grke je mir društvo reda i povezanosti.
2. Za Rimljane mir je odsustvo oružanih sukoba i pobuna kroz jak državni aparat.
3. Za Jevreje je mir plod čovekovog odgovora na mir kao Jahvin dar. Najčešće se oslikava o u seoskim, zemljoradničkim slikama (Pnz 27 do 28). Ali, mir je više od blagostanja, on je Božija zaštita i sigurnost.

II. Biblijski podaci

A. Stari zavet

1. Sveti rat je prevashodno starozavetna ideja. Zapovest “Ne ubij” (Izl 20:13; Pnz 5:7) se odnosi na ubistvo sa predumišljajem, a ne na žar neizbežnih ratnih okršaja. Jahve je često oslikavan kao moćni ratnik na strani svog naroda (knjige Isusa Navina i Sudije imaju aluzije u Ef 6:14).

2. Bog ratom kažnjava neposlušnost svog naroda. Recimo, progonstvo Izraelaca pod Asircima (722. pre Hrista). Tu je i vavilonsko ropstvo Jude (586. pre Hrista).
3. Novi zavet ne pruža polemike i detaljne odgovore o socijalnom zlu, posebno ne u terminima političke teorije. Ali, govori snažno o duhovnom izbavljenju. Žiža nije na ratnom okršaju – ustanku ili pobuni – već na duhovnom sukobu svetla i tame, dobra i zla, ljubavi i mržnje, Boga i Sotone (Ef 6:10-17).
4. Mir je stanje srca u središtu problema ovog sveta. On je zasnovan na našem odnosu sa Hristom (Rim 5:1; Jn 14:27), a ne na delotvornosti države. Mirotvorci iz Mt 5:9 nisu politički agitatori već propovednici evanđelja! Zajedništvo a ne podela – to je osobina Crkve koja treba posvađanom svetu.

"Ne dajte da vam uznemirenost i strah obuzmu srce" Prezent pasiv imperativ u negativu je prepoznatljiv glagolski oblik. On uvek poziva na hitan, neodložan prekid nečeg nepoželjnog što traje (14:1).

14:28 "da me volite" Uslovna rečenica istog tipa kao ona u st. 7 - "usprkos činjenicama". Bolje je da Isus ode od njih, da se vrati svom Ocu kako bi im poslao obećanog Duha. Naravno, oni to bez tog istog Duha nisu shvatali.

"jer je Otac veći od mene" Ovo svakako ne znači da Sin ima određenje manjkavosti. Reč je o funkcionalnosti božanskih poslova spasenja u odnosu svete Trojice (10:29-30). Ovo podređenje (subordinacija) Sina je privremeno (za vreme njegovog zemaljskog života), dok ne ispuni plan spasenja i otkupljenja (17:4-5; Fil 2:6-11). U tom smislu je Otac, kao onaj koji ga šalje veći od njega, važniji (13:16; 1 Kor 15:27-28; Ef 1:3-14).

14:29 "To sam vam sada rekao, pre nego što se dogodi" Isus želi da blagovremeno osnaži veru svojih učenika (13:19; 16:4).

14:30 "vladar ovog sveta" Zemlja je područje delovanja sile Sotone (12:31; Ef 2:2; 2 Kor 4:4). Moguće je da u dolasku Jude izdajnika Gospod vidi utelovljeno delovanje zla (13:27).

"On nema vlasti nada mnom" Sotona ne može ničim da optuži Isusa. "I u meni nema ništa" (Vuk); "i na meni ne nalazi ništa" (E. Čarnić).

14:31 "ali svet treba da zna" Sotona deluje u okvirima Božije volje i u konačnosti uvek bude nadmudren naumom otkupljenja čovečanstva.

"Ustanite, idemo odavde" Prezent medij imperativ. Nije lako prevesti ovu frazu. Naime, ona se pojavljuje kod Mateja i Marka u opisu događaja u Getsemanskom vrtu, kada su Juda i hramska policija krenuli na Gospoda. Ne znamo zašto je Jovan stavlja u kontekst Gornje sobe (Jn

13-17). Moguće je da je Gospod napustivši ovaj prostor i dalje poučavao učenike hodajući kroz vrt (18:1).

Predlozi za razgovor

Ovaj udžbenik je tek vodič u tumačenju. Svako od nas je za sebe odgovoran za svoje tumačenje Pisma. Svako treba da sluša svoje unutrašnje vođstvo. Seti se: Ti, Pismo i Duh Sveti. Nikada ne odustaj od ovoga.

I ova pitanja su osmišljena da bi ti pomogla u sažimanju glavnih misli ovog odeljka. Dakle, da u njima nađeš izazov, a ne konačne odgovore.

1. Na osnovu st. 1 objasnite raziku između teizma, deizma i hrišćanstva.
2. U čemu tri imenice st. 5 odaju SZ pozadinu?
3. Možemo li samo na osnovu st. 13 da gradimo teologiju molitve?
4. Šta je glavna služba Duha Svetog? (i prema nespasenima i prema spasenima)?
5. Da li je i Sotona obuhvaćen Božijom voljom?

Jovan 15

Podela poglavlja prema "Novom srpskom prevodu s napomenama"

Isus - pravi čokot 15:1-27

Treći krug čitanja (vidi uvodne napomene)
Prema izvornim piščevim namerama

Ovaj komentar je tek vodič u vašem proučavanju Pisma. To znači da ste za svoje tumačenje sami odgovorni. Svako od nas treba to da radi u svetlu objave koja mu je data. Tu ste vi, Sveto pismo i Sveti Duh – najvažniji u tumačenju. Ne prepuštajte sve drugim tumačima.

Čitajte ovo poglavlje u njegovom kontekstu. Uočite o čemu je reč. Pokušajte samo da sačinite svoju skicu ovog, prvog poglavlja. Tek onda to svoje uporedite sa prevodima Bibije koje posedujete. Podele na poglavlja i manje celine nisu deo nadahnutog teksta, ali nam pomažu da dokučimo izvorne piščeve naume, a to je suština svakog dobrog tumačenja. Neka svaki odeljak govori o jednom jedinom predmetu.

Kontekstualni uvid u 15:1-27

A. Ovo je predivno, ali i zabrinjavajuće poglavlje! Retko gde hrišćani mogu kao ovde da se ohrabre u Božijoj ljubavi i delotvornim obećanjima. Ali u isto vreme te reči donose zabrinjavajuća upozorenja! Pozadina teoloških kontroverzi ovog odeljka je prebogata. Evo kako se na to osvrnuo poznati F. F. Bruce, u svom delu „Odgovori na pitanja":

„Kada pogledamo Jn 15:4,6 odmah nam se javlja pitanje - šta znači izraz „sjedinjeni sa mnom" ili „ako neko nije sjedninjen sa mnom"? Kako možemo da ne prebivamo u Hristu?

Nije problem u samom ovom odeljku. Problemi nastaju kada pokušavamo da pošto-poto prilagodimo Pismo svojoj teologiji, umesto da na njegovim osnovama gradimo teologiju. Dakle, Gospod ove reči govori u času kada je u krugu učenika konačno jasno „ko nije sjedinjen sa njim" - Juda Iskariotski. Juda je bio jedan od izabranih (Lk 6:13, Jn 6:70). Ali, privilegija da bude sa

Gospodom mu nije mnogo značila. Nije se otvorio za Gospoda. Tako ovaj jasni odeljak naučava konačnu istrajnost vernika i ne smemo da ga zloupotrebljavamo kao neku blažu varijantu (ili otvoreni tekst) koja govori o opasnosti apostazije- otpadništva od vere“ (str. 71-72).

B. Odeljak sadrži uočljiv broj aorista, posebno tamo gde se teološki očekuju prezenti. Aorist naglašava sažetak nečijeg života, celovitost.

C. Nije jasna podela odeljaka u ovom poglavlju. Naime, celo Evanđelje zajedno sa Prvom poslanicom apostola Jovana su prava tapiserija različitih tema koje se uporno ponavljaju.

D. Termin „ostati“ *(meno)* se pojavljuje 112 puta u NZ. Od toga čak 40 puta u ovom Evanđelju i 26 puta u Jovanovim poslanicama. „Ostajanje“ je jedna od ključnih tema Jovanove teologije. Ovo poglavlje to najbolje oslikava, iako sam pojam ima i šire značenje u Evanđelju:

1. Zakon traje, „prebiva“ zauvek (Mt 5:17-18), baš kao i Hrist (12:34).
2. Poslanica Jevrejima naglašava novi put spasenja - ne više preko slugu, već kroz Sina (Jev 1:1-3, Jn 8:35).
3. Isus daje hranu koja „ostaje“ (6:27) i rađa rod koji „traje“ (15:16). Obe metafore ukazuju na jednu istinu. Hrist nam je potreban: (1) u početku duhovnog života; (2) trajno kroz duhovni život (6:53; 15:3).
4. Jovan Krstitelj je video Duha, na Gospodnjem krštenju, koji se spušta na Hrista i „ostaje“ na njemu (1:32).

E. Vidi posebnu temu o prebivanju u 1 Jn 2:10.

F. U celini st. 11-16 učenicima se obećava Isusova radost, dok im se u st. 17-27 obećavaju Isusova stradanja.

Tumačenje reči i izraza

1 Ja sam pravi čokot, a moj Otac je vinogradar. 2 On uklanja svaku lozu na meni koja ne rađa rod, a čisti svaku koja rađa, da bi više roda donela. 3 A vas je već očistila reč koju sam vam govorio. 4 Ostanite sjedinjeni sa mnom i ja ću ostati sjedinjen s vama. Kao što loza, sama od sebe, ne može da donosi rod ako ne ostane na čokotu, tako ni vi ne možete da donosite plod ako ne ostanete sjedinjeni sa mnom.

5 Ja sam čokot, a vi ste loze. Ko ostane sjedinjen sa mnom i ja sa njim, taj donosi mnogo ploda, jer bez mene ne možete ništa činiti. 6 Ako neko nije sjedinjen sa mnom, taj se izbacuje kao odsečena loza, te se suši, a kao takvu je skupljaju i bacaju u vatru, pa je spaljuju. 7 Ako ostanete sjedinjeni sa

mnom i ako moje reči ostanu u vama, tražite što hoćete i dobićete. 8 Ovo je na slavu moga Oca: da donosite mnogostruki rod i da budete moji učenici.

9 Kao što mene Otac voli, tako i ja volim vas; ostanite u mojoj ljubavi. 10 Ako izvršavate moje zapovesti, ostaćete u mojoj ljubavi, kao što sam i ja izvršio zapovesti svoga Oca, te ostajem u njegovoj ljubavi. 11 Ovo sam vam rekao da bi moja radost bila u vama i da bi vaša radost bila potpuna.

Jn 15:1-11

15:1 "Ja sam pravi čokot" Jedan od čuvenih Gospodnjih "Ja jesam" izraza u ovom Evanđelju (4:26; 6:35; 8:12; 10:7, 9, 10, 11, 14; 11:25; 14:6). Čokot, loza, grožđe i vino su poznati SZ simboli za Izrael (Ps 80:8-16; Isa 5:1-7; Jer 2:21; Jez 15; 19:10; Os 10:1; ali i u NZ: Mt 21:33; Mk 12:1-12, Rim 11:17). Ipak, u SZ ova slika uvek ima negativan prizvuk. Zato je Isus u sebi ostvario sve ono pozitivno, onog idealnog Izraelca (Isa 53). Ono što je kod Pavla slika crkve - Telo Hristovo; Hristova nevesta; Božiji hram - to je kod Jovana čokot. To znači da je Crkva pravi Izrael zbog svog pravog odnosa prema Hristu, kao pravom čokotu (Gal 6:16; 1 Pet 2:5,9, Otk 1:6). Vidi posebnu temu u 6:55; 17:3.

"a moj Otac je vinogradar" Isus još jednom istovremeno naglašava svoje blisko zajedništvo sa Ocem i svoju podređenost njegovoj volji.

15:2 "On uklanja svaku lozu na meni koja ne rađa rod, a čisti svaku koja rađa" Particip prezent pasiv srećemo dva puta u ovom stihu. Berba ploda, a ne njegovo klijanje je dokaz spasenja (Mt 7:16,20; 13: 18; 21:18-22; Lk 6:43-45). Kontekst jasno ukazuje da Isus govori o: (1) Judinoj izdaji (st. 6; 13:10; 17:12); (2) lažnim učenicima (2:23-25; 8:30-47; 1 Jn 2:19). Jovan razlikuje nivoe verovanja.

"čisti" Prezent aktiv indikativ. Stradanja imaju duboki smisao u životu hrišćana (st. 17-22). Ona povećavaju naš duhovni plod, razobličuju lažne vernike i drže nas zavisnim od Gospoda (Mt 13:20-23; Rim 8:17; 1 Pet 4:12-16). Majls Stenford je o ovome napisao vrlo praktičnu knjigu - "Principi duhovnog rasta" (*Principles of Spiritual Growth,* Miles Stanford).

Ovo je posebno uočljivo u širem kontekstu Jn 13 do 17, gde sve započinje Isusovim pranjem nogu učenicima. Oni su već bili "okupani" (spaseni), ali im je bilo potrebno "pranje nogu" (stalno kajanje). Glagol u sadašnjem vremenu posebno naglašava ovu potrebu kod učenika, a 1 Jn 1:9 to potvrđuje. Dakle, ne traži se samo poslušnost već i trajno ispovedanje i kajanje!

Vernici stradaju kroz život zbog više razloga: (1) tako rastu u hristolikosti (Jev 5:8); (2) privremena kazna za greh; (3) neizbežne posledice života u palom svetu. Najčešće nije lako da prepoznamo božansku svrhu stradanja, ali (1) opcija je najčešća.

15:3 "A vas je već očistila" Doslovno "orezala" *(kathairo)*, u st. 2 ima isti koren u grčkom "očistila" *(katharos)*. Ceo kontekst obiluje dokazima prvog učeništva. "Već" je naglašeno u izvorniku, što jedanaestorici uliva sigurnost u njihov položaj u Hristu (uporedi sa Judom u 13:10).

"očistila reč koju sam vam govorio" (17:17; Ef. 5:26; 1 Pet 1:23).

15:4 "Ostanite sjedinjeni sa mnom i ja ću ostati sjedinjen s vama" Aorist imperativ u množini (Jn 6:56; 1 Jn 2:6). Gramatička nedoumica je u drugom delu rečenice: da li je taj deo opis ili poređenje? Rekli smo da odeljak ima nekoliko teoloških, doktrinalnih naglasaka istrajnosti pravih vernika (st. 4, 5, 6, 7, 9, 10, 14; Mk 13:13; 1 Kor 15:2; Gal 6:9; Otk 2:7, 11, 17, 26; 3:5, 12, 21; 21:7). Pravo spasenje ima svoj jasan početak i trajni životni odaziv, istrajavanje. Ovaj teološki balans se često zapostavlja zbog naše sklonosti ka osećanju lične sigurnosti u spasenju. Ali, prava, biblijska sigurnost spasenja je uvek povezana sa: (1) istrajnošću vere; (2) pokajničkim načinom života; (3) upornom poslušnošću (Jk; 1 Jn); (4) obiljem plodova (Mt 7:13). Vidi posebnu temu o prebivanju u 1 Jn 2:10.

"Kao što loza, sama od sebe, ne može da donosi rod" Božansko staranje ima svoje jasne prioritete. O "rodu" vidi više u narednom stihu.

"ako ne ostane na čokotu, … ako ne ostanete sjedinjeni sa mnom" Uslovna rečenica uvek ukazuje na moguću aktivnost. Naša duhovna delotvornost je u direktnoj vezi sa odnosom prema Gospodu.

15:5 "Ko ostane sjedinjen sa mnom i ja sa njim, taj donosi mnogo ploda" Prezent particip i prezent indikativ. Trajno zajedništvo omogućuje neprekidni plod. Plod se tiče i naših stavova i naše delotvornosti (Mz 7:15-23; Gal 5:22-23; 1 Kor 13). Oni koji tako "prebivaju" delotvorni su u služenju (st. 16). Vidi posebnu temu o istrajnosti u 8:31.

"jer bez mene ne možete ništa činiti" Jak oblik dvostruke negacije. Ovo je pozitivna istina iskazana na negativan načn (Fil 4:13).

15:6 "Ako neko nije sjedinjen sa mnom, taj se izbacuje" Čokot ima samo jednu svrhu. Pošto je suv, brzo sagoreva, nije dobar ni za vatru (Jez 15). Moguće je da se misli i na Judu i na Izrael, ili na lažne vernike (Mt 13:41-42, 50; 1 Jn 2:19).

"u vatru" Vidi posebnu temu koja sledi.

Posebna tema: Oganj

Oganj, vatra ima i pozitivan i negativan prizvuk u Svetom pismu.

1. Pozitivan prizvuk:
   * toplota (Isa 44:15; Jn 18:18).
   * svetlost (Izl 12:8; Isa 44:15-16; Jn 21:9).
   * pročišćenje (Br 31:22-23; Pri 17:3; Isa 1:25; 6:6-8; Jer 6:29; Mal 3:2-3).
   * svetost (Post 15:17; Izl 3:2; 19:18; Jez 1:27; Jev 12:29).
   * Božije vođstvo (Izl 12:21; Br 14:14; 1 Car 18:24).
   * Božija snaga (Dl 2:3).
   * zaštita (Zah 2:5).
2. Negativan prizvuk:
   * spaljivanje (Isu 6:24; 8:8; 11:11; Mt 22:7).
   * uništenje (Post 19:24; Lev 10:1-2).
   * gnev (Br 21:28; Isa 10:16; Zah 12:6).
   * kazna (Post 38:24; Lev 20:14; 21:9; Isu 7:15).
   * lažni eshatološki znak (Otk 13:13).
3. Božiji gnev se oslikava ognjem:
   * gori njegov bes (Os 8:5; Sof 3:8).
   * oganj se izliva (Naum 1:6).
   * oganj je večan (Jer 15:14; 17:4).
   * neugasivi sud koji dolazi (Mt 3:10; 13:40; Jn 15:6; 2 Sol 1:7; 2 Pet 3:7-10; Otk 8:7; 13:13; 16:8).
4. Kontekst određuje da li je vatra blagoslov ili prokletstvo. To je slučaj sa mnogim biblijskim metaforama (kvasac, lav).

15:7 "Ako ostanete sjedinjeni sa mnom i ako moje reči ostanu u vama" Još jedna uslovna rečenica koja ukazuje na neizbežnu odluku, akciju. Naše molitve se ne uslišuju automatski! Isus sam menja naglasak svoje metafore sa prebivanja u njemu na prebivanje u svojoj Reči. On je taj koji nam otkriva Oca i prenosi nam njegovo učenje. U njima je izvor spasenja. Evanđelje je i Osoba i poruka te Osobe.

"tražite što hoćete i dobićete" Aorist medij imperativ (st. 16). Ovo je biblijski stih koji se verovatno najčešće zloupotrebljava. Moramo da pazimo na ukupno učenje Božije Reči. Ne smemo da prenaglašavamo izolovane tekstove (vidi 14:13). Vidi posebnu temu o (ne)ograničenoj sili molitve, u 1 Jn 3:22.

15:8 "Ovo je na slavu moga Oca" Najviše proslavljamo Boga živeći naš hristoliki život (i molitva, st. 7b). Takav život dokazuje da smo pravi učenici. U Jn 13:31-32; 14:13; 17:4 i Mt 9:8; 15:31 vidimo da se Otac proslavlja u delu svoga Sina. Sada to čini u delima sinovljevih sledbenika (Mt 5:16). Vidi 1:14.

15:9 "Kao što mene Otac voli, tako i ja volim vas" Božija porodica se prepoznaje po svojoj povezanosti u ljubavi. Otac voli Sina; Sin voli svoje sledbenike; Hristovi sledbenici vole jedan drugoga.

"ostanite u mojoj ljubavi" Aorist imperativ. Vernicima je zapoveđeno da ostanu u: (1) molitvi (st. 7; 14:14); (2) poslušnosti (st. 10,20; 14:15, 21, 23, 24); (3) radosti (st. 11); (4) ljubavi (st. 12; 14:21, 22, 24). Sve ovo je živi dokaz ličnog odnosa sa Bogom. Vidi posebnu temu o prebivanju u 1 Jn 2:10.

15:10 "Ako izvršavate moje zapovesti" Poslušnost je dokaz pravog učeništva (8:31; 14: 15-21, 23-24; Lk 6:46). Za Isusa je ovo primer njegove vernosti Ocu.

"ljubavi" Grčki "agape" nije bio previše poznat ni u klasičnom ni u *koine* grčkom. Tek je crkva ovom pojmu dale posebnu vrednost nesebične, požrtvovne, odane, delotvorne ljubavi. To je ljubav viša od osećenja, ljubav akcije, dela (3:16). NZ pojam *agape* odgovara SZ *hesed*, pojmu zavetne ljubavi i odanosti.

"kao što sam i ja izvršio zapovesti svoga Oca" Glagol je u perfektu. Odnos učenika i Isusa odgovara njegovom odnosu sa Ocem. Njihovo međusobno jedinstvo se preslikava na međuhrišćanske odnose (14:23).

15:11 "da bi vaša radost bila potpuna" Hrišćanima je darovana Hristova radost (17:13). Radost je blaženi dokaz pravog učeništva (2x u 15:11; 16:20, 21, 22, 24; 17:13). Svet oko nas obiluje bolom i krizama, a u Hristu je punina njegove radosti za nas.

12 Ovo je moja zapovest: volite jedni druge, kao što sam ja voleo vas. 13 Nema veće ljubavi nego kad neko da svoj život za svoje prijatelje. 14 A vi ste moji prijatelji ako činite što vam zapovedam. 15 Ne nazivam vas više slugama, jer sluga ništa ne zna o poslovima svoga gospodara. Ja vas nazivam prijateljima, jer sam vam obznanio sve što sam čuo od svoga Oca. 16 Niste vi mene izabrali, nego sam ja izabrao vas i postavio vas da idete i donosite rod i da vaš rod ostane, te da vam Otac da sve što zatražite u moje ime. 17 Ovo vam zapovedam: volite jedni druge. Jn 15:12-17

15:12 "Ovo je moja zapovest" Isus će u više navrata ponoviti ove reči (13:34; 15:17; 1 Jn 3:11, 23; 4:7-8, 11-12, 19-21; 2 Jn 2:5).

"volite jedni druge" Prezent imperativ naglašava trajnost, neodložnost. Ljubav je plod Duha (Gal 5:22) i mnogo više akcija, delo nego osećanje. Uvek se tako i opisuje - delima ljubavi (Gal 5:22-23; 1 Kor 13).

"kao što sam ja voleo vas" Aorist aktiv. Slika koja ukazuje na krst (st. 13). Isus ukazuje na sebe, na svoju požrtvovanu ljubav kao model našeg ophođenja (2 Kor 5:14-15; Gal 2:20; 1 Jn 3:16).

15:13 "kad neko da svoj život za svoje prijatelje" Isusova žrtva je otkupiteljska i pobednička (10:11; Rim 5:7-8). To je ljubav na delu!

15:14 "A vi ste moji prijatelji" Grčka imenica *filos* ima koren u prijateljskoj ljubavi *(fileo)*. U *koine* grčkom su *agapao* i *fileo* sinonimi božanske ljubavi (vidi 11:3 *fileo* i u 11:5 *agapao*, kao i u 5:20).

"ako činite što vam zapovedam" Prijateljstvo sa Isusom je uslovljeno poslušnošću (14:15, 23-24; 15:10; Lk 6:46). Kao što Sin prebiva i ostaje u Očevoj ljubavi, tako moraju i njegovi učenici da ostanu u Gospodnjoj ljubavi.

15:15 Isus je o svemu obavestio svoje učenike: (1) o istini o Bogu; (2) o budućim događajima. Pokazao im je svoju silu kako bi mogli da rastu i veri i pouzdanju. Rekao im je i dao sve što je čuo od Oca. Na njima je da sada to isto prenesu drugima (Mt 28:20).

15:16 "Niste vi mene izabrali, nego sam ja izabrao vas" Nekoliko važnih gramatičkih naglasaka je ovde: (1) aorist medij - Isus je sam jednom zauvek izabrao svoje; (2) jaki "*alla*" (ali) oblik; (3) naglašena zamenica "*ego*" - ja. Ponovo vidimo istinu božanskog izbora i ljudske odgovornosti. I jedno i drugo su istine koje nam otkriva Sveto pismo. Bog sve prvi započinje (6:44, 65; 15:16, 19), ali čovek mora da se odazove (1:12; 3:16; 15:4, 7, 9). Bog postupa prema čovečanstvu uvek u zavetnim odnosima ("ako… onda"). Vidi posebnu temu o pozvanju, u 6:44.

"nego sam ja izabrao vas i postavio vas da idete i donosite rod" Ovde imamo čak tri prezent konjuktiva: (1) idete; (2) donosite rod; (3) ostane (prebiva). Hrišćani imaju uzvišenu misiju (Mt 28:19-20). Teološki naglasak ovog izbora vidimo i u Dl 20:28; 1 Kor 12:28; 2 Tim 1:11. Ovom se slikom izražava Hristova smrt za vernike (10:11, 15, 17-18; 15:13).

"u moje ime" Vernici reprodukuju Hristov karakter. Ova fraza je sinonim frazi "Božija volja" u 1 Jn 5:14. Ljubav i uslišena molitva su u vezi i ovde i u 14:13-15.

Posebna tema: Ime Gospodnje

Izraz “u ime našeg Gospoda Isusa Hrista” je tipičan za NZ. U sebi nosi prisustvo i delovanje svete Trojice u Crkvi. Naravno, ovo nije magijska formula, već iskreno pozivanje na Božiji karakter.

Najčešće se misli na Isusa kao na Gospoda (Fil 2:11). Upotreba:

1. Ispovest obraćenika, iskaz vere u Isusa kod krštenja (Rim 10:9-13; Dl 2:38; 8:12, 16; 10:48; 19:5; 22:16; 1 Kor 1:13, 15; Jak 2:7).
2. Oslobađanje od zlih sila (Mt 7:22; Mk 9:38; Lk 9:49; 10:17; Dl 19:13).
3. Ozdravljenja (Dl 3:6,16; 4:10; 9:34; Jak 5:14).
4. Služenje (Mt 10:42; 18:5; Lk 9:48).
5. Crkvena disciplina (Mt 18:15-20).
6. Propovedanje paganima (Lk 24:47; Dl 9:15; 15:17; Rim 1:5).
7. Molitva (Jn 14:13-14; 15:2,16; 16:23; 1 Kor 1:2).
8. Znak hrišćanstva (Dl 26:9; 1 Kor 1:10; 2 Tim 2: 19; Jak 2:7; 1 Pet 4: 14).

U svemu ovome, u svakoj službi, delu, proglasu – vidimo njegov trag, njegovu prirodu, karakter, silu. U njegovom imenu je sve.

15:17 “Ovo vam zapovedam: volite jedni druge” Pogledajte komentar st. 12. Uslišenje molitava je uvek povezano sa ljubavlju i misijom!

18 Ako vas svet mrzi, znajte da je mene mrzeo pre vas. 19 Da pripadate
ovom svetu, svet bi voleo svoje. Ali, pošto ne pripadate svetu, nego sam vas
ja izdvojio iz ovog sveta, svet vas zbog toga mrzi. 20 Sećajte se reči koju sam
vam rekao: ‘Sluga nije veći od svog gospodara.’ Dakle, ako su mene progoni-
li, progoniće i vas; ako su poslušali moje reči, poslušaće i vaše. 21 Oni će sve
to činiti radi mene, jer ne poznaju Onoga koji je poslao mene. 22 Da nisam
došao i da im nisam govorio, to im se ne bi uračunalo u greh. Ovako nemaju
izgovora za svoj greh. 23 Ko mrzi mene, mrzi i moga Oca. 24 Ko me ne voli,
ne izvršava moje reči. Da nisam među njima činio dela, koje niko drugi nije
učinio, greh im se ne bi uračunao. Sad, iako su videli, mrze mene i moga
Oca. 25 Ipak, to je zbog toga da bi se ispunila reč, zapisana u njihovom Zako-
nu: ’Mrze me bez razloga.’

26 A kada dođe Pomagač-Utešitelj, koga ću vam poslati od Oca, Duh ko-
ji otkriva istinu, Duh koji od Oca ishodi – on će svedočiti za mene. 27 I vi ćete
svedočiti za mene, jer ste od početka sa mnom.” Jn 15:17-26

15:18 "Ako" Usprkos gramatike (uslovna rečenica) koja ostavlja mogućnost ovakvog ili onakvog odgovora, zna se da ovaj ogrehovljeni svet mrzi Isusove sledbenike.

"svet" Apostol na nekoliko načina koristi ovaj pojam: (1) planeta, metafora za sve ljude (3:16); (2) ljudsko društvo koje postoji i deluje mimo Boga (10:8; 1 Jn 2:15-17).

"mrzi" Prezent indikativ naglašava radnju koja traje (st. 20).

"znajte" Prezent imperativ. Naše poznavanje NZ istina nam pomaže da se suočimo sa progonstvima grešnog sveta.

"znajte da je mene mrzeo pre vas" Glagol je u prezentu a zamenica "mene" naglašena (7:7). Protivljenje sveta protiv Boga je očigledno. Svet mrzi Mesiju i njegov narod (17:14; 1 Jn 3:13). Ipak, hrišćani su jedno u Hristovoj ljubavi i u njegovim stradanjima. Poistovećivanje sa Gospodom nam donosi mir, radost, ali i progone pa i smrt!

15:19 "Da" ("Kad biste", E. Čarnić) Uslovna rečenica tipa "uprkos činjenicama". "Kad biste bili od ovog sveta- kao što niste - svet bi vas voleo - kao što vas i ne voli".

15:20 "sećajte se" Prezent imperativ ili indikativ, poput st. 18.

"Dakle, ako su mene progonili, … ako su poslušali moje reči" Pojam "progonili" je vrlo živopisan i ukazuje na divljanje zveri. Progonstvo je neizbežno za Hristove sledbenike u ovom palom svetu (Rim 8:17; 2 Kor 1:5,7; Fil 3:10; 2 Tim 2:12; 1 Pet 4:12-19).

15:21 "jer ne poznaju Onoga koji je poslao mene" Ovo se očigledno odnosi na Oca. Ni Jevreji, baš kao ni mnogobošci ne poznaju Boga. Koncept "poznati" ima jak SZ prizvuk ličnog zajedništva (Post 4:1, Jer 1:5). Pali svet nas progoni jer: (1) pripadamo Isusu, a njega su takođe prognali; (2) ne poznaju Boga!

15:22 "Da nisam došao" Još jedna uslovna "usprkos činjenicama" rečenica. "Da im nisam došao i govorio - kao što jesam - to im se ne bi uračunalo u greh- kao što jeste". Naša odgovornost uvek zavisi od znanja koje imamo. U ovom kontekstu besplodne su loze imale veliku odgovornost jer su mnogo imale. To su oni koji su duhovno mnogo privilegovaniji od ljudi koji imaju tek prirodno otkrivenje (Ps 19:1-6; Rim 1:18-20 ili 2:14-15).

15:23 Trajno suprostavljanje Hristu je trajno suprostavljanje Bogu (st. 24, 1 Jn 5:19).

15:24 "Da nisam" Ponovo "usprkos činjenicama" uslovna rečenica. "Da nisam činio među njima ono što niko nije, greh im se ne bi uračunao - kao što

jeste”. Svetlo objave uvek donosi odgovornost (1:5; 8:12; 12:35, 46; 1 Jn 1:5; 2:8, 9, 11; Mt 6:23).

“Sad, iako su videli, mrze mene i moga Oca” Glagol je oba puta u perfektu, što naglašava gotovu stvar, donetu odluku. Ko odbacuje Isusa odbacuje Oca (1 Jn 5:9-13).

15:25 Zanimljivo je da se terminom “Zakon” (Tora) citira Ps 35:19; 69:4. “Zakon” najčešće obuhvata Mojsijeve knjige od Postanja do Ponovljenog zakona. Neshvatljivo odbacivanje Isusa od strane Jevreja, i pored tako očiglednih otkrivenja, pripisuje se voljnom neverstvu (Isa 6:9-13; Jer 5:21; Rim 3:9-18).

26 A kada dođe Pomagač-Utešitelj, koga ću vam poslati od Oca, Duh koji otkriva istinu, Duh koji od Oca ishodi – on će svedočiti za mene. 27 I vi ćete svedočiti za mene, jer ste od početka sa mnom. Jn 15:26-27

15:26 “A kada dođe Pomagač-Utešitelj, koga ću vam poslati” I Otac i Sin nam šalju Duha (14:15, 26; 15:26; 16:7). Naše otkupljenje je delo Trojedinog Boga.

“Duh koji otkriva istinu” Ovde je naglasak da Duh Sveti otkriva Oca (14:17,26; 15:26; 16:13). Vidi posebnu temu o istini u 6:55 i 17:3.

“on će svedočiti za mene” Služba Duha je da svedoči o Isusu i njegovom učenju (14:26; 16:13-15; 1 Jn 5:7).

15:27 “I vi ćete svedočiti” Prezent verovatno naglašava nadahnutost NZ pisaca, apostola koji su bili sa Isusom (Lk 24:48). Vidi posebnu temu o Isusovim svedocima, u 1:8.

Predlozi za razgovor

Ovaj udžbenik je tek vodič u tumačenju. Svako od nas je za sebe odgovoran za svoje tumačenje Pisma. Svako treba da sluša svoje unutrašnje vođstvo. Seti se: Ti, Pismo i Duh Sveti. Nikada ne odustaj od ovoga.

I ova pitanja su osmišljena da bi ti pomogla u sažimanju glavnih misli ovog odeljka. Dakle, da u njima nađeš izazov, a ne konačne odgovore.

1. Šta sve podrazumeva naše "prebivanje"?
2. Šta ako kao vernici prestanemo da prebivamo? Šta ako kao vernici nemamo ploda?
3. Nabrojte osobine pravog učeništva.
4. Ako su stradanja znak živih hrišćana, šta to nama danas govori?
5. Objasnite st. 16 svojim rečima.

Jovan 16

Podela poglavlja prema "Novom srpskom prevodu s napomenama"

Isus, pravi čokot 16:1-16
Žalost i radost 16:17-33

Treći krug čitanja (vidi uvodne napomene)
Prema izvornim piščevim namerama

Ovaj komentar je tek vodič u vašem proučavanju Pisma. To znači da ste za svoje tumačenje sami odgovorni. Svako od nas treba to da radi u svetlu objave koja mu je data. Tu ste vi, Sveto pismo i Sveti Duh – najvažniji u tumačenju. Ne prepuštajte sve drugim tumačima.

Čitajte ovo poglavlje u njegovom kontekstu. Uočite o čemu je reč. Pokušajte samo da sačinite svoju skicu ovog, prvog poglavlja. Tek onda to svoje uporedite sa prevodima Bibije koje posedujete. Podele na poglavlja i manje celine nisu deo nadahnutog teksta, ali nam pomažu da dokučimo izvorne piščeve naume, a to je suština svakog dobrog tumačenja. Neka svaki odeljak govori o jednom jedinom predmetu.

Kontekstulani uvid u 16:1-33

A. Literalna celina pripada opsegu 15:18 do 16:4a. Uvek imajmo na umu da apostoli nisu pisali po stihovima i poglavljima. Sve ove podele su došle vekovima kasnije, čak i znakovi interpunkcije.

B. Služba Duha Svetog prema nespasenima je opisana u st. 8-11, a prema spasenima u st. 12-15. Evo kako o službi Duha piše Samuel Mikolaski, u svom članku „Novozavetna teologija":
„Novozavetna doktrina posvećenja, premda suštinski povezana sa opravdanjem ipak se razlikuje. Kao i u SZ, posvećenje u prvom redu poziva na odvojenje pred svetim, onostranim Bogom; a u drugom redu zahteva moralni božanski kvalitet. Zato je posvećenje delo Boga Duha koji nas ujedinjuje s Hristom i obnavlja duhovno. NZ to naziva krštenjem u Duhu (1 Kor 12:13);

pečaćenjem Duha (Ef 1:13, 14: 4:30), prebivanjem u Duhu (Jn 14:17; Rim 5:4; 8:9-11; 1 Kor 3:16; 6:19; 2 Tim 1:14), vođstvom Duha (Jn 14:26; 16:12-15), ispunjenjem Duha (Ef 5:18), plodom Duha (Gal 5:22-23). Dakle, posvećenje se oslanja na opravdanje. Ono je prebivanje pred Bogom (Jev 10:10) i početak našeg razvoja u novi ideal (Samuel J. Mikolaski[2], "The Theology of the New Testament" in *The Exposition Bible Commentary,* tom 1, str. 474).

C. Stih 17 - kao i 13:36; 14:5, 8, 22 - je još jedno pitanje apostola.

D. Mnogi veruju da, zbog 14:31 i 18:1, Isus reči zapisane u Jn 15 do 17 govori na putu za Getsemaniju, a ne u Gornjoj sobi.

Tumačenje reči i izraza

1 Ovo sam vam rekao da ne odustanete. 2 Isključivaće vas iz sinagoga, a doći će čas kada će, ko god vas ubije, misliti da time služi Bogu. 3 Ovo će činiti, jer nisu upoznali ni Oca ni mene. 4 Međutim, ovo sam vam rekao da se, kada dođe taj čas, setite mojih reči. Ovo vam nisam govorio na početku, jer sam bio sa vama. **Jn 16:1-4**

16:1 "da ne odustanete" Aorist pasiv konjuktiv. Ova fraza opisuje mamac u životinjskoj zamci (6:61). U ovom kontesktu dobija metaforičko značenje: Ne dozvolite da vas "sablazne" (E. Čarnić) dela mržnje Jevreja ili njihovih vođa. Isus ovako opisuje veru Jovana Preteče u Mt 11:2-6.

16:2 "Isključivaće vas iz sinagoga" Misli se na ekskomunikaciju iz zvaničnog Judaizma (9:22, 34; 12:42). Ipak, mnogo toga ne znamo o jevrejskom isključivanju iz društvenog života. Postojala su privremena i trajna odstranjivanja iz sinagogalnih bogosluženja. Kasnije, na prostorima Palestine prvog veka, rabini su razvili svojevrsni "kletveni zavet" samo za Hristove sledbenike. To je vrlo brzo sasvim odvojilo hrišćanska i sinagogalna bogosluženja.

2 Samuel Mikolaski, iliti Sava Mikalački je naše gore list. Banaćanin, iz sela Bašaida kraj Kikinde, kao petogodišnjak se - u potrazi za boljim životom - s porodicom iselio za SAD. Doktor je teologije i filozofije. U više navrata je tokom 90-ih posećivao našu zemlju, propovedao po našim crkvama i predavao studentima teologije na tečnom lalinskom jeziku. U času dok ovaj prevod nastaje, Mikalački je u svojim poznim godinama. Op. prev.

16:3 "Ovo će činiti" Fanatična iskrenost pred Bogom ne znači ništa. Posebno ako je zla i pogrešna. Bog ne pristaje na to.

"jer nisu upoznali ni Oca ni mene" "Poznanje" ima prepoznatljivu SZ konotaciju bliskosti, intimnosti čak (Post 4:1; Jer 1:5). Isus na posebno jak način ukazuje da je odbacivanje njega odbacivanje samog Boga (8:19; 15:21; 1 Jn 5:9-12).

Jovan rado ukazuje na duhovno slepilo i neznanje sveta (1:10; 8:19, 55; 15:21; 16:3; 17:25). Ipak, Sin je došao samo s jednim ciljem - da spasi takav svet (3:16). Došao je da nam otkrije Oca. Boga možemo da upoznamo (17:23) samo kroz Hrista.

16:4 Isus im otkriva budućnost u nameri da ih ohrabri kada navale odbacivanja i progoni (13:19; 14:29).

5 Sada odlazim k onome koji me je poslao, a niko od vas me ne pita: 'Kuda odlaziš?' 6 Ovo sam vam rekao da vam žalost ne obuzme srce 7 Ja vam govorim istinu: za vas je bolje da odem, jer ako ja ne odem, Pomagač-Utešitelj neće doći k vama. Ali ako odem, poslaću ga k vama. 8 A kad on dođe, pokazaće svetu šta je greh, šta je pravda i šta je sud. 9 Greh je to što ne veruje u mene. 10 Pravda je to što odlazim k Ocu i što me nećete više videti. 11 Sud je to što je vladar ovoga sveta osuđen. **Jn 16:5-11**

16:5 "a niko od vas me ne pita: 'Kuda odlaziš?' Pretpostavlja se da Petar postavlja ovo pitanje u 13:36, ali je - čuvši za agoniju u koju njegov Gospod dobrovoljno ulazi - odustao od njega. Jn 14:1-3 govori o Isusovom vaznesenju u nebo (Dl 1:9-11).

Dobro je da se podsetimo kako evanđelja nisu stenogrami, od reči do reči zapisi onoga što je Gospod govorio. Godinama kasnje su apostoli sažeti njegove reči iz različitih teoloških potreba. Svakako da su evanđelja bogonadahnuti spisi, ali to ne isključuje mogućnost autorske selekcije materijala, redakcije, tj. slaganja događaja po nekom redu, pa i prilagođavanja Isusovih reči. Ovim ne kažem da su mu apostoli stavljali u usta ono što nije rekao. Ali, uočljiva različitost teološke strukture govora, dela i događaja, za različite grupe vernika kojima je pisano, svakako objašnjava prividnu neusklađenost četiri kanonska evanđelja.

16:6 "da vam žalost ne obuzme srce" Glagol je u perfektu. Događali u Gornjoj sobi su ražalostili apostole (14:1; 16:6, 22). Termin "srce" je ovde

upotrebljen u jevrejskom smislu, ukazujući na čitavu osobu - um, osećanja i volju. Vidi više o srcu u posebnoj temi, u 12:40.

16:7 "za vas je bolje da odem" Isus telom može da bude samo na jednom mestu u jedno vreme. To svakako ograničava njegovo služenje učenicima. Takođe, za života je bio posvećen samo svom narodu. Dolazak Duha Svetog najavljuje novu eru, doba širenja službe spasenja (Ef 2:11-3:13).

"Bolje" - doslovno "svrsishodnije" - sreće se u 11:50 i 18:14, kada je reč o Isusovoj smrti. Fraza "da odem" verovatno uključuje u sebe sve događaje poslednje sedmice Isusovog života.

"jer ako ja ne odem, Pomagač-Utešitelj neće doći k vama" Isus mora da ode da bi Duh mogao da dođe! Imenica *Parakletos* može da se prevede i kao "advokat, pomagač, utešitelj" (14:16, 26; 15:26). U klasičnoj grčkoj literaturi opisivala je advokata odbrane. U st. 8-11 Duh je opisan kao tužilac sveta, dok je u odeljku st. 12-15 advokat koji brani vernike. *Parakletos* je i Sin, prema 1 Jn 2:1, više u smislu "tešitelja". Takođe i Otac je ovako oslovljen u 2 Kor 1:3-11.

"poslaću ga k vama" Duh nam je došao i od Oca i od Sina (14:26).

16:28 "A kad on dođe, pokazaće svetu" Primetimo da se sva tri područja službe Duha tiču osnovnih ljudskih potreba i suštine Hristovog otkupljenja. "Pokazaće", "dokazaće" (E. Čarnić) je pravni, sudski izraz za unakrsno ispitivanje.

Pojam "svet" se ovde odnosi na ljude, na ogrehovljeno čovečanstvo koje živi i deluje sasvim odvojeno od Boga. Vidi 15:18.

16:9 "Greh je to što ne veruje u mene" Evanđelje se dešava tamo gde čovek uviđa svoju grešnost i svoju potrebu za Božijom pravdom (Rim 3:9-18, 23). Sa ove strane Golgote greh više nije najveća prepreka našeg spasenja. Ali, ljudi ne veruju u ono što je Isus Hrist uradio za njih (Jn 3:6-21). Koncept "verovanja" ovde ima kognitivni i emocionalni nivo, ali se najviše tiče područja volje. Zato Bogu nije stalo do naše lične vrednosti, pojave, već do pokajanja i vere kao jedinih prihvatljivih odgovora na Božiju brigu i obećanja u Hristu (Rim 3:21-30).

16:10 "Pravda je to što" Ovo se odnosi na: (1) Skorašnje Hristovo otkupljenje na Golgoti, vaskrsenje i vaznesenje, kao celinu događaja spasenja (st. 10); (2) na one koji misle da su pravedni pred Bogom i bez Hrista. A ne znaju da je samo u njemu opravdanje za svakog čoveka.

16:11 "Sud je to što je vladar ovoga sveta osuđen" Dolaze dan i čas kada će Sotona i svaki pali anđeo stati pred pravedni Božiji sud, zajedno sa izgubljenim čovečanstvom (Fil 2:6-11). Sotona još uvek ima moć u ovom

svetu (12:31; 14:30; 2 Kor 4:4; Ef 2:2; 1 Jn 5: 19), ali je ipak poraženi neprijatelj (perfekt pasiv). I njegovi sledbenici (8:44; Mt 13:38; 1 Jn 3:8-10) će žnjeti pravedan Božiji sud!

12 Imam još mnogo šta da vam kažem, ali sada bi to bilo previše za vas.
13 A kada dođe on, Duh istine, uputiće vas u svu istinu, jer neće govoriti po
svome, nego će govoriti ono što čuje, i najavljivaće vam buduće događaje. 14
On će me proslaviti, jer će od mene primiti i vama najavljivati. 15 Sve što ima
Otac, pripada i meni. Zato sam vam rekao da će od mene uzeti i vama najav-
ljivati.. Jn 16:12-15

16:12 "ali sada bi to bilo previše za vas" Doslovno "da podnesete" (E. Čarnić), fraza koja se koristi za tovare teglećih životinja. Učenici ne mogu da shvate: (1) Hristovo stradanje; (2) Hristovo vaskrsenje; (3) svetsku misiju crkve.

Današnji čitaoci Svetog pisma u mnogo čemu mogu da vide (i moraju!) da je NZ prelazni period. Ni sami apostoli nisu razumeli mnoge stvari sve do post-uskrsnih ukazanja, a posebno do dolaska punine Duha na Pedesetnicu.

Ne zaboravimo i to da su evanđelja nastala godinama kasnije, nakon događaja koji su zapisani. Razlog - evangelizacija određenih grupa ljudi. U tom smislu su evanđelja odraz kasnije, zrelije teologije.

16:13 "Duh istine" Istina - *aletheia* - ima SZ prizvuk pouzdanosti u prvom redu, a tek onda smisao tačnosti. Isus je sebe nazvao takvom istinom u 14:6. Duh je takav i kao takav otkriva nam takvog Isusa (14:17; 15:26; 16:13; 1 Jn 4:6; 5:7). Vidi Jn 6:55.

"uputiće vas u svu istinu" Ovo se svakako ne odnosi na obaveštenost o svemu, u svim područjima, već je reč o područjima duhovnosti i o Isusovom učenju (evanđelju). U prvom redu je reč o nadahnutosti NZ pisaca. Duh je vodio na poseban način dajući im autoritet i svoje proviđenje. Takođe, ovo vođstvo se tiče prosvećenosti koje će po istom Duhu imati svi čitaoci svetih spisa. Vidi posebnu temu o istini u 6:55 i 17:3.

"jer neće govoriti po svome, nego će govoriti ono što čuje, i najavljivaće vam buduće događaje" Bliže se ključni događaji otkupljenja - Golgota, vaskrsenje, vaznesenje i Pentekost. Nije služba Duha da nam u nedogled otkriva beznačajne buduće događaje mimo Hrista.

Duh prima istinu od Oca, kao što je i Sin primio, i prenosi je vernicima. Isto je i Sin uradio. Ovo primanje i davanje nije samo stvar sadržaja već i načina, metoda. Bog Otac je i ovde najveći u funkcionalnom smislu (1 Kor 15:27-28).

16:14-15 "On će me proslaviti, jer će od mene primiti i vama najavljivati" Glavna služba Duha je da uzdiže, proslavlja Isusa Mesiju (st. 15). Duh nikada ne ukazuje na sebe već uvek na Isusa (14:26).

"Sve što ima Otac, pripada i meni" Kako divna objava (3:35; 5:20; 13:3; 12:10; Mt 11:27). Slično je i u Mt 28:18; Ef 1:20-22; Kol 2:10; 1 Pet 3:22. U Trojstvu nema nejednakosti već samo funkcionalne podređenosti, reda. Kao što je Sin odražavao Oca tako i Duh odražava Sina.

16 Još malo pa me nećete više videti, a zatim još malo, pa ćete me videti."

17 Tada Isusovi učenici rekoše jedni drugima: "Šta znači to što nam je rekao: 'Još malo, pa me nećete više videti, a zatim još malo, pa ćete me videti', i 'zato što odlazim k Ocu'? 18 Šta misli pod tim: 'Još malo'? Ne znamo o čemu to govori."

19 Isus je znao da hoće da ga pitaju, pa im je rekao: "Pitate se među sobom šta znači ono što sam rekao: 'Još malo, pa me nećete više videti, a zatim još malo, pa ćete me videti?' 20 Zaista, zaista vam kažem da ćete plakati i naricati, a svet će se radovati. Bićete u žalosti, ali će se vaša žalost preokrenuti u radost. 21 Žena je u teskobi kad rađa, jer je došao čas porođajnih bolova, ali kad rodi dete, ona više ne spominje svoju muku, jer je novorođenče došlo na svet. 22 I vi ste sada žalosni, ali ja ću vas ponovo videti, te će vaša srca biti ispunjena radošću. Tu radost niko neće moći da vam oduzme. 23 U onaj dan me nećete više pitati ni o čemu. Zaista, zaista vam kažem: Otac će vam dati što god zatražite u moje ime. 24 Vi još niste ništa zatražili u moje ime. Tražite i dobićete, da vaša radost bude potpuna. Jn 16:16-24

16:16 "Još malo" Ovu frazu srećemo kod Jovana u više navrata - 7:33; 12:35; 13:33; 14:19. Reč je o idiomu oko čijeg značenja postoji nekoliko teorija: (1) post-uskrsna pojavljivanja; (2) Drugi dolazak; (3) Isusov dolazak po Duhu Svetom. Kontekst daje prednost prvoj mogućnosti (st. 22). Učenike je i ova izjava zbunila (st. 17-18).

16:17 "Tada Isusovi učenici rekoše jedni drugima" Pitanje poput onih u 13:36; 14:5, 8, 22. Isus rado prihvata i ovo pitanje kako bi im se još jednom otkrio i utešio ih. Inače, osobina ovog Evanđelja jeste da se duhovne istine iznose u obliku dijaloga. Ovakvih dijaloga ima dvadeset i sedam.

"zato što odlazim k Ocu" Isus je ovo već rekao u st. 5, kao i samom frazom "još malo" u 16:10. I ovo je u određenom smislu mesijanska izjava (13:1, 3; 16:28; 17:24).

"pa me nećete više videti, … pa ćete me videti" Reč "videti" nije ista u st. 16 i st. 17, premda su sinonimi. U svakom slučaju reč je o vremenu između Isusove smrti i uskršnjeg jutra.

Neki u ove dve reči istog glagola vide razliku fizičkog i duhovnog vida, pa smatraju da je reč: (1) o vremenu između Golgote i uskršnjeg nedeljnog jutra; (2) o vremenu između vaznesenja i Drugog dolaska.

Činjenica da je prvi glagol (*teoreo*) u prezentu, i u st. 16 i st. 17, a da je drugi (*horao*) u futuru u oba stiha, ipak podržava teoriju sinonimnosti.

16:18 "Govorahu dalje" (E. Čarnić) Imperfekt naglašava: (1) uporno su govorili; (2) počeli su da govore.

"Šta misli pod tim" Iako su bili sa njim, slušali njegove reči i gledali njegova dela, čudesa, učenici nisu uvek razumeli značenje svega toga (8:27 ,43; 10:6; 12: 16: 18:4). Upravo u tom domenu će biti deo službe Duha Svetog.

16:19 "Isus je znao da hoće da ga pitaju" Gospod je znao misli ljudi (2:25; 6:61,64; 13:11). Ne znamo da li je to njegovo poznavanje ljudske prirode, uvid koji ima u srca po svojoj božanskoj prirodi, ili je oboje po sredi.

16:20 "Zaista, zaista vam kažem" Doslovno "amin, amin" (1:51). "Amin" je SZ pojam *(aman, emeth, emunah)* za "veru" (Ava 2:4). Osnovno etimološko značenje je "biti čvrst", "biti siguran". Pojam je dobio slikovito značenje za Božiju pouzdanost iz koje potiče ceo biblijski koncept vere/vernosti. Jedino je Isus ovako započinjao svoje govore. Kao da je rekao: "Čujte me dobro! Ovo je važno, vredno i tačno".

"da ćete plakati i naricati" Glasna i napadna žalost je tipičan jevrejski običaj (11:31, 33; 20:11). Isus tri puta koristi množinu "vi" dok govori o žalosti učenika (st. 20 dva puta i st. 22). Služba duhovnog vođe donosi: (1) služenje; (2) odbacivanje sveta; (3) progonstvo koje je Hrist prošao.

"Bićete u žalosti, ali će se vaša žalost preokrenuti u radost" Predivno obećanje za one koji su i zbunjeni i žalosni. Ono se ispunilo odmah po vaskrsenju, kada im se Gospod ukazao u Gornjoj sobi: (1) nije ih ostavio (16:19); (2) vratio im se (16:19); (3) daće im mir (16:19); (4) daće im Duha (16:22; 20:20).

16:21 "Žena je u teskobi kad rađa" Metafora porodilje je zajednička i SZ i NZ. Obično ukazuje na neizbežnost događaja, ali ovde je naglasak na stav žene koja rađa - pre i posle porođaja. Slika je povezana sa "porođajnim bolovima"

Novog doba (Isa 26:17-18; 66:7; Mk 13:8). Upravo je to slika učenika koji s ove strane krsta, vaskrsenja i vaznesenja ne razumeju svog Gospoda!

16:23 "U onaj dan" Još jedan jevrejski idiom (poput porođaja, st. 21) koji ukazuje na dolazak Novog doba (14:20; 16:25, 26).

"U onaj dan me nećete više pitati ni o čemu" Dve se reči koriste za "pitanje", "traženje" u ovom stihu (st. 26). Prva se tiče usmenog postavljanja pitanja (16:5, 19, 30). Ako je ovo dobar prevod, Isus misli na sve što su ga pitali u kontekstu Jn 13 do 17 (13:36; 14:5, 8, 22; 16:17-18). Druga reč se odnosi na dolazak Duha Svetog (14:16-31; 15:26-27; 16:1-15) koji ima odgovore na sva pitanja.

"Otac će vam dati što god zatražite u moje ime" Redak oblik odnosne a ne uslovne rečenice. To ukazuje da pozivanje Isusovog imena na kraju molitve nije nikakav ritual, već pozivanje na njegovu volju, um i karakter (1 Jn 5:13). Vidi komentar 15:16 i posebnu temu o (ne)ograničenoj molitvi u 1 Jn 3:22.

Kada je reč o frazi "u moje ime" postoje manuskriptne varijante. Naime, da li ona ide uz "zatražite", uz "dati" ili uz oboje? Kako kontekst kazuje da je reč o molitvi verovatno fraza ide uz "zatražite", jer nam od Oca sve dolazi kroz Sina ("moje ime", 14:13, 14; 16:15, 24, 26). Vidi posebnu temu o imenu Gospodnjem u 15:16.

16:24 "Tražite i dobićete" Prezent imperativ naglašava potrebu uporne i neprekidne molitve. U jednu ruku, dovoljno je da se kao verujući Bogu pomolimo samo jednom. Ali, u drugu ruku molitva je trajno zajedništvo, poverenje koje ne prestaje da traži (Mt 7:7-8; Lk 11:5-13; 18: 1-8).

"da vaša radost bude potpuna" Opisni perfekt pasiv particip (1 Jn 1:4). Uslišene molitve nas raduju! Radost je osobina Isusovih sledbenika (15:11; 16:20, 21, 24; 17: 13).

25 Ovo sam vam rekao slikovito, ali doći će čas kada vam više neću govoriti slikovito, nego ću vam otvoreno govoriti o Ocu. 26 U taj dan vi ćete tražiti od Oca u moje ime. Ne kažem vam da ću ja moliti Oca za vas. 27 Naime, sam vas Otac voli, zato što ste vi zavoleli mene i zato što ste poverovali da sam došao od Boga. 28 Od Oca sam izišao i došao na svet; sada odlazim sa sveta i idem k Ocu. Jn 16:25-28

16:25 "Ovo sam vam rekao slikovito" Isusovo učenje ima dvostruko delovanje: (1) ono je jasno učenicima; (2) nejasno je učenicima (Mk 4: 10-11; Isa 6:9-10; Jer 5:21). Srce onoga koji sluša je ključ delotvornog razumevanja.

Ali, ni Hristu najbliži ne mogu da shvate događaje spasenja pre nego se dogode (raspeće, vaskrsenje, ukazanja, vaznesenje i Pedesetnica).

Možda je post-uskršnji susret sa dvojicom učenika, na putu za Emaus (Lk 24:13-35) najbolji primer kako je Gospod učio apostole (st. 25-27, 32). Sam je po vaskrsenju pokazao kako SZ najavljuje njegovu službu. Na isti način je i Petar propovedao *(kerigma)* u Delima.

"nego ću vam otvoreno govoriti" Vidi posebnu temu *Parresia* u 7:4.

16:26 "U taj dan vi ćete tražiti od Oca u moje ime. Ne kažem vam da ću ja moliti Oca za vas" Važna istina je u ovim rečima. Mnogi savremeni hrišćani misle da ne mogu slobodno i direktno da pristupe Bogu! Ali, Sveto pismo jasno uči da: (1) Duh se moli za vernike (Rim 8:26-27); (2) Sin posreduje za vernike, prema 1 Jn 2:1; (2) vernici mogu kroz Hrista neposredno u molitvi da pristupaju Bogu.

16:27 "sam vas Otac voli" Ista reč *fileo* - ljubav, upotrebljena je i u 5:20 za Očevu ljubav prema Sinu. Ova divna izjava još više ističe onu u 3:16 (gde se koristi reč *agapao*). To svakako ne znači da nas Otac nerado voli, da Sin mora da ga odobrovolji. Ne, on je nebeski Otac koji nas voli i rado prihvata sve što je Isus uradio za naše otkupljenje!

"od Boga" Grčki manuskripti imaju ovde dva rešenja: (1) "Bog" ili "Otac"; (2) sa ili bez člana. "Bog" se pojavljuje u p5, N,z, A, N, dok "*taj* Bog" u C i W. Više nego neobično jezičko rešenje. Tekstualni kriticizam upravo ovakva mesta uzima kao primer izvornih i rukom prepisivača nedoteranih tekstova. Biblijska društva i društva prevodilaca Božije Reči nisu saglasni po ovom pitanju. Čini se da druga varijanta ima više pristalica.

"zato što ste vi zavoleli mene i zato što ste poverovali da sam došao" Dva perfekta su u ovoj rečenici. Ljubav i vera su suština odnosa zajedništva sa Ocem. Komentar Barclay Newman i Eugena Nide:

"Ovde vidimo da su za apostola Jovana koncepti ljubavi, poslušnosti i vere različiti načini iskazivanja odnosa prema Sinu" (*A Translator's Handbook on the Gospel of John,* Barclay Newman; Eugene Nida, str. 518)

16:28 "Od Oca sam izišao i došao … " Aorist i perfekt. Isus je rođen u Vitlejemu (utelovljenje) i plodovi tog dolaska su neprolazni (Mt 28:20).

"sada odlazim sa sveta i idem k Ocu" Isus govori o svom vaznesenju, početku službe "Pomoćnika" i otpočinjanju svoje posredničke službe (1 Jn 2:1). Jovan je već istaknuo Isusovo prapostojanje (1:1) a sada i povratak u čast i slavu (17:5, 24).

29 Njegovi učenici mu rekoše: "Evo, sad nam otvoreno govoriš i ne služiš se slikovitim govorom. 30 Sada znamo da sve znaš i da nije potrebno da ti neko postavi pitanje, jer ti to unapred znaš. Zato verujemo da si došao od Boga."

31 "Sada verujete?", upita ih Isus. 32 "Evo, tek što nije nastupio čas, kada ćete se svi razbežati svako na svoju stranu, a mene ostaviti samog. Ipak, ja nisam sam, jer je Otac sa mnom.

33 Ovo sam vam rekao da imate mir u meni. U svetu ćete nailaziti na nevolje, ali vi budite hrabri; ja sam pobedio svet. Jn 16:29-33

16:29 "otvoreno govoriš" Vidi osebnu temu *Parresia* u 7:4.

16:30 Ovu izjavu valja shvatiti u svetlu Isusovog znanja o sumnjama učenika (st. 19). Ove reči su znak vere koja raste, makar da je još uvek manjkava. Učenici su toliko toga videli i čuli. Da li se ovde zaista suštinski menja njihovo shvatanje svega što se dešava?

16:31 "Sada verujete?" Ovo može da bude i pitanje i izjava. Većina savremenih prevoda se odlučuje za pitanje. Čak i u ovom, odsudnom času vera učenika nije savršena. Bog prihvata i slabu, početnu veru svih koji se odazivaju Hristu na osnovu svetla objave koje imaju. Učenici će pokazati svu slabost svoje vere od časa hapšenja svog Učitelja, sve do raspeća.

16:32 "kada ćete se svi razbežati svako na svoju stranu, a mene ostaviti samog" Samo je Jovan ostao uz Isusa tokom procesa i raspeća (Mt 26:31; prema Zah 13:7). Jn 21:1-3 pokazuje da se nekoliko apostola vratilo ribolovu, svom osnovnom zanatu.

Gospod je u najtežem času ostao bez prijatelja (Mt 26:38,40-41, 43,45), ali nikad bez pomoći s neba (8:16, 29). Ali, na krstu je sasvim sam, ostavljen, poneo sve grehe sveta (Mt 27:45-46).

16:33 "da imate mir u meni" Prezent konjuktiv (14:27). U Hristu imamo trajni mir i kao pojedinci i kao zajednica vere.

"svet" U ovom kontekstu svet je za Jovana ljudsko društvo koje živi daleko od Boga.

"vi budite hrabri" Prezent imperativ (Mt 9:2, 22; 14:27; Mk 6:50; 10:49; Dl 23: 11). Istim rečima je Bog hrabrio Isusa Navina (Isu 1:6, 9, 18; 10:25)

"ja sam pobedio svet" Perfekt naglašava trajnost, sigurnost. Pobeda je izvojevana još pre Getsemanije, pre Golgote, pre praznog groba (1 Kor 15:57)! Kosmos ne počiva na dualističkoj borbi dobra i zla. Bog je svevladar.

Kao što je Gospod pobedio svet silom ljubavi i poslušnosti Ocu, tako i hrišćani pobeđuju u njemu (1 Jn 5:4-5).

Predlozi za razgovor

Ovaj udžbenik je tek vodič u tumačenju. Svako od nas je za sebe odgovoran za svoje tumačenje Pisma. Svako treba da sluša svoje unutrašnje vođstvo. Seti se: Ti, Pismo i Duh Sveti. Nikada ne odustaj od ovoga.

I ova pitanja su osmišljena da bi ti pomogla u sažimanju glavnih misli ovog odeljka. Dakle, da u njima nađeš izazov, a ne konačne odgovore.

1. U čemu je veza ovog i prethodnog poglavlja?
2. Kako shvataš st. 5 u svetlu 13:36?
3. Šta je služba Duha Svetog izgubljenom svetu?
4. Šta je služba Duha Svetog vernicima?
5. Po čemu je istina st. 26-27 važna u svetlu savremenih denominacijskih tendencija?

Jovan 17

Podela poglavlja prema "Novom srpskom prevodu s napomenama"

Isusova prvosveštenička molitva 17:1-19
Isus moli za sve vernike 17:20-25

Treći krug čitanja (vidi uvodne napomene)
Prema izvornim piščevim namerama

Ovaj komentar je tek vodič u vašem proučavanju Pisma. To znači da ste za svoje tumačenje sami odgovorni. Svako od nas treba to da radi u svetlu objave koja mu je data. Tu ste vi, Sveto pismo i Sveti Duh – najvažniji u tumačenju. Ne prepuštajte sve drugim tumačima.

Čitajte ovo poglavlje u njegovom kontekstu. Uočite o čemu je reč. Pokušajte samo da sačinite svoju skicu ovog, prvog poglavlja. Tek onda to svoje uporedite sa prevodima Bibije koje posedujete. Podele na poglavlja i manje celine nisu deo nadahnutog teksta, ali nam pomažu da dokučimo izvorne piščeve naume, a to je suština svakog dobrog tumačenja. Neka svaki odeljak govori o jednom jedinom predmetu.

Kontekstulani uvid u 17:1-26

A. Istorijski kontekst:
   1. Ovo poglavlje sadrži Isusovu prvosvešteničku molitvu za samog Gospoda (st. 1-5), učenike (st. 6-19) i buduće sledbenike (st. 20-26). Tekst obiluje duhom pouzdanja bez imalo rezignacije (16:33).
   2. Ovo je najduža zapisan Gospodnja molitva.
   3. Zbog jedinstvenog motiva molitve teško je napraviti podelu poglavlja. I ovde imamo „tapiseriju" različitih tema. Ključne reči su „slava", „dati", „znati", „ime", „svet" i „jedno".
   4. Ne spominje se Duh Sveti, što je donekle neobično s obzirom na obećanja u Jn 14 do 16.

B. Osobine učenika u st. 16-19:
   1. Izabrani su,
   2. poslušni su,

3. poznaju Boga i Hrista,
4. prihvataju istinu,
5. mole se kroz Isusa,
6. ostaju u svetu,
7. čuvani su u Gospodnjoj snazi,
8. jedno su kao što su Otac i Sin jedno,
9. imaju Gospodnju radost,
10. nisu od ovog sveta,
11. posvećeni su istinom,
12. poslani su kao što je i Isus bio poslan,
13. voljeni su kao što Otac voli Sina.

C. Termin „slava“ kod Jovana:

1. Najmanje je dvadeset i pet jevrejskih reči koje se na grčkom prevode kao „slava“ *(doxa)* u LXX prevodu. Ključni pojam *kabod* znači „različit“, „težak“, „masivan“, „vredan“, „priznat“, „slavan“ i „sjajan“ (rečnik *Brown, Driver and Briggs*, str. 458).
2. Grčka imenica *doxa* dolazi od glagola „misliti“, u smislu ugleda, reputacije.
3. Jovan ima nekoliko nijansiranih značenja ovog pojma:
   a) Božanska slava (st. 5, 24; 1:14; 12:40; 12:16).
   b) Otkrivenje Oca Isusovim čudesima, znakovima, učenjem i stradanjem (st. 4, 10, 22; 1:14; 2:11; 7:18; 11:4,40).
   c) Krst (st. 1, 4; 7:39; 12:123; 13:31-32).

Ipak, apostol ne koristi kruto ovaj pojam jer mu je stalo da nevidljivog Boga učini vidljivim u svemu što Isus jeste i što čini.

1 Rekavši ovo, Isus je podigao svoje oči ka nebu, i rekao: “Oče, došao je čas. Proslavi svoga Sina, da bi Sin proslavio tebe.

2 Jer ti si mu dao vlast nad svakim čovekom da podari večni život svima koje si mu dao. 3 A večni život je ovo: da upoznaju tebe, jedinog i pravog Boga, i od njega poslanog, Isusa Hrista. 4 Ja sam pokazao tvoju slavu na zemlji, jer sam izvršio ono što si mi ti naložio da učinim. 5 Sada, Oče, podaj mi slavu u tvome prisustvu, slavu koju sam imao sa tobom pre postanja sveta.

Jn 17:1-5

17:1 “Rekavši ovo” Ovo se najverovatnije odnosi na govore u Gornjoj sobi, Jn 13 do 16.

“podigao svoje oči ka nebu” Uobičajeni jevrejski molitveni gest - lice i ruke podignute ka nebu (11:41; Mk 7:34; Ps 123:1). Isus je često molio. Evanđelja nam to jasno kazuju, posebno Luka 3:21; 5:16; 6:12; 9:18, 28; 11:1; 22:41-45; 23:34.

“Oče” Isusov uobičajeni način obraćanja Bogu (11:41; 12:27, 28; Mt 11 :25-27; Lk 22:42; 23:34). Govorio je aramejski dijalekt, u kome je *Abba* dečije oslovljavanje oca u domu - “tata” (Mk 14:36).

“došao je čas” Isus je znao i svrhu i vreme svoje službe (2:4; 7:6, 8, 30; 8:20; 12:23; 13: 1). Nikada nije bio vođen okolnostima svakodnevice.

“Proslavi svoga Sina” Aorist imperativ. Isus kroz Jovanove zapise na različite načine govori o svojoj smrti (st. 4; 7:39; 12:23; 13:31-32). Ovo se tiče i njegovog prapostojanja (1:14 i st. 5, 24). Isus slavi Oca svojim delima a on mu recipročno uzvraća! Vidi 1:14.

17:2 “vlast nad svakim čovekom” Ovo govori stolar božanskog porekla (Jn 5:27; Mt 11:27; 28:18; Lk 10:22). Termin “autoritet” *(exousia)* odgovara upotrebi u 1:12; 5:27; 19:10, 11. To je “legalna vlast”, “sila”. Doslovno “nad svakim telom” (Vuk) je u jednini, kao jevrejski idiom za čovečanstvo (Post 6:12; Ps 65:2; 145:21; Isa 40:5; 66:23; Jl 2:28).

“svima koje si mu dao” Odnosna zamenica “koje” je u jednini srednjeg roda (7:24), ali se ne tiče pojedinaca već svih u telu Hristovom! Glagol je u perfektu, što naglašava trajnost i teologiju izbora od večnosti, Božijeg predznanja (st. 6, 9, 12; 6:37, 39; Rim 8:29-30; Ef 1:3-14). Ovaj izbor je u SZ naglašavao službu, a u NZ duhovnost, večnu sigurnost spasenja. Hrišćani su takođe pozvani da služe. Predestinacija nije samo božansko delo već i odgovornost ljudskog odaziva. Naglasak nije na smrti nego na životu! Mi smo izabrani za “svetost” (Ef 1:4; 2:10) a ne za muzejske eksponate. U svakom slučaju ove reči ne znače da je Otac hteo jedne da dâ Sinu a druge nije hteo.

“da podari večni život” Večni život je Božiji dar kroz Hrista (5:21,26; 6:40, 47; 10:28; 1 Jn 2:25; 5:11). To je “Božiji život”, “život Novog doba”, “vaskrsli život”. Nije reč o kvantitetu već o kvalitetu (10:10).

17:3 “A večni život je ovo” Ovo je Jovanova definicija večnog života koja nam otkriva dve kolosalne istine hrišćanstva: (1) monoteizam (Pnz 6:4-6); (2) Isus je božanski Mesija iz loze Davidove (2 Sam 7).

“da upoznaju tebe” Prezent konjuktiv. Ne radi se samo o umnom poznanju Boga već i prihvatanju istine o njemu. Zato Jovan uvek koristi semitske idiome ličnog odnosa. Isus je Mesija, potpuno i dovršeno otkrivenje jednog istinitog Boga (1:12, 14; Kol 1:15; Jev 1:3). Svako mora da veruje u njega, prihvati, pokaje se i istraje u poslušnosti.

"jedinog i pravog Boga" SZ je na poseban način otkrio i naglasio postojanje jednog i jedinog Boga (Izl 8:10; 9: 14; Pnz 4:35,39; 6:4; 33:26; 1 Sam 2:2; 2 Sam 7:22; 1 Car 8:23; Isa 37:20; 44:6, 8; 45:6-7, 14, 18, 21, 22; 46:9; Jn 5:44; 1 Kor 8:4,6; 1 Tim 1:17; Juda 25). Valja uvek da naglasimo kako je SZ na poseban način oslikavao Božiju posebnost na mračnoj pozadini starog bliskoistočnog sveta nebrojenih duhovnih bića. Tako pored raznih bogova postoji samo jedan pravi Bog (Izl 15:11; Pnz 3:24; Ps. 86:8; 89:6).

U tom smislu možemo da kažemo da SZ henoteistički. Naime, mnogo je "bogova" *(elohim)* ali je samo jedan pravi Bog. Mojsije je jasno uočavao postojanje drugih duhovnih bića. Ali, ne u tom smislu da su idoli tadašnjih plemena božanstva, već da se iza njih kriju demonske sile (1 Kor 10:19-20).

Važan je i pridev "pravi", istiniti - *alethinos.* On i njemu sličan *alethes* se često koriste u Jovanovim spisima. Ipak, nije uvek lako da im se odrede značenja. Imaju široko semantičko značenje. Imaju i poznatu SZ metaforičnu pozadinu od *emeth* - "veran, lojalan, pouzdan". Grčka pozadina je "neskriven, jasno pokazan". U određenom smislu istina stoji uvek nasuprot laži (Tit 1:2). Nastavak *inos*, grčkog pojma *alahinos*, ukazuje na materijal od čega je nešto sačinjeno. Svi ovi naglasci stoje iza opšteg značenja ovog pojma.

Posebna tema: "Istina" u Jovanovim spisima (vidi posebnu temu u 6:55)

1. Bog Otac:
   a) Bog je istinit/pouzdan (Jn 3:33; 7:18,28; 8:26; 17:3; Rim 3:4; 1 Sol 1:9; 1 Jn 5:20; Otk 6:10).
   a) Božji putevi su istiniti (Otk 15:3).
   b) Božiji sudovi su istiniti (Otk 16:7; 19:2).
   c) Božije reči su istinite (Otk 19:11).
2. Bog Sin:
   a) istinito svetlo (Jn 1;8; 1 Jn 2:8).
   b) istinito vino (Jn 15:1).
   c) pun milosti i istine (Jn 1:14, 17).
   d) On je istina (Jn 14:6; 8:32).
   e) On je istinit (Otk 3:7, 14; 19:11).
   f) Njegovo svedočanstvo je istinito (Jn 18:37).
3. Istina naspram ostalog:
   a) Mojsijev zakon naspram Isusove milosti i istine (Jn 1:17).

b) Šator sastanka u pustinji naspram nebeskog Svetišta (Jev 8:2; 9:1).

4. Ovaj pojam kod Jovana ima nekoliko naglasaka (jevrejski i grčki). Jovan njima opisuje Oca i Sina, kao ličnosti, one koji govore i prenose svoju poruku na sledbenike (Jn 4:13; 19:35; Jev 10:22; Otk 22:6).
5. Pridevi "jedini i pravi" opisuju Oca kao nekog ko je neprikosnoveni Bog dostojan svakog poverenja (5:44; 1 Jn 5:20); opisuju Sina koji je savršeno otkrivenje. Ali, ne na kognitivnom nivou, radi same činjenice, već radi našeg spasenja.

"i od njega poslanog, Isusa Hrista" Naglašeno je da je Isus "poslan" od Oca. Jovan ne štedi pera naglašavajući tu istinu (3:17, 34; 5:36, 38; 6:29, 38, 57; 7:29; 8:42; 10:36; 11:42;17:3, 8, 18, 21, 23, 25; 20:21). Rabini su se služili istim izrazom - *termapostello* - za zvaničnog predstavnika.

17:4 "Ja sam pokazao tvoju slavu na zemlji" (vidi 13:31-32). "Slava" se upotrebljava u smislu: (1) "dati nekom slavu"; (2) "objaviti nečiju slavu". Stih šesti uključuje ovo drugo. Isusova primarna služna bila je da objavi Oca (1:14, 18).

"jer sam izvršio ono što si mi ti naložio da učinim" Grčki koren "*telos*" ističe "dovršenje", "puninu" (4:34; 5:36; 19:30). Reč je o trostrukom zadatku: (1) objaviti Oca (1:14, 18); (2) otkupiti čovečanstvo (Mk 10:45; 2 Kor 5:21); (3) dati primer pravog čoveštva (13:31; 1 Pet 2:21). Inače, Isus nastavlja svoju službu posredništva (1 Jn 2:1).

17:5 "proslavi … slavom" (E. Čarnić) Ovaj stih naglašava Hristovo prapostojanje (1:1, 15; 6:62; 8:58; 16:28; 17: 11, 13, 24; 2 Kor 8:9; Fil 2:6-11; Kol 1:17; Jev 1:3; 10:5-8). Isus je svojima objavio "slavu" znacima i čudesima (1:14; 2:11; 11:4, 40; 12:28). Ali, njegovo konačno proslavljenje dolazi kroz smrt, vaskrsenje i vaznesenje u prvobitnu nebesku slavu (st. 24; Fil 2:5-6). Vidi više o slavi u 1:14.

6 Ja sam učinio da te upoznaju oni koje si mi dao iz sveta. Oni su bili tvoji, a ti si ih dao meni i oni su poslušali tvoju reč. 7 Sad znaju da sve što si mi dao dolazi od tebe, 8 jer sam im rekao ono što si ti rekao meni. To su prihvatili, te znaju da je istina da sam od tebe došao i veruju da si me ti poslao.

9 Za njih se molim. Ne molim se za svet, nego za one koje si mi ti dao, jer su tvoji. 10 Sve što pripada meni pripada i tebi, i sve što pripada tebi pripada i meni, a moja slava se otkrila po njima. 11 Ja nisam više na svetu, ali su oni na svetu. Sada idem k tebi. Oče sveti; sačuvaj ih svojim imenom, silom koju

si mi dao, da i oni budu jedno kao što smo mi jedno. 12 Dok sam ja bio sa njima, čuvao sam ih tvojim imenom, silom koju si mi dao. Ja sam ih sačuvao i nijedan od njih nije izgubljen, osim čoveka predviđenog za propast, da se ispuni što je napisano u Svetom pismu.

13 Sada idem k tebi, a ovo govorim dok sam na svetu, da bi i njih ispunila radost koju ja imam. 14 Dao sam im tvoju reč, a svet ih je omrzao zato što ne pripadaju svetu, kao što ni ja ne pripadam svetu. 15 Ne molim te da ih uzmeš sa sveta, već da ih sačuvaš od Zloga. 16 Oni ne pripadaju svetu, kao što ni ja ne pripadam svetu. 17 Posveti ih sebi istinom; tvoja reč je istina. 18 Ja ih šaljem u svet, kao što si ti mene poslao na svet. 19 Ja sebe posvećujem radi njih, da i oni budu posvećeni istinom. Jn 17:6-19

17:6 "Ja sam učinio da te upoznaju" Jevrejska imena su nosila odlike karaktera (st. 11, 12, 25-26; Ps 9:10). I ovaj stih naglašava teologiju: Ko vidi Isusa - vidi Oca (Jn 1:18; 14:8-11; Kol 1:15; Jev 1:3).

"oni koje si mi dao iz sveta" Teologija izabranja (st. 2, 9, 24; 6:37, 39).

"i oni su poslušali tvoju reč" Poslušnost je ključna (8:51, 55; 14:23; 15:10, 20). Pojam se koristi na sličan način kao i SZ koncept "neporočnosti" (Noje, Post 6:9; Avraam, Post 17; Izrael, Pnz 18:13; Jov, Jov 1:1). Nije reč o bezgrešnoj poslušnosti već o želji da se dosegne sve što nam je objavljeno, posebno kada je reč o veri učenika. To je poslušnost prebivanja u Isusu i njegova ljubav među vernicima.

17:7 "Sad znaju" Perfekt i predlog "da" *(hoti)* koji sledi naglašavaju sadržaj poruke.

"da sve što si mi dao dolazi od tebe" Isus govori o onome što je Otac otkrio kroz njega (st. 8; 7:16; 12:48-49).

17:8 "To su prihvatili" Prihvatili su Isusovu poruku o Bogu. U ovoj dugoj rečenici nema objekta. U 1:12 objekt je jasan, i koncept "prihvatili/primili" tiče se samog Isusa. Ovde je reč o poruci o Bogu koja dolazi kroz Isusa (st. 4). Ovo naglašava dvostruki naglasak evanđelja. Ono je: (1) osoba i (2) poruka.

"prihvatili …i veruju" Glagoli su u aoristu. Jovan naglašava božansko poreklo Isusove poruke (5:19; 6:68-69; 12:48-49; 16:30; 17:18, 21, 23, 25).

17:9 "Za njih se molim" Isus je naš posrednik i naš advokat (1 Jn 2:1). Otac je uključen u sve (16:26-27), baš kao i Duh (Rim 8:26-27). Sva tri božanska lica su uključena u svaki oblik našeg otkupljenja.

"svet" Pojam *kosmos* se sreće čak osamnaest puta u ovom poglavlju. Gospod se brine za: (1) planetu (17:5, 24); (2) sigurnost vernika (1: 10; 17:6, 9, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 21, 23). Ipak kosmos kod Jovana najčešće označava sistem, ljudsko društvo sasvim otuđeno od Boga. Ponekad to ukazuje na: (1) planetu; (2) sav život na planeti; (3) život mimo Boga.

17:10 "Sve što pripada meni pripada i tebi, i sve što pripada tebi pripada i meni" Sveta Trojica su savršeno sjedinjena (st. 11, 21-23; 16:15).

"a moja slava se otkrila po njima" Perfekt pasiv. Učenici slave Isusa svojim životom kao što je Gospod u svemu proslavio Oca. Kakva veličanstvena odgovornost!

17:11 "Ja nisam više na svetu" Ovo je vrlo bliska budućnost (vaznesenje), kada će Sin da se vrati Ocu (Dl 1:9-10).

"Oče sveti" Ovaj se pridev ne sreće često u NZ, kada je reč o Ocu (1 Pet 1:16; Otk 4:8), koliko u SZ. Pridev "svet" *(hagios)* se najčešće pripisuje Duhu. Isti rečnički koren je upotrebljen i za učenike *(hagiasmos)* u st. 17 i Isusa u st. 19 *(hagiazo).*

Osnovno etimološko značenje je "odvojiti". Koristi se za osobe, mesta i stvari koje se koriste za Boga.

Svetost opisuje Božiji transcendentni karakter (Svetac Izrailjev), suštinsku različitost od svega što jeste - od svake materije, svakog telesnog i duhovnog bića. Isus je bio svet. Njegovi sledbenici su pozvani da mu u tome nalikuju, da održavaju njegovu "svetost". Imenica "svetac" potiče iz ove grčke reči. Hrišćani su sveti jer su u Hristu, ali posvećuju se sve više jer žive za njega, poput njega i u njemu.

"da i oni budu jedno kao što smo mi jedno" Prezent konjuktiv. Jedinstvo Svete Trojice je u živom međuodnosu sva tri božanska lica (st. 21-23). Ovo je slika najveće moguće odgovornosti za sve hrišćane. Toga je tako malo danas (Ef 4:1-6). Naglasak je na jedinstvu a ne na uniformnosti.

17:12 "čuvao sam ih… sačuvao" Glagol je prvi put u imperfektu a drugi put u aoristu. Ovo je istina trajne Gospodnje zaštite (1 Pet 1:3-9).

M. R. Vincent vidi razliku između ova dva glagola. On kaže da prvi *(tereo)* znači "očuvati" a drugi *(fulasso)* "zaštititi" (M. R. Vincent, *Word Studies in the New Testament,* tom 1, str. 496).

"nijedan od njih nije izgubljen" Gospod ima moć za zaštiti do kraja (6:37, 39; 10:28-29). Pojam *apollumi* nije lak za prevod jer ima dva značenja. "Možemo da kažemo da se b. i d. kod Sinoptika odnose na ovaj svet, dok se a. i c. tiču budućeg sveta, posebno kod Pavla i Jovana"

(Gerhard Kittel, *Theological Dictionary of the New Testament,* tom 1, str. 394). Evo tih definicija:

a) “uništiti”, “ubiti”,
b) “izgubiti”, “trpeti od”,
c) “propasti”,
d) “biti izgubljen”.

Apollumi se često koristio za isticanje doktrine uništenja (anihilacije, Fudge, *The Fire That Consumes*) koja kaže da će nakon Suda svi nevernici biti večno uništeni. Ali, to se ne slaže sa Dan 12:2. Takođe, to se ne slaže sa onim kako i Sinoptici, i Pavle i Jovan koriste pojam - kao metaforu duhovne izgubljenosti - a ne kao sliku fizičkog uništenja. Vidi posebnu temu o ovome, o uništenju *(apollumi)* u 10:10.

“osim čoveka predviđenog za propast” Ovo se, naravno, odnosi na Judu Iskariotskog. Istu frazu imamo u 2 Sol 2:3 o “Čoveku greha” (Antihrist poslednjeg vremena). Jevrejski idiom- “Onaj koji je predodređen za propast”. Uočava se igra reči “izgubljen”, upotrebljena ranije u ovom stihu: “niko nije propao osim onog koji je određen da propadne”.

Posebna tema: Otpadništvo od vere (apostazija - *afistemi)*

Grčki *afistemi* ima bogato značenje. Naš pojam “apostazije” - otpadništva dolazi iz njega, ali sa mnogim predrasudama savremenih čitalaca. Naravno, i ovde je kontekst presudan za značenje, a ne puka semantika.

Afistemi čini predlog *apo* - “od”, ili “iz” i *histemi* - “sesti”, “stajati”, ili “popraviti”. Evo nekoliko neteoloških upotreba:

1. Fizičko odstranjenje:
    a) iz Hrama, Lk 2:37,
    b) iz kuće, Mk 13:34,
    c) iz osobe, Mk 12:12; 14:59; Dl 5:38,
    d) iz svega, Mt 19:27, 29.
2. Političko odstranjenje, Dl 5:37.
3. Odstranjenje iz odnosa, Dl 5:38; 15:38; 19:9; 22:29.
4. Legalno odstranjenje (razvod), Pnz 24: 1,3 (LXX); NZ: Mt 5:31; 19:7; Mk 10:4; 1 Kor 7:11.
5. Odstranjenje duga, Mt 18:24.
6. Pokazivanje nebrige odlaženjem, Mt 4:20; 22:27; Jn 4:28; 16:32.
7. Pokazivanje brige ostajanjem, Jn 8:29; 14:8.

8. Dozvola, dopuštenje, Mt 13:30; 19:14; Mk 14:6; Lk 13:8.

Glagol ima široku teološku upotrebu:

1. Ukidanje, oproštenje, uklanjanje krivice zbog greha, Izl 32:32 (LXX); Br 14:19; Jov 42:10: NZ: Mt 6:12,14-15; Mk 11:25-26.
2. Uzdržavanje od greha, 2 Tim 2:19.
3. Nebriga uklanjanjem od:
   a) Zakona, Mt 23:23; Dl 21:21,
   b) Vere, Jez 20:8 (LXX); Lk 8:13; 2 Sol 2:3; 1 Tim 4:1; Jev 2:13.

Savremeni vernici obično imaju mnoga pitanja na koja NZ pisci nisu nikada ni pomišljali. Jedna od tih tedencija jeste da se vera odvoji od vernosti.

Otpadništvo od vere je karakteristično za mnoge koji su bili deo Božijeg naroda:

A. Stari zavet
   1. Korej, Br 16.
   2. Ilijevi sinovi, 1 Sam 2, 4.
   3. Saul, 1 Sam 11-31.
   4. lažni proroci:
      a) Pnz 13:1-5; 18:19-22.
      b) Jeremija 28.
      c) Jezekilj 13:1-7.
   5. lažne proročice:
      a) Jezekilj 13:17.
      b) Nemija 6:14.
   6. zle vođe Izraela:
      a) Jeremija 5:30-31; 8:1-2; 23:1-4.
      b) Jezekilj 22:23-31.
      c) Mihej 3:5-12.

B. Novi zavet
   1. Rekli smo da je reč o doslovnom terminu *apostazie*. Oba Zaveta naglašavaju da će se pred Hristov povratak povećati otpadništvo od vere (Mt 24:24; Mk 13:22; Dl 20:29,30; 2 Sol 2:9-12; 2 Tim 4:4). Moguće je da ovaj pojam ima pozadinu u Isusovoj priči o sejaču, semenu i različitim vrstama tla, prema Lk 8:13. Svakako da lažni učitelji nisu hrišćani, ali pojavljuju se iz njihovih redova (Dl 20:29-30; 1 Jn 2:19). Imaju moć da zavode, obmanjuju izabrane ali nezrele vernike (Jev 3:12).

Teološka dilema koja se ovde pojavljuje glasi: da li su ovi ljudi ikada bili pravi vernici? Teško je dati odgovor na to, jer su bili deo svojih lokalnih crkava (1 Jn 2:18-19). Prečesto na ovo pitanje odgovaramo samo iz domena naše crkvene, denominacijske tradicije, bez jasnih biblijskih odrednica (osim kada čupamo izolovane stihove iz njihovog izvornog konteksta, ne bi li tako potvrdili svoje ili "naše" stavove)

2. Očigledna vera:
    1. Juda, Jn 17:12.
    2. Simon mag, Dl 8.
    3. ljudi iz Mt 7:21-23.
    4. ljudi iz Mt 13.
    5. Aleksandar i Imenej, 1 Tim 1:19-20.
    6. Dima, 2 Tim 4:10.
    7. lažni učitelji, 2 Pet 2:19-20; Juda 12-19.
    8. antihrist, 1 Jn 2:18-19.
3. Besplodna vera:
    1. Matej 7.
    2. 1. Korinćanima 3:10-15.
    3. 2. Petrova 1:8-11.

Retko dosledno razmišljamo o ovim tekstovima zbog svojih jakih sistematskih teologija (kavinizam, arminijanizam i sl.). Uglavnom imamo već sročene odgovore. Molim vas da mi ne zamerite što pokrećem ovo pitanje. Stalo mi je do ispravne hermeneutičke procedure. Moramo dopustiti Svetom pismu da nam govori a ne da mi govorimo njemu naše unapred spremljene teološke govore. Znam da je ovo bolno i teško jer je naša teologija ogledalo naše denominacije, kulture i odnosa (u domu, u crkvi). Valja biti vrlo prezan ovde, jer nije svako iz Božijeg naroda i njegov stvarni deo (Rim 9:6).

„da se ispuni što je napisano u Svetom pismu" Ps 41:9 citiran u Jn 13:18; 6:70-71.

17:13 „da bi i njih ispunila radost koju ja imam" Prezent konjuktiv i perfekt pasiv particip. Predivno obećanje (15:11; 16:24). Istu frazu Jovan koristi i u 1 Jn 1:4; 2 Jn 12.

17:14 "Dao sam im tvoju reč" "Reč" - *logos*. Grčki sinonim *rema* je u st. 8. Još jedna potvrda božanskog otkrivenja koje je došlo kroz Isusa: njegovu ličnost, dela i reči. On nam je doneo Božiju Reč i on sam je ta Reč. Ta Reč je i živa osoba i kognitivni sadržaj, znanje. Hrišćani prihvataju i jedno(g) i drugo.

"a svet ih je omrzao zato što ne pripadaju svetu" Odbacivanje sveta je znak da smo prihvaćeni od Hrista (Jn 15:18-20).

"zato što ne pripadaju svetu" Mi jesmo u svetu ali nismo njegov suštinski deo (st. 16; 1 Jn 2:15-17).

"kao što ni ja ne pripadam svetu" "Svet" je u ovom kontekstu grešno čovečanstvo ili krug pobunjenih anđela (8:23).

17:15 "Ne molim te da ih uzmeš sa sveta" Hrišćani su ljudi sa misijom na ovom svetu (st. 18; Mt 28:19-20; Dl 1:8). Još nije bilo vreme za odlazak apostola!

"od Zloga" Ova imenica u grčkom je i muškog i srednjeg roda. U ovoj literalnoj celini često se spominje lična sila zla (12:31; 13:27; 14:30; 16:11), zato su dobri oni prevodi (poput Mt 5:37; 6:13; 13:19, 38) koji imaju rešenje "od Zloga" (2 Sol 3:3; 1 Jn 2:13-14; 3:12; 5: 18-19).

17:17 "Posveti ih" Glagol u aorist imperativu ima koren u imenici "svet" - *hagios*. Hrišćani su pozvani da u svemu liče na Hrista (st. 19; Rim 8:24; Gal 4: 19; 1 Sol 5:23). To je moguće samo kroz pravo znanje o istini koja je u Isusu (10:36) - živoj Reči; i Svetom pismu (15:3) - pisanoj Reči.

"istinom; tvoja reč je istina" Ovde se istina odnosi na Isusovu poruku o Bogu (8:31-32). Isus sam sebe naziva porukom (*Logos*, 1:1, 14) istine (14:6) Božije. Duh Sveti se često naziva Duhom istine (14:17; 15:26; 16:13). Primetimo particip pasiv perfekta (st. 19). Istina je po Duhu došla na učenike i sama ih posvetila (1 Pet 1:2). Više o grčkom korenu "istine" vidi posebnu temu u 6:55 i 17:3.

17:18 "Ja ih šaljem u svet" Isus je živeo služeći ljudima u poslušnosti sve do smrti (2 Kor 5:14-15; Gal 2:20; 1 Jn 3:16), ostavljajući tako primer svojim sledbenicima (st. 19). On će ih poslati u svet, u misiju, kao što je i sam poslan od Oca, prema 20:21. To poslanje nije radi poistovećivanja nego radi delovanja evanđeljem.

17:19 "Ja sebe posvećujem" Ovo valja posmatrati u svetlu Golgote.

"da i oni budu posvećeni istinom" Predlog *hina* sa opisnim perfekt pasiv participom naglašava već prisutne i delotvorne posledice. Sve to počiva na: (1) Hristovom delu na krstu koje će tek da usledi; na vaskrsenju i vaznesenju; (2) našem trajnom kajanju i verovanju Hristu i njegovom učenju. Vidi više o istini u posebnoj temi, u 6:55 i 17:3.

20 Ne molim se samo za njih, nego i za sve koji će, preko njihove poruke, poverovati u mene, 21 da bi svi bili jedno. Kao što si ti u meni i ja u tebi, tako neka i oni budu jedno u nama, da svet poveruje da si me ti poslao. 22 Ja sam

im predao slavu, koju si ti predao meni, da budu jedno kao što smo mi jedno:
23 ja u njima i ti u meni, da budu u potpunom jedinstvu, da bi svet znao da si
me ti poslao i da ih voliš onako kako si voleo mene.

24 Oče, hoću da oni koje si mi ti dao budu sa mnom i da gledaju moju slavu, slavu koju si mi dao, jer si me voleo pre postanja sveta. Jn 17:20-24

17:20 "nego i za sve koji će, ... poverovati u mene" Prezent u funkciji futura. Misli se na sve buduće vernike u 10:16, pa i neznabošce. Vidi posebnu temu u 2:23.

"preko njihove poruke" Još jednom srećemo imenicu *logos*, kao i u st. 14. Tu je i sinonim *rema*, u st. 8. Učenici imaju misiju da prenesu Isusovu poruku - usmeno i pismeno.

17:21 "da bi svi bili jedno" Ovo jedinstvo počiva na jedinstvu Svete Trojice (st. 11, 22, 23; Ef 4:1-6). Nažalost, ovo je važno Gospodnje učenje koje njegovi učenici ne slede!

"da svet poveruje da si me ti poslao" Prezent konjuktiv. Evangelizacija je uzvišeni razlog našeg duhovnog jedinstva. Stih 23 je skoro isti po strukturi i naglasku.

Oseća se napetost u Isusovoj molitvi. On se ne moli za svet (st. 9), ali mu šalje svoje učenike sa porukom spasenja. Svet će zbog te poruke progoniti hrišćane. Tako će uzvratiti na njegovu ljubav (st. 21, 23; 3:16). Ipak, Gospod želi da se svi ljudi spasu (1 Tim 2:4; Tit 2:11; 2 Pet 3:9). On voli ljude kao bića koja nose njegov lik u sebi. Isus je umro za grehe celog sveta.

17:22 "Ja sam im predao slavu, koju si ti predao meni" Glagol je oba puta u perfektu. Slava odgovara poruci. "To je slava utelovljene Reči (1:14; 2:11) a ne večne Reči pomenute u 17:24". (A.T. Robertson, *Word Pictures in the New Testament,* tomV., str. 280). Vidi više o slavi u 1:14.

17:23 "da budu u potpunom jedinstvu" Kao u st. 19, predlog *hina* sa opisnim perfekt pasiv participom. To je moguće samo zbog: (1) Onoga što će uskoro da se dogodi na krstu; (2) stalne vere učenika. Isus im je već darovao to jedinstvo. Na njima je da istraju u njemu! Ne radi jedinstva samog već radi evangelizacije sveta.

"i da ih voliš onako kako si voleo mene" Predivno obećanje (16:27; 14:21, 23), ali sa jasnim uslovom.

17:24 "budu sa mnom" Isus se vraća u slavu da bi pripremio mesto za svoje sledbenike (14:1-3). Ovaj svet nije naš trajni dom kao što nije bio ni za

našeg Gospoda! Ipak, ova planeta je Gospodnja tvorevina i biće trajno obnovljena.

"i da gledaju moju slavu, slavu koju si mi dao" Očigledno je da ovde "slava" nema isto značenje kao u st. 22. Ovde se misli na slavu i čast Isusovog božanskog prapostojanja.

"pre postanja sveta" Trojedini Bog je radio na našem otkupljenju čak i pre stvaranja sveta. Ovu frazu srećemo nekoliko puta u NZ (Mt 25:34; Lk 11:50; Ef 1:4; Jev 4:3; 9:26; 1 Pet 1:20; Otk 13:8; 17:8).

25 Oče pravedni, svet te ne poznaje, ali te ja poznajem, i oni znaju da si me ti poslao. 26 Ja sam im objavio tebe, a to ću i nadalje činiti, da bi ljubav koju si mi ti pokazao bila i u njima, te da ja budem u njima. Jn 17:25-26

17:25 "Oče pravedni" Izraz paralelan izrazu "Oče sveti" u st. 11. Dolazi od jevrejske slike "merna trska". Bog postavlja mere svog suda!

"svet te ne poznaje" Svet živi bez Boga, organizovan i funkcionalan, ali ipak duhovno mrtav i pod osudom (17:25). Takav svet ne poznaje Boga (17:25) ni njegovog Sina (1:10) jer je zbog greha duhovno zao i pokvaren (3:19-20; 7:7).

"ali te ja poznajem" Isus je ekskluzivni, najčišći i najtačniji izvor saznanja o Bogu (1:18: 3:11).

17:26 "Ja sam im objavio tebe" Isus nam je otkrio Očev karakter i plan otkupljenja čovečanstva (st. 6, 11, 12). Reč "poznajem" se koristi pet puta u st. 25-26.

"a to ću i nadalje činiti" Ovo se odnosi na: (1) neprekidno Hristovo otkrivenje po Duhu koji će rasvetliti sva Gospodnja učenja; (2) delo spasenja (sedmica stradanja) koja predstoji. Kontekst daje prednost prvoj mogućnosti. Spasenje u sebe uključuje i osobu i poruku, odluku i način života, obraćeničku veru i istrajnu veru. To znači da su obuhvaćeni i grčki i jevrejski koncept "znanja", "spoznaje".

Predlozi za razgovor

Ovaj udžbenik je tek vodič u tumačenju. Svako od nas je za sebe odgovoran za svoje tumačenje Pisma. Svako treba da sluša svoje unutrašnje vođstvo. Seti se: Ti, Pismo i Duh Sveti. Nikada ne odustaj od ovoga.

I ova pitanja su osmišljena da bi ti pomogla u sažimanju glavnih misli ovog odeljka. Dakle, da u njima nađeš izazov, a ne konačne odgovore.

1. U čemu je teološki značaj ove molitve?
2. Da li je Juda bio pravi vernik koji je otpao od milosti?
3. Šta je svrha našeg duhovnog jedinstva?
4. Zašto je Isusovo prapostojanje toliko važno?
5. U kontekstu ovog poglavlja definišite sledeće pojmove:
    a) „proslavljen"
    b) „dati"
    c) „znati"
    d) „poslati"
    e) „ime"
    f) „svet"

Jovan 18

Podela poglavlja prema "Novom srpskom prevodu s napomenama"

2. Isus ispunjava svoje poslanje
Hapšenje Hristovo 18:1-18
Prvosveštenik ispituje Isusa 18:19-24
Petar se ponovo odriče Isusa 18:25-27
Isus pred Pilatom 18:28-40

Treći krug čitanja (vidi uvodne napomene)
Prema izvornim piščevim namerama

Ovaj komentar je tek vodič u vašem proučavanju Pisma. To znači da ste za svoje tumačenje sami odgovorni. Svako od nas treba to da radi u svetlu objave koja mu je data. Tu ste vi, Sveto pismo i Sveti Duh – najvažniji u tumačenju. Ne prepuštajte sve drugim tumačima.

Čitajte ovo poglavlje u njegovom kontekstu. Uočite o čemu je reč. Pokušajte samo da sačinite svoju skicu ovog, prvog poglavlja. Tek onda to svoje uporedite sa prevodima Bibije koje posedujete. Podele na poglavlja i manje celine nisu deo nadahnutog teksta, ali nam pomažu da dokučimo izvorne piščeve naume, a to je suština svakog dobrog tumačenja. Neka svaki odeljak govori o jednom jedinom predmetu.

Kontekstulani uvid u 18:1-40

A. Jovan ne spominje Hristovu agoniju u Getsemaniji. Šta je razlog tome? Stalo mu je da naglasi dinamiku Hristove svevladavine, posebno nad nepoželjnim okolnostima života. On dobrovoljno polaže svoj život (10:11, 15, 17, 18).

B. Redosled događaja u ovom poglavlju odudara od redosleda kod Sinoptika. Ovaj nesklad tumači pripisuju: (1) prirodi neusklađenih priča očevidaca; (2) piščevim teološkim ciljevima. Pisci NZ jesu bogonadahnuti, ali ih to ne sprečava da na svoj način odaberu, prilagode i prirede govore i događaje Isusovog života.

1 Kada je ovo izrekao, Isus je sa svojim učenicima prešao preko potoka Kedrona gde je bio vrt. Tamo je otišao sa svojim učenicima.
2 A Juda, izdajnik, je znao za ovo mesto, jer se Isus tamo često nalazio sa svojim učenicima.

3 Došao je tamo, vodeći sa sobom odred vojnika i hramske stražare, koje su poslali vodeći sveštenici i fariseji. Sa sobom su nosili baklje, svetiljke i oružje.

4 Isus, znajući šta će mu se sve dogoditi, iziđe i upita ih: "Koga tražite?"

5 Oni mu odgovoriše: "Isusa Nazarećanina."

Isus odgovori: "Ja sam." Juda, izdajnik, stajao je među njima. 6 Kada je Isus
rekao: "Ja sam" – oni ustuknuše i popadaše na zemlju.

7 Isus ih ponovo upita: "Koga tražite?"

Oni odgovore: "Isusa Nazarećanina."

8 Isus im odgovori: "Nisam li vam rekao da sam to ja? Ali, ako mene tražite, pustite onda ove što su sa mnom da idu."

9 To se dogodilo da se ispune reči koje je Isus izrekao: "Nijednog od onih koje si mi dao nisam izgubio."

10 Tada Simon Petar izvuče mač koji je imao sa sobom, pa udari prvosveštenikovog slugu i odseče mu desno uho. Sluga se zvao Malho.

11 Isus reče Petru: "Vrati mač u korice! Zar da ne ispijem čašu koju mi je Otac dao? Jn 18:1-11

18:1 "preko potoka Kedrona" Kedron je zimski potok, jaruga. "Kedron" znači: (1) kedar; (2) crn. Leti je korito ovog potoka bilo suvo. Na ovom mestu su oceđivali krv žrtvovanih životinja, što je moguće poreklo imena "crn". Potok se nalazio između brda Morija i Maslinske gore (LXX: 2 Sam 15:23; 2 Car 23:4,6,12; 2 Dnv 15:16; 29: 16; 30:14; Jer 31:40).

Grčki manuskripti imaju nekoliko verijanti:

1. "Kedrovi" u N.[c], B, C, L i još nekim velikoslovnim prepisima.
2. "Kedar" u N.*, D, and W 3.
3. "od Kedra" u A i S.

"vrt" Ovo poglavlje sasvim izostavlja Hristovu patnju u Getsemaniji, dok scenu hapšenja ipak smešta u ovaj vrt. Ovo je omiljeno Isusovo mesto za odmor (st. 2; Lk 22:39). Učitelj je najverovatnije tokom poslednje sedmice ovde noćio sa svojim učenicima (Lk 21:37).

Vrt se nalazio izvan gradskih zidina jer je zbog stajskog đubriva bio nečist. Bogate porodice su najčešće imale svoje vrtove, vinograde, maslinike, voćnjake na obroncima Maslinske gore.

"Juda" Mnogo je nagađanja oko motiva Judine izdaje. Inače, Juda se najviše spominje u ovom Evanđelju (6:71; 12:4; 13:2, 26, 39; 18:2,3,5). Čuvena rok-opera, "Isus Hrist superstar" (Jesus Christ Superstar) ga oslikava kao pozitivca, zanesenjaka koji je hteo da Isus ispuni svoju mesijansku ulogu: da kazni Rimljane i od Jerusalima napravi prestonicu celog sveta. Ipak, Jovan je jasan: Juda je pohlepan i pokvaren čovek.

Ovde imamo čuveno teološko pitanje Božijeg suvereniteta i čovekove slobodne volje. Da li su Otac i Sin manipulisali Judom?

Da li je ovaj čovek odgovoran za svoje izdajstvo ako je bio pod uticajem Sotone? Da li je uopšte imao izbor ako ga je Bog predodredio za ovo? Sveto pismo nam ne odgovara direktno na ova pitanja. Znamo da Bog suvereno vlada istorijom. On poznaje budućnost, ali ljudi su odgovorni za sve svoje izbore i dela. Bog je uvek fer, pravedan i ne manipuliše ni jednim čovekom.

Popularan je naslov "Juda: Isusov izdajnik ili prijatelj?" od Viljema Klasena (*Judas-Judas Betrayer or Friend of Jesus?,* William Klassen, Fortress Press, 1996 god). Ne slažem se osnovnom postavkom autora upravo zbog odbacivanja jasnih kvalifikacija apostola Jovana. Ipak, delo je intrigantno i izaziva na razmišljanje.

18:3 "odred vojnika" Reč je o formaciji deset puta manjoj od legiona. Legion je brojao više od šest stotina vojnika. Bili su smešteni u tvrđali Antonije, blizu hrama (Dl 21:31, 33). U svakom slučaju i šezdesetak ljudi je previše za ovaku priliku, makar da su Rimljani u svakom času bili spremni za eventualne pobune u jevrejskoj prestonici, posebno za vreme velikih praznika. Vojni zapovednici su često za takve prilike tražili pojačanja iz priobalnih garnizona, posebno iz Kesarije kraj mora. Zbog plana Jevreja da razapnu Isusa Rimljani su bili neminovno deo te zavere. Sam proces je zahtevao nekoliko dana. Najvažnije je bilo to što je sam Rimski upravitelj morao da odobri pogubljenje i naloži ga egzekutorima.

"i hramske stražare, koje su poslali vodeći sveštenici" Naoružani Leviti su pratili odabrane rimske vojnike. Inače, oni su već jednom propustili da uhapse Isusa (7:32, 45).

18:3 "oružje" Rimljani su nosili mačeve (6:64; 13:1, 11) a Leviti, hramska policija, toljage (Mt 26:43; Mk 14:43; Lk 22:52).

18:4 "Isus, znajući šta će mu se sve dogoditi" Gospod zna sve o svom stradanju i potpuno vlada narednim satima hapšenja, ponižavanja, suđenja i muka raspeća (10:11, 15, 17, 18). Krst nije neplanirani incident (Mk 10:45).

18:5 "Isusa Nazarećanina" Dosta se raspravljalo oko pojma "Nazarećanin". Moguća značenja: (1) Nazaren ; (2) Nazirej (Br 6); (3) stanovnik Nazareta. NZ upotreba ovog pojma daje prednost trećem rešenju (Mt 2:23). Neki tumači smatraju da jevrejski konsonanti *nzr* označavaju mesijansku titulu "Izdanak" (*nezer*, Isa 11:1; 14:19; 60:21).

"Ja sam" Kauzativan oblik glagola "biti", što direktno povezuje Isusa sa zavetnim Božijim imenom JHVH (Izl 3:14; Isa 41:4). "*Ego eimi*" je naglašeni oblik (4:26; 8:24, 28, 58; 13:19), doslovno "Ja jesam". Ovde se prenaglašava trostrukim ponavljanjem (st. 6 i 8).

18:6 "oni ustuknuše i popadaše na zemlju" Jovan na dramatičan način naglašava Isusovu pojavu i karakter. Ovo padanje nije čin poštovanja (poklonjenje) već straha.

18:7 "Isus ih ponovo upita" Moguće je da Isus svesno skreće pažnju sa učenika na sebe. To odgovara neposrednom kontekstu st. 8.

18:8 "pustite onda ove što su sa mnom da idu" Aorist imperativ. Proroštvo iz Zah 13:7 (Mt 26:31; Jn 16:32).

18:9 "To se dogodilo da se ispune reči koje je Isus izrekao" Naizgled citat 16:32, ali je reč o 17:12.

18:10 "Tada Simon Petar izvuče mač koji je imao sa sobom, pa udari prvosveštenikovog slugu i odseče mu desno uho" O, nije Petar ciljao uho, već glavu! Stvarno je hteo da umre sa svojim Učiteljem. Moguće je da je ovako postupio zato što je pogrešno razumeo Isusove reči u Lk 22:36-38. Lk 22:51 dodaje da je Gospod odmah čudesno izlečio ranjenog slugu.

"Sluga se zvao Malho" Predivan detalj živog sećanja jednog očevica događaja.

18:11 "čašu" SZ metafora čovekove sudbine, najčešće u negativnom smislu (Ps 11:6; 60:3; 75:8; Isa 51;17, 22; Jer 25:15, 16, 27-28).

Gramatički oblik pitanja podrazumeva potvrdan odgovor. Petar je uradio ono što je mislio da je najbolje (Mt 16:22; Jn 13:8).

12 Tada vojnici sa zapovednikom i jevrejskim starešinama uhvate Isusa i svežu ga. 13 Prvo su ga odveli Ananiji, jer je on bio Kajafin tast, a Kajafa je te godine bio prvosveštenik. 14 Kajafa je bio onaj što je savetovao Jevreje da je bolje da jedan čovek umre za narod. Jn 18:12-14

18:12 "i svežu ga" Reč je o uobičajenoj proceduri kod hapšenja a ne o nekom posebnom strahu od Isusa (st. 24).

18:13 "Prvo su ga odveli Ananiji" Mnogo se raspravljalo oko redosleda procesa pred Ananija i Kajafom. U tom smislu st. 24 liči na Jovanovu ličnu podložnu napomenu, na podsetnik, iako je ista misao deo izveštaja kod Sinoptika (Mt 26:57; Mk 14:53).

SZ je poznavao doživotnu službu Prvosveštenika, Aronovih potomaka. Rimljani, svesni važnosti ove ličnosti, uradili su po svome. Naime, postavili su svog politički podobnog čoveka iz druge Levitske porodice. On je nadzirao sve događaje u hramu, a posebno trgovinu u ženskom krilu. Isusov sveti bes prilikom čišćenja hrama bio je usmeren upravo toj praksi i toj političko-verskoj marioneti.

Prema zapisima Josifa Flavija, Ananija je bio Prvosveštenik od 6. do 14. god. Postavio ga je Kvirinije, guverner Sirije, a smenio Valerije Gratus. Nasledili su ga potomci (pet sinova i jedan unuk). Tačnije, nasledio ga je zet, Kajafa, od 18. do 36. god. (Jn 18:13). Ananija je bio vladar iz senke. Jovan zato i ističe da je Isus bio prvo odveden kod njega (18:13, 19-22).

18:14 "Kajafa" Jovan je već ukazao na nesvesno proroštvo ovog čoveka o Isusovoj smrti (11:50). Vidi 11:49.

15 A Simon Petar i jedan drugi učenik sledili su Isusa. Taj učenik je poznavao prvosveštenika, pa je ušao sa Isusom u prvosveštenikovo dvorište.
16 Petar je ostao da stoji pred vratima. Onaj drugi učenik, koji je znao prvosveštenika, izišao je tada, razgovarao sa vratarkom i uveo Petra u dvorište.

17 Tada sluškinja vratarka reče Isusu: "Da nisi i ti jedan od učenika onog čoveka?"

"Nisam", odgovori Petar.

18 Pošto je bilo hladno, sluge i stražari su založili vatru, pa su stajali oko nje i grejali se. I Petar je tamo stajao sa njima i grejao se. Jn 18:15-18

18:15 "A Simon Petar i jedan drugi učenik sledili su Isusa" Tumači raspravljaju o identitetu "drugog učenika": (1) tradicionalne teorije kažu da je to apostol Jovan, zbog sličnih fraza u 20:2-4, 8. Tu je i veza sa Jn 19:25, gde se spominje ime Jovanove majke. Možda je bila Marijina sestra, što znači da je Jovan bio Levit i sveštenik (svedočanstvo Polikarpa); (2) Drugi kažu da je reč o nepoznatom učeniku, poput Nikodima ili Josifa iz Arimateje. Oni su takođe imali veze sa Prvosveštenikom i njegovom porodicom (st. 15-16).

"koji je znao prvosveštenika" "Znao" u izvorniku ukazuje na vrlo blisko prijateljstvo (Lk 2:44; 23:49). Kako su Jovan i njegovi bili vešti ribari, moguće je da je reč o poslu redovnog snabdevanja prestonice ribom.

18:17 "Tada sluškinja vratarka reče Isusu: "Da nisi i ti jedan od učenika onog čoveka?" Gramatički oblik pitanja podrazumeva negativan odgovor, baš kao što st. 25 podrazumeva pozitivan. Žena namerno ne spominje Isusovo ime, što je poseban način iskazivanja nepoštovanja. Moguće da je pitala ovo zbog: (1) Petrove povezanosti sa Jovanom; (2) Petrovog galilejskog naglaska.

"Nisam" Petar je mislio da je spreman i da umre za svog Učitelja, ali nije bio spreman da bude iskren sa sluškinjom! Sinoptici njegovo trostruku odricanje stavljaju zajedno, a kod Jovana su ona odvojena Ananijevim propitivanjem Gospoda (st. 24).

18:18 Cela scena obiluje živopisnim detaljima. I ovaj stih, kao i 25. krase opisni, pripovedački imperfekti.

19 U međuvremenu, prvosveštenik je ispitivao Isusa o njegovim učenicima i o njegovom učenju.

20 Isus mu odgovori: "Govorio sam javno pred narodom. Uvek sam poučavao u sinagogi i u hramu gde se svi Jevreji okupljaju. Ništa nisam govorio tajno. 21 Zašto pitaš mene? Pitaj one koji su slušali šta sam im govorio. Oni znaju šta sam rekao."

22 Kad je Isus rekao ovo, jedan od stražara koji je tu stajao ošamari ga i reče: "Zar se tako odgovara prvosvešteniku?!" 23 Isus mu odgovori: "Ako sam rekao nešto što ne valja, dokaži da to ne valja. Ali ako sam u pravu, zbog čega me udaraš?" 24 Tada ga je Ana svezanog poslao prvosvešteniku Kajafi.

Jn 18:19-24

18:19 "prvosveštenik je ispitivao Isusa o njegovim učenicima i o njegovom učenju" Reč je o Ananiji a ne o Kajafi. On je moćnik iz senke, premda nije dugo vladao (6.-15. god.). Nasledio ga je zet, a kasnije pet sinova i unuk. Mora da je bio više nego zainteresovan da sretne čoveka koji se drznuo da čak dva puta očisti hram od njegove unosne trgovine. Zanimljivo je da se raspituje i za učenje i za učenike.

18:20 Nema sumnje da je Isus javno poučavao i javno objašnjavao mnoga svoja učenja (Mk 4:10-12). Razlog? Ljudi su bili duhovno slepi i gluvi za duhovne istine.

18:21 "Zašto pitaš mene"? U prethodnom stihu Isus se poziva na transparentnost svoje službe. I ne samo to - Ukazuje koliko je Prvosveštenikovo pitanje bilo suprotno jevrejskom zakonu.

18:22 "jedan od stražara koji je tu stajao ošamari ga" Doslovno - "udari ga otvorenom šakom". Aluzija na Isa 50:6. Isus se brani nepobitnom logikom nevinog.

18:23 "ako… ako" Ili je nešto istina ili je laž. Isus izaziva Ananiju da izađe sa dokazima.

18:24 Redosled ovog procesa je drugačiji kod Sinoptika.

25 Simon Petar je u međuvremenu stajao oko vatre i grejao se. Tada mu je neko rekao: "Zar nisi i ti jedan od njegovih učenika?"
Petar to poreče, govoreći: "Ne, nisam!"
26 Jedan od prvosveštenikovih slugu, rođak onog sluge kome je Petar odsekao uho, takođe mu reče: "Zar te nisam video s njim u vrtu?" 27 Petar ponovo poreče i u to se petao oglasi. **Jn 18:25-27**

18:26 "Jedan od prvosveštenikovih slugu, rođak onog sluge kome je Petar odsekao uho, takođe mu reče" Ko je zaista postavio pitanje Petru? Evanđelja ovde nisu u saglasju. Nekoliko je mišljenja: (1) sluškinja koja je postavila prvo pitanje (Mk 14:69); (2) druga sluškinja (Mt 26:71); (3) neko od okupljenih muškaraca (Lk 22:58). Najverovatnije je da je reč o jednoj osobi, iako su u toj prohladnoj noći svi bili okupljeni oko vatre (st. 18).

18:26 "Zar te nisam video s njim u vrtu?" Za razliku od prva dva pitanja - u st. 17 i 25 - gramatička konstrukcija ovog podrzumeva "da" kao odgovor.

18:27 "Petar ponovo poreče" Prema Mk 14:71 i Mt 26:74 Petar je to učinio uz gorke reči zaklinjanja i samoproklinjanja.

"i u to se petao oglasi" Upoređivanjem hronologije svih evanđelja ovaj trenutak se smešta između ponoći i tri sata ujutru. Kako Jevreji nisu držali živinu unutar Jerusalima, ovo je verovatno rimski, garnizonski petao. Luka dodaje da je Gospod u tom času pogledao Petra (22:61). To pretpostavlja da su dvojica Prvosveštenika živela u istoj kući, i da su vojnici Isusa brzo odveli od Ananije do Kajafe i Sinedriona. Ali, sve ovo su pretpostavke. Nemamo dovoljno istorijskih podataka da bi bili dogmatični oko satnice događaja ove noći.

28 Rano ujutro su Isusa odveli od Kajafe u namesnikovu palatu. Jevrejske vođe nisu ušle u palatu, da ne bi postali obredno nečisti uoči pashalne večere. 29 Pilat iziđe pred njih i upita: “Za šta optužujete ovog čoveka?”

30 ”Zar bismo ga doveli pred tebe da nije počinio zločin?”, odgovoriše mu oni.

31 Pilat im reče: “Uzmite ga, pa mu sudite po vašem zakonu!”
Jevrejske vođe mu odgovoriše: “Mi nikog ne smemo da pogubimo.”

32 Ovo se dogodilo da se ispune Isusove reči, koje je izrekao da bi nagovestio kakvom će smrću umreti. Jn 18:28-32

18:28 “u namesnikovu palatu” „U pretorijum“ (E. Čarnić). Ovo je latinski naziv zvaničnog sedištva cezarevog namesnika u Jesrusalimu. Verovatno je reč o tvrđavi Antoniji, u blizini hrama i/ili palate Iroda Velikog.

“Rano ujutro” Iz rimskih izvora znamo da su tadašnji sudovi Rima u Palestini zasedali u zoru. Bilo je pravo vreme da Sinedrion ovom montiranom procesu da potreban legalitet. Zato su predali Isusa Pilatu.

“Jevrejske vođe nisu ušle u palatu, da ne bi postali obredno nečisti” Neverovatno! Bilo im je važnije da ne prekše ceremonijalni zakon od očiglednog ubistva nedužnog čoveka!

Ovaj stih zadaje tumačima veliku glavobolju dok pokušavaju da se izbore sa hronološkom neusklađenošću ovog Evanđelja i Sinoptika. Naime, Sinoptici beleže da je Gospod praznovao Pashu sa učenicima (Mt 26:17; Mk 14:12; Lk 22:1), a Jovan tvrdi da se susret oko stola odigrao dan ranije (četvrtak), tj. da su se tada pripremali za ovaj veliki praznik. Renomirani rimokatolički teolog, Raymond Brown, ovako piše o tome:

“Ako smatramo da je hronologija događaja opisanih kod Sinoptika takva kakva je; a s druge strane i Jovanu odajemo priznanje “istoričnosti” - kao svedoku koji je svakako znao i sinoptičku tradiciju - onda imamo nerešiv problem pred sobom. Ali, ako damo prednost očevicu događaja nad sinoptičkim šematizmom, onda je odeljak daleko razumljiviji” (Raymond Brown, *Jerome Biblical Commentary,* str. 458).

Moguće je da se sama Pasha datira i u četvrtak i u petak. Isto tako je moguće da se pod Pashom misli na jednodnevni ali i na osmodnevni praznik (Pasha i Beskvasni hlebovi, Izl 12).

“da ne bi postali obredno nečisti uoči pashalne večere” Problem datiranja Poslednje večere i dalje stoji. Sinoptici je smeštaju u samo pashalno veče, a Jovan u prethodno veče (Jn 19:14 i ovaj stih). Mislim da

je rešenje u tome da pojam “Pasha” treba gledati na relaciji sedmodnevnog praznika, same večere ili posebnog Šabata.

18:29 Bog je upotrebio Pilata na isti način kao i faraona u Izlasku. Imperator Tiberije je 26. god. postavio Pilata za prokuratora Judeje. Na to mestu je zamenio Valerija Gratusa (koji je smenio Ananiju kao Prvosveštenika). Pilat je na ovom mestu bio peti rimski prokurator. Nadgledao je Arhelajevo carstvo (sin Iroda Velikog) - Samariju i Judeju, Gazu i Mrtvo more. O ovom čoveku najviše znamo iz spisa Josifa Flavija, judeskog istoričara.

Posebna tema: Pontije Pilat

A. Biografija
  1. Ne znamo kada i gde se rodio.
  2. Pripadao je srednoj klasi rimskog društva.
  3. Oženjen, ne zna se za decu.
  4. Nepoznate su i ranije činovnike dužnosti (kojih je svakako bilo).

B. Karakter
  1. Dva stava:
    a) Filon (*Legatio and Gaium*, str. 299-305) i Josif Flavije (*Starine*, 18.3.1 i *Judejski rat*, 2.9.2-4) ga opisuju kao okrutnog i beskompromisnog diktarora.
    b) NZ (evanđelja i Dela) ga oslikava kao slabog vođu, lakog za manipulaciju.
  2. Pol Barnet, u delu “*Isus i uspon ranog hrišćanstva*”, daje objašnjenje dvojakog viđenja ovog čoveka:
    a) Nije Tiberije (inače pro-jevrejski nastrojen) 26. god. imenovao Pilata za prokuratora (Filon, *Legatio and Gaium,* 160-161), već Sejanus, anti-jevrejski opredeljeni Tiberijev savetnik.
    b) Tiberije je izgubio svoju političku poziciju zbog Aelija Sejanusa, pretorijanskog prefekta, moćnika iz senke koji je mrzeo Jevreje (Filon, *Legatio and Gaium,* 159-160).
    c) Pilat je bio Sejanusov štićenik, željan dokazivanja:
      - Zaveo je rimske standarde u Jerusalimu (26. god.), što njegovi prethodnici nisu radili. Kipovi rimskih božanstava su trajno ogorčavali Jevreje (Josif, Starine, 18.3.1; Judejski rat, 2.9.2-3).

- Uveo je rimski kovani novac u upotrebu (29.-31. god.) na kome je bio cezarev lik. Josif beleži da je to činio namerno, ne bi li ugasio jevrejski Zakon i običaje (Josif, Starine, 18.4.1-2).
- Oteo je hramski novac da bi sagradio akvadukt u Jerusalimu (Josif, Starine, 18.3.2; Judejski rat, 2.9.3).
- Krv nekih galilejskih pobunjenika je žrtvovao u hramu (Lk 13:12).
- Doveo je 31. god. jurišne trupe u grad. Irodov sin ga je bezuspešno molio da ih vrati, pa se ovaj pismom žalio Tiberuju. Imperator mu je naredio da vrati vojsku u Kesariju (Filon, Legatio and Gaium, 299-305).
- Izvršio je pokolj Samarjana na Gerizimu (36/37. god.) kada su tragali za svojim relikvijama. Zbog ovog ga je Vitelije, prefekt sirijski, vratio u Rim (Josif, Starine, 18.4. 1-2).
- Tiberije se 31 god. vratio na tron, nakon smaknuća Sejanusa, što ukazuje na visoku verovatnoću pomenutog dodvoravanja Pilata svom meceni. Opet, moguće je da je neke od pomenutih stvari Pilat uradio kako bi stekao Tiberijevu naklonost.
- Ako se Tiberijev povratak desio u vreme koje nas ovde zanima, vrlo je moguće da su jevrejske vlasti htele da iskoriste već poznatu naklonost pro-jevrejskog cezara. Tiberije je po povratku na tron posebnim pismom oštro upozorio Pilata na njegov tretman u Izraelu (Filon, Legatio and Gaium, 160-161). Prokuratoreva slaba politička pozicija je bila idelna za slučaj zvani "Isus". Moraće da pristane na raspeće. Mislim da Barnetov pristup "jakom" i "slabom" Pilatu daje ključne odgovore.

C. Pilatov sudbina

1. Razrešen je dužnosti prokuratora. U Rim je stigao nešto nakon Tiberijeve smrti 37. god.
2. Novi cezar ga nije vratio na staru dužnost.
3. Nije nam poznat njegov život nakon Judeje. Teorija je mnogo i sve su nedokazive.

18:30 "Zar bismo ga doveli pred tebe da nije počinio zločin?" Laž. Isus nije bio zločinac. Ali, jevrejske vođe su se osilile. Ova sarkastična primedba nije dala mogućnost Pilatu da ne učestvuje u očigledno nameštenom procesu, posebno u njemu omraženim pitanjima jevrejske vere.

Glagol “doveli” je isti onaj koji se najčešće prevodi sa “izdati” u slučaju Jude (6:68, 71; 12:4; 13:2, 11, 21; 18:2, 5).

Takođe, ovaj termin doslovno znači “potčiniti autoritetu”, ili “prepustiti tradiciji”.

18:31 “Mi nikog ne smemo da pogubimo.” Sinedrion je prokleo Isusa zbog bogohuljenja, ali ga pred prokuratorom optužuju za pobunu jer znaju da Rim za takve nema milosti. Bilo im je jako važno da baš bude razapet, zbog Pnz 21:23. Isus je to predvideo u st. 32; 3:14; 8:28; 12:32, 33. Vidi Gal 3:13.

18:32 “da bi nagovestio kakvom će smrću umreti” Zašto su želeli baš da ga razapnu? Iz Dl 7 jasno vidimo da su za bogohuljenje kamenovali na licu mesta. Najverovatnije se radi o SZ prokletstvu iz Pnz 21:22-23. Inače, ovaj tekst izvorno govori o javnom izlaganju leša, ali rabini tog vremena su ga tumčili u svetlu rimskog razapinjanja. Hteli su da lažni Mesija bude proklet od Boga. Nisu znali da iza tih mračnih namera stoji božanska promisao otkupljenja grešnog čovečanstva. Isus, Jagnje Božje, postaće zastupnička žrtva za sve ljude (Isa 53; 2 Kor 5:21). Postaće istinski proklet umesto nas (Gal 3:13).

33 Pilat se onda vratio u palatu i pozvao Isusa. Pitao ga je: “Jesi li ti car jevrejski?”

34 Isus odgovori: “Pitaš li to tek tako ili su ti drugi govorili o meni?”

35 Pilat odgovori: “Zar sam ja Jevrejin? Tvoj narod i glavari sveštenički su te predali meni. Šta si učinio?”

36 Isus odgovori: “Moje Carstvo ne pripada ovom svetu. Kada bi moje Carstvo pripadalo ovom svetu, moji podanici bi se borili da ne budem predan Jevrejima. Međutim, moje Carstvo nije odavde.”

37 Tada ga Pilat upita: “Šta, dakle? Jesi li car?”

“Ti kažeš da sam car”, odgovori mu Isus. “Ja sam se rodio i došao na svet da bih zastupao istinu. Svako ko pripada istini, sluša moj glas.”

38 Pilat upita: “Šta je istina?” **Jn 18:33-38a**

18:33 “Jesi li ti car jevrejski?” Pitanje koje utvrđuje optužbu za izdaju (Mt 27:1; Mk 15:2; Lk 23:2; Jn 19:3, 12, 15, 19-22).

18:34 “Isus odgovori: “Pitaš li to tek tako ili su ti drugi govorili o meni?” Da je Pilatovo pitanje bilo čisto političko, Isusov odgovor bi svakako bio odrečan. Ali, kako su ga Jevreji primorali da ga ovo pita - a oni govore sa pozicija njegovog mesijanstva - onda bi svakako odgovorio potvrdno. U

svakom slučaju Pilat nije bio nimalo voljan da raspravlja o pitanjima vere koju je mrzeo (st. 35).

18:35 Pilat ne sakriva svoje gnušanje nad svim što je jevrejsko.

18:36 "Kada bi moje Carstvo pripadalo ovom svetu, moji podanici bi se borili" Već sretana uslovna rečenica tipa "usprkos činjenicama". Doslovno: "kada bi moje Carstvo pripadalo ovom svetu - kao što ne pripada - moji podanici bi se borili - kao što se ne bore". "Podanici" mogu da budu: (1) učenici; (2) anđeli (Mt 26:53).

18:37 Tada ga Pilat upita: "Šta, dakle? Jesi li car?" U ustima moćnika ovog sveta ova ironija ističe sukob ovozemaljskog i onozemaljskog Carstva.

"Ti kažeš da sam car", odgovori mu Isus. "Ja sam se rodio i došao na svet" Prvi deo rečenice zbunjuje prevodioce, jer je afirmacija i kvalifikacija (Mt 27:11; Mk 15:2; Lk 23:3. Isus je dobro znao ko je (dva perfekta) i zašto je došao (Jn 13:1, 3; Lk 2:49; Mt 16:22). Ali, Pilat ga nije razumeo!

18:38 "Pilat upita: "Šta je istina?" Pitanje na koje ga nije zanimao odgovor. Stalo mu je samo da bude siguran da ovaj čovek pred njim nije pretnja rimskom poretku. I uverio se. Pokušao je da oslobodi Isusa starim jevrejskim pashalnim običajem (st. 39; Mt 27:15). I Jovan i Luka naglašavaju da hrišćanstvo nije politička pretnja imperiji.

38b Rekavši ovo, Pilat je ponovo izišao pred jevrejske vođe i rekao im: "Ja ne nalazim nikakvu krivicu na njemu!" 39 Kod vas je običaj da vam za Pashu oslobodim jednog zatvorenika. Hoćete li da vam oslobodim jevrejskog cara?"

40 Oni ponovo povikaše: "Ne njega, nego Varavu!" (Taj Varava je bio pobunjenik). **Jn 18:38b-40**

18:39 "Kod vas je običaj" Običaj je objašnjen u Mt 27:15 i Lk 23:17.

18:40 "Oni ponovo povikaše: "Ne njega, nego Varavu!" Kakva ironija! Varava je zilot, deklarisani revolucionar, kriv za sve što su pripisivali nevinom Nazarećaninu (Mk 15:7; Lk 23;19, 25). Gomila uvek ima svoje lokalne junake. Jevrejske vođe su konačno provele u delo što su htele (Mk 15:11).

Predlozi za razgovor

Ovaj udžbenik je tek vodič u tumačenju. Svako od nas je za sebe odgovoran za svoje tumačenje Pisma. Svako treba da sluša svoje unutrašnje vođstvo. Seti se: Ti, Pismo i Duh Sveti. Nikada ne odustaj od ovoga.

I ova pitanja su osmišljena da bi ti pomogla u sažimanju glavnih misli ovog odeljka. Dakle, da u njima nađeš izazov, a ne konačne odgovore.

1. Zašto je Isus otišao tamo gde je znao da će ga Juda pronaći?
2. Zašto Jovan propušta Gospodnju patnju u Getsemaniji?
3. Zašto je Sinedrion predao Isusa Pilatu?
4. Zašto je redosled ovih događaja kod Jovana i Sinoptika tako zbunjujući?
5. Zašto Jovan opisuje Pilata kao vođu koji pokušava da oslobodi Isusa?

Jovan 19

Podela poglavlja prema "Novom srpskom prevodu s napomenama"

Isus osuđen na smrt 19:1-16
Raspeće 19:17-29
Isus umire 19:30-37
Isusov pogreb 19:38-42

Treći krug čitanja (vidi uvodne napomene)
Prema izvornim piščevim namerama

Ovaj komentar je tek vodič u vašem proučavanju Pisma. To znači da ste za svoje tumačenje sami odgovorni. Svako od nas treba to da radi u svetlu objave koja mu je data. Tu ste vi, Sveto pismo i Sveti Duh – najvažniji u tumačenju. Ne prepuštajte sve drugim tumačima.

Čitajte ovo poglavlje u njegovom kontekstu. Uočite o čemu je reč. Pokušajte samo da sačinite svoju skicu ovog, prvog poglavlja. Tek onda to svoje uporedite sa prevodima Bibije koje posedujete. Podele na poglavlja i manje celine nisu deo nadahnutog teksta, ali nam pomažu da dokučimo izvorne piščeve naume, a to je suština svakog dobrog tumačenja. Neka svaki odeljak govori o jednom jedinom predmetu.

Tumačenje reči i izraza

1 Tada je Pilat predao Isusa da ga išibaju. 2 Vojnici, pak, opletoše krunu od trnja i staviše mu je na glavu. Ogrnuli su mu i kabanicu od skerleta, 3 pa su mu prilazili i govorili: "Živeo, care judejski!" Uz to su ga šamarali.
4 Pilat je ponovo izišao i rekao narodu: "Evo, izvodim vam ga, ali da znate: ja ne nalazim nikakvu krivicu na njemu." 5 Isus iziđe napolje sa trnovom krunom na glavi i skerletnom kabanicom na sebi.
Onda im je Pilat rekao: "Evo čoveka!"
6 Kada su ga vodeći sveštenici i stražari videli, povikali su:
"Raspni ga, raspni ga!"
Pilat im reče: "Uzmite ga vi, pa ga raspnite. Ja ne nalazim nikakvu krivicu na njemu."

7 Jevreji mu odgovoriše: "Mi imamo zakon i po tom zakonu on mora da umre, jer je tvrdio da je Sin Božiji. Jn 19:1-7

19:1 „Tada je Pilat predao Isusa da ga išibaju" Ne znamo tačno kada se odigralo ovo "tada". Znamo da su se svi osuđenici na krst prvo bičevali. To je bilo toliko okrutno mučenje da su mnogi umirali i pre razapinjanja. Ipak, u ovom kontekstu čini se da je Pilat hteo na ovaj način da uradi kako je mislio - da ne pogubi Isusa (Lk 23:16, 22; Jn 19:12). Moguće je da se ovde ispunjava proroštvo iz Isa 53:5.

Bičevanje je bilo posebno bolno i predviđeno samo za one koji nisu bili građani imperije. Koristili su bič sa više dugih kožnih traka, na čijim vrhovima su se nalazili sitni, oštri komadići kostiju ili metalni opiljci. Osuđenik bi se vezivo za stub a svaki udarac bi mu cepao kožu i meso do kostiju. Broj udaraca nije bio striktno propisan jer se šibalo neposredno pre raspeća, kao deo ukupne kazne (*Livy* XXXIII:36).

19:2 "Vojnici, pak, opletoše krunu od trnja i staviše mu je na glavu" Čin mučenja i ponižavanja u isto vreme. Silnici i vladari ovog sveta su nosili u to vreme lovorove vence *(stefanos)* a Kralj svih kraljev sada nosi trnovu krunu!

"Ogrnuli su mu i kabanicu od skerleta" Ljubičasta boja je boja kraljeva i u to vreme se dobijala vrlo teško iz ljuštura nekih insekata sa hrasta. Ovakve ogrtače su nosili visoki Rimski oficiri. Ovaj je verovatno iznošen ili oštećen, kao stvoren za sadizam dželata (Mt 27:18).

19:3 "pa su mu prilazili i govorili" Glagoli su u imperfektu. Okrutna zabava dokonih vojnika koji su na Isusu iskalili sav svoj prezir prema Jevrejima. Možda su za ovo dobili poseban znak od Pilata, ne bi li nekako ostvario svoju želju da oslobodi Isusa.

"Uz to su ga šamarali" Doslovno "tukli ga štapom". Izraz se koristio i za udarac otvorenom šakom. Moguće je da su ti šamari bili deo iskarikiranog pozdrava cezaru.

19:4 "ja ne nalazim nikakvu krivicu na njemu" Jovan želi da naglasi da hrišćanstvo nije nikakva politička pretnja Rimu. Zato i beleži nekoliko Pilatovih pokušaja da oslobodi Hrista (18:38, 19:6, 12).

19:5 Gospod je: (1) obučen u karikaturu kralja; (2) već toliko pretučen da je Pilat otvoreno iskazao svoje neslaganje sa optužbom jevrejskih vođa. Moguće je da Jovan pravi aluziju na Zah 6:12.

19:6 "povikali su: "Raspni ga, raspni ga!" Želeli su da ga vide prokletog (Pnz 21:23). Upravo zato je Savle farisej imao ogromno gađenje prema samoj

ideji da bi Nazarećanin mogao da bude Mesija. Ipak, kasnije je zapisao u Gal 3:13 da je Gospod poneo svo prokletstvo u sebi na krst (Kol 2:14).

"Ja ne nalazim nikakvu krivicu na njemu" Pilat ovo ponalja tri puta (18:38; 19:4).

19:7 "on mora da umre, jer je tvrdio da je Sin Božiji" Isus je objavljivao sebe kao Božijeg Sina koji je jedno sa Bogom. Jevreji koji su čuli ove reči nisu imali nikakve nedoumice šta je time rečeno - Isus je božanske biti (5:18; 8:53-59; 10:33). Prava optužba verskih vođa je bila religiozna, da je Isus bogohulnik (Mt 20:6, 65). Za to se kažnjavalo kamenovanjem (Lev 24:16).

8 Kada je Pilat to čuo, još više se uplašio. 9 Ušao je u palatu i ponovo upitao Isusa: "Odakle si ti?" Isus mu nije ništa odgovorio. 10 Pilat mu onda reče: "Zar sa mnom nećeš da govoriš? Zar ne znaš da imam vlast da te oslobodim, kao i vlast da te razapnem?" 11 Isus mu odgovori:
"Ne bi ti imao nikakvu vlast nada mnom, da ti je nije dao Bog. Zato je veći greh na onome koji me je tebi predao."
12 Od tog časa je Pilat još više nastojao da oslobodi Isusa. A Jevreji su i dalje vikali, govoreći: "Ako oslobodiš ovog, nisi prijatelj rimskom caru! Ko sebe proglašava za cara, protivi se caru! Jn 19:8-12

19:8 "Kada je Pilat to čuo, još više se uplašio" Žena ga je već upozorila (Mt 27:19) na to, a sada mu sasvim razbesnele vođe kažu isto - Isus je Božiji Sin. Pilat je sujeveran i zato se plaši. Bogovi grčko-rimskih panteona rado su boravili na zemlji u ljudskom obliku.

19:9 Pilat je očigledno dobro zapamtio Isusov odgovor (18:37)! Neki u ovome vide ispunjenje Isa 53:7.

19:10 "i vlast da te razapnem" Pilat ima političku moć nad životom i smrti. U očima pomamljene mase on se odriče ovog prava zbog svoje lične volje.

19:11 "Ne bi ti imao nikakvu vlast nada mnom, da ti je nije dao Bog" Pilatove pretnje ne pogađaju Gospoda. On zna ko je i zašto je tu gde jeste! Uostalom, celo Sveto pismo naglašava da Bog stoji iza svake ljudske vlasti (Rim 13:1-7).

"Zato je veći greh na onome koji me je tebi predao" Na prvi pogled kao da je reč o Judi Iskariotskom (6:64, 71; 13:11). Ipak, većina tumača smatra da se radi o Kajafi koji je zvanično predao Hrista Rimljanima. Moguće je da je reč o grupi: (1) vođa; (2) celom narodu.

19:12 "Od tog časa je Pilat još više nastojao da oslobodi Isusa" Imperfekt naglašava ponavljanje radnje u prošlosti. Pilat je to pokušao nekoliko puta.

"Ako oslobodiš ovog, nisi prijatelj rimskom caru" Pretnja je očigledna: Službeni Jerusalim će se žaliti službenom Rimu da Pilat nije udovoljio njihovoj želji. "Prijatelj rimskom caru" je priziv na titulu koju su prvi počeli da koriste Avgust ili Vespazijan. Inače, titula "cezar" je bila zvaničan naziv rimskih careva koju je Avgust preuzeo od Julija.

13 Kada je Pilat čuo te reči, izveo je Isusa i seo na sudijsku stolicu, na mestu koje se zove Litostrotos (jevrejski: Gavata). 14 Bilo je to na dan uoči praznika Pashe, negde oko podne.
Pilat reče Judejima: "Evo vašeg cara!"
15 Jevreji povikaše: "Smakni ga! Smakni! Raspni ga!"
Pilat im reče: "Zar da vašeg cara raspnem?"
Prvosveštenici odgovoriše: "Mi nemamo drugog cara osim rimskog cara."
16 Tada im je Pilat predao Isusa – da ga razapnu **Jn 19:13-16**

19:13 "Kada je Pilat čuo te reči, izveo je Isusa i seo na sudijsku stolicu" U izvornom tekstu nije jasno ko je seo na ovu stolicu. Neki savremeni prevodi kažu da je to bio Isus, što je bio vrhunac ruganja. Ipak, kontekst daje prednost Pilatu koji je imao izvršnu, sudsku vlast

"na mestu koje se zove Litostrotos (jevrejski: Gavata)" Prevođenje jevrejskih imena pokazuje da je Jovan pisao grčkim crkvama (st. 17). "Gavata" je "uzdignuti presto", mesto legalnih odluka i presuda.

19:14 "Bilo je to na dan uoči praznika Pashe" Rekli smo da između Jovana i Sinoptika postoji očigledno hronološko neslaganje. Sinoptici smeštaju pashalnu večeru pre Isusovog hapšenja (Mk 15:42), dok Jovan beleži da se to dogodilo baš na sam dan pripreme, "uoči praznika Pashe". Vidi 18:28.

"negde oko podne" Evo uporedne hronologije ključnih događaja spasenja

	Matej	Marko	Luka	Jovan
Pilatova presuda				12.00
raspeće		9.00, 15:25		
tama	12.00-15.00, 27:45	12.00-15.00, 15:33	12.00-15.00	
Isusov krik	15.00, 27:46	15.00, 15:34		

Jednostavnim upoređivanjem dolazimo do dva tumačenja: (1) izveštaji se slažu. Jovan se služi rimskim računanjem vremena, po kojoj dan počinje od podne, dok Sinoptici koriste jevrejsku satnicu gde se vreme računa od šest časova ujutru; (2) Očigledno je da Jovan smešta događaj raspeća drugačije od Sinoptika. Zanimljivo je da se on u 1:39 i 4:6 ipak služi jevrejskom satnicom.

Vrlo je moguće da sva evanđelja u času raspeća vide: (1) simboliku hramskog žrtvovanja (9.00 i 15.00, Dl 2:15; 3:1); (2) Pashalno jagnje se žrtvovalo 14. nisana u popodnevnim časovima. U svakom slučaju Sveto pismo, kao drevna istočnjačka knjiga nije okrenuto strogoj hronologiji, kao što je to slučaj sa savremenom literaturom.

"evo vašeg cara" Kao što je st. 5 moguća aluzija na Zah 6:12, ovaj stih upućuje na Zah 9:9.

19:15 "Smakni ga! Smakni! Raspni ga!" Svi su glagoli u aoristu. Koren glagola "raspeti" je u "podignuti", "istaknuti". Jovan je već imao ovakva ponavljanja u 3:14; 8:28; 12:32.

"Mi nemamo drugog cara osim rimskog cara" Vrhunac ironije. Oni koji optužuju Isusa za bogohuljenje sada otvoreno čine taj isti greh. SZ jasno kaže da je Bog jedini kralj svog naroda (1 Sam 8).

"tada im je" U Mt 27:26-27 i Mk 15:15-16 ova zamenica ukazuje na rimske vojnike. Jovan kao da kaže da Pilat i protiv svoje volje predaje Isusa rulji.

17 Vojnici su tada preuzeli Isusa. Noseći svoj krst, došao je na mesto koje se zove Lobanja (jevrejski: Golgota). 18 Tu su ga razapeli na krst, a sa njim drugu dvojicu, njemu s obe strane, tako da je Isus bio u sredini.

19 Pilat je napisao natpis i dao da se postavi na krst. Na njemu je bilo napisano: "Isus Nazarećanin, car jevrejski." 20 Ovaj natpis su mnogi Jevreji pročitali, jer je mesto gde je Isus bio raspet bilo blizu grada. Natpis je bio na-

pisan na jevrejskom, latinskom i grčkom. 21 Tada su jevrejski prvosveštenici rekli Pilatu: "Nemoj da bude napisano: "Car jevrejski," nego da je on rekao: 'Ja sam car jevrejski.'"

22 Pilat odgovori: "Napisao sam što sam napisao." Jn 19:17-22

19:17 "Noseći svoj krst" Nismo sigurni kako je izgledao tadašnji oblik krsta u Izraelu. Tri su oblika moguća. "T", "t" i "X". Zna se da su ponekad pravljenje skele kako bi se na njih istovremeno raspelo više osuđenika. U svakom slučaju pravilo je nalagalo da izbičevani osuđenik sam ponese svoj krst, ili jedan njegov deo do mesta stratišta (Mt 27:22; Mk 15:21; Lk 14:27; 23:26).

"na mesto koje se zove Lobanja (jevrejski: Golgota)" Nije do kraja jasno značenje ovog imena. Jevrejska/aramejska reč ne ukazuje na to da je sama uzvišica imala oblik ljudske lobanje. Istina, brdo je bilo golo i nalazilo se na putu za grad. Rimljani su svima hteli da pokažu kako prolaze pobunjenici. Savremena arheologija nije sigurna gde se Golgota nalazila, jer ne zna ni gde su bile zidine tadašnjeg grada. Znamo da je mesto Gospodnjeg stradanja bilo izvan gradskog područja.

19:18 "Tu su ga razapeli na krst" Nijedan od evanđelista ne ulazi u fizičke detalje razapinjanja. Rimljani su ovo okrutno pogubljenje preuzeli od Kartaginjana, a ovi od Persijanaca. Čak ni za njih nismo sigurni koji oblik krsta su koristili. Znamo samo da je smrti raspetog prethodila duga i bolna agonija. Ali, to i jeste bio cilj mučenja - da žrtva ostane danima u bolu. Smrt bi najčešće nastupala usled gušenja. Prizor i krici su slali više nego rečitu poruku svim neprijateljima Rima.

"a sa njim drugu dvojicu" Ispunjeno je i proroštvo Isa 53:9, zapisano u Mt 27:38; Mk 15:27, Lk 23:33.

19:19 "Pilat je napisao natpis" Moguće je da ga je prokurator sam napisao rukom *(titlon)* koji je neko drugi prikucao na krst. Matej dodaje da mu je to bila "krivica" (*aitian*, Mt 27:37) a Marko i Luka "natpis" (*epigrafe*, Mk 15:26; Lk 23:28).

19:20 "Natpis je bio napisan na jevrejskom, latinskom i grčkom"'Zanimljiva je nesloga evanđelja u sadržaju natpisa:

1. Mt 27:37 - "Ovo je Isus, kralj Jevreja".
2. Mk 15:26 - "Kralj jevrejski".
3. Lk 23:38 - "Ovo je kralj Jevreja".
4. Jn 19:19 - "Isus Nazarećanin, kralj Jevreja".

Dakle, i ova neusklađenost ukazuje na suštinsko slaganje. Tako je skoro uvek sa istorijskim detaljima u evanđeljima, Svaki od pisaca piše iz ličnog sećanja i na različite načine, ali verodostojnošću pouzdanog očevica.

Pilat je namerno stavio baš ovaj natpis znajući koliko će to da pogodi verske vođe.

19:22 "Napisao sam što sam napisao" Dva perfekta jasnog značenja: Šta je urađeno, dovoljno je i nepromenljivo.

23 Kada su vojnici raspeli Isusa, uzeli su njegovu odeću i podelili je među sobom na četiri dela, svakom po deo. Uzeli su i donju haljinu, koja nije bila šivena, nego sva izatkana.

24 Zato su rekli jedan drugom: "Bolje da je ne cepamo, nego da bacamo kocku za nju, pa ko dobije."

To se dogodilo da bi se ispunilo što je napisano u Svetom pismu:

"Moje haljine podeliše među sobom,
kocku baciše za moju odeću."

Vojnici tako i učine. **Jn 19:23-24**

19:23 "podelili je među sobom na četiri dela, svakom po deo" Vojnici se se kockali za Isusovu odeću. Nije do kraja jasno kako su mogli da je podele na četiri dela. Možda se radi o sandalama, molitvenom šalu, ogrtačima. Ne znamo da li je Gospod nosio nekakav turban. Jevreji su se zgražavali od potpune nagosti. Tako se ispunilo još proroštvo, citirano u st. 24 (Ps 22:18).

"donju haljinu" Zanimljivo da je imenica *himatia* u množini. Uz telo se nosila tunika zvana *chiton*. Ovu razliku vidimo bolje u Mt 5:40 i Lk 6:29. Dorka/Tavita je izrađivala ovu odeću (Dl 9:39). Jevreji tog doba su nosili još jednu tuniku najsličniju današnjem donjem vešu. To naslućuje da Gospod nije bio nag na krstu.

25 Kod krsta su stajale Isusova majka, sestra njegove majke, Marija Klopina, i Marija Magdalina. 26 Kada je Isus spazio majku i kraj njega učenika koji mu je bio miljenik, rekao je majci: "Ženo, evo ti sina." 27 Zatim je rekao učeniku: "Evo ti majke." Od tog časa ju je učenik uzeo u svoju porodicu.

Jn 19:25-27

19:25 "Kod krsta su stajale Isusova majka, sestra njegove majke, Marija Klopina, i Marija Magdalina" Tumači se ne slažu da li ovde imamo tri ili četiri

imena. Najverovatnije četiri jer se obe sestre ne bi zvale Marija. Naime, Saloma - Marijina sestra - se pominje u Mk 15:40 i Mt 27:56. Ako je to tako, onda su Jakov i Jovan Isusovi rođaci. Tradicija iz drugog veka *(Hegesipus)* kaže da je Kleopa Josifov brat. Iz Marije Magdaline Gospod je isterao sedam demona. Možda ju je baš zato i izabrao da bude prvi svedok njegovog vaskrsenja (20:1-2; 11-18; Mk 16:1; Lk 24:1-10).

Posebna tema: Žene - Isusove sledbenice

A. Prvi zapis o ženama sledbenicama, koje su pomagale Gospoda i učenike, čitamo u Lk 8:1-3.

1. Marija Magdalina (st. 2):
    - a) Mt 27:56, 61; 28:1.
    - b) Mk 15:40, 47; 16:1, 9.
    - c) Lk 8:2, 24:10.
    - d) Jn 19:25; 20:1, 11, 16, 18.
2. Jovana, žene Huze (upravnika Irodovog dvora, st. 3), spominje se i u Lk 24:20.
3. Suzana (st. 3).
4. "I mnoge druge koji su im služile onim što su imale" (st. 3).

B. Grupa žena se nalazi pored samog Gospodnjeg krsta

1. Matejev popis:
    - a) Marija Magdalina (27:56).
    - b) Marija, majka Jakovljeva i Josifova (27:56).
    - c) Majka sinova Zavedejevih (27:56).
2. Markov popis:
    - a) Marija Magdalina (25:40).
    - b) Marija majka Jakova mlađeg i Josije (15:40).
    - c) Saloma (15:40).
3. Luka je ovde kratak - "i žene koje su za njim išle iz Galileje" (23:49)
4. Jovanov popis
    - a) Marija, Isusova majka (19:25).
    - b) Isusova tetka (19:25).
    - c) Marija Klopina (Kleopina (Birviš), žena ili ćerka Klope) (19:25).
    - d) Marija Magdalina (19:25).

C. Grupa žena koja dolazi na Isusov grob

1. Matejev popis

a) Marija Magdalina (27:61).
b) druga Marija (27:61).
2. Markov popis
a) Marija Magdalina (15:47).
b) Marija majka Josijina (15:47).
3. Luka jedino kaže "i žene koje su pratile Isusa još iz Galileje" (23:55).
4. Jovan ne beleži posetu žena grobu.

D. Grupa žena koja dolazi na grob u rano nedeljno jutro
1. Matejev popis
a) Marija Magdalina (28:1).
b) Druga Marija (28:1).
2. Markov popis
a) Marija Magdalina (16:1).
b) Marija majka Jakovljeva (16:1).
c) Saloma (16:1).
3. Lukin popis: "dođoše na grob":
a) Marija Magdalina (24:10).
b) Jovana (24:10).
c) Marija majka Jakovljeva (24:10).
4. Jovan pominje jedino Mariju Magdalinu (20:1, 11).

E. Žene koje su bile u Gornjoj sobi (Dl 1:14)
1. "žene" (1:14).
2. Marija majka Isusova (1:14).

F. Nije jasan odnos žena sa svih ovih lista. Ipak, čini se da Marija Magdalina ima vodeću ulogu u toj grupi. Dobar članak o službi žena u Isusovom životu je u *Dictionary of Jesus and the Gospels* (IVP, str 880-886)

19:26 "učenika koji mu je bio miljenik" Mnogi tumači smatraju da Jovan namerno izostavlja svoje ime, što na poseban način ukazuje na njegovo autorstvo (13:23; 19:26; 21:7,20). U svakom od ovih mesta apostol se služi glagolom *agapao*, ali u istoj frazi 20:2 nalazi se glagol *fileo*. Za Jovana su ovi pojmovi sinonimi. Naime, ako uporedimo 3:35 *(agapao)* i 5:20 *(fileo)*, vidimo da se na oba mesta govori o Očevoj ljubavi prema Sinu.

19:27 "Od tog časa ju je učenik uzeo u svoju porodicu" To se svakako nije dogodilo odmah, mada suprotnom ide u prilog činjenica da Marije nema na popisu žena u Mt 27:56 i Mk 15:40. Tradicija kazuje da se Jovan brinuo za Isusovu majku sve do njenog upokojenja, nakon čega se preselio u Malu Aziju

(posebno u Efes). Tamo je dugo i plodnonosno služio. Najverovatnije kao starešina ove crkve, u dubokoj starosti, pisao ovo Evanđelje.

28 Nakon ovoga, Isus je znao da se sve svršilo. A da bi se Sveto pismo sasvim ispunilo, rekao je: "Žedan sam." 29 Tu, u blizini, stajala je posuda puna kiselog vina. Tada su na štap isopa natakli sunđer natopljen kiselim vinom i prineli ga njegovim ustima.

Isus umire

30 Kada je Isus okusio vino, rekao je: "Svršeno je." Glava mu tada klonu i on izdahnu. Jn 19:28-30

19:28 Isus je znao da se sve svršilo. A da bi se Sveto pismo sasvim ispunilo, rekao je: "Žedan sam." Prevodioci imaju muku gde god se u Svetom pismu spominju fraze "žedan sam", ili "da bi se ispunilo Pismo". Tradicionalno tumačenje kaže da se izraz "žedan sam" tiče Ps 69:21.

19:29 "stajala je posuda puna kiselog vina" Jeftino piće. Pili su ga i vojnici a razapetima su ga davali po malo, da bi im agonija duže trajala.

"kiselog vina" Doslovno "sirćeta". Najveća sirotinja ga je pila. Takođe, primetimo da Isus nije hteo da pije vino pomešano sa sastojcima za smirenje, vino koje su mu nudile Jerusalimljanke (Mk 15:23; Mt 27:34). Ovo vino je prihvatio, da bi ispunio proroštvo Ps 22:15. Grlo mu je bilo previše suvo da bi govorio, a imao je toliko toga da kaže.

"na štap isopa" Ova biljka je imala svoju simboliku u pashalnoj službi (Izl 12:22). Neki tumači smatraju da je tokom prepisivanja došlo do kvarenja izvorne reči "štap", "koplje".

Razlog? Izop uopšte nema dugu stabljiku, tek par decimetara. Ipak, valja znati da ni tadašnji krstovi nisu podizani previše visoko. Tradicionalne predstave na koje smo navikli možda potiču od nerazumevanja Jn 3:14. Sasvim je moguće da su prikucane Hristove noge bile tek na pola metra od tla.

19:30 "Svršeno je" Perfekt pasiv. Sinoptici nam kazuju da je Isus kriknuo ove reči (Mt 27:50; Mk 15:37; Lk 23:46). Delo otkupljenja za završeno. *Telos* je trgovački pojam koji se sreće još na egipatskim papirusima, i znači - "isplaćeno"!

"Glava mu tada klonu i on izdahnu" "predade duh" (E. Čarnić) Idiom za "odlazak na počinak". Isus je u smrti našao mir. To nam naglašava snagu smrti koja odvaja duhovni deo čoveka od telesnog. Takođe, ovo nam ukazuje na bestelesno stanje koje čeka sve upokojene vernike od trenutka smrti do dana vaskrsenja (2 Kor 5; 1 Sol 4:13-18).

Paralelni stihovi Mk 15:37 i Lk 23:46 kažu "te izdahnu". Jevreji koriste istu reč za "duh" i "dah". Sa zadnjim izdahom vazduha Isusov duh je napustio telo (Post 2:7).

**31 Pošto je taj dan bio petak, jevrejske vođe zamole Pilata da se raspeti-
ma slome noge, da njihova tela ne bi ostala na krstu preko subote. Naime, te
subote je bio veliki praznik. 32 Vojnici su tada došli do prvog raspetog i slo-
mili mu noge, a potom su i drugom raspetom slomili noge. 33 Kada su došli
do Isusa i videli da je već mrtav, nisu mu slomili noge. 34 Umesto toga, jedan
vojnik mu je kopljem probo rebra. Otuda je odmah potekla krv i voda. 35 To
svedoči onaj koji je to video i njegovo svedočenje je istinito. On zna da govo-
ri istinu i svedoči da biste vi poverovali. 36 Ovo se dogodilo da bi se ispunilo
što je zapisano u Svetom pismu:**

"Kost se njegova neće polomiti."

37 Sveto pismo opet kaže: "Gledaće onoga koga su proboli."

Jn 19:31-37

19:31 "da njihova tela ne bi ostala na krstu preko subote" Jevreji su mnogo polagali na ceremonijal sahranjivanja, a posebno zbrinjavanja tela pokojnika. Smatrali su da je u svemu prisutno onečišćenje zemlje (Pnz 21:23), posebno kada pogreb mora da se obavi na Veliku subotu ili na Psahu.

"te subote je bio veliki praznik" Ovo možemo dvojako da shvatimo: (1) Te godine su se Pasha i Šabat preklopili (prema jevrejskom lunarnom kalendaru); (2) Praznik Beskvasnih hlebova se preklopio sa Šabatom. Ovaj praznik se zajedno sa Pashom slavio osam dana.

"da se raspetima slome noge, da njihova tela ne bi ostala" Očigledno poznat ritual. Potkolenice raspetog bi se lomile udarcem malja. Zato bi smrt većine nastupila usled gušenja. Kraj bi dolazio vrlo brzo, jer se raspeti više ne bi mogli izdizati da bi oslobodili stisnuta pluća za udisaj.

19:33 "videli da je već mrtav, nisu mu slomili noge" Još jedno proroštvo se ispunilo - Izl 12:46; Br 9:12, Ps 34:20.

19:34 "jedan vojnik mu je kopljem probo rebra. Otuda je odmah potekla krv i voda" Živopisan detalj sećanja očevica. Ovo je medicinski dokaz smrti i moćni dokaz ljudske prirode našeg Gospoda. Setimo se da Jovan piše sve ovo u vreme rastućeg gnosticizma koji je zbog Hristovog božanstva odbacivao njegovu ljudskost.

Pojedini tumači u potekloj krvi i vodi vide ustanovljenje Večere Gospodnje i krštenja. Ali, to je već stvar alegorije.

19:35 Jovanov komentar o svemu ovome. On je očevidac: (1) noćnog procesa; (2) rimskog suda; (3) raspeća. Na isti način o Isusovoj smrti govori u 20:30-31, ističući evanđeosku svrhu onoga što zapisuje (21:24). Vidi posebnu temu o Isusovim svedocima u 1:8.

Poslednji glagol u rečenici - "poverovati" - ima svoje manuskriptne varijante. Negde je u aoristu a negde u prezentu. Ako je u aoristu, onda je naglasak na nevernicima, kao i u 20:30-31. Ako je u sadašnjem vremenu, onda se tiče razvoja vere hrišćana. Jovan piše i jednim i drugima.

19:36 Moguća aluzija na pashalno jagnje iz Izl 12:46; Br 9:12 ili Ps 34:20. A to zavisi od toga na šta se fraza odnosi: (1) probadanje; (2) lomljenje. Isus se prvim vernicima pokazivao četrdeset dana nakon vaskrsenja (Lk 24:27; Dl 1:2-3). Propovedanje Rane crkve (Dela) ističe ispunjavanje svih ovih SZ proroštava na Isusu.

19:37 Citat Zah 12:10, veliko obećanje: (1) da će se Izrael jednog dana obratiti u veri Isusu, svom Mesiji (Otk 1:7); (2) Mnogi Jevreji koji su verovali, na Golgoti su žalili gledajući Isusovu smrt.

Zanimljivo je da ovaj citat potiče iz Mazoretskog jevrejskog teksta, a ne iz Septuaginte koju su najčešće citirali evanđelisti. Naime, LXX umesto "proboli" ima "narugali se".

Isusov pogreb

38 Posle toga je Josif iz Arimateje zatražio od Pilata da odnese Isusovo telo. (Josif je bio Isusov učenik, ali ne javno, jer se plašio jevrejskih vlasti). Tada je Josif došao, i sa Pilatovim odobrenjem, odneo Isusovo telo. 39 Sa njim je došao i Nikodim, onaj koji je jednom po noći došao Isusu. Sa sobom je poneo oko trideset kilograma mirisnog bilja, smese izmirne i aloja. 40 Tako oni uzmu Isusovo telo i obaviju ga platnom sa mirisnim biljem, po jevrejskom običaju sahranjivanja. 41 A blizu mesta gde je Isus bio raspet, bio je jedan vrt. U tom vrtu se nalazio jedan novi grob u kojem niko nije bio sahranjen. 42 Pošto je bio petak, dan uoči praznika, te kako je ono mesto bilo blizu, položili su Isusovo telo u taj grob. Jn 19:38-42

19:38-39 “Josif…Nikodim” Svakako uticajni i dobrostojeći članovi Sinedriona, tajni Hristovi sledbenici. Sada istupaju javno, usprkos svih opasnosti i rizika.

19:39 “Sa sobom je poneo oko trideset kilograma mirisnog bilja, smese izmirne i aloja” Tradicionalni pogrebni običaj. Telo upokojenog se pripremalo posebnim kupanjem. Ipak, količina smese je preterana, što verovatno simbolizuje kraljevsku sahranu (2 Dnv 16:14). Vidi posebnu temu o pomazivanju u 11:2.

Posebna tema: Pogrebna smesa

A. Smirna, aromatično ulje koje se dobijalo od jednog drveta iz Arabije
1. Ovaj začin, miris se spominje dvanaest puta u SZ, većinom kao parfem u mudrosnoj literatiri.
2. Smirna je bila jedan od darova koji su mudraci doneli tek rođenom Isusu (Mt 2:11).
3. Očigledan simbolizam:
a) sveto ulje pomazanja (Izl 30:23-25).
b) kraljevski dar (Mt 2:11).
c) miomiris za pomazivanje Isusovog tela (Jn 19:39 i simbolika u Jn 11:2). Talmud takođe govori o ovom običaju (*Berakhot*, 53a).

B. Aloja, mirisno drvo
1. Takođe korišćena kao miris, parfem (Br 24:6; Ps 45:8, Pro 7:17; Pes 4:14)
2. Egipćani su aloju pomešanu sa smirnom koristili za balsamovanje.
3. Nikodim je doneo veliku količinu aloje za pomazivanje Isusovog tela (Jn 19:39). Tako je propisivao Talmud (*Betsah*, 6a).

19:40 “Tako oni uzmu Isusovo telo i obaviju ga platnom sa mirisnim biljem” Mirisi su: (1) uklanjali smrad; (2) lepili platno za telo pokojnika.

19:41 “A blizu mesta gde je Isus bio raspet, bio je jedan vrt” Moramo da imamo na umu žurbu u kojoj su bili Josif i Nikodim. Isus je umro u 15.00 časova. Trebalo ga je sahraniti do 18.00 - do početka pashalnog Šabata.

“novi grob u kojem niko nije bio sahranjen” Opisni perfekt pasiv particip. Mt 27:6 nam kaže da je to bila Josifova grobnica. Tako se ispunilo proroštvo Isa 53:9 citirano u Mt 27:57

Predlozi za razgovor

Ovaj udžbenik je tek vodič u tumačenju. Svako od nas je za sebe odgovoran za svoje tumačenje Pisma. Svako treba da sluša svoje unutrašnje vođstvo. Seti se: Ti, Pismo i Duh Sveti. Nikada ne odustaj od ovoga.

I ova pitanja su osmišljena da bi ti pomogla u sažimanju glavnih misli ovog odeljka. Dakle, da u njima nađeš izazov, a ne konačne odgovore.

1. Zašto su se vojnici rugali Isusu i ponižavali ga?
2. Po čemu je značajno to što je Pilat u više navrata pokušavao da oslobodi Isusa?
3. Zašto je izjava Prvosveštenika u st. 15 tako zapanjujuća?
4. Zašto se detalji raspeća razlikuju od evanđelja do evanđelja?
5. Kako se Pnz 21:23 odnosi prema Isusovom raspeću?

Jovan 20

Podela poglavlja prema "Novom srpskom prevodu s napomenama"

Prazan grob 20:1-10
Isus se javlja Mariji iz Magdale 20:11-18
Isus se javlja svojim učenicima 20:19-23
Isus se javlja Tomi 20:24-31

Treći krug čitanja (vidi uvodne napomene)
Prema izvornim piščevim namerama

Ovaj komentar je tek vodič u vašem proučavanju Pisma. To znači da ste za svoje tumačenje sami odgovorni. Svako od nas treba to da radi u svetlu objave koja mu je data. Tu ste vi, Sveto pismo i Sveti Duh – najvažniji u tumačenju. Ne prepuštajte sve drugim tumačima.

Čitajte ovo poglavlje u njegovom kontekstu. Uočite o čemu je reč. Pokušajte samo da sačinite svoju skicu ovog, prvog poglavlja. Tek onda to svoje uporedite sa prevodima Bibije koje posedujete. Podele na poglavlja i manje celine nisu deo nadahnutog teksta, ali nam pomažu da dokučimo izvorne piščeve naume, a to je suština svakog dobrog tumačenja. Neka svaki odeljak govori o jednom jedinom predmetu.

Kontekstualni uvid u 20:1-29

A. Sva obećanja, koja je Isus dao apostolima u Jn 14 do 17, ispunila su se do večeri nedeljnog dana vaskrsenja. Vidi 16:20.

B. Evanđeoski zapisi se razlikuju i po detaljima opisa događaja vaskrsenja. Razlog: (1) Oni su očevici tih događaja; (2) Prošle su godine od samog događaja do njegovog zapisivanja; (3) Svaki od evanđelista piše drugačijoj grupi vernika i zato imaju različite naglaske (Mt 28; Mk 16; Lk 24).

Tumačenje reči i izraza

1 U nedelju, pre svitanja, dođe Marija Magdalina na grob i primeti da je kamen sa groba odmaknut. 2 Stoga otrči i dođe k Petru i drugom učeniku,

Isusovom miljeniku, pa im reče: "Uzeli su Gospoda iz groba i ne znamo gde su ga sklonili!"

3 Petar i drugi učenik su tada izišli i došli na grob. 4 Obojica su trčala, ali je onaj drugi učenik bio brži od Petra, te je prvi došao na grob. 5 Zavirio je unutra i opazio položeno platno, ali nije ušao u grob. 6 Zatim je i Petar došao za njim. Ušao je u grob i video položeno platno 7 i ubrus koji je bio na Isusovoj glavi. Ubrus nije bio sa platnom, nego složen na jednom mestu. 8 Zatim je ušao i drugi učenik koji je prvi došao na grob. Video je i poverovao. 9 Oni tada još nisu znali da u Svetom pismu piše da Isus treba da uskrsne iz mrtvih.

10 Tada su se učenici vratili kući. Jn 20:1-10

20:1 "U nedelju" Nedelja je prvi radni dan nakon šabatnog počinka. Ne zaboravimo, bila je to pashalna sedmica. Prvi plodovi su se donosili u hram. Isus je prvi plod vaskrsenja iz mrtvih (1 Kor 15:23). Isusova pojava na tri uzastopne nedeljne večeri dala je povod okupljanjima njegovih sledbenika na bogosluženjima tog dana (st. 19, 26; Lk 24: 36; Dl 20:7; 1 Kor 16:2).

"Marija Magdalina" Ona je deo male grupe žena koje su verno sledile Isusa i apostole. Isus je u Galileji iz Marije isterao nekoliko demona (Mk 16:9; Lk 8:2). Iako Jovan ne izriče direktno razlog njenog dolaska na grob, Mk 16:1 i Lk 23:56 pominju malu grupu žena (st. 2) koje su došle da pomažu miomirisma Isusovo telo. One ili nisu znale da su Josif i Nikodim već obezbedili miomirise, ili su želele da dopune tu količinu.

"pre svitanja" Očigledno je da su krenule po mraku ("dok je još bio mrak", E. Čarnić) i stigle pred zoru (Mt 28:1; Mk 16:2).

"primeti da je kamen sa groba odmaknut" Odmah valja reći da pomeranje kamena nije zbog Isusovog izlaska iz groba, već radi svedoka koji su trebali da se uvere da je grob prazan. Novo Hristovo telo ne poznaje fizička ograničenja.

20:2 "Stoga otrči" Ono što je videla nije moglo da se prećuti. Potrčala je da podeli neverovatnu vest sa drugima (Mt 28:5).

"i drugom učeniku, Isusovom miljeniku" Ovde imamo reč *fileo*, koja naglašava bratsku, prijateljsku ljubav. Ipak, u *koine* grčkom (korišćen od 300. god. pre n. e. do 300. god posle n. e.) *fileo* je sinonim *agapao* glagolu. Rekli smo da je Jovan voleo da sebe predstavlja na ovaj način (st. 4-8 i 13:23), posebno kada spominje i Petra.

"Uzeli su Gospoda" Aorist naglašava dovršeno delo - Isusa nema. Za Mariju su "oni": (1) verske vođe; (2) rimski vojnici. Možemo li da zamislimo njihova lica kada im se, ophrvanim takvim mislima, ukazao Gospod!

"ne znamo" Ovo uključuje Mariju Magdalinu, Mariju majku Jakovljevu, Salomu, Jovanu i ostale žene (Mt 28:1; Mk 16:1; Lk 24:10).

20:4 "Obojica su trčala, ali je onaj drugi učenik bio brži od Petra" Jovan je verovatno bio mlađi od Petra.

20:5 "zavirio je" Pećinske grobnice tog doba su imale niske otvore, tako da bi čovek morao dobro da se sagne kako bi ušao u nju (st. 11). Kontrast jutarnjeg svetla i grobnog mraka nije ni dozvoljavao pažljiviji pogled.

"položeno platno" Grčki tekst nam ne govori gde su tačno bila ova platna. Drugo, da je neko ukrao telo, ne bi ni platno ostalo u grobu. Jer, miomirisi su imali efekat lepka!

20:6 "Petar" Simon *(Kefa)* je njegovo aramejsko ime, a *Petros* grčko, kako ga je Isus prozvao. *Petros* - "ugaoni kamen, temeljac" (Mt 16:18). Nema razlike između *Petros* i *Petra*.

20:7 "i ubrus" Lice upokojenog se pokrivalo posebnom tkaninom (11:44). Reč je o velikoj maramici kojom se: (1) umotavalo lice; (2) pokrivalo lice; (3) učvršćivala donja vilica.

"nego složen na jednom mestu" Još jedan perfekt pasiv particip naglašava da je to urađeno s posebnom brigom. Ovo je prizor koji je zapanjio Jovana i izazvao veru u njemu.

20:8 "Video je i poverovao" Jovan je video jasne dokaze i poverovao u vaskrsenje. Ili još nije (st. 11; 19)?

20:9 "Oni tada još nisu znali da u Svetom pismu piše" ("nisu razumeli Pismo", E. Čarnić). Moguća aluzija na Ps 16:10, što je Petar citirao na Pedesetnicu (Dl 2:27). Ali, može da se tiče i Isa 53:10-12 ili Os 6:2. Sinedrion je dobro shvatio Isusovu najavu vaskrsenja (Mt 27:62-66), ali - ironično - ne i učenici?!

Ovaj stih naglašava teologiju Svetog Duha koji još nije došao u punini na učenike.

Kada Duh dođe daće im puno razumevanje Isusovih reči i dela (2:22; 14:26).

20:10 Moguća značenja: (1) Vratili su se u Galileju (Mt 20:37; 28:7, 10, 16; Jn 21 ih smešta u scenu ribolova na jezeru); (2) Vratili su se u svoje odaje u Jerusalimu. Isusova ukazanja tokom narednih dana daju prednost drugoj mogućnosti.

11 A Marija je stajala ispred groba i plakala. Sva u suzama, zavirila je u grob i 12 ugledala dva anđela u beloj odeći kako sede na mestu gde je počivalo Isusovo telo. Jedan kod mesta gde je bila Isusova glava, a drugi kod mesta gde su mu bile noge.

13 Anđeli je upitaše: "Ženo, zašto plačeš?"
Ona im odgovori: "Uzeli su mog Gospoda, a ja ne znam gde su ga sklonili."
14 Rekavši ovo, okrenula se natrag i videla Gospoda kako stoji, ali nije znala da je to bio Isus.

15 Isus joj reče: "Ženo, zašto plačeš? Koga tražiš?"
Misleći da je to vrtlar, Marija reče: "Gospodine, ako si ga ti odneo, reci mi gde si ga položio i ja ću ga odneti."

16 Isus joj reče: "Marija!" Ona se okrenu i reče na jevrejskom: "Ravuni!" (što znači: "Učitelju!")

17 Isus joj reče: "Ne dotiči me, jer još nisam otišao svome Ocu. Nego, idi mojoj braći i reci im: "Odlazim k svome Ocu. On je i vaš Otac i moj i vaš Bog!"

18 Marija Magdalina ode i javi učenicima: "Videla sam Gospoda i rekao mi je da vam kažem ovo." **Jn 20:11-18**

20:11 "i plakala" Doslovno "ridala je" (11:31). Imperfekt naglašava trajnost radnje u prošlosti. Istočnjački pogrebi su praćeni iskazivanjem jakih osećanja žalosti.

20:12 "dva anđela" Jovan i Luka (24:23) se slažu u broju. Matej - kod koga inače sve ide u paru (8:28; 9:27; 20:30) - vidi samo jedno nebesko biće! Još jedan dokaz neoobjašnjive neusklađenosti evanđeoskih spisa.

Pisci - svedoci sami biraju, prilagođavaju i spajaju Gospodnja reči i dela radi teoloških ciljeva i potreba onih kojima pišu. Mi, savremeni čitaoci, često pitamo - "koje od četiri evanđelja je istorijski pouzdano"? To nas dovodi do kušnje da tragamo za dodatnim dokazima, detajima, preko onoga što je nadahnuti pisac napisao. Dobar tumač uvek traga za izvornom piščevom namerom, onako kako je ona napisana u samom svetom tekstu. Zato nam ne treba više istorije da bi razumeli evanđelje.

20:14 "nije znala da je to bio Isus" Marija nije prepoznala Isusa. Razlog: (1) Oči su joj bile prepune suza; (2) Gledala je iz tame prema svetlu; (3) Isus je izgledao drugačije (Mt 28:17; Lk 24:15).

20:15 "Gospodine" *Kurios* na ovom mestu nema teološko značenje. U običnoj upotrebi je značilo - "gazda", "vlasnik", "muž", "gospodin". Marija je mislila da razgovara sa: (1) vrtlarom; (2) vlasnikom vrta.

"ako si ga ti odneo" Ucveljena žena je bila uverena da je neko ukrao telo.

20:16 "Marija… Ravuni" Marija je ime izvedeno od Mirjam. I jedno i drugo su aramejske pozadine. Isus je najverovatnije izgovorio njeno ime na poseban način. Istu reakciju imamo i kod dvojice učenika na putu za Emaus (Lk 24:30-31). Sufiks "i" imenice "Ravi" naslućuje čitanje "moj Učitelju".

20:17 "Ne dotiči me" Prezent medij imperativ u negativu izričitog značenja: Prestati sa radnjom koja traje. Marija ga je prosto zgrabila i nije puštala! Još jedan teološki naglasak o prirodi vaskrslog tela i vaznesenju koje će da usledi. U Jn 20:26 Isus dozvoljava Tomi da ga dotakne, a u Mt 28:9 daje ženama da "obgrle noge njegove".

"jer još nisam otišao" Gospod će se četrdeset dana javljati svojima pre nego se vrati u slavu neba (Dl 1:9).

"idi mojoj braći" Vaskrsli, proslavljeni Gospod gomilu kukavica naziva svojom braćom (Mt 12:50)!

"Odlazim" Sadašnje vreme. Istina, to će se desiti tek za četrdeset dana, u prisutnosti učenika (Lk 24:50-52; Dl 1:2-3). Jovan je dosledan u svom tzv. vertikalnom dualizmu - "gore" i "dole". Isus je došao od Oca (preegzistencija) i sada se vraća k njemu (proslavljenje).

"k svome Ocu. On je i vaš Otac" Veličanstvena izjava! Naravno, ona ne znači da je naše sinovstvo prema Ocu jednako Isusovom sinovstvu. On je jedinstveni Sin, potpuni Bog i potpuni čovek. Mi postajemo Božija deca jedino po njemu. On je naš brat, naš Spasitelj i naš Gospod!

20:18 I Marija je Gospodnji svedok!

19 Te nedelje uveče, učenici su bili zajedno. Vrata su bila zaključana, jer su se plašili jevrejskih vlasti. Tada dođe Isus, stade među njih i reče im: "Mir vam!" 20 Pošto im je rekao ovo, pokazao im je svoje probodene ruke i rebra. Učenici su bili radosni što vide Gospoda.

21 Isus im ponovo reče: "Mir vam! Kao što je mene poslao Otac, tako ja šaljem vas." 22 Rekavši ovo, dunuo je i rekao im: "Primite Duha Svetoga. 23 Kome oprostite grehe, opraštaju mu se, a kome ne oprostite grehe, tome se ne opraštaju." **Jn 20:19-23**

20:19 "Te nedelje uveče" Jevreji su završavali i započinjali dan u sumrak (Post 1:5), što je u ovom kontekstu oko 18.00 sati.

"prvog dana nedelje uveče" (E. Čarnić) Jevrejima je nedelja bila ono što je za nas ponedeljak. Nedelja je postala dan okupljanja Crkve u znak sećanja na Gospodnje vaskrsenje. Sam Gospod se pojavljivao tri puta uzastopno nedeljom veče (19,26; Lk 24:36; Dl 20:7; 1 Kor 16:2).

Ipak, prva generacija vernika je nastavila sa subotnjim okupljanjima u lokalnim sinagogama, kao i u hramu o velikim praznicima.

Ipak, od vremena kada su rabini uveli "zavet prokletstva", hrišćani su prestali sa ovom praksom. Zavet je zahtevao od svakog člana sinagoge da prokune Isusa iz Nazareta kao lažnog Mesiju. Od tog doba vernici se okupljaju na dan Gospodnjeg vaskrsenja.

"vrata su bila zaključana" Perfekt pasiv particip**.** Kako je imenica u množini, verovatno je reč i o donjim i o sobnim vratima. Ova činjenica naglašava: (1) Isusovo iznenadno pojavljivanje; (2) strah učenika od hapšenja.

„učenici" Toma nije bio tu. Pored apostola bili su tu i drugi učenici (Lk 24:33).

"Mir vam" Nema sumnje da su bili više nego iznenađeni Gospodnjom pojavom, verovatno i preplašeni. Isus im je obećao mir (14:27; 16:33; 20:21). Ovaj pozdrav verovatno odgovara poznatom jevrejskom *šalom*.

20:20 "pokazao im je svoje probodene ruke i rebra" Jovan naglašava Isusova probodena rebra više od ostalih evanđelista (19:37; 20:25). Noge se spominju jedino u Lk 24:39 i Ps 22:16. Čak i proslavljeno Hristovo telo nosi belege raspeća (1 kor 1:23; Gal 3.1).

"Gospoda" Titula nosi u sebi svoje puno teološko značenje. Ona odgovara JHVH Božijem imenu SZ (Izl 3:14). Pripisivanje takvim imena, imena koje je Otac nosio u SZ, jedan je od načina na koji pisci NZ ističu Hristovo potpuno božanstvo.

20:21 "Kao što je mene poslao Otac" Glagol je u perfektu (17:18). Crkva ima božanski zadatak (Mt 28:18-20; Dl 1:8). Hrišćani su poslani u misiju koja zahteva žrtvu (2 Kor 5:14-15; 1 Jn 3:16).

Isus se služi sa dva različita termina "poslati" koji su kod Jovana sinonimni. To se jasno vidi u Jn 8, gde se *pempios* koristi za Očevo poslanje Sina (8:16, 18, 26, 29), a u st. 42 je *apostellos*. Isto je i u poglavljima 5 i 6.

20:22 "dunuo je" Igra reči "udahnuti". Jevrejski *ruah* i grčki *pneuma* znače "dah", "vetar", "dah". Isti glagol se u LXX prevodu koristi u Post 2:7, za Božiji

čin stvaranja, baš kao što u Jez 37:5, 9 govori o obnovi Izraela. "Nadahnu ih" (E. Čanić) ukazuje i na ostale prisutne, a ne samo apostole (Lk 24:33).

"Primite Duha Svetoga" Još jedan aorist. Pitanje: kako se ovaj tekst odnosi prema dolasku Duha na praznik Pedesetnice? Nema čvrstih odgovora. Isus ispunjava sve što je obećao svojim učenicima upravo u ovom prvom ukazanju. Želi da ih opremi za službu na isti način na koji je on bio opremljen na svom krštenju.

Nažalost, ovaj stih je dao povod ranocrkvenim teološkim svađama oko tzv. ishođenja Duha Svetog (*filioque*) - dolazi li nam on samo od Oca ili od Oca i Sina? Ne zaboravimo da su sva tri božanska lica živi deo našeg čitavog otkupljenja.

George Ladd ovako sumira moguće tumačenje ovog odeljka:

"Ovaj stih stvara teškoće činjenici dolaska Duha na dan Pentekosta. Tri su moguća rešenja. Prvo: Jovan nije znao za Pentekost i ovom scenom popunjava tu prazninu. Drugo, postoje dva dolaska Duha. Treće, Isus svojima na ovaj način obećava i osigurava učešće u skorašnjem dolasku Duha (George Ladd, *A Theology of the New Testament*, str. 289).

20:23 "Kome oprostite grehe" U ovoj rečenici imamo spojena dva stanja uslovne rečenice. To znači da se izložena istina tiče i onih kojima se objavljuje i onih koji je objavljuju. I onaj koji objavljuje evanđelje i onaj koji ga sluša, odaziva mu se, čine to svojom voljom, predanjem. Zato ovaj stih ne govori o arbitražnom autoritetu crkvenog klera, već o predivnoj sili života koju nose svedoci tog istog života! Ovaj autoritet najbolje vidimo u događaju kada je Gospod poslao sedamdeset učenika u misiju.

"opraštaju mu se" Perfekt pasiv. Pasiv naglašava Božije delo, dovršeni čin blagodati ostvaren po objavi evanđelja. Vernici imaju ključeve Carstva (Mt 16:19) samo onda kada ih koriste. Ovo obećanje nije za bilo koje pojedince već za celu Crkvu. Teološki se podudara sa "vezivanjem" i "odvezivanjem", u Mt 18:18.

24 Jedan od Dvanaestorice, Toma zvani Blizanac, nije bio sa ostalima kada je Isus došao. 25 Njemu su drugi učenici rekli: "Videli smo Gospoda!" On im reče: "Dok ne vidim trag od klinova na njegovim rukama i ne stavim svoj prst u rane od čavala i u ranu između njegovih rebara, neću verovati."

Jn 20:2425

20:24 "Jedan od Dvanaestorice, Toma zvani Blizanac, nije bio sa ostalima kada je Isus došao" "Blizanac" - *Didimus* (11:16). Prečesto se ovaj tekst koristi kao razlog da apostola Tomu zovemo "neverni Toma". Ali, ne zaboravimo događaj u 11:16. Inače, Toma se najčešće spominje u ovom Evanđelju (11:16; 14:5; 20:24, 26, 27, 28, 29; 21:21).

20:25 "Dok… neću verovati" Uslovna rečenica dvostruke negacije. "Dok ne vidim… neću verovati". Isus pohvaljuje ovaj zahtev. On je vodio svoje učenike putem vere: (1) kroz svoja čudesa; (2) svoja proroštva. Znao je koliko im je njegova poruka nova i neobična. Zato je dozvolio i ovakav test kao priliku da prihvate stvarnost i delotvornost evanđelja.

26 Osam dana kasnije, učenici su se ponovo okupili; sa njima je bio i Toma. Iako su vrata bila zaključana, Isus uđe unutra, stade među njih i reče: "Mir vam!" 27 Onda reče Tomi: "Stavi svoj prst ovde i pogledaj moje ruke. Pruži svoju ruku i stavi je među moja rebra, te više ne sumnjaj, nego veruj."

28 Toma reče: "Gospod moj i Bog moj!"

29 Isus mu reče: "Veruješ zato što si me video. Blaženi su oni koji veruju, a nisu me videli." **Jn 20:26-29**

20:26 "Osam dana kasnije" Još jedno nedeljno veče. Isus se ponovo javlja svojima u Gornjoj sobi (verovatno u kući Jovan Marka). To se dešavalo tri nedelje uzastopno, kao putokaz budućih hrišćanskih okupljanja.

20:27 "te više ne sumnjaj, nego veruj" Prezent medij imperativ u negativu. Glagolsko stanje koje zahteva neodložan prekid sa onim što traje. Svi su učenici bili preplavljeni talasima sumnje i vere u isto vreme!

20:28 Tomina ispovest teološki odgovara st. 17. Naime, ne osećamo se teološki prijatno kada Isus naziva Boga svojim Ocem. Čini nam se kao da time poriče svoje božanstvo. Upravo ova Tomina ispovest otklanja te zebnje.

Ispovest ima SZ pozadinu. Naime, gde god se ime JHVH pojavi zajedno sa *Elohim,* imamo prevod "Gospod Bog". Isus bez iznenađenja prihvata upravo ovakvo obožavanje, ovakvu potvrdu svog identiteta. Jovan to i želi da naglasi još od prvog stiha svog Evanđelja. Isus iz Nazareta je Gospod Bog.

Gospod je nekoliko puta sam isticao svoju božansku prirodu (8:58; 10:30; 14:9; 20:28), baš kao i sam apostol u 1:1, 14-18; 5:18.

I ostali NZ pisci nedvosmisleno ističu Isusovo božanstvo (Fil 2:6-7; Kol 1:15-17; Tit 2:13).

20:29 Ova rečenica može da se čita i kao izjava i kao retoričko pitanje potvrdnog odgovora. Naime, nejasna je gramatika. Slično je i sa blagoslovom u 17:20 (1 Pet 1:8).

30 Isus je pred svojim učenicima učinio i mnoga druga čuda koja nisu zapisana u ovoj knjizi. 31 A ova su zapisana da biste vi poverovali da Isus jeste obećani Izabranik, te da biste njegovim posredstvom imali večni život.
Jn 20:30-31

20:30 Upravo ovo je neskrivena tema i cilj Evanđelja. Ceo spis je evanđeoski traktat! Nadahnuti pisci imaju punomoć Duha, njegovu veštinu da odaberu, prirede, prilagode i sažmu Isusove govore i dela tako da sve to odgovara potrebama onih kojima pišu. Jevreji, Rimljani, Grci - svima je trebala velika vest o Isusu. NZ nije hrišćanski Talmud.

Carl Henry piše oveko:

"Sveto pismo nam ne daje tačnu hronologiju događaja, bilo da nam pruža naraciju stvaranja, istoriju spasenja ili priču o utelovljenju. Svrha Pisma je da svakom čoveku pruži ono što je neophodno i dovoljno za spasenje i poslušnost Stvoritelju. Pisci Božije reči nam o tome svedoče na svoj način i iz različitih uglova, sa različitim naumima, ali uvek prikladno i pouzdano. Tako Matej veći deo hronologije Isusove službe stapa u velike teme, pouke života. Luka izostavlja dosta toga čime se koristi Marko, ali ne propušta priliku da uveri svoje čitaoce u pouzdanost onga što piše (Lk 1:4). Jovan je neskriveno probirljiv u izboru materijala, ali to ga i čini posebnim" (Carl F. H. Henry, *The Expositor's Bible Commentary,* tom 1. str. 27-28).

20:31 "da biste vi poverovali" Rani manuskripti (p66, N,*,H, B) i tekstovi koje je koristio Origen, ovde imaju prezent konjuktiv, kao naglašeno glagolsko stanje. Jovan želi da ohrabri vernike svog vremena.

Naime, svi drugi starogrčki prepisi imaju aorist konjuktiv, što ukazuje da je apostol pisao nehrišćanima.

Dakle, ovaj stih je suštinski razlog apostolovog pisanja. Sva su evanđelja u tom smislu evanđeoski traktati, proglasi.

"obećani Izabranik" "Hristos" (E. Čarnić) je grčki prevod jevrejski imenice "Mesija" - "Pomazanik". Mesija je Davidov potomak, prorečeni Izbavitelj koji će u sebi doneti Novo doba pravednosti. Isus iz Nazareta (1:45) je taj Mesija Jevreja (11:27).

Ovu titulu srećemo na samom početku Evanđelja (1:41). "Gospod", "Mesija" su bile uobičajene titule koje je Isus nosio u neznabožačkom kontekstu (Rim 10:9-13, Fil 2:9-11).

Ideja mesijanstva ima u sebi eshatološku dimenziju: (1) Fariseji su očekivali politički i nacionalni procvat; (2) Jevrejska apokaliptika naglašava kosmička, sveopšta očekivanja.

"Sin Božiji" Sinoptici se štedljivo služe ovom titulom (verovatno zbog mogućeg nerazumevanja vernika iz neznaboštva), dok je Jovan često koristi na početku Evanđelja (1:14, 34, 49). Apostol na taj način ističe poseban odnosa Isusa i Oca. On titulu koristi na nekoliko načina: (1) kao naziv, titulu; (2) zajedno sa "jedinorođeni" (*monogenes*, 1:18; 3:16; 1 Jn 4:19); (3) zajedno sa titulom "Otac" (20:17).

Predlozi za razgovor

Ovaj udžbenik je tek vodič u tumačenju. Svako od nas je za sebe odgovoran za svoje tumačenje Pisma. Svako treba da sluša svoje unutrašnje vođstvo. Seti se: Ti, Pismo i Duh Sveti. Nikada ne odustaj od ovoga.

I ova pitanja su osmišljena da bi ti pomogla u sažimanju glavnih misli ovog odeljka. Dakle, da u njima nađeš izazov, a ne konačne odgovore.

1. Ko je došao na grob? Kada? Zašto?
2. Zašto učenici nisu očekivali vaskrsenje? Da li ga je iko očekivao?
3. Zašto Marija nije prepoznala Isusa?
4. Zašto Gospod nije dozvolio Mariji da ga drži?
5. Svojim rečima objasnite st. 22-23.
6. Da li je pošteno da Tomu zovemo nevernim?
7. Kako se pojam „verovanja" shvatao u Isusovo vreme?